25 Kasım 2026 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 11.03
BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)
BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)
SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)
KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)
----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır, Komisyonumuzun 21'inci Birleşimini açıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gündemimizde Tarım ve Orman Bakanlığının, Orman Genel Müdürlüğünün, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün ve Türkiye Su Enstitüsünün bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporları ile Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğünün bütçesi ve Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun Sayıştay raporu bulunmaktadır.

Şimdi, Sayın Bakana söz vermeden önce, Komisyonumuzdaki bürokratların kendilerini tanıtmalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

[1]

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakanım, buyurun, süreniz otuz dakika.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; Bakanlığımızın 2027 yılı bütçe teklifi ve 2025 yılı kesin hesabını sunmak üzere huzurlarınızdayım. Sizleri Bakanlığım ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Sözlerimin başında, dün Eskişehir'de şehit olan kahraman askerlerimize ve tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet, ailelerine ve yakınlarına sabırlar diliyorum. Türk Silahlı Kuvvetlerimizin ve aziz milletimizin başı sağ olsun.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; tarım, bugün yalnızca üretim meselesi değildir, gıda arz güvenliğimizin, su güvenliğimizin, kırsal kalkınmamızın ve ekonomik gücümüzün temel unsurlarından biridir. Tarım politikalarımızı küresel krizlerin ve iklim değişikliğinin üretim koşullarını her geçen gün zorladığı bir dönemde gerçekleştiriyoruz, son birkaç yıl bize bunu açık biçimde gösterdi. 2025 yılında zirai don, kuraklık ve küresel krizlerin oluşturduğu zorlu koşullara rağmen üretimimizi ve üreticimizi korumak için kararlılıkla çalıştık. Bir yandan acil ihtiyaçlara yönelik tedbirleri hayata geçirirken diğer yandan üretim planlaması başta olmak üzere yapısal dönüşümlerin temellerini attık. 2026 yılında ise dönüşüm sürecini hızlandırdık, politikalarımızı derinleştirdik ve uygulamalarımızı sahada yaygınlaştırdık. Verimli bir üretim sezonu geçirirken yenilikçi ve teknoloji odaklı uygulamalarla tarımımızın geleceğine yönelik adımlarımızı ileri taşıdık. 2027 yılında ise amacımız net, üretimi yalnızca koruyan değil, üretim kapasitesini büyüten, riskler ortaya çıktıktan sonra çözüm arayan değil, riskleri önceden gören, planlı ve verim odaklı üretimle güçlü ve dirençli bir tarımsal yapı oluşturmak çünkü artık tarımda yalnızca bugünün ihtiyacını değil, yarını da düşünmek zorundayız.

Küresel tarım ve gıda sektörü yaklaşık 10 trilyon dolarlık bir ekonomik büyüklüğe sahip. Bu, dünya ekonomisinin yüzde 12'sinden fazlasına karşılık geliyor.

Hedefimiz, üretim gücümüzü daha yüksek katma değere dönüştürmek ve dönemsel dalgalanmalara karşı sektörümüzün dayanıklılığını artırmaktır. Bunun ne kadar önemli olduğunu son dönemde yaşanan gelişmeler bir kez daha gösterdi. Savaşlar ve çatışmalar akaryakıt ve gübre fiyatlarında sert yükselişlere yol açtı. Ülkeler tarımsal girdi tedariği ve üretimin sürdürülebilirliği açısından önemli sorunlarla karşı karşıya kaldı.

Biz ise bu olağanüstü şartları aldığımız tedbirlerle yönettik. Stratejik ürünlerde ve girdilerde stok yönetimi, dış ticaret tedbirleri ve piyasa takibi gibi araçları devreye aldık. Bu kapsamda gübrenin yurt içi üretim, satış ve stok sürecini kontrol altına aldık. İlgili bakanlıklarımızla koordinasyon hâlinde azotlu ve fosforlu gübrelerde gümrük vergisini sıfırladık. Amonyum nitrat gübresinin tarımda yeniden kullanımına izin verdik, gübre ve kükürt ihracatına kısıtlama getirdik. Yine, gübre tedarikinde oluşabilecek risklere karşı kaynak çeşitliliğimizi artırdık. Böylece üretim sezonunda üreticilerimizin girdiye erişiminde herhangi bir sorun yaşanmamıştır.

Savaşın mazot ve gübre fiyatlarıyla üretime getirdiği ilave yükü azaltmak amacıyla 2026 yılı destek tutarlarını yeniden güncelledik ve 30 milyar lira ek kaynak tahsis ettik. Bu yaklaşımımızın temelinde tek bir anlayış var: Üretimin sürekliliğini korumak ve sektörümüzü olağanüstü şartlara dirençli kılmak.

---

1. (1/282) ve (1/281) esas numaralı Kanun Teklifleri 21/10/2026 tarihli 3'üncü Toplantı Tutanağı'na eklidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; şimdi, attığımız adımların ülkemiz tarımında karşılığını bazı temel göstergeler üzerinden ortaya koymak istiyorum. Son yirmi dört yıllık dönemde tarım, orman ve balıkçılık sektörümüz yıllık ortalama yüzde 2,2 büyüdü. Bu oran OECD ülkelerinde yüzde 0,74; Avrupa Birliği ülkelerinde ise yüzde 0,44 oldu. Sektörümüz 2026 yılının ilk çeyreğinde yüzde 4,8; ikinci çeyreğinde ise yüzde 13,3 büyüdü. Tarımsal hasılamızı 2025 yılında 83,2 milyar dolara ulaştırdık. 2026 yılı sonundaysa 90 milyar doların üzerine çıkmasını bekliyoruz. Türkiye bugün tarımsal hasılada Avrupa'da 1'inci, dünyada 7'nci sırada.

Bu ay başında yayımlanan 2026 yılı OECD Tarım Politikası İzleme ve Değerlendirme Raporu'na göre ülkemizin tarım sektöründe toplam verimliliği 2014-2023 yılları arasında yıllık ortalama yüzde 2 olarak gerçekleşmiştir. Bu artış dünya ortalamasının 2,5 katıdır yani Türkiye 2023 yılında aynı girdiyle 2014'e kıyasla yüzde 16,5 daha fazla tarımsal çıktı üretmiştir. Son yirmi yılda ise bu oran yaklaşık yüzde 32 olarak gerçekleşmiştir.

Bu üretim gücü ihracatımıza da yansımaktadır. 2025 yılında tarım ve gıda ürünlerinde 32,6 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirdik. İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 125 oldu. 2026 yılı sonunda 33 milyar doların üzerinde ihracat bekliyoruz.

Üreticimizin alın teriyle ortaya çıkan 2.226 çeşit ürünümüz 185 ülkeye ulaşmaktadır. Fındık incir, üzüm, ayva, kiraz, kayısı, defne ve çam balı ihracatında dünya lideriyiz. Ayrıca çipura, levrek ve dondurulmuş alabalık ihracatında dünyada 1'inciyiz.

Bizim hedefimiz sadece daha fazla ürün ihraç etmek değil, Anadolu'nun ürünlerini değer üreten markalara dönüştürmek. Bu nedenle son üç yılda 28 ürünümüze Avrupa Birliği tescili aldık ve tescilli ürün sayımızı 46'ya çıkardık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılı bitkisel üretim açısından zor bir yıl oldu; zirai don ve kuraklığın etkilerini yaşadık malumunuz. 2026 yılında ise iklim koşullarının da etkisiyle daha verimli bir sezon geçirdik. Bu yıl sonunda tarla bitkilerinde 78,6 milyon ton, meyvede 31,5 milyon ton, sebzede 33 milyon ton olmak üzere toplam 143,1 milyon tonla tüm zamanların rekor üretimini bekliyoruz.

2025 yılında dünya sebze üretiminde 4'üncü sıradan 3'üncü sıraya yükseldik, meyve üretiminde ise 4'üncü sıradaki yerimizi koruduk. Avrupa Birliği, Rusya, Ukrayna ve Orta Doğu'nun en büyük taze meyve ve sebze tedarikçisiyiz; yıllık ortalama 5 milyon tona yakın taze meyve ve sebze ihraç ediyoruz.

Diğer yandan, üretim planlamasıyla uyumlu yeni destekleme modelimizi de uygulamaya devam ediyoruz. 2025 üretim yılında 244 lira olan dekar başına destek katsayısı değerini 2026 için yüzde 50 artırarak 367 liraya yükselttik.

Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı, üretim yapan bütün çiftçilerimize alan bazlı temel destek veriyoruz. Planlı üretim kapsamındaki ürünleri belirlenen havzalarda eken üreticilerimizin mazot maliyetinin tamamını, gübre maliyetinin ise yarısını devlet olarak biz karşılıyoruz. Çiftçimizin emeğini korumak için piyasa regülasyonunu da sürdürüyoruz. Toprak Mahsulleri Ofisi aracılığıyla buğday, arpa, çeltik, yeşil mercimek, fındık, haşhaş ve kuru üzüm alımı gerçekleştiriyoruz. Bu yıl ülke genelinde tam 769 noktadaki hububat alımlarında 12,3 milyon tonla tarihî bir alım rekoruna ulaştık. TMO 2026 yılında almış olduğu bütün ürünler için üreticilerimizin hesaplarına 226 milyar lira aktardı ve ödemeler devam ediyor.

Üretimde sürdürülebilirliğin bir başka temel unsuru da tohumculuk. Son yirmi dört yılda tescilli çeşit sayımızı tarla bitkilerinde 178'den 1.087'ye, bahçe bitkilerinde 619'dan 1.090'a çıkardık. Sertifikalı tohumluk üretimini 8,3 kat artırarak 1 milyon 351 bin tona ulaştırdık. Kullanılan sertifikalı tohumluğun yüzde 96'sını yurt içinde üretiyoruz. Türkiye'de üretilen tohumları bugün 117 ülke kullanmaktadır.

Yerel tohum konusunda da önemli çalışmalar yürütüyoruz. Bugüne kadar 49 ata tohumunu tescil ettik. Burada çok açıkça ifade etmek istiyorum: Ata tohumlarını kullanmak asla yasak değildir; aksine, Bakanlığımız tarafından üretilen ata tohumlarını Tarım Kredi Marketlerde vatandaşlarımızın kullanımına sunduk. İklim değişikliğine uyumlu, soğuğa ve kuraklığa dayanıklı 82 tohumluk çeşidi geliştirdik. Yine, Tohumluk Yönetim Sistemi'ni hayata geçirerek tescil, sertifikasyon ve denetim süreçlerini dijital ortama taşıdık. Ankara ve İzmir'de 2 gen bankamız var, 123 bin tohum örneğini buralarda muhafaza ediyoruz. Önemli olan, geleceğin üretim kapasitesini korumak.

Bu yıl Gazi Meclisimiz tarafından yapılan kanun değişikliğiyle çeltik ekim sınırı sorununu çözdük. Yine, TAKE Projemizle, işlenmeyen ya da nadasa bırakılan arazilerin değerlendirilmesi amacıyla üreticilerimize yüzde 75'e kadar hibeyle tohum ve fide teminine devam ediyoruz. 2026 yılında 65 bin çiftçimizle 1 milyon dekar alanda çalışma yapmıştık; 2027 yılında bunu 150 bin çiftçimizle 1,9 milyon dekara çıkaracağız.

2027 yılında 10 dekar ve altındaki seraların modernizasyonu için de yeni bir rehabilitasyon projesi başlatıyoruz. Bu projeyle üreticilerimize uygun şartlarda finansman sağlayacağız; hedefimiz, birim alanda daha fazla verim, üretici için de daha yüksek gelir. Ayrıca, organik üretimin artırılması çalışmaları kapsamında dünyada sayılı örneklerden biri olarak Gökçeada'yı organik tarım havzası olarak ilan edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; hayvancılıkta da aynı dönüşümü gerçekleştiriyoruz. 2024 yılında hayvancılık yol haritasını açıklayıp hedeflerimizi ortaya koymuştuk. 2026 yılına geldiğimizde büyükbaş ve küçükbaş temel desteklerini yüzde 43, arıcılıkta kovan başına destek tutarını yüzde 78 artırdık; çoban desteğini 81 bin liradan 116 bin liraya çıkardık. Aile işletmelerine, gençlere ve kadın yetiştiricilerimize öncelik veriyoruz.

Kırsalda Bereket, Hayvancılığa Destek Projesi büyükbaş için vardı, bunu küçükbaş için de hayata geçirdik. Bu projeden yararlanan yetiştiricilerimize büyükbaşta yıllık 270 bin lira, küçükbaşta 180 bin lira bakım ve besleme desteği veriyor, bir yıllık sigorta bedelini de biz karşılıyoruz. Küçük ölçekli işletmelerimizi desteklemek amacıyla da Gelir Garantili Besicilik Projesi'ni başlattık. Bu

kapsamda yetiştiricilerimiz hayvanlara 4 ile 9 ay arasında baktıktan sonra ESK'ye kâr garantili bir şekilde satış yapabilecekler. Başlattığımız bütün bu projelerin sonuçlarını ve etkilerini, verilere baktığımızda daha net görüyoruz. 2024 yılından bu yana büyükbaşta yüzde 7,4; küçükbaşta yüzde 16,1; planlı üretim bölgelerindeki buzağıda yüzde 30; kanatlı üretim bölgesinde kesime giden kanatlıda yüzde 23,2 hayvan varlığımız arttı. Bugün itibarıyla 17,8 milyon büyükbaş, 60,8 milyon küçükbaş, 394 milyon kanatlı ve 8,8 milyon arılı kovana sahibiz; bu kategorilerin tamamında Avrupa'da ilk sıradayız. Son 24 yıldaki ıslah çalışmalarıyla ortalama sığır karkas verimini yüzde 68 artırarak 299 kilograma ulaştırdık. Yine, TİGEM son derece önemli tarım işletmelerimizden bir tanesi, burada da son üç yılda büyükbaş hayvan varlığını yaklaşık 3 katına çıkardık.

Hayvancılığın geleceği elbette yalnızca hayvan sayısına değil hayvan sağlığı ve verimliliğine de bağlı. Bu nedenle Lalahan Araştırma Enstitümüzde Genomik Test Merkezini hizmete aldık. Buzağı kayıplarını azaltmak için ülke genelinde eğitim seferberliği başlattık, 2,4 milyon doz septisemi aşısını 81 ilimizde ücretsiz olarak uygulamaya başladık. Yavru kayıplarına yönelik ödemeleri de yüzde 100 artırdık. Yine, önemli bir nokta, artık hiçbir üreticimizden aşı ve küpe ücreti almıyoruz.

Dünya Bankası finansmanıyla depremden etkilenen 11 ilimizde hayvancılık işletmelerinin modernizasyonu ve makine, ekipman için yüzde 75'e kadar hibe sağlamaya başladık.

Ülkemiz hayvancılığıyla ilgili en çok tartışılan konulardan biri de meralarımız olmuştur oysa son yirmi dört yılda en çok iyileştirdiğimiz alanlardan birinin meralar olduğunu ve bu dönemde 25 milyon dekar alanda mera ıslah projesi uyguladığımızı özellikle vurgulamak istiyorum. Bunun dörtte 1'ini sadece son üç yılda gerçekleştirdik. Yine, meralar üzerindeki otlatma baskısını azaltmak ve kaliteli kaba yem ihtiyacı için yem bitkilerini de planlama kapsamına aldık. Yine, destek için gerekli olan 10 dekar sınırını 1 dekara indirdik.

2024 yılında 688 bin hektar olan desteklenen yem bitkileri alanını 2025'te 867 bin hektara çıkardık. 2026 yılı sonunda sanıyorum bu rakam 1 milyon hektarın üzerine çıkmış olacak.

Yine, burada doğru bilinen bir yanlışı düzeltmek isterim: Ormanlarımız hayvancılığa kapalı değildir, ormanlarımızın yüzde 75'i otlatmaya açıktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; su ürünlerinde üretim kapasitemizi büyütürken kaynaklarımızı da koruyoruz. 2025 yılında 627 bin tonu yetiştiricilik olmak üzere toplam 1 milyon 37 bin ton üretimle rekor kırdık. Su ürünleri ihracatımızda 2025 yılında 2,3 milyar dolarla rekor kırdı. İhracatımızın 2026 yılı sonu itibarıyla 2,6 milyar dolar, 2027 yılı sonunda da 2,8 milyar dolara ulaşmasını bekliyoruz. Yine, sucul biyoçeşitliliğimizin korunması için geçen yıl 207 bin denetim gerçekleştirdik. Bu yıl Yalova'da uluslararası nitelikli Marmara Su Ürünleri Kontrol ve Denetim Merkezini hizmete açtık. 2027 yılında aynı yerde Uluslararası Sucul Canlılar Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezini kuracağız, böylece deniz ekosisteminin korunmasına katkı sağlayıp balıkçılığı destekleyeceğiz. Yine, 2027 yılında üretim planlamasına 6 yeni türü daha ekleyerek planlı üretimin toplam içerisindeki oranını yüzde 85'e yükseltmiş olacağız.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarımda dönüşümün bir başka ayağı da veriye dayalı yönetim. Bunun için önce kayıtlılığı güçlendiriyoruz. Üç yıl öncesine göre kayıtlı çiftçi sayımızı yüzde 6 artırarak 2 milyon 380 bine, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı alanımızı yüzde 11 artırarak 174 milyon dekara çıkardık. 2025 yılında TÜİK tarafından başlatılan, bizim de destek verdiğimiz tarım sayımının saha çalışmaları bu yıl içerisinde tamamlandı. Verilerin kontrol ve analizlerinin tamamlanmasının ardından sonuçlar TÜİK tarafından kamuoyuyla paylaşılacaktır. Uzaktan algılama ve coğrafi bilgi sistemlerinde oldukça iyi bir aşama gerçekleştirdik. 2025 yılında belli ürünlerde uygulamaya başladığımız bu sistem 2026 yılında üretim planlaması kapsamındaki tüm ürünleri içerecek şekilde geliştirildi. Üretimin tüm aşamasında hastalık ve zararlılara ilişkin aldığımız önlemleri hasattan önce de uygulamaya başladık. Yine, Doğal Afet ve Takip Sistemi, Tarımsal Kuraklık İzleme Sistemi'yle afet ve kuraklık risklerini izlemeye devam ediyoruz. Hasat İzleme Sistemi'ni ürün nemini, hasat edilen alanı ve ürün miktarını takip etmek üzere ve parsel bazında verim analizi yapabilmek üzere kullanmaya başladık. 2027 yılından itibaren tüm biçerdöver ve pamuk hasat makinalarında bu sistemi zorunlu hâle getireceğiz. Hayvancılıkta dijital kimliklendirme altyapısı... Bununla ilgili GEKİS sistemini kurduk. Bu sistem büyükbaş hayvanların çipli kulak küpeleriyle kimliklendirilmesini ve doğum, aşılama, hareket, satış ve kesim gibi tüm süreçlerin izlenmesini sağlayacak. 2026-2030 Yapay Zekâ Destekli Dijital Dönüşüm Strateji Belgesi'yle üretimden tüketime kadar bütün süreçlerde teknolojinin kullanımını artıracağız. Ancak teknoloji tek başına yeterli değil, bu dönüşümü üreticilerimizle birlikte gerçekleştiriyoruz. Bu nedenle, 2026 yılında 52 bin eğitim ve yayım faaliyetinde 1,4 milyon üreticimize ulaştık. Yine, Bakanlığımızın uydu üzerinden yayın yapan Tarım TV'si ürettiği içerikleri yerel televizyonlara aktarıyor ve bunlar üzerinden de yaygınlaştırarak çiftçilerimize rehberlik ediyoruz. Tarımsal örgütlerimizin etkinliğini artırmak amacıyla derecelendirme sistemimizi sürdürüyoruz. Birinci derecede belge almaya hak kazanan örgüt sayısı bu yıl 145'ten 268'e çıktı. Biyogüvenlik konusunda da uluslararası yenilikleri çok yakından takip ediyoruz. Bu kapsamda, ilgili bakanlıklarımızla ve kurumlarımızla birlikte yürüteceğimiz Biyogüvenlik Kurulumuzu yeniden yapılandırdık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarımın geleceğini konuşuyorsak suyu konuşmadan bunu yapamayız. 2025 yılı, malumunuz, son elli iki yılın en kurak dönemi oldu ancak 2026 son altmış altı yılın en yağışlı dönemi olarak kayıtlara geçti yani artık bir yıl kuraklık, bir yıl aşırı yağış yaşayabiliyoruz. Bu yüzden suyumuzu daha iyi depolayıp daha verimli kullanmak zorundayız. Bu amaçla hepimizin yakından takip ettiği su verimliliği seferberliği dört yıldır hassasiyetle devam ediyor. Yine, Ulusal Su Kurulu çatı bir kuruluş olarak faaliyetlerine üç yıldır devam ediyor. Bu yıl, on yıllık Ulusal Su Planı'nı yayınladık ve uygulamaya başladık. 25 havzada Taşkın Yönetim Planı, 12 havzada Nehir Havza Yönetim Planı'nı da tamamladık. Bunları ilgili kurumlara ilettik ve ilgili kurumlarda

uygulama süreçlerimiz devam ediyor. Son yirmi dört yılda su ve sulama yatırımlarına bugünün fiyatlarıyla 4 trilyon 840 milyar liralık yatırım yapıp 11.284 tesisi de hizmete aldık. Yapılan bu yatırımlarla depolama kapasitemiz 51 milyar metreküp artarak 184 milyar metreküpe çıktı. 2025 yılında 321 tesisi tamamladık. 2026'da 300 tesisi tamamlamış olacağız. İnşallah, 2027 yılında 14'ü baraj, 30'u sulama tesisi olmak üzere toplam 307 tesisi daha faaliyete geçireceğiz. Hükûmetlerimiz döneminde sulamaya açılan tarım alanını yüzde 53 artırarak 73,4 milyon dekara çıkardık. Arazi toplulaştırma yine 81,6 milyon dekara çıktı. Bu çalışmaların yüzde 97,4'ü son yirmi dört yılda yapıldı. 2026 yılında Devlet Su İşlerinin yatırım bütçesinin dörtte 1'i GAP'a ayrıldı. Bunun en önemli adımlarından biri de Silvan Projesi. Yaklaşık 360 milyar liralık bir yatırım büyüklüğüne sahip ve 2 milyon 350 bin dekar arazi suyla buluşmuş olacak. Silvan'da baraj gövdesi tamamlandı. Babakaya ve Silvan Tünellerindeki çalışmalar devam ediyor. İnşallah 2027 yılı Silvan'da sonuçların daha çok görünür hâle geldiği bir yıl olacak.

Üreticilerimizin de bu manada, basınçlı sulama ve tarımsal yenilenebilir enerji yatırımları için 15 milyon liraya kadar faizsiz kredi veya kâr payı desteği sağlıyoruz. Bireysel sulama yatırımlarına da yüzde 50 ile yüzde 70 arasında hibe veriyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; üretimin sürdürülebilir olması için kırsalda yatırım ve istihdamın da büyümesi önemli. Bugüne kadar kırsal kalkınmada 102 bin projeye günümüz fiyatlarıyla 270 milyar destek verdik. 289 bin kişiye ilave istihdam sağlandı. 2026 yılında 12,7 milyar liralık yeni bir destek paketi açıkladık. 5.239 projeye yüzde 50 ile yüzde 70 arasında hibe verdik.

Burada önemli olan hususun altını çizmek isterim. Bütçenin en az yüzde 20'sini kadınlara ve gençlere, yüzde 30'unu aile işletmelerine ayırdık.

IPARD kapsamında 2026 yılında 60 milyon avroluk çağrıya çıkmıştık. İnşallah, yıl bitmeden 40 milyon avroluk bir çağrıyı daha ilan etmiş olacağız.

Şimdi, on yılda 5,3 milyar dolarlık finansman desteği sağlayacağımız yeni bir projeye başlıyoruz. Tarım-Gıda Sektörünün İstihdam ve Kırsal Refah İçin Dönüşüm Projesi'nde önümüzdeki aylarda ilk başvuru çağrısına çıkacağız. Üretimden işleme, depolama, lojistik ve paketlemeye kadar bütün değer zincirini güçlendirmeyi hedefliyoruz. Dünya Bankası finansmanıyla yürüteceğimiz bu projede organize tarım bölgelerini önceliklendireceğiz.

Yine, 2027 yılında Kırsal Kalkınma Yatırım Programı'mızı yeniledik. Yeni programda hedef yatırım odaklı ve farklı zamanlarda başvuru imkânıyla daha etkin bir süreç yürütmüş olacağız.

Yine, üreticimizin finansmana erişimini güçlendirmeye devam ediyoruz. Ekim sonu itibarıyla 872 bin 405 üreticimize 676 milyar 839 milyon lira sübvansiyonlu kredi kullandırdık. Bu kredilerden doğan faizlerin ortalama yüzde 70'ini devlet karşılamaktadır.

2026 yılında 156 bin genç ve kadın çiftçimize 197 milyar lira düşük faizli tarımsal kredi kullandırdık. Son üç yılda tarımsal desteklerden yararlanan kadın üretici sayısı yüzde 12,7; genç üretici sayısı ise yüzde 40,3 arttı.

Girdi ve lojistik maliyetlerini azaltmak ve üreticilerimizin pazarlama gücünü artırmak için organize tarım bölgelerini yaygınlaştırmak üzere yoğun bir çabamız var. 25'i bitkisel, 21'i hayvansal üretime dayalı 46 organize tarım bölgesini tüzel kişiliğe kavuşturduk. 21'inin altyapısını tamamladık, 16'sında üretim başladı. Faaliyete geçen bölgelerde 12 bin kişiye doğrudan istihdam, yıllık 75 bin ton bitkisel üretim ve 200 bin büyükbaş besi kapasitesi oluşturduk. 2027 yılında bu alanlara 10 milyar lira kaynak ayırdık. İnşallah 11 bölgenin daha altyapısını tamamlayacağız. Buralar sadece üretim alanları değil, yeni nesil tarım merkezleri; onun da altını çizmek isterim müsaadenizle.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; tarım sigortalarıyla üreticimizin emeğini afetlere karşı korumaya devam ediyoruz. Devlet olarak poliçe bedelinin yüzde 70'ine kadarını karşılıyoruz. Kadınlara yüzde 10, gençlere yüzde 5 prim indirimi uyguluyoruz. 2006 yılından bugüne kadar 79,2 milyar lira hasar ödemesi yapıldı. 2026 yılında Zirai don riskine karşı temel sigorta paketi kapsamındaki ürün sayısı 9'du, bunu 25'e çıkardık. Prim desteğini de yüzde 67'den yüzde 70'e çıkardık.

Parsel bazlı verim sigortasının pilot uygulamasını Tekirdağ'da başlatmıştık. Bu yıl Şanlıurfa ve Kayseri'yi de dâhil ettik. Pilot uygulamaların ardından sistemi ülke geneline yaygınlaştırmayı planlıyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; üretimin miktarı kadar güvenilir olması da önemli. Bu nedenle, tarladan sofraya bütün gıda zincirini denetliyoruz. Geçen yıl 1 milyon 365 bin gıda denetimi gerçekleştirdik, bu yıl üzerine çıkacağız. Yine, vatandaşlarımız Güvenilir Gıda Mobil uygulaması üzerinden de uygunsuzlukları bize anında bildirmeye başladı. Gıda kodeksinde önemli düzenlemeler yapıldı. Gıdanın adı ve miktarı tüketicinin ilk bakışta görebileceği şekilde düzenlendi. Tüketiciyi yanıltıcı görsellerin kullanımı yasaklandı. Toplu tüketim yerlerindeki gıdaların içerik ve kalori bilgilerini tüketicinin görmesini sağladık. Pestisit kullanımının azaltılması, bu konu bizim hassas noktamız. Hangi üründe, ne kadarlık alanda, ne kadar dozda zirai ilaç kullanılacağını belirleyen B-Reçete sistemi başladı. Beşerî ilaçlarda olduğu gibi, bitki koruma ürünlerinin reçeteyle satışı, kullanımı ve takibini sağlayan bu sistem temmuz ayından itibaren yurt çapında uygulamaya başlandı. Hasat öncesi pestisit denetimlerinde referans değerlerin üzerinde bir kalıntı buluyorsak bunların piyasaya arzını engelliyoruz. Avrupa Birliğinin Gıda ve Yem için Hızlı Uyarı Sistemi RASFF bildirimleri buna yönelik kontrolleri artırdık. Son beş yıldaki bu konuda düşüş, aldığımız tedbirlerle bildirim sayısındaki düşüş yüzde 74. İhraç edilen taze meyve ve sebzelerde geri dönen ürünlerin toplam içindeki payı binde 1 seviyesinde. İade edilen ürünlerin tamamını resmî kontrole tabi tutuyoruz. Mevzuata uygun olmayan ürünlerin yurt içi piyasaya arzına izin vermiyor ve uygunsuz ürünleri imha ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; ormanlarımız bizim için yalnızca korunması gereken alanlar değil, gelecek nesillere bırakacağımız bir emanettir. Orman varlığımız 23,4 milyon hektara çıkmıştır. Erozyonla mücadele konusunda yıllık ortalama 500 milyon tondan 113 milyon tona kadar düşürdük. FAO verilerine göre 2025 yılında ağaçlandırmada Avrupa'da 1'inciliğimizi korurken

dünyada ise 4'üncü sıradan 3'üncü sıraya yükseldik. Bu yıl yapay zekâ destekli yangın risk sistemini kullanmaya başladık. Yüksek riskli bölgeleri önceden belirleyip hava ve kara araçlarımızı buna göre konumlandırmaya başladık. Yine, yeni yollar oluşturduk, açtık, 248 bin kilometreye ulaştık bunda da. Orman alanlarının etrafında ve blok orman alanları içerisinde tampon bölgeler oluşturmaya başladık. Yangınları önlemek ve takip etmek için, erken müdahale için 14 insansız hava aracı ve 776 kuleden 7/24 gözetliyoruz. Hava ve kara araçlarımızın hızlı müdahalesi için 4.852 yangın havuzu tesis ettik. 28 bin orman kahramanımız ve 142 bin orman gönüllümüz cansiparane bir şekilde orman yangınlarına müdahale ettiler, mücadele ettiler. 28 uçak, 119 helikopter, 5.597 kara aracıyla müdahale ettik. Bu yıl 600 milyon fidanı ve tohumu toprakla buluşturduk. Ülkemizin 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda karbon tutma kapasitesini artırabilmek için 2027 yılında bu kapsamda ilk kez karbon yutak ormanları tesis edeceğiz.

Ormanlarımız kadar değer verdiğimiz ülkemizin eşsiz doğal zenginliklerin bulunduğu alanları da korumaya ve halkımızla buluşturmaya devam ediyoruz. Bu kapsamda 15 yeni alanı daha korunan alanlar arasına alarak bu sayıyı 705'e çıkardık. Ayrıca, Fethiye-Kaş ve Kuzey Ege'de belirlenen denizel alanlarımızı da koruma altına alarak ilk defa deniz millî parkı olarak ilan ettik.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; üretim planlaması, verimli su kullanımı, yüksek teknoloji, etkin risk yönetimi ve güvenilir gıda; bunların her biri ayrı bir başlık gibi görünse de aslında tek bir hedefe hizmet etmektedir: Türkiye'nin üretim gücünü dirençli kılmak ve geleceğe taşımak. Bu hedef doğrultusunda destek programları, kredi destekleri, yatırım ödenekleri, vergi harcamaları, KİT'lerin finansmanı ve ihracat destekleri dâhil olmak üzere ayırdığımız toplam kaynağı geçen yıla göre yüzde 39 artırarak 2027 yılında 1 trilyon 305 milyar liraya çıkarıyoruz. Bakanlığımızın 2027 yılında yürüteceği faaliyet ve projeler için toplam bütçe teklifi ise 760 milyar 597 milyon liradır. Bu kaynakları kamu mali disipline uygun, ekonomik, etkin ve verimli şekilde kullanmaya devam edeceğiz. Sayıştay raporlarındaki tespitleri titizlikle değerlendirdik ve gereğini yerine getirdik. Tamamlanması gereken hususlar için de çalışmalarımızı sürdürüyoruz.

Ben, çalışmalarımızda bize her zaman güçlü destek veren Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a huzurlarınızda şükranlarımı sunuyorum.

Sektörümüze katkı sunan çiftçilerimize, üreticilerimize, yetiştiricilerimize, balıkçılarımıza, sanayicilerimize, ihracatçılarımıza ve bütün paydaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Gazi Meclisimizin değerli üyeleri, Bakanlığımızın çalışmaları ve ülkemizin tarım, orman politikası hakkında yapacağınız kıymetli değerlendirmeleriniz ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ediyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi, Yeni Parti Grubundan Sayın Ayhan Barut'a söz vereceğiz. Sonra Sayın Evrim Karakoz...

Burada mı Sayın Karakoz?

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Buradayım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sayın Sayın Barut, buyurun lütfen.

Süreniz on dakika.

AYHAN BARUT (Adana) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; bu ülkenin toprağını işleyen, tarlasına tohum atan, üretimin bütün zorluklarını yaşayan çiftçilerimiz adına hepinizi selamlayarak konuşmama başlamak istiyorum.

Bugün, burada yalnızca bir milletvekili olarak değil, aynı zamanda bir ziraat mühendisi ve bir çiftçi olarak da konuşuyorum. Tarım, sabahın erken saatlerinde tarlasına giden çiftçinin alın teridir; borçlanarak gübre alan üreticinin de endişesidir; mazotun fiyatını hesaplayarak traktörünü çalıştıran çiftçinin mücadelesidir; ürününü hasat ettiğinde maliyetini bile karşılayamayan üreticinin çaresizliğidir. Bugün ülkemiz tarımı ciddi, devasa sorunlarla karşı karşıyadır, neresinden tutsanız elinizde kalmaktadır. Türkiye'nin dört bir etrafından üreticiler feryat etmektedir. Sorunumuz yalnızca üretimin artması ya da azalması değildir, sorunumuz bu üretimin ekonomik olmaktan çıkmasıdır. Bugün, burada 2027 bütçesini konuşuyoruz yani çiftçinin önümüzdeki yılda ne ekeceğini, dalında ve tarlasında kalıp kalmayacağını konuşuyoruz ve üzülerek de söylüyorum ki bu bütçe çiftçiye umut değil, borç ve üretimden vazgeçme bütçesidir ve bunu dayatmaktadır. Eğer tarım 2026'nın ikinci çeyreğinde yüzde 13,3 büyümüş olsaydı bugün Türkiye'nin dört bir etrafından çiftçi feryatları yükselmezdi.

Sayın Bakan "Tarıma 1 trilyon 305 milyar destek ayırdık." diyorsunuz, bu kâğıt üzerinde doğru olabilir, peki çiftçinin cebine ne giriyor ya da hangisi direkt destek? Açıkladığınız rakamlara göre 342 milyar lirası vergi harcaması, 325 milyar lira kamu bankalarından verilen kredi desteği, 268 milyarı yatırım, 135 milyarı KİT'in finansmanıdır, çiftçiye doğrudan verilecek tarımsal destek ise 235 milyar liradır, bu da toplamın yüzde 18'idir. Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesi açıktır "Bütçeden ayrılacak kaynak gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'inden az olamaz." der ve emredici bir hükmü vardır. 2027 için öngörülen gayrisafi yurt içi hasılanın 111 trilyon 200 milyar olduğunu düşündüğümüzde yüzde 1'i 1 trilyon 112 milyar lira yapar. Peki, siz ne ayırdınız? 235 milyar yani kanunun emrettiği rakamın beşte 1'i bile değil. Bu aradaki fark 877 milyar ve bu para çiftçinin ak sütü gibi hakkıdır ve çiftçiden kesilmiştir, çiftçinin alacağını geri verin. Çiftçi 235 milyarla 2027 yılının üretimini değil, bu da 2026 yılının üretiminin desteğini alacaktır. Destekler bir yıl sonra ödeniyor, üstelik de faize ayrılan rakam 3 trilyon 975 milyar lira iken bu faizlere ayrılan para tarıma verilen desteğin de tam 17 katıdır. Tercih çok nettir arkadaşlar. Faizci kazanıyor, çiftçi ise kaybediyor.

Değerli arkadaşlar, TÜİK'in verilerine göre tarımsal girdi fiyatları yıllık yüzde 30,28 artmış, gübre de yüzde 51,78. Mazotun litresi bir yılda yüzde 58 artarken şu anda mazotun litre fiyatı 91 liralarda, eylülde 103 lirayı görmüştür.

Sayın Bakanım, bir de madalyonun diğer yüzüne bakalım. Yine TÜİK'in verilerine göre turunçgillerde fiyatlar yüzde 58 geriye gitmiş, meyvelerde yüzde 35, üzümde yüzde 34, sert kabuklu meyvelerde yüzde 18 geriye gitmiş. Yani girdiler TÜİK'e göre yüzde 30-35 ama gerçekte yüzde 50 artarken çiftçinin ürününün fiyatı da yine TÜİK'e göre reelde daha fazla çünkü ürünler şu anda maliyetin çok çok altında, yüzde 58 düşmüş. Çiftçi bu makasın arasında eziliyor, âdeta dilim dilim doğranıyor. Bir çiftçi bana Adana'da "Vekilim, 10 ton mazot aldım, 900 bin lira harcadım bana 50 bin lira destek verdiler. Bu parayla ne yapabilirim? Sana soruyorum." dedi.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri; mazotun fiyatı son beş yılda yüzde 800 artmış. Değerli arkadaşlar, gübre, ilaç, tohum son bir yılda yüzde 50 artmış. Bu şartlarda -size soruyorum- bu çiftçi nasıl üretecek? Tarımını hor gören, yarınını zor görür değerli arkadaşlar.

Sayın Bakan, her yıl her fırsatta, özellikle bu yıl "Tarım ürünlerinde cumhuriyet tarihinin rekorunu kırdık." diyorsunuz. Soruyorum; bu rekorun kime ne faydası var? Dikimi yapılan ürünler ağacında dalında, ekimi yapılan ürünler de toprakta çürümeye terk edilmiş. Çiftçi birçok ürününü maliyetinin altında satıyor. Biraz önce de söylediğim gibi, Türkiye'nin dört bir tarafında üzümcüsü, narcısı, elmacısı, narenciyecisi, mısırcısı, çaycısı, fındıkçısı, hepsi perişan. O zaman, TÜİK'e göre yüzde 60,8 rekolte artışı olmuş meyvede. Peki çiftçinin geliri artmış mı? Hayır. O zaman, bu rekor kimin? Rekor üreticinin değil. Rekor tüccarın ve marketin rekoru oldu. Buğdayda artış yüzde 22. Girdi yüzde 30 artarken ürüne yüzde 16. Çiftçi zarara mahkûm ediliyor. Fındıkta üretici 370 lira beklerken 250 lira açıklandı. Kuru üzüm 120 liradan 95 liraya düştü. Sütte durum daha vahim. 1 litre çiğ sütün maliyeti Süt Konseyine göre 29 lira 92 kuruş, tavsiye edilen fiyat, verilen fiyat 24 lira 30 kuruş. Üretici her litrede 5 lira 62 kuruş zarar ediyor.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri; Çukurova, Adana, Mersin, Hatay şu anda kan ağlıyor. Neden? Çünkü ben burada, Ankara'da oturup konuşmuyorum, sahayı geziyorum. Adana'da, Mersin'de, Hatay'da narenciye üreticisi kan ağlıyor. Limon dalında kaldı, çürüyor. Bu limonu, bu portakalı, bu mandalinayı yetiştirmenin maliyeti kiloda 10 lira. Şu anda şu limon maalesef bilabedel, sıfır bedelle. Üretici artık tüccara yalvarıyor: "Gel, ağacımı boşalt, ya seneye kalsın... Yeniden bir umut." diyor. Onu bile alan yok, beleş almıyorlar. Buyurun Çukurova'ya. Bu limonu beleş almıyorlar çünkü o da ona masraf edecek, dolayısıyla almıyor. 10 liraya ürettiği limonu 1 liraya satamıyor. Mandalinalar 2 lira, portakallar 3 lira. Yani 1 kilo limon 1 ciklet, 20 kilo portakal 1 litre mazotu alamıyor değerli arkadaşlar. Dolayısıyla buradan çiftçinin çaresizliğini, üreticinin çaresizliğini bilmenizi istiyorum.

Dolayısıyla, değerli arkadaşlar, üretici zararına üretiyor, tüketici pahalıya tüketiyor. Burada bu ürünler maalesef yok pahasına satılırken marketlerde, büyükşehirlerde 45 liraya, 50 liraya satılıyor. Bu aradaki fark kime, kimin cebine gidiyor? Bu sistem bu şekilde yürümez Sayın Bakanım. Önümüzdeki yıl bu bölgede narenciye ve diğer ürünlerde üretim yapacak çiftçi maalesef bulamayacaksınız. Bu sene bu narenciye üreticisine bir darbe de Rusya-Ukrayna savaşından dolayı geldi. Karadeniz'de tahılda olduğu gibi bir yaş sebze ve meyve koridoru oluşturamadınız. Narenciye üreticisi perişan oldu. Geçmiş yıllarda tahıl koridoru nasıl oluşturulduysa yaş sebze ve meyve koridorunun da zamanında oluşturulması lazımdı. Her fırsatta "Avrupa bizi kıskanıyor, Almanya bizi kıskanıyor, İngiltere bizi kıskanıyor." diyorsunuz; "Dünya liderimiz var." diyorsunuz ama Karadeniz'den, Türkiye kıyısından karşı kıyıya gidecek yaş sebze ve meyve koridorunu maalesef oluşturamadınız. Dünya liderliği Adana'daki, Mersin'deki, Hatay'daki çiftçilerin limonunu, mandalinasını, portakalını karşıya ulaştırabilmekti değerli arkadaşlar. Onu yapamadınız; şu anda narenciye dalında, maalesef aynısı diğer ürünlerde geçerli, çürüyor. Sonuç nedir değerli arkadaşlar? Sonuçta, çiftçinin bankalara olan borcu 1 trilyon 511 milyar lirayı aşmış durumda. İktidara geldiğinizde, 2002 yılında çiftçi borçları 4,5 milyardı. Bugün çiftçinin borcu tam 336 kat...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AYHAN BARUT (Adana) - Bitmiş mi Başkanım?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Vallahi, ben de... Çok hararetli geçti.

AYHAN BARUT (Adana) - Başkanım, önerilerimiz var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onları artık...

AYHAN BARUT (Adana) - Sadece önerilerimi sayayım, tavsiye.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Barut, herkese aynısını yapıyoruz.

AYHAN BARUT (Adana) - Sayın Başkanım, bir dakika alalım, önerileri sayalım, bırakalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Barut, şöyle...

AYHAN BARUT (Adana) - Sadece sorunu söylemekle değil, önerileri de bir dakika içinde kısaca özetleyeyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Barut, mesele bir dakika değil, inanın değil.

AYHAN BARUT (Adana) - Mikrofonsuz özetleyeyim Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şöyle bir uygulamamız var. Bunu yapmazsak bütün bu arkadaşlar o zaman şey yapacaklar, onlar da kırılacaklar. Kimseye yapmadık, sizden istirham ediyorum. Soru-cevap kısmında olmazsa girersiniz orada söylersiniz önerilerinizi.

AYHAN BARUT (Adana) - Valla, Başkanım bir dakikayı çok gördünüz ya. Sayın Bakanımıza önerilerimize sunardık ya.

RESUL KURT (Adıyaman) - Ziyaret edersiniz, bir çayını kahvesini içersiniz, orada söylersiniz önerilerinizi.

AYHAN BARUT (Adana) - Yok kardeşim, burada siz de duyun ya.

AYHAN BARUT (Adana) - Gayet güzel önerilerim vardı, siyasetüstü, siyaset dışı önerilerim vardı.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Onları Sayın Barut...

AYHAN BARUT (Adana) - Narenciye nasıl tüketilir? Günde akşama kadar 30 bardak çay içilen yerde, kamuda, fabrikalarda, askerî kışlalarda, okullarda günde 1 bardak portakal suyu, mandalina suyu tüketilemez mi, yapılamaz mı örneğin? Bunun gibi çok önerilerim var.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Barut...

Evet, Sayın Karakoz bekliyor.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Önerilerden başlasan dinlerdik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar...

Sayın Karakoz, buyurun lütfen.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, sayın Komisyon üyeleri; Sayın Bakanın konuşmasını dinledik. Sayın Bakanın konuşmalarını dinleyince baktık ki Türkiye'de tarım ve hayvancılık çağ atladı.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Gerçekten öyle.

AYHAN BARUT (Adana) - Davet ediyorum seni Orhan Bey, gel buyur, beraber gidelim.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Sanki çiftçilerimiz bir eli yağda, bir eli balda yaşıyor. Üretimde patlama var, tarımda plan program var. Tarım ürünleri ihracatında da rekorlar kırıyoruz. Tarımsal ürünlerin desteklenmesinde dünya ortalamasını da geçtik.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Verilere bakalım, rakamlara bakalım.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Dinleyelim lütfen, dinleyelim.

Peki, gerçek nasıl?

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Gerçek rakamlarda.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Gerçek bize Bakanın anlattıklarının tam tersi. Gel Aydın'a, ben gezdireyim seni.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Tam anlatıldığı gibi.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - İncir üreten zarar etmiş, zeytin üreten zarar etmiş, üzüm üreten zarar etmiş, narenciye üreten zarar etmiş, elma üreten zarar etmiş, buğday üreten, darı üreten zarar etmiş, ayçiçeği üreten zarar etmiş, pamuk üreten zarar etmiş, domates eken zarar etmiş, ceviz, kayısı üreten zarar etmiş; kısaca ülkede kim ne ektiyse, kim ne diktiyse zarar etmiş. İşler öyle bir noktaya gelmiş ki çiftçilerimizin çoğu mahsulünü tarlada toplamadan bırakmış, tarlasını sürmüş; zeytin, narenciye ve pek çok ürün dalda kalmış, çiftçilerimiz toplayamamış, çiftçiler üretimi bırakma noktasına gelmiş. Mazot pahalı, gübre pahalı, tohum pahalı, ilaç pahalı, elektrik pahalı, sulama pahalı, işçilik pahalı. Çiftçinin tarlasını sürerken mazota, ekerken tohuma, yetiştirirken gübreye, hasat ederken işçi parasına ihtiyacı var. Üretici bunların hiçbirine yetişemiyor, bunların tamamını borçla karşılıyor. Peki, borçlanıyor, üretiyor ama para kazanabiliyor mu? Maalesef sayenizde hayır.

TÜİK verilerine göre, haziran 2026'da tarımsal girdi fiyatları bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 32,06 artmış, gübredeki yıllık artış ise yüzde 50,99'a ulaşmış ancak girdi maliyetleri bu derece artar iken örneğin üzümde, incirde, zeytinde alım fiyatı geçen yılın yarısına kadar düşmüş durumda. Peki, çiftçinin elinden bu derece düşük alınan tarım ürününün pazarda, markette fiyatı düştü mü? Hayır, aksine arttı. Tarım konusundaki beceriksizliğiniz yüzünden bugün çiftçi para kazanamıyor, mutsuz; vatandaşımız da ucuz gıdaya ulaşamıyor, mutsuz.

Millet Meclisinde yaptığımız 2027 yılı bütçe görüşmelerinde millî gelirin 111 trilyon 207 milyar olarak gerçekleşmesi öngörüldü. Buna göre, 2027 yılında tarımsal desteklere 1 trilyon 112 milyar lira ayrılması gerekirken ayrılan pay sadece ve sadece 235 milyarda kaldı.

Burada Sayın Bakana 4 soru sorun var: Bir, Tarım Kanunu'nun öngördüğü yüzde 1'lik destek yükümlülüğü neden karşılanmıyor? İki, çiftçinin hakkı olan destek neden çiftçiye zamanında ve tam olarak ödenmiyor? Üç, devlet kendi çıkardığı kanuna niye kendisi uymuyor? Dört, tarım ürünleri ihracatında rakip olduğumuz ülkelerde verilen desteklere bakılınca olmayan bu desteklerle nasıl ihracat yapılması, nasıl Avrupa ülkeleriyle rekabet edilmesi düşünülüyor? Son sorunun cevabını biz verelim: Maalesef AKP iktidarının tarım ürünü ihracatı gibi bir amacı, gayesi, çalışması olmadığı gibi aksine, tarım ürünü ithalatını seven, koruyan, kollayan, destekleyen bir politikası var. Şimdi, bakıyoruz, her sene tarımsal ithalat sürekli olarak artıyor. Mesela çiftçimizin ürünü tarlada kalmış, meyve dalda kalmış; bu ürünlerin ithalatı yapılmış. Yani aslında çiftçimiz bunu üretmiş, elimizde var ama buna rağmen ithalat yapılmış. Diğer taraftan, mesela tam buğday hasadı yapılacak, hop gümrüksüz ithal buğday ithalatı kararı; ayçiçeği hasadı yapılacak, başlamak üzere, hop gece yarısı vergisiz, gümrüksüz ayçiçeği ithalatı kararı! İthalatın önü bu derece açılırken anlamsız ve mantıksız şekilde verilen mesela zeytinyağı ihracatının yasaklanması kararlarını gördük. Daha bu sene, daha bu sene tavuk eti ihracatı anlamsız bir şekilde yasaklandı. Yasak demişken mesela, Ege Bölgesi'nde özellikle bir TARİŞ meselesi var. TARİŞ incirde, zeytinde, üzümde, pamukta çiftçilerimizin kurduğu, çiftçilerimizi koruması, kollaması beklenen bir kuruluş; ancak örneğin geçen sene TARİŞ zeytinyağı fiyatı açıkladı, sonra Tarım Bakanlığının baskısıyla açıklamış olduğu fiyatı revize etti, daha da aşağıya düşürdü. Diğer taraftan, bir maden ruhsatları meselesi var ki memleketin maalesef her tarafı verilen maden ruhsatlarından, memleketin ormanları verilen maden ruhsatlarından delik deşik oldu. Tarım Bakanlığının bu konuda faydalı bir çalışması olduğunu da katiyen düşünmüyoruz. Çünkü bu işin içinde yaşıyoruz ve de görüyoruz.

Şimdi, memleketim Aydın'da her geçen yıl pamuk ekilen alanlar daralıyor. Tüm engellere rağmen, dört, beş senedir zarar etmelerine rağmen, özellikle dışarıdan çok yoğun miktarda pamuk ithalatı yapılıyor olmasına rağmen çiftçilerimiz üretmekte, pamuk

ekmekte direniyorlar. Ancak girdi maliyetlerinin, özellikle mazot ve gübrenin bu denli yüksek oluşundan dolayı seneye çiftçilerimizin kaçı daha pamuk ekmekten vazgeçer, belli değil.

Zeytin ve zeytinyağında rekor yılı yaşanacağı öngörülmüştü ancak bugün hem Aydın'da hem Türkiye'nin her yerinde zeytin bahçede kaldı. Girdiler, özellikle işçilik maliyetleri inanılmaz ölçüde artmasına rağmen zeytin fiyatı geçen yılki zeytin fiyatının kat kat gerisinde. Üzümde de aynı problem var. Narenciye derseniz tüm üreticiler -Ayhan Vekilimiz de söyledi- maalesef batma noktasına geldi.

Dünyada incir en çok ülkemizde üretiliyor ancak geçen sene zarar eden incirci bu sene batmış durumda. Sayın Bakanımız sık sık Aydın'a geliyor, özellikle hasat zamanlarında geliyor ama Sayın Bakan Aydın'da hangi ürünün hasadına katılırsa o ürün maalesef zarar ediyor.

Bu konuyu çok işledik: Sayın Bakanımıza saksıyla incir fidan diktiriyorlar. Bunun yapıldığı yer İncir Araştırma Enstitüsü arkadaşlar, yani saksıyla incir fidanının dikilmemesi gerektiğini en iyi bilecek yer. Ancak Tarım Bakanımız liyakatli olmadığı gibi, maalesef burada da bir liyakatsizlik problemi var. Tarım Bakanımızı uyarıyorlar, diyorlar ki: "Saksıyla fidan dikilmez." diyorlar. Tarım Bakanımız bu işi düzeltiyor ve sonrasında diyor ki: "Aydın'da dikili bir ağacım oldu." Sayın Bakan, Aydın'da incir fidanı diktiniz ama tüm Türkiye'de çiftçilerin ocağına incir ağacı diktiniz, tüm Türkiye'de hayvancıların ocağına incir ağacı diktiniz.

FARUK KILIÇ (Mardin) - Türkiye Aydın'dan ibaret değil, Türkiye Aydın'dan ibaret değil!

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Geçen Meclis konuşmamda da söyledim: Aydın'da bir dostum gece gündüz çalışıyor, modern tarım yapmaya çalışıyor, ürünlerini de çeşitlendirmiş, sadece bir ürüne de bağlı kalmıyor ama mesela bu sene incirden zarar etti, silajlık darı ekti, zarar etti, zeytinden zarar etti, narenciyesi var, zarar etti. Hadi gelin, siz bu işin içinden çıkın.

Geldiğimiz noktada çiftçilerimiz ve hayvancılarımız üretmeye devam ediyor, gece gündüz çalışıyor, tüm zorluklara rağmen pes etmiyor, çalışıp duruyor ancak bankadan çektiği kredinin faizi durmuyor, kooperatiften çektiği kredinin faizi de durmuyor, gübre fiyatı artıyor, mazot fiyatı artıyor, ilaç fiyatı artıyor, işçilik maliyetleri artıyor ama o emeğe üretilen ürünün fiyatı yerinde sayıyor, çoğu zaman da daha aşağıya düşüyor. Kimse çiftçiye "Sen zarar ettin, borcunu nasıl ödeyeceksin?" demiyor. Kimse çiftçiye "Sen zaten krediyle işlerini zar zor çeviriyorsun, seneye nasıl ekim, dikim yapacaksın?" demiyor. Çiftçimiz perişan, borç gırtlağı aşmış, borçlarını ödeyemiyor, icraya düşmüş, çiftçilerimizin malına mülküne haciz konmuş durumda. İktidarın çiftçiye, hayvancıya, tarım ürünü ihracatçısına düşman, ithalatçıya dost bir tarım politikasızlığı var. Tarımda planlama yok, tarımda programlama yok, tarımda destek yok, tarımda yardım yok, borca, faize erteleme, yapılandırma yok, girdi maliyetlerinin aşağı çekilmesine dönük bir gayret, bir çaba yok, tarla ile fiyat arasında fiyat uçurumunu düzeltecek bir çaba yok, üretimin devamı için bir gayret yok. Ne var? Sizde bolca hamaset var, bolca göz boyama var, bolca ithalat var. Özetle, bu bütçede çiftçi ve hayvancı yok, çare yok, derman yok, çözüm yok.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Çok yalan konuşuyorsun!

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - İtiraz eden arkadaşlar, buyurun, Aydın'a gelin, birlikte çiftçilerimizin arasında dolaşalım, bunlar doğru muymuş değil miymiş hep birlikte gözlemleyelim. Buyurun gelin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Cavit Hocam...

CAVİT ARI (Antalya) - Çok ağrına gitti değil mi İsmail Bey?

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Buyurun gelin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı...

CAVİT ARI (Antalya) - Ben burada konuşamıyorum, tarafsızlığımı korumam gerekiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın davet var, buyurun gitmek isteyen gidebilir.

Evet, şimdi...

AYHAN BARUT (Adana) - Buyursunlar evet.

CAVİT ARI (Antalya) - Ben kürsüdeyim, bana sataşmayın, cevap veremiyorum buradan.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Sayın Başkanım yani incir ağacı saksıyla dikilmezmiş, en önemli problemlerinden biri Türkiye'nin. Yeni Parti'nin...

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Çarpıtmayalım, orası incir araştırma enstitüsü, oradaki adam onun saksıyla dikilmeyeceğini bilecek, oraya atadığın adam onu bilmiyorsa orada burada konuşmayacaksın.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Eğer incir araştırma enstitüsünde bunu yapmaya kalkıyorlarsa...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Karakoz, şimdi diğer milletvekilleri bekliyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Oradan oraya taşımak için saksıyla götürmüşler, çıkartıp dikiyor yani.

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Saksıyla dikmiş işte.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Hayır canım, sen toprağın içine saksıyla koyarken görüyor musun?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bir saniye, bir saniye...

EVRİM KARAKOZ (Aydın) - Niye sonra saksıyla diktiren adamı görevden almışlar?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, değerli milletvekilleri, sizin saksı hikâyenizi burada... Lütfen, orada oda var, geçin odaya, saksıyla mı saksısız mı bir bakın orada. İstirham ediyorum, bu saksı gündem oldu bugün.

Şimdi Sayın Nejla Demir, buyurun.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Başkan, kıymetli hazırun; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, sizin sunumunuza göre çiftçi gayet memnun, yurttaş yine memnun görünüyor, tüm hakları korunmuş bir şekilde görünüyor ancak ben öncelikle şunu söyleyerek başlamak istiyorum konuşmama: Adına söz kurmamızı isteyen bütün çiftçiler adına belirtmem gerekiyor ki üreticiler emeklerinin karşılığını alamadıklarını... Ürettiklerinin beş para etmediği bu düzenden "Bıktık, usandık." diyorlar. Ne yazık ki "Tarımın gidişatı adına da mutlu değiliz, artık umutlu da değiliz." diyorlar. Tarım politikalarındaki kara düzen yöntemleriniz üreticinin de tüketicinin de ne yazık ki belini kırmış durumda. Aslında bunu sizler de en az bizim kadar görüyorsunuz, en az bizim kadar farkındasınız. Başınızı da sallıyorsunuz, umarım bana hak verdiğiniz için başınızı sallıyorsunuzdur. O sebeple kimse bize bu şartlarda tarımsal üretim güzellemesi lütfen yapmasın. Çiftçinin hâli ortada, yurttaşın alım gücü ortada. Tarım alanları her geçen gün daralıyor, tarımsal girdi maliyetleri arşa çıkmış ve tarım her geçen gün ne yazık ki cazibesini yitiriyor. Nitekim, bugünün Türkiyesinde çiftçi yaş ortalaması 55 olmuş durumda. Mevcut tablonun bize anlattığı şey şu: Tarım belki bitmeyecek Sayın Bakan ama çok hızlı bir şekilde küçük ölçekli çiftçinin üretim alanı olmaktan çıkacak, tekellere ve ithalata teslim edilecek. Bu tabloyu, tabii Sayın Bakan, aslında siz nasıl değerlendiriyorsunuz? Endişe verici olarak görüyor musunuz, görmüyor musunuz; bize bunu anlatmanızı istiyoruz ve aslında biz sizden bunları duymak istiyoruz. Bir yandan yaptığınız sunuma bakıyorum, bir yandan gerçeklere bakıyorum; bu durumdan herkes mutsuz, bir tek siz mutlusunuz Sayın Bakan; aslında şahsınızı değil, bütün arkadaşlarınızı kastediyorum.

Sayın Bakan, benim bu anlattıklarım sadece bir ilin sorunları değil, sadece kendi ilimin çiftçisinden de bahsetmiyorum; Van'dan Mersin'e, Konya'dan Rize'ye, Edirne'ye kadar ortak bir sorundan bahsediyorum. Nereye giderseniz gidin, çiftçinin derdi ve isyanı hep aynı, karşımıza çıkan şeyler hep aynı. Bakın, daha geçen hafta Konya Yeniceoba çiftçileriyle buluştuk, o buluşmadan geçen diyalogları burada sizlerle de paylaşmak istiyorum. Bir çiftçi "Sanayiyi bıraktım, toprağa döndüm, tarımla uğraşır, huzur bulurum dedim ama bu gidişle o huzuru toprağın altında anca bulacağız." dedi. Düşünebiliyor musunuz, bu ülkenin toprağını işleyen insan artık huzuru üretimde değil, toprağın altında arıyor; huzuru yaşarken değil ancak öleceği zaman bulabileceğine inanıyor. Bir başkası "Buğday hasadı yaklaşır, ithalat açıklanır. Mısır hasadı gelir, ithalat açıklanır. Ne ekersek zarar ediyoruz. Planlı tarım diyorlar, plansızlığı da bir yandan dayatıyorlar." diyor. Aynı şekilde bir besiciye "Durumun nasıl?" diye sorduk, verdiği cevabı kesinlikle dinlemeniz gerekiyor Sayın Bakan: "Bizim rakibimiz artık devlet, ben devletle rekabet edebilir miyim? Edemem. Dolayısıyla ithallere yenik düştüm, 200-300 başlık ahırımın kapısına kilit vurdum ve benim gibi onlarcası var." diyor. Bunu çiftçinin kendisi bizzat söyledi, verdiği raporlarda da var Sayın Bakan, bu raporu size de vermek istiyorum aslında çıkışta, almak isterseniz. Buna rağmen, 2027 yılı içerisindeki planlamanızda yine 480 bin baş hayvan ithalatı yer alıyor. Bu şartlarda yem, veteriner ve bakım giderleri hesaplanınca besici hayvan başına 40-50 bin lira arası zarar ettiğini söylüyor. Gelin -size de teklifim aslında- birlikte çıkalım sahaya, meydanlara inelim, şu çiftçi ne kazanıyor, ne kaybediyor, ne harcıyor bunları birlikte yerinde hesaplayıp görelim çünkü sizin çizdiğiniz tablo hakikatin dışında Sayın Bakan.

Tüm bu anlattıklarıma rakamlar ne diyor, bir de ona bakalım isterseniz: Ulusal Kırmızı Et Konseyi verilerine göre karkas et 580 lirada tutulurken besicinin maliyeti 670 lira civarında. Süt üreticisi bir litre sütü 29,9 liraya mal ediyor, 24,30 liraya satıyor. Bu nedenle aynı zamanda süt inekleri de kesime gitmeye yine devam ediyor. Bitkisel ürünlerde temel girdi kalemlerinden mazot yüzde 70, DAP yüzde 35,9, nitrat yüzde 69, sülfat yüzde 55 arttı. Elektrik, tohum, işçilik ve sulama maliyetlerini de eklediğimizde çiftçinin toplam girdi maliyetlerindeki yıllık artış yüzde 40'ın altına hiçbir şekilde düşmüyor. Gerçek rakamları yansıtmadığını bildiğimiz TÜİK bile tarımsal girdi enflasyonunu yüzde 32,36 olarak açıkladı. Yani çiftçinin maliyet yükü her geçen gün ağırlaşıyor.

Maliyetler belli, ortada. Peki, ürünlerin alış-satış fiyatında ne gibi bir fark oluştu, ona da bakalım: Yağlık zeytinde taban fiyat geçen yıl 53 liraydı, bu yıl 40 liraya düştü. Maliyet varken düşüş ortada, bunu hesaplamak gerekiyor. Üstelik üretim çok... "Alamayız." denilince işçilik masraflarını karşılayamayan üretici ürününü dalında bırakmak zorunda kaldı. Yine aynı şekilde çay; ortalama maliyet 40 TL iken açıklanan alım fiyatı 35 TL. Üstelik özel fabrikaların çiftçiden aldığı rakamlar bunun daha da altında; 25-26 TL, o da düştü. Yine, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Eylül 2026 açıklamasına göre limon üreticide 7 TL, markette en ucuzu 51 TL olarak verilerinde yer aldı ama biz aslında, dalında limonun 1 lira bile etmediğini, ağaçlarını kesmek zorunda kalan çiftçilerin yaptıkları paylaşımlardan hep birlikte gördük, izledik, üzüldük ve çözüm bekliyoruz aslında. Aynı şekilde, mandalinaya dalında 2 lira, 3 lira fiyatlar verildi, ürün markette ortalama 50 TL'ye satılıyor. Zarar eden çiftçi ağaçlarını kesmeye başladı, uygun fiyata alamayan yurttaşın hâli ortada. Peki, bu işte kim kazandı, sormak istiyorum Sayın Bakan, bunu sormak hakkımız herhâlde.

Gelelim, tarımdaki yıllara yayılan plansızlığa, tüm samimiyetimle ve merakımla soruyorum bunu: Türkiye'nin neden orta ve uzun vadeli tarım planlaması yok? Çiftçi tarlayı sürerken endişeli, tohumu ekerken endişeli, hasat zamanı gelirken endişeli. Yani çünkü tarım politikalarınız her geçen yıl sadece belirsizlik üretiyor. Temel sorunumuz bu aslında. AKP olarak yirmi beş yıldır iktidarsınız, neredeyse yirmi beş yılda 25 defa tarım politikası değiştirdiniz. Geçmiş dönem Sayın Tarım Bakanımız da burada, kendisi de bana hak verecektir. Her yıl başka bir karar, her dönem başka bir uygulama. Sonuçta, çiftçi ne ekeceğini biliyor ama hasat döneminde ektiğinin başına ne geleceğini bilemiyor. Şimdi, bu yıl tarımsal üretimin 140 milyon tonu aştığını söylüyorsunuz. Elbette bütün ekonomik zorluklara, borca harca rağmen üretimin artması gerçekten önemlidir ancak üretilen ürün çiftçiye kazandırmak yerine tarlada çürüyorsa, çiftçi emeğinin karşılığını alamıyorsa, yurttaşlarda sebzeye, meyveye ve ete en yüksek fiyatlarla ulaşmak zorunda kalıyorsa burada ciddi bir planlama sorunu sizce de yok mu Sayın Bakan? Bugün tarımda yaşanan sorunların sebepleri açık, ortada

hatta teklif ettiğiniz o bütçedeki rakamlar da bu sebeplerden biri, destekleme rakamı da bu sebeplerden biri. Kanunen de çiftçinin hakkı 1 milyon 112 milyar iken "235 milyar Türkiye çiftçilerine yeter." derseniz bu, sorunu kesinlikle çözmez, daha da derinleştirir. Kaldı ki o açıkladığınız desteklemeyi de çiftçiye bir yıl sonra ödüyorsunuz. Şimdi, Sayın Bakan, kısaca şunu söyleyeyim yani: Ben sizden bugün 10 bin lira borç istesem, desem ki "Bu 10 bin lirayı da ben size bir yıl sonra ödemesini yapacağım." Eminim ki enflasyon karşısında o eriyecek miktar sebebiyle diyeceksiniz ki: "Bunun ödemesini bana ya döviz olarak ya da altın olarak yapın." Şimdi ama bu söz konusu çiftçi olunca aynı hassasiyeti niye göstermiyorsunuz, ben bunu merak ediyorum. Borçlu olduğunuz çiftçiye hak ettiği desteği bir yıl sonra enflasyon karşısında değeri erimiş liralarla ödüyorsunuz. Önerim; destekler aynı yıl içinde çiftçinin ihtiyaç duyduğu ekim, hasat döneminde ödenmesi, mazot ve gübre destekleri güncel maliyetler üzerinden hesaplanıp ayrıca ödenmesi, olağanüstü...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Demir.

Sayın Çiftyürek...

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Devamı Genel Kurulda.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Genel Kurul aşaması da var Sayın Demir, orada da gerisini Allah'ın izniyle...

NEJLA DEMİR (Ağrı) - İnşallah devam edeceğiz orada Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Ben de bir şey yok, grup on dakika dedi, ben de uyuyorum.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Gene on dakika iyidir, ben size söyleyeyim yani.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - İyiydi, iyiydi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Beş dakika için on saat bekleyenler var burada.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Hatta yarıya indirin Sayın Başkan, yarıya indirin. Aslında yapmaya da gerek Komisyonu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Efendim?

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Yarıya indirin. Aslında gerek de yok, toplantı yapmaya da gerek yok, onaylayın gitsin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sarıbal, bakayım size ne yapmışlar, size de bölmüşler ikiye.

Sayın Çiftyürek, buyurun.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarımı doğrudan ilgilendirdiği için -iklimi, ekosistemi, dolayısıyla tarımı- bu COP31'le ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. Aslında, geçmiş 30 COP zirveleri iklim ve ekosistem üzerinde, onların lehine herhangi bir etkide bulunmadılar. Bunun da bulunmayacağını biz biliyorduk zaten. Fakat bu dehşet verici bir sonuca yol açtı yani Halkların İklim Zirvesi 1 milyon dolar para harcasaydı, reklam yapsaydı bu COP31 Zirvesi'ni düzenleyenleri bu kadar rezil edemezdi; hakikaten kendilerini rezil ettiler, perişan ettiler. On dört yıl sonra ilk kez karar almadan dağılan bir COP şey yaptık. Şimdi, malumdur, kim düzenliyor bunu, finansörleri kim? E, doğanın ve ekosistemin canını okuyanlar bunu düzenlediler. Dolayısıyla, bunlardan iklim ve ekosistem lehine bir şeyler beklemek akla ziyandır. Hani halkımızın bir tabiri vardır, diyorlar ya: Kılavuzu karga olanın burnu şeyden kurtulmaz. O nedenle de bu iklim, tabiri uygunsa, ne derler... O kadar organizasyon, o kadar çaba boşa gitti.

Tarımın kendisine ilişkin çok şey söylendi. Sayın Bakanı dinledim ben, not aldım. Ben de birçok arkadaşımız gibi sahadan gelen birisiyim. Maden ocaklarını, barajları, tarlaları, bağı, bahçeyi gezen birisiyim. Başta şunu belirteyim, gördüğüm şey şu: Ekonomi eğer insanın, toplumların, ihtiyaçlarını karşılamak için yaptığı faaliyetlerin tümü ise tarım bunun ilk adımıdır, temelidir; tarım ekonominin tohumudur. Yine, bir kez daha cumhuriyet tarihinde olduğu gibi bu sunumda da biz şunu gördük: Tarım hak ettiği desteği bütçeden alamıyor. 2026'ya göre 2027 bütçesi çok az da olsa düşmüş, hâlbuki artması gerekirdi.

Şimdi, belirttiler, ben de belirteyim: Hakikaten ya Sayın Bakan farklı bir tablo sunuyor, pembe bir tablo sunuyor ya da bizim sahada gördüğümüz, dinlediğimiz üreticiler farklı bir şey söylüyorlar. Şimdi, maliyet ile çıktı arasında çok büyük fark var. Yüzde 60, yüzde 70 civarında maliyet; e, üreticinin satışı yani alım yüzde 10 ile yüzde 40'ı geçmiyor ürünlerde. Birçoğunu zaten belirttiler, tarlada kaldı, bağda kaldı, bahçede kaldı. Mesela, hatta -burada Antep vekilleri varsa- Antep, Adıyaman, Urfa'da fıstık bu sene geçen seneye göre daha ucuza satılıyor; Sayın Bakana da bilgi verilmiş bu bakımdan yanılmıyorsam, böyle dediler bana. Dolayısıyla, söylenenle saha arasında büyük bir fark var. Burada sadece üretici zarar görmüyor, aynı zamanda tüketici de büyük ölçüde mağdur durumda; bunun göz önünde bulundurulması lazım.

Bir şey daha belirteyim: Ya, eğer hakikaten Sayın Bakanın dediği doğruysa bizim bu köyler niye hayalete döndü Sayın Bakan, Sayın Bakan Yardımcıları ve sayın bürokratlar? Kırsal alan boşalıyor, hayalete dönüyor ama sizin sunduğunuz tablo bambaşka bir tablo. Yani kırsal alan boşaltılıyor, boşalıyor... Buradan bu topraksız üretim yapanlara da sesleniyorum: Gidip betonda domates ekeceğinize boşalan bağ, bahçe, meralara dönün.

Şimdi, bu yıl "Ürün bol." dendi; doğru, bol, bol da ama üretici yine zararda ya, hayret yani hakikaten zararda. Bahçesini, bağını, küçük şeyini satıp kente göç etmeye çalışıyor, işsizler ordusuna katılmaya çalışıyor. Mevsimlik işçilik bu sene -ben tarla tarla gezdim- büyüyor, küçülmüyor Sayın Bakan; bunu bilmenizde yarar var. Ya, biz hakikaten -kadınlar daha iyi bilir, erkekler de bilir diyeyim, kızmasınlar- mutfakta zehir yiyoruz artık. Yani pazarda şunu aramaya başladık: Acaba kurtlu bir elma bulabilecek miyiz, acaba kurtlu olan kıvırcık bulabilecek miyiz? Yani bu pestisitler son derece riskli bir noktaya geldi. Sayın Bakan tedbir aldığını söylüyor ama pratiğe yansıyan bu değildir diyeyim.

Sayın vekiller, Sayın Başkan; biz tarımın anavatanıyız değil mi? Dünyada tarımın anavatanı burası, Anadolu ve kürdistan. Lakin ne durumdayız? Sayın Bakan bir tablo sundu ama emin olun sunulan tabloyla bizim yüzleştiğimiz, üreticinin yüzleştiği tablo farklıdır ve bu farklı tabloyu durmaksızın üretici lehine, tarım lehine ağırlaştıran... Boydan boya, Hakkari'den Edirne'ye kadar maden ocakları perişan ettiler yani kanayan yara durumuna geldi maden ocakları. Mollakara'dan tut, Elâzığ Bermaz'a kadar; Yavuzeli GES'den tut, Akbelen'e; Rize İkizdere'den tut, Kazdağları'na kadar maden ocakları bu toplumun kanayan yarası. Sayın Bakan diyecek ki "Benim doğrudan sorunum değil." ama sonuçları onu ilgilendiriyor, tarımı ilgilendiriyor.

Şimdi, kuraklıkla ilgili Sayın Bakanı dinledim. Daha önce zaman zaman Mecliste de dile getirdim, burada da dile getireyim ben bir kez daha bu coğrafya yani tarımın ana vatanı çok ciddi bir kuraklık ve çölleşmeyle yüz yüze. Kimse bu sene yağan yağmura güvenmezsin. Ben gördüm, birçok yerde kuruyan dereler ya da koruyan göletler, şelaleler çok kısa süre açıldılar, canlandılar ama çok geçmeden tekrardan eski konumuna döndüler. Burada siyasetüstü bir stratejik planlama lazım. Ben Sayın Bakanın şeyinde onu görmedim yani değiniyor ama hani bu çölleşmeye dönük olarak daha önce isim vermiştim yer yer yani Konya'dan tut GAP bölgesine kadar şey belirtmiştim fakat somut olarak herhangi bir şey görmedim.

Sayın Bakanım şeyin içerisinde GAP ve DAP'a dönük ya da bizim "kürdistan bölgesi" dediğimiz alana dönük sözü edildiği bir pozitif ayrımcılık göremedim. Bu bakımdan, bu bölgenin geri bırakılmışlığının temel nedenlerini Sayın Bahçeli çok net olarak orta yere koymuştu, demişti ki: "Nedeni güvenliktir." Doğrudan doğruya okuyacağım Sayın Bahçeli'nin dediğini "Doğu Anadolu'da yalnızca İçişleri Bakanlığımızın özel ilgi alanı Millî Savunma Bakanlığımızın uzmanlık sahası, Millî İstihbarat Teşkilatımızın güvenlik raporlarının konusu olmamalıdır." Bu, esasında bu itiraftı yani yüz yıldır cumhuriyet bunu, buydu, bu alandayız. Şimdi, bunu değiştirdiler mi? Sayın Bakanın raporunda ben bunu, yeterince veri görmedim. Dolayısıyla, eğer doğru ise gerçekten veriler ya o zaman sormak lazım Sayın Bakana ve bürokrasiye niye bu, hâlâ Urfa, hâlâ Van, Ağrı söz konusu iller 81 ilin içerisinde en sonda değil mi?

Zaman daraldı herhâlde, şunu söyleyeyim: Hayvancılıkla ilgili Sayın Bakan desteğin çok yüksek olduğunu söylediler. Eğer ben yanlış veri almadıysam değil mi, sığır ve et ithalatına 1 milyar 825 milyon dolar ithalat yapılmış değil mi? Ya, bu şu demektir Sayın Bakan: 100 milyar Türk lirası demektir. Bu zaten üreticiye sağlansa değil mi ithalata gerek yok ki. Şunu belirteyim...

Zaman kaç dakikam kaldı bilmediğim için...

ADALET KAYA (Diyarbakır) - İki dakika.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Tamam, o zaman biraz daha şey yapabilirim.

Yani hayvancılık alanında da mesela gerek Van bölgesinde doğrudan doğruya kırsal alanda gördüğümüz gerekse Siverek'te kimi mandıraları gezdim ben doğrudan doğruya, kendilerini dinledim. Hükûmete ilişkin olarak dert yanıyorlar, diyorlar ki: "Yani siz söylenenlere bakmayın, esasında bizim yüzleştiğimiz sorunlar son derece ağır." O bakımdan, büyük ve küçükbaş hayvan meselesinde rakam yükseldi ama şimdi bu yükselen rakam nüfusla kıyaslandığı zaman cumhuriyet tarihinde esasında biz bunu çok daha zor durumdayız.

Çözme dönük olarak şunları söylemek istiyorum yani iki sorumu da sormuştum birisi hayvancılıkla ilgili. Eğer gerçekten destek öyleyse yani o destek, ithalata ayrılan pay üreticiye verilse ithalata gerek kalır mı Sayın Bakan?

İkincisi, tarımsal alana verilen destek, bunca önlem varsa tarımsal alan niye boşalıyor, köyler niye hayalete dönüyor boydan boya?

Dolayısıyla, burada üçüncü sorum şu: Devletin siyasetüstü olarak kuraklık ve çölleşmeye dönük Amik Ovası'ndan tutun Konya'ya oradan GAP'a, İzmir'e. Ben İzmir'e gittim geçen sene gezdik, dediler ki: yani burada çok ciddi bir kuraklık meselesiyle biz yüz yüzeyiz. Hakikaten bir stratejik planlama var mı yani çölleşme ve kuraklaşmaya dönük olarak var mı? Varsa dinlemek isterim ben.

Diğeri, bu, doğa ve tarım alanlarına doğrudan müdahale içeren -şimdi zaman daraldığı için tek tek üzerine durmayayım- bu maden şirketlerine yönelik olarak Sayın Bakanın kendi alanı olmasa bile "Ya, siz ne yapıyorsunuz? diye itirazı var mı?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Çiftyürek.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Çiftyürek, konuşmanızın içerisinde eleştirilerde bulundunuz. Yalnız bir ifade var, bunu kabul etmiyorum. "Bizim kürdistan bölgesinde GAP ve DAP..." Yani orası sizin mi oluyor? Nasıl? Siz kim oluyorsunuz ya da siz başka bir ülkenin vatandaşı mısınız? Böyle ifade olur mu ya? Lütfen, biz bunu dile getiriyoruz ama bu şeye döndü yani ısrarla kayıtlara geçirme çabası görüyorum. Anayasa'ya aykırı yaptığınız, bir faydası yok sayın milletvekilleri, bir faydası yok size bunun. Buradan bir şey çıkmaz size onu da söyleyeyim. Anayasa'nın 3'üncü maddesinde devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütün olduğu açıkça ifade edilmiştir; buna uyulmadığını görüyoruz, Anayasa'ya aykırı söylediğiniz ve idarenin bütünlüğü madde 123 ve 126. Ama siz, diğer milletvekillerinden daha farklı bir şey yaptınız, siz, "Bizim kürdistan bölgesi" diyerek özellikle bunu belirtmiş oldunuz. Ama ben, size Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin bir milletvekili olarak bu konuşmayı verdim. Bunu, lütfen tekrarlamayın, buranın tamamı Türkiye Cumhuriyeti devleti, siz de onun bir ferdisiniz, 86 milyonun ne kadar payı varsa, sizin de o kadar payınız var orada.

Sayın Oluç...

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - "Bizim" derken ben hepimizi kastettim Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - İşte ama biraz anlam öyle olmadı yani.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Bir yerde de "Anadolu ve kürdistan" diyor yani coğrafya olarak tanımladığı çok açık.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Mecliste de söyledim ben, dedim ki gün gelecek "en büyük kürdistan bizim kürdistan" diyeceğiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Oluç, buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de kayıtlara geçsin diye birkaç kelime söyleyeyim bu konuda. Birincisi, her seferinde bunu söylüyoruz. Anayasa'nın 3'üncü maddesiyle ilgili bir tartışmamız yoktur. Dolayısıyla, kullanılan "kürdistan" ya da "Kürt coğrafyası" kavramları tamamen tarihsel, kültürel, coğrafi ve sosyolojik olarak geçmişi ve bugünü anlatmak için kullanılan kavramlardır, dolayısıyla...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - "Bizim" diyor Sayın Oluç.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Ona da geleceğim.

Burada yani "bizim" derken herhâlde DEM PARTİ'yi kastetmedi vekilimiz; öyle bir iddiamız da yok zaten.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yani bilmiyorum beni kastetmedi sonuç olarak.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Ama sonuç olarak "bizim"i "hepimizin" anlamında kullandı. Biliyorsunuz, ben de zaman zaman bu tür kavramlar kullanıyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Dolayısıyla, Anayasa'yla ilgili bir tartışmamız değildir bunlar, dediğim gibi, tarihsel ve kültürel bir gerçekliğin ifadesidir. Kürtlerin yaşadığı topraklar anlamında, tarihsel olarak da baktığımızda böyledir; o anlamda kullanmıştır vekilimiz.

Teşekkür ederim.

SİNAN ÇİFTYÜREK (Van) - Sayın Başkan, ne anlamda kullandığımla ilgili bir cümle söyleyebilir miyim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Yok, söylendi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Şimdi, Sayın Sarıbal, buyurun lütfen.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli bürokratlar, Komisyonda bulunan tüm arkadaşlar; hepinizi saygıyla ve dostlukla selamlıyorum.

Şuradan başlamak gerekir: Bütçe nedir, tarım bütçesi neyi ifade eder? Tarım bütçesi aslında tarımda sürdürülebilirliği ifade eder, üretimi ifade eder, gıda hakkını ifade eder, tarımsal bağımsızlığı ifade eder, yeterliliği ifade eder, her şeyi ifade eder. Ama tarım bütçesinde özellikle desteklemelere koyduğunuz miktar da iktidarın tercihini ortaya koyar. İktidarın yirmi dört yıllık tercihi, özellikle son 2018'e kadar tercihi göç politikasıydı, mülksüzleştirme politikasıydı, ithal et üretme politikasıydı, kentte yoksulluğu yönet politikasıydı, kapitalizme, emperyalizme ve çok uluslu şirketlere halkı teslim etme politikasıydı. 2018'den sonra modeli değiştirdiniz; tamamen öncelikle ithalat politikası, ikincisi, sözleşmeli tarım politikası, üçüncüsü, ne hâliniz varsa görün politikası. Bugün yaşadığımız, iktidarın ortaya koymuş olduğu temel argüman bu.

Sayın Bakan, bir başka şey, ortada bir Tarım Bakanı olarak görev yapıyorsunuz. Hal Yasası'nı Ticaret Bakanlığı yapıyor, bilmiyoruz. Üreten çiftçi, Hal Yasası'nı Ticaret Bakanlığı yapıyor. Fiyatları kurumlar belirliyor. Girdileri çok uluslu şirketler belirliyor. Tarımla ilgili bir irade sorunu var, bir yönetim sorunu var. Biliyorum, Mehmet Şimşek sıkı para politikası meselesi üzerinden sokaktaki enflasyonu düşüreceğiz diye çiftçinin batması için elinden gelen her şeyi yapıyor. Bu, 2018'den beri tek adam saray iktidarının ve onun Maliye ve Hazine Bakanlığının ortaya koymuş olduğu temel argüman. Dolayısıyla temel sorun, bir yönetme sorunu var. Şu anda içeride tarımla ilgili insanlar var, cezaevinde tutsaklar, niye içeride olduklarını bilmiyorlar. Sayın Bakan, düğme yukardan yanlış iliklenirse sorun çözülemez. Marketlerde veya üst noktalarda, tüketiciye ulaşılan noktalarda sorunu çözmüyorsanız, altta çiftçinin ve bu ara sürecin onlarca temel sorunu varken bunu çözemiyorsanız hiçbir sorunu çözemezsiniz. Dolayısıyla, ortaya koymuş olduğunuz destekleme miktarı da bundan sonra uygulayacağınız tarım politikasının bir temel argümanı olarak ortaya çıkmaktadır. Biraz önce söylediğim, tarım politikasını sürdüreceğiniz anlamına gelmektedir. Bu konuyu bürokrat arkadaşlarınız -ki birçok meslekte arkadaşım var- bunu çok ama çok iyi biliyorlar, sizin de kısıtınızın olduğunu ben biliyorum, zorda olduğunuzu ben de biliyorum ama erdemliliktir, bu sorunları tartışmak ve bu sorunları ortaya koymak, çözüm önerisi ortaya koymak ve ona direnmek yurtseverliktir, çiftçinin yanında olmaktır, ülkenin toprağından yana olmaktır, ülkenin üretim biçiminden yana olmaktır; bu konuda özellikle bunu söylemek istedim. İyi niyet yetmez, mücadele etmek lazım, direnmek lazım, anlatmak lazım. Hazine ve Maliye Bakanı 3 trilyon 2026'da, 4 trilyon 2027'de faize para verebiliyorsa tarımın sorunlarını da çözecektir.

Bir başka ikilem; Sayın Bakan, siz de söylediniz, Cumhurbaşkanı da söyledi, diğer bakanlar da söyledi. Geçmişte şöyle bir şey yapmışlardı: "Bir cep telefonu mu, bir kamyon buğday mı?" Covid-19 gösterdi ki bir cep telefonu yenmeyecek. Yine aynı şekilde, yine bir bakanınız şunu söyledi, dedi ki: "Bir kilo tarım ürünü mü, bir tane mermi mi? Ama mermi kötülüktür ve yenmez ama günün sonunda 1 kilo tarım ürününe muhtaç kalacak hâle geldik. Dolayısıyla sorun kapitalizmin, emperyalizmin bize dayattığı bir politika ve biz ona taşeronluk yapıyoruz. Bu ülkede uygulanan tarım politikası uluslararası şirketlere halkı teslim etme politikası. Nasıl mı? Anlatacağım, bakın, son yirmi dört yılda 45 milyon dönüm tarım alanı üretimden çıktı, 45 milyon dönüm. Tarımın gayrisafi millî hasıla içindeki payı 10,2'den 5'e indi. Yine, tarımın istihdamdaki payı yüzde 35'ten yüzde 14'lere, 15'lere düştü. Yetmez, sizin uyguladığınız, ortaya koyduğunuz destekleme politikası ve uyguladığınız fiyat 2007'den itibaren hayata geçti. 2007'de verdiğiniz destek, çiftçinin bankalara olan borcunun yüzde 50'sini karşılıyordu. Bugün tarıma verdiğiniz destek çiftçilerin bankalara olan borcunun yüzde 10'unu ancak karşılıyor. Ne demek bu? 2002'de 2,4 milyar borcu vardı çiftçinin tarımsal bankalara, şimdi 1 trilyon 564 milyar. Eğer 2002'den baz alırsak tam 600 katın üzerinde borcu var, 2007, yeni kanundan itibaren alırsak çiftçinin borcu tam 130 kat artmış. Peki, sizin desteğiniz? 2007'den bugüne kadar sadece 30 kat artmış. Peki, son bir yılda çiftçilerin bankaya olan borcu 9 milyardan 28 milyara çıkmış, takipteki borç miktarı. Yine, çok açık bir şekilde ortaya koymamız gerekiyor: Sayın Bakan, değerli arkadaşlar; bu desteklemeyle bir ülkede tarımda sürdürülebilirliği, planlamayı sağlayacak olan, gıda bağımsızlığını sağlayacak olan destekleme modeli ve miktarıdır. Mesela, ben çiftçiyim, bana sorsanız "2027'de şu açıklanan desteği alamayacaksın, tarım yapar mısın?" diye, sadece gülüp geçiyorum. Sadaka dağıtıyorsunuz; Mehmet Şimşek'in lütfuyla ayrılmış bir miktar parayı usulüne göre dağıtmaya çalışıyorsunuz. Hiçbir sorunu çözmeyecektir, hiçbir sorunu çözmeyecektir, sorunu da tamamen artıracaktır. Örneğin, 2007 yılında devreye girdiğinde bu bütçenin yüzde 2,7'sini karşılıyordu, şu anda bütçenin 0,88 yani yüzde 1'ine bile karşılık gelmiyor, 3,5 kat düşmüş. Yine aynı şekilde, bu bütçe, ortaya koyduğunuz bütçe, bütünüyle baktığımızda, -bankalara olan faizin- tam bir yılda faize verdiğimiz paranın on yedide 1'i Sayın Bakan. Bununla nereye varacağınızı ben çok merak ediyorum. Gerçekten buradan bir şey alma şansımız yok. Ne yapması lazım bu girdinin? Çiftçinin girdilerini finanse etmesi lazım. Bir bakalım çiftçinin girdilerine: Sadece mazota 2026 yılında 250 milyar para ödedi ve siz 2026 yılında -2027'de ödeyeceksiniz- 168 milyar destekleme yapıyorsunuz. Ya, insaf! Çiftçi sadece mazota 250 milyar verirken 168 milyarı eğer çiftçiye veriyorsanız orada müthiş bir sorun vardır, müthiş bir sorun. Yine söyleyeyim: 2027'de vereceğiniz 235 milyar mazot parasını bile karşılamayacak.

2026'yı kısaca bir analiz... Zaman da dar, hızlı akıyor Sayın Bakan. 2026 yılında tarımsal üretimi yapabilen bu kadar tarımsal üretimin bedeli, girdi maliyeti ne kadar biliyor musunuz? 4 trilyona yakın, 4 trilyon. 4 trilyon çiftçinin 2026 yılında bu ürünü üretmek için ortaya koymuş olduğu maliyet. Birkaç rakam: Mazot 250 milyar, gübre 100 milyarın üzerinde, tarım ilacı 50 milyarın üzerinde, tohum 100'lerce milyarın üzerinde, sadece kesif yem 600 milyarın üzerinde. Şimdi, bu kadar rakama sizin 235 milyar parayı veriyor olmanız tarımda ortaya koymuş olduğunuz sömürge düzeninin bir parçası olarak çiftçiyi tarlasında köle, tarlasını da büyük şirketlere teslim ettiğiniz temel bir tarım politikası. Bu tarım politikasının özü de iktidarın yirmi dört yıllık bu ülkede uyguladığı tarımsal politikaların bir sonucudur, açık bir şekilde söylemek lazım. Bakın, söylediniz "Şu kadar ihracat, bu kadar ihracat yaptık." dediniz. Söyleyeyim size, ilk dokuz ayda Sayın Bakan, buğdayı yüzde 72 daha fazla ithal etmişsiniz, mısırı yüzde 22 daha fazla ithal etmişsiniz, buğday kepeğini, soya tohumunu yüzde 7,3 daha fazla ithal etmişsiniz, ayçiçek tohumunu yüzde 42 daha fazla ithal etmişsiniz, soya küspesini yüzde 63 daha fazla ithal etmişsiniz, pamuğu yüzde 4 daha fazla ithal etmişsiniz, tütünü daha fazla ithal etmişsiniz. Kısaca şunu söylemek istiyorum: İlk dokuz ayda 12 milyar dolarlık ithalatınız var, 12 milyar dolarlık. Bunların hepsi tarımsal ürünler. Şunu söyleyebilirsiniz, diyebilirsiniz ki "Tarımsal ihracatımız şu." Ya, köseleyi katarsanız olur, unu katarsanız olur. Kaldı ki buna karşı da değilim, 100 milyar dolar olsun ihracat. Sorun şu: Benim topraklarımda, benim güneşimde benim çiftçimin emeğini başka bir yere peşkeş çekemezsiniz. Bu toprakları korumak zorundasınız. Bu çiftçiyi ayakta tutmak zorundasınız, bu çiftçiyi üretimde bulundurmak zorundasınız. Çiftçinin yaşı oldu 60, köylerde insan kalmadı. Evet, bu sene çok üretildi ama bu üretimin temel kaynağı iklimden kaynaklanıyor ama buna sahip çıkmıyorsunuz. Kısaca şunu söylemek istiyorum: Kızılderili reisin söylediği gibi, ormanda son ağaç kesildiğinde, nehirde son su kuruduğunda ve son balık öldüğünde beyaz adam paranın yenmeyeceğini anlayacaktır.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Cumhuriyet Halk Partisi ikinci söz talebi Ömer Fethi Gürer'in.

Evet, buyurun.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) - Sayın Bakan, öncelikle şunun altını çizmekte fayda var: 2025 yılında zirai don nedeniyle büyük bir üretim kaybı yaşanmıştı, bu yıl da iklim iyi gitti, üretimde artış var ama çiftçi geçen yıl yaşadığını bu yıl da ürettiğini satamayarak -ürünü dalda kaldı, tarlada kaldı- yine aynı sorunla karşı karşıya kaldı. Bir kere tarım millî güvenlik kadar önemli stratejik bir alan, üretenden tüketene her kesimi de doğrudan ilgilendiriyor. Bunun için de dünyada var olan canlılar dâhil herkesin tarımla doğrudan bir ilişkisi var. Eğer gıda olmazsa yaşam olmaz. Bunun için de yapılan uygulamalarda, yaşanan örneklerde ortaya çıkan sorunlardan sonra tarıma bakışımızı yeniden bir değerlendirmemiz gerekiyor çünkü tarıma liberal bir yaklaşımla baktığınızda ithalatçı ve bunun yanı sıra da tüccara bırakılan bir tarım politikası artık yürümüyor. Türkiye'nin kamucu, planlanabilen, öngörülebilen, kooperatifçiliğin geliştirildiği, üretim öncesini, üretim sürecini, öğretim sonrasını da içine alan yeni bir yapılanmaya ihtiyacı var. Bakınız, yalnızca bankalara olan borcu 1 trilyon 533 milyar 377 milyon lira çiftçimizin bugün itibarıyla. Buna piyasaya olanları da dikkate aldığımızda 2 milyon 300 bin civarında bir çiftçimiz kalmış. Bundan borçsuz üretim yapan yok. Ürün para etmediği zaman da

icra kapıya dayanıyor. Ekim ayının rakamlarında 103 traktör, 602 bağ, 7.844 tarla, 24 samanlık, 42 tarım makinesi şu anda satılık. Daha dün beni Çumra'dan birisi aradı "İntihar edeceğim. Borçlarımı ödeyemiyorum. Yürüyüşe geçeceğim." dedi yani çiftçimiz icralık.

Bizim üreticimizin yüzde 70'i bildiğini ekiyor, yüzde 30'u her yıl üretim desenini değiştiriyor. "Neden para kazanabilirim?" diye değişen ürün deseniyle uğradığı zararla çiftçiliği bırakıyor, üreticiliği bırakıyor. Bu bağlamda, ithalata açılan kapı, yurt dışından getirilen ürün Türkiye'deki üretim anlayışını da geri plana itiyor. Bugün artık hiçbir çiftçi çocuğuna "Bu işi sürdür." demiyor. Daha çok ithal gelen ürünlerde de raftaki fiyat düşse de tüketici fayda sağlasa bunun doğru olduğunu söyleyebiliriz ama öyle olmuyor; yerli üretici hangi fiyatla ürün veriyorsa yurt dışından getirilen de rafta aynı oluyor ve bu sistemden büyük vurgun vuranlar var.

Sistemin içeriğine baktığımız zaman, 2006 yılda bir Tarım Kanunu çıkarılmış -arkadaşlarımız da ifade etti- "Millî gelirin yüzde 1'i çiftçiye verilecek." diyor ve orada ifade var, "destek" diyor. Bazen AK PARTİ'li vekil arkadaşlarımız çıkıp tarıma yapılan tüm yatırımı destek diye anlatıyor. Oysa madde açık, diyor ki: "Çiftçiye millî gelirin yüzde 1'i verilir." 2027 yılında 1 trilyon 112 milyar verilmesi gerekirken 235 milyar lira ayrılmış ama sizin bütçeniz de 790 milyar yani size verilen bütçe de yeterli değil.

Ayrıca Tarım ve Orman Bakanlığının tek başına tarım politikasını belirlediğini söylemek de yanlış. Çünkü siyasi iktidarın bir tercihi, kamucu bir yaklaşımla olaylara bakılmadığı için zaten özelleştirmeyle Türkiye'nin önemli tesisleri de satıldı, yok edildi. Gübre ve yemde dışa bağımlı hâle geldik. Üretimin maliyeti arttı. Girdi maliyetlerinde -gübrenin, yemin, tohumun, ilacın hemen hemen- önemli ölçüde dışa bağımlılığınız var. Bu dışa bağımlılığınızı ortadan kaldıracak yatırımlara yönelmemiz, Türkiye'nin bu bağlamda çalışmalarda bulunması lazım.

Sayın Bakan biraz evvel buradaydı, Filyos'ta bu doğal gaz bulunduğunda gübreyle ilgili tesisler yapılacağını açıklamıştı. Bilmiyorum, şu anda öyle bir çalışma var mı? Ama Türkiye bu bağlamda dışa bağımlı; o dışa bağımlılığımız yetmiyor, kalktık, bu hayvancılıkta 2010 yılında Türkiye ithalata yöneldi. Türkiye'deki ne yazık ki kendi çiftçimizle, üreticimizle, besicimizle yapacağımız işi tamamen ithalata döktük.

Bildiğiniz gibi, kendinizde de veriler var; 500 bin hayvan ithalat edilecekti, 599 bini bugünden geçmiş durumdayız, bu yılki ithalat. Gelecek yıl da 480 bin hedeflemesi var. Süte bakıyorsunuz, 24 lira 30 kuruşta, mayıs ayından beri sütü düşük tutup enflasyonun sütle bağını kuruyorsunuz ama orada çiftçi, besici, üretici, ürettiği üründen para kazanamayınca süt inekçiliğinde geriye düşüyoruz. Sık sık söylüyorum, 6,5 milyon süt ineğimiz var, Fransa'da 3,5 milyon süt ineğimiz var, bizden çok süt elde ediyor. Niye? Çünkü yem fiyatlarındaki artış hayvancılık yapanın canına okuyor. O konuda bir düzenleme yapılmıyor, girdi maliyetleri düşürülmüyor. Bu işi yapan insanlar kazanabileceği boyuttan zarar ettiği boyuta gelince sütte de 1 milyon tona yakın süt kaybımız oluşuyor. Bunları öngörebilerek yapılacak yeni bir tarım politikasına Türkiye'nin ihtiyacı var.

Evet, 24 Ocak Kararlarıyla Türkiye'ye makas değiştirdiler. "Sanayide, turizmde ilerleyin; tarımı boş verin, ithalat ürün getirirsiniz." aklımı verdi IMF, Dünya Bankası; bu akıl iflas etti. Artık Türkiye'nin yeni bir tarım politikasına ve yaklaşımına ihtiyaç var. Bir yıl önceden nerede, hangi ürünün yetişeceği, ne kadar yetişeceği, kaça mal olacağı ve taban fiyata yeniden dönerek -alım fiyatı değil, taban fiyata- çiftçi ne iş yapacağını bilmeli, önünü görebilmeli. Kırsala yeniden dönüş olsun diyoruz; kadınların, gençlerin Sosyal Güvenlik Kurumu primini devlet karşılasın diyoruz, kırsala gitse okul yok; ya internet çekmiyor, cep telefonu yok, sosyal yaşam yok. Niye gitsin? İnsanlara sağlayacağınız avantajla geri dönüşün yolunu açmak lazım.

Su politikası... Türkiye su fakiri bir ülke, bunu kabul etmemiz lazım ama şunun da altını çizmekte fayda var: Dünyadaki çoğu ülkeye göre avantajlarımız var yani yetersiz de olsa suyumuz var, güneşimiz var, eli öpülesi çiftçimiz, üreticimiz, besicimiz var. Yedi iklim ürün yetiştirebilme potansiyeline sahip bir ülkeyiz ama üretici para kazanmadıktan sonra, gelecek yıl aynı ürünü üretmekten vazgeçtiğinde denge kayıyor.

Bakın, bu yıl öyle bir sorun var ki üzüm, incir, fındık; bunlar bizim ihraç ettiğimiz ürünler. 21 üründe arz açığımız var, tamam, Türkiye mercimeği üreten bir ülkeyken bugün ürettiği kadar ithal ediyor; pamuğu ürettiği kadar ithal ediyor. Bununla ilgili uygulanan yanlış politikalarla ortaya çıkan sorunlar var ve önemli olan gıda ürünlerinin çoğunda ithal etmek durumunda kalıyoruz. Ha, şu diyor: Dahilde işleme rejimi kapsamında ürün geliyor, işleniyor, un oluyor, makarna oluyor, yurt dışına gidiyor. İyi de niye o buğdayı Türkiye'deki çiftçi üretmiyor. Niye biz yetiştirmiyoruz da Rusya'nın, Ukrayna'nın buğdayını alıp "Un, makarna yaptık." diye yurt dışına satıyoruz? Sonra bu ihracat rakamlarımıza övünüyoruz, o ihraç rakamlarımızla övündüğümüzde niye biz daha çok satıyoruz? Çünkü daha ucuza veriyoruz. Yurt dışından pahalı alıyoruz, yurt içinden yurt dışına ucuza ihracat yapıyoruz, "Rakamımız arttı." diye bundan memnun oluyoruz ama ilk defa, ağustos ayı verilerine bakın, yaptığımız ithalat ihracatı bu kez geçti, o anlamda da sıkıntı var yani üreticinin içinde bulunduğu sorunları görmemiz gerekir. Tüketici açısından da Türkiye gıda ürünlerinde gerçekten pahalı. Bir yandan da 23 milyon tona yakın yıllık israfı olan bir ülkeyiz, gıdadaki bu israfın da önüne geçemiyoruz; öyle olunca, üreticinin para kazanacağı, tüketicinin uygun fiyatla ürün alacağı bir sistemin gerekliliği ve ihtiyaç olduğu artık hiç kimsenin yadsıyamayacağı bir olay.

Bunun yanında diyorsunuz ki: "Bu yıl Avrupa Birliğine gönderilen ve iade gelen 425 ürün bildirimi var, bunu düşürdük." Sayın Bakan, bakın, siz iyi bir Bakansınız, insan olarak da ben size saygı duyuyorum ama pestisit için açıklama yapıyorsunuz, diyorsunuz ki: "Dünya ortalaması -hektar- 2,6; Türkiye 2,3." Yapmayın, Hakkâri'de pestisit kullanıldığı yok. 10 tane ilimizi alın, bizim üretim yaptığımız 10 ilde pestisit hektar başı 10; öyle olunca, üretim olan yerdeki rakamlar üzerinden veriye bakarsanız farklı çıkar, 81 ile bakarsanız farklı çıkar; hiç kullanılmayan yeri katarsanız orada rakam düşüyor. Pestisitle ilgili yapılması gereken şu: Yurt dışına giden ürünün Türkiye'deki laboratuvar değerleriyle kontrol edilerek gönderildiğinde geri iade edilmeyecek bir yöntemi artık geliştirelim. Şu an biz Avrupa'da 1 numarayız hani "Geriye düştük, ileriye gittik." değil olay. Sorun var. Peki, yurt içinde bu konuda yapılan

incelemelerde ortaya çıkan tabloda pestisite Türkiye'de çoğu markette satılan üründe rast gelindiği ve olduğu görülüyor. Diyeceksiniz ki: "Bununla ilgili çalışma..." Doğrusu şu: Fazladan ilaç parası ödüyor çiftçi. Bu konuda eğitim yeterli değil. Bana göre Türkiye'de yapılması gerekli olan şu: Çiftçinin de eğitilmesinin yanında tarım politikasını yeni baştan kurgulayarak suya, toplulaştırmaya, üretim biçimine ve üretilen ürünün değer bulmasına, katma değerli ürün üretilmesine, kooperatifçiliğin yeni bir kanunla düzenlenerek Türkiye'nin bu bağlamda geleceğinin doğru kurgulanmasına ihtiyaç var. Aslında Türkiye'nin esas ihtiyacı şu: Mustafa Kemal Atatürk'ün tarım politikasını bugün alıp yeniden okursanız ve uygularsanız biz dünyaya katma değerli ürün üretip satan ülke oluruz. Ne diyor? "Topraksız çiftçi kalmasın, su doğru yönetilsin, üretim desenleri doğru seçilsin, verimliliği artıracak politikalar geliştirilsin, elde edilen ürünü işleyecek fabrikalarımız olsun." Bunları Atatürk, bundan yüz yıl önce, bütün bu konudaki tarım politikayla ilgili söylemiş, anlatmış ama ne yazık ki Türkiye ondan uzaklaştı, bu hâle geldik diyor, teşekkür ediyorum.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Tam ona şimdi geldik, onu şimdi yapmaya başladık.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - YENİ YOL Partisi adına Şerafettin Kılıç...

ŞERAFETTİN KILIÇ (Antalya) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, Bakanlığımızın değerli bürokratları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 yılı bütçe görüşmelerinin hayırlı olmasını diliyorum.

Tarım bir ülkenin ekonomik faaliyetlerinden herhangi biri değildir; milletlerin varlığını sürdürebilmesinin, bağımsızlığını koruyabilmesinin ve geleceğini güvence altına alabilmesinin temel şartlarından biridir. Kendi kendini besleyemeyen bir ülkenin tam manasıyla bağımsızlığından söz edilemez. Toprağımıza, suyumuza ve üreticimize sahip çıkmak aynı zamanda millî güvenliğimize sahip çıkmaktır; bu sebeple, tarıma ayrılan kaynakları herhangi bir harcama kalemi olarak değil, ülkemizin geleceğine yapılan yatırım olarak görmeliyiz.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; bugün tarım bütçesini görüşürken konuşmamız gereken ilk mesele çiftçimizin hangi şartlarda üretim yaptığı ve emeğinin karşılığını alıp alamadığıdır. Maalesef, ülkemizde çiftçi üretmekten korkar hâle gelmiştir. Geçen yıl kuraklık ve zirai don nedeniyle çiftçimiz büyük kayıplar yaşadı, bu yıl ise birçok üründe bereketli bir hasat gerçekleşti fakat sonuç değişmedi. Geçen yıl ürünü olmayan çiftçi kaybetti, bu yıl ürünü olan çiftçi kaybetti; demek ki asıl mesele üreticiyi koruyamayan ve emeğinin karşılığını almasını sağlayamayan tarım politikalardır. Çiftçimiz üretimin bütün riskini üstleniyor ama kazançtan hak ettiği payı alamıyor; bu şartlarda tarımın geleceğinden nasıl söz edeceğiz?

Sayın Bakan, 2027 yılı için Bakanlığınıza 760 milyar 600 milyon lira bütçe öngörülüyor. Tarım sektörüne ayrıldığı ifade edilen toplam kaynak 1 trilyon 305 milyar lira ancak bu kaynağın yalnızca 235 milyar lirası doğrudan tarımsal desteklerden oluşuyor yani tarıma ayrılan her 100 liranın sadece 18 lirası doğrudan çiftçiye destek olarak öngörülüyor. Buna karşılık tarımsal kredi faiz sübvansiyonuna 325 milyar lira ayrılıyor. Çiftçinin doğrudan desteklenmesine ayrılan paradan 90 milyar lira daha fazlasını kredi faizlerinin desteklenmesine ayırıyorsunuz. Çiftçinin kendi imkânlarıyla üretmesini sağlamak yerine borçlanarak üretmesini esas alan bir sistem kurulmuş. Bir de 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesi var, bu maddeye göre tarımsal destekler millî gelirin yüzde 1'inden az olamaz. 2027 yılı için bu oranın karşılığı yaklaşık 1 trilyon 112 milyar liradır. Peki, doğrudan tarımsal destekler için bütçeye ne kadar koymuşsunuz? 235 milyar lira, aradaki fark tam 877 milyar lira. Çiftçinin kanundan doğan hakkını yerine getirmek bir tercih değildir devletin sorumluluğudur. Devlet kendi çıkardığı kanuna uymazsa çiftçi kime güvensin?

Değerli milletvekilleri, çiftçinin bankalara olan borcu 1 trilyon 439 milyar liraya ulaşmış durumda. Bu rakamın arkasında traktörünü ipotek ettiren, tarlasını teminat gösteren, geçen yılın borcunu bu yıl çektiği krediyle kapatmaya çalışan üreticilerimiz var. Çiftçi mazotu borçla, gübreyi borçla, tohumu borçla alıyor. Hasat geldiğinde önce bankaya çalışıyor, geriye bir şey kalırsa ailesinin geçimini sağlıyor. Ağustos 2026 verilerine göre tarımsal girdi fiyatları yıllık yüzde 30'un üzerinde artarken çiftçinin sattığı ürünlerin fiyatındaki artış yüzde 22'nin altında kalmıştır. Çiftçinin gideri gelirinden daha hızlı artıyor. Üretici borçlandıkça toprağın üzerindeki ekonomik bağımsızlığını da kaybediyor.

Bir başka mesele tarım sigortalarıdır. TARSİM'in başarısı düzenlenen poliçe sayısıyla değil çiftçinin zararını ne ölçüde karşıladığıyla değerlendirilmelidir. Primlerin yüksekliği, teminat dışı kalan riskler ve hasar tespitindeki anlaşmazlıklar üreticilerimizin önemli şikayetleri arasındadır. Çiftçinin vergi ve SGK borçları faizsiz yapılandırılmalı, tarımsal kredilerin ödeme takvimi hasat dönemlerine göre düzenlenmeli, sigorta sisteminde devlet katkısı artırılmalıdır. Her şeyden önce çiftçinin borçlanmadan üretim yapabileceği bir sistem kurulmalıdır.

Sayın Bakan, 2024 yılında yeni bir tarımsal üretim planlaması modelinden bahsedildi ancak ölçmediğiniz bir şeyi doğru planlayamazsınız. Türkiye'de son genel tarım sayımı 2001 yılında yapılmıştı, aradan yirmi dört yıl geçtikten sonra 2025 yılında yeni bir tarım sayımı başlatıldı. Peki, ülkemizin güncel tarımsal envanterini bütünüyle ortaya koymadan hangi verilere dayanarak üretim planlaması yaptınız? Hangi bölgede ne kadar tarım arazimiz var? Topraklarımızın verimliliği ne durumda? Su kaynaklarımız hangi ürünlerin yetiştirilmesine elverişli? Çiftçimizin depolama kapasitesi ne kadar? Planlamadaki yetersizliklerin sonuçlarını her yıl yaşıyoruz. Bir yıl patates tarlada kalıyor, ertesi yıl fiyatı yükseliyor; bir yıl soğan üreticisi, başka bir yıl tüketici mağdur oluyor oysa planlama çiftçimize yalnızca ne ekeceğini söylemek değildir, ne kadar üretileceğini, tüketileceğini, depolanacağını ve hangi pazarda değerlendirileceğini önceden hesaplamaktır. Tarımsal hasılamızın 83,2 milyar dolara ulaştığını açıklıyorsunuz, peki, bu üretimden çiftçinin elinde ne kadar gelir kalıyor? Üstelik 2026 yılının ilk dokuz ayında tarım ve gıda dış ticaret fazlamızın yaklaşık yüzde 62

azalarak 3 milyar dolardan 1,15 milyar dolara gerilediği görülüyor. Toplam hasılayla övünürken dışa bağımlılığımızı da sorgulamak zorundayız.

Üretim planlamasının ayrılmaz bir parçası da su yönetimidir. Türkiye'nin birçok bölgesinde çiftçi su sıkıntısı yaşıyor, yeraltı suları üzerindeki baskı artıyor, mevcut sulama sistemlerinde önemli su kayıpları yaşanıyor. Suyun olmadığı yerde üretim planlamasından nasıl, ne kadar söz edeceğiz? Çiftçiye hangi ürünü ekeceğini söylemek yetmez; o ürünü yetiştirecek suyu da güvence altına almak gerekir. Kapalı sulama sistemleri yaygınlaştırılmalı, modern sulama yatırımları hızlandırılmalı, mevcut su kaynakları korunmalıdır. Bugün yanlış politikalarla tükettiğimiz suyu yarın parayla geri getiremeyiz.

Değerli Komisyon üyeleri; TÜİK'in ikinci üretim tahminine göre 2026 yılında buğday üretimimizin yüzde 37,9 artışla 24,8 milyon tona ulaşacağı öngörülmüştü ancak üretimdeki bu artış çiftçimizin kazancına aynı ölçüde yansımadı. Toprak Mahsulleri Ofisi ton başına 16.500 lira fiyat açıkladı; buna karşılık ürününü daha düşük fiyatlardan satmak zorunda kalan üreticilerimiz oldu. Demek ki fiyat açıklamak yetmiyor, o fiyatın çiftçiye ulaşmasını da sağlamak gerekiyor. Zeytinde durum farklı değil. Üç yıl önce 300 liraya satılan zeytinyağının bugün 200 lira seviyesinde alıcı bulduğu örnekler var. Aynı dönemde tarım işçiliği maliyetleri katlanarak artmıştır. Üreticinin maliyeti yükselirken ürününün fiyatı düşüyor. Üstelik tüketici de zeytinyağını ucuz alamıyor. Bu fiyat farkının nedenlerini araştırmak zorundayız. Kooperatiflerin pazarlama gücü artırılmalı, depolama ve nakliye maliyetleri azaltılmalı, tedarik zincirindeki haksız kazançların önüne geçilmelidir. Şeker pancarında açıklanan 3.720 liralık ton fiyatı üretici örgütlerinin hesapladığı maliyetin ancak biraz üzerinde kalıyor. Çayda ise ÇAYKUR'un açıkladığı kilogram başına 35 liralık fiyat kota nedeniyle bütün üreticilere ulaşmıyor, çiftçi daha düşük fiyatlara razı oluyor. Buğdayda, zeytinde, şeker pancarında, çayda, incirde ve fındıkta yaşanan sorunların ortak noktası bellidir. Çiftçi ailesini geçindirecek ve gelecek yıl yeniden üretim yapabilecek bir gelir elde edemiyor. Bu şartlarda gençlerimiz neden tarıma yönelsin, köylerimiz nasıl ayakta kalsın? Bugün toprağını terk eden bir üreticiyi yarın geri döndürmek kolay değildir. Tarımda kaybettiğimiz yalnızca üretim miktarı değil nesilden nesile aktarılan bilgi, tecrübe ve üretim kültürüdür.

Değerli milletvekilleri, hayvancılıkta da yıllardır aynı yanlış politikaların acı sonuçlarını yaşıyoruz; et fiyatları yükseliyor, ithalat yapılıyor, ithalat yerli besiciyi zorluyor, üretici işletmesini küçültüyor veya kapatıyor. Ardından yeniden ithalat ihtiyacı ortaya çıkıyor. 2026 yılının ilk yedi ayına ilişkin ticaret verileri Türkiye'nin Brezilya'dan canlı sığır ithalatında çok büyük bir alıcı konumunda olduğunu gösteriyor. Türkiye'nin meraları var, yetiştiricileri var, hayvancılık tecrübesi var ancak yem pahalı, enerji pahalı, veterinerlik hizmetleri pahalı. Buna karşılık et ve süt üreticisinin kazancı yeterli değil. Özellikle süt hayvancılığında ciddi bir tehlikeyle karşı karşıyayız. Üretici örgütlerinin hesaplamalarına göre 1 litre çiğ sütün üretim maliyeti 29 liranın üzerine çıkarken alım fiyatı bunun altında kalıyor. Zararına süt satan üretici hayvanını kesime göndermek zorunda kalıyor. Bugün kesime gönderilen damızlık hayvanın yerine yenisini yetiştirmek yıllar alıyor. Süt üreticisinin bugünkü krizi yarının et krizinin habercisidir. Yem bitkileri üretimi desteklenmeli, meralar korunmalı, üreticinin maliyetini karşılayan bir fiyat politikası benimsenmelidir.

Sayın Bakan, dünyada gıda üretimi hızla değişiyor. Artık yalnızca toprağı, tohumu ve hayvanı olan değil gıda teknolojisini elinde bulunduran da söz sahibi oluyor. Özellikle ABD merkezli şirketler laboratuvar ortamında et ve hayvan kullanılmadan elde edilen süt proteinleri gibi yeni ürünler geliştiriyor. Elbette bilimsel gelişmelere karşı değiliz ancak milletimizin ne yediğini, bu ürünlerin nasıl üretildiğini ve ülkemizin tarımına nasıl etki edeceğini bilmek zorundayız. Kendi besicimiz hayvanını kesime gönderirken sofralarımızın birkaç uluslararası şirketin teknolojilerine bağımlı hâle gelmesine seyirci kalamayız. Bu noktada, ziraat mühendislerine, gıda mühendislerine ve veteriner hekimlere büyük sorumluluk düşüyor. Ziraat mühendisleri toprağın verimliliğini artırmak, çiftçiye rehberlik etmek ve doğru üretim yöntemlerini yaygınlaştırmak için sahada olmalıdır. Veteriner hekimler, hayvan hastalıklarıyla mücadelede, hayvan sağlığının korunmasında ve güvenilir hayvansal üretimin sağlanmasında etkin görev üstlenmelidir. Gıda mühendisleri ise üretimden sofraya kadar gıda güvenliğinin sağlanmasında denetimlerde ve yeni teknolojilerin değerlendirilmesinde görev almalıdır. Ancak bir tarafta tarımsal üretimde ve gıda denetimlerinde yaşanan sorunlar, diğer tarafta yıllardır atama bekleyen meslek mensuplarımız var. Üniversitelerimizde yetiştirdiğimiz bu insanlarımızın bilgi ve birikiminden neden yeterince istifade edemiyoruz?

Sayın Bakan, buradan açıkça sormak istiyorum: Bakanlığınızın mevcut ziraat mühendisi, gıda mühendisi ve veteriner hekim sayısı nedir? Bu meslek gruplarında ne kadar personel ihtiyacınız bulunmaktadır? 2027 yılında kaç ziraat mühendisi, kaç gıda mühendisi ve kaç veteriner hekim istihdam edeceksiniz? Bu alımlar hangi tarihte gerçekleştirilecek? Bakanlığınızın belirlediği bir atama takvimi var mıdır? Atama bekleyen gençlerimiz artık genel geçer ifadeler değil, somut rakamlar ve net tarihler duymak istiyor. Bu meslek mensuplarının istihdamı yalnızca bir işsizlik meselesi değildir; tarımsal verimliliğin, hayvan sağlığının, halk sağlığının ve gıda güvenliğinin de meselesidir. Bakanlığınızın bu hususta gerekli adımları gecikmeden atmasını bekliyoruz.

Değerli Komisyon üyeleri, dünya tarımında ciddi bir pazar mücadelesi var, yaşanıyor. Ülkeler kendi üreticilerini desteklerken ticaret anlaşmaları yapıyor, lojistik ağları kuruyor ve ürünlerini markalaştırıyor. Türkiye ise birçok üründe, dünyanın önde gelen üreticileri arasında olmasına rağmen fiyat belirleme ve pazarlama gücünü yeterince kullanamıyor. Fındıkta dünya lideriyiz ama fiyat fiyat üzerinde yeterince belirleyici olamıyoruz. Meyve ve sebzede büyük üretim kapasitemiz var. Buna rağmen bazı ürünlerimiz pestisit kalıntıları nedeniyle ihracat pazarlarında sorun yaşıyor. Ham ürün ihraç etmekle yetinmemeli, işlenmiş ve markalı gıda ürünleriyle dünya pazarlarında söz sahibi olmalıyız. Bunun yolu üreticiyi güçlü kooperatiflerle desteklemekten ve gıda güvenliği denetimlerini geliştirmekten geçiyor.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; ormanlarımız, zeytinliklerimiz ve meralarımız; madencilik, enerji ve çeşitli yatırım projelerinin baskısı altındadır. Ormanlarımız yangınlarla zarar görürken ayakta kalan ormanların bir kısmı da rant uğruna tehdit

ediliyor. Zeytinliklerimiz yeterince korunamıyor, meralarımız daralıyor, tarım arazilerimiz amaç dışı kullanıma açılıyor. Bütün bunlara rağmen toplam orman varlığımızın arttığı açıklanıyor. Ancak burada da ölçümün niteliğini sorgulamak zorundayız. Orman envanterine yeni eklenen alanlar ile ağaçlandırma sonucu oluşan alanlar ayrı ayrı ortaya konulmalıdır. Dikilen fidanların kaçı yaşıyor? Ağaçlandırılan sahaların ne kadarında kalıcı orman örtüsü oluşuyor? Yeni dikilmiş fidanlar ile yüz yıllık doğal ormanları aynı kefeye koyamayız. Orman yalnızca ağaç değildir, zeytinlik yalnızca bir arazi değildir, mera yalnızca boş bir toprak parçası değildir; bunların her biri milletimizin ortak varlığı, gelecek nesillerimizin bize emanetidir. Birkaç yıllık ekonomik kazanç uğruna bu emanete ihanet edilemez. Yüz yıllık bir ormanı yok edip başka bir yere fidan dikerek doğaya karşı sorumluluğumuzu yerine getirmiş olmayız, olamayız.

Değerli milletvekilleri, Antalya'da düzenlenen COP31 İklim Zirvesi sona erdi. Ülkeler kapsamlı bir sonuç metni üzerinde dahi uzlaşamadı. Bu zirvelerde, sürdürülebilir tarımdan, gıda güvenliğinden ve iklim adaletinden söz ediliyor ancak asıl sorumluların hesap vermediği bir düzende bu sözlerin ne kadar karşılığı olacak? Dünyanın en büyük kirleticilerinden Amerika Birleşik Devletleri zirveye resmî heyet göndermedi. Bizim meselemiz, onların varlığı veya yokluğu değil, sebep oldukları çevresel zararların hesabının sorulmasıdır. Siyonist yayılmacılığın Filistin'deki sonuçları ortadadır. İsrail'in saldırılarıyla Gazze'de tarım arazileri, zeytinlikler, seralar ve su kaynakları büyük ölçüde yok edildi, insanlar açlığa mahkûm edildi. Bir tarafta Anadolu çiftçisinin karbon salınımı hesaplanıyor, diğer tarafta savaşlarla toprağı, suyu ve insan hayatını yok edenlerden hesap sorulmuyor. Filistin'deki çevre katliamını görmezden gelen bir iklim düzeni adalet üretemez. Dünyayı kirleterek kalkınan büyük devletler kendi ekonomik çıkarlarını korurken gelişmekte olan ülkelere yeni maliyetler ve yükümlülükler getiriliyor. İklim adaleti isteniyorsa önce bu çifte standarttan vazgeçilmelidir. Türkiye'nin tarım ve çevre politikası küresel sermayenin çıkarlarını değil, toprağımızı, suyumuzu, üreticimizi ve milletimizin gıda bağımsızlığını esas almalıdır.

Sayın Bakan, değerli Komisyon üyeleri; ifade ettiğimiz bütün bu meselelerin çözümü için tarım politikalarımızın temel anlayışını değiştirmek zorundayız. Çiftçinin kanundan doğan destek hakkı eksizsiz verilmelidir. Üretim planlaması bilimsel verilere, ürün alım fiyatları gerçek maliyetlere dayanmalıdır. Çiftçinin borçları faizsiz yapılandırılmalı, tarım sigortaları gerçek zararları karşılayacak şekilde geliştirilmelidir. Sulama yatırımları artırılmalı, küçük üreticilerin makine, depolama ve pazarlama İmkânları güçlendirilmelidir. Hayvancılıkta ithalat yerine yerli üretimi esas alan uzun vadeli bir politika benimsenmelidir. Ormanlarımız, meralarımız ve zeytinliklerimiz rant baskısından korunmalıdır. Tarımın merkezine yeniden insanı, emeği ve adaleti koymalıyız. Bugün çiftçi üretiyor ama kazanamıyor, tüketici satın alıyor ama geçinemiyor, devlet destek açıklıyor ama üretici borçtan kurtulamıyor; bu düzen değişmelidir. Bizim istediğimiz, toprağını terk etmeyen çiftçi, üretimden vazgeçmeyen besici, emeğinin karşılığını alan üretici ve sağlıklı gıdaya uygun fiyatla ulaşabilen bir millettir. Türkiye toprağı bereketlidir, çiftçisi çalışkandır, üretim tecrübesi ve imkânları güçlüdür. Eksik olan bu potansiyeli hakkaniyetli ve akılcı bir yönetimle değerlendirmektir. Tarımda yeniden bereket istiyorsak önce üreticinin hakkını teslim etmeliyiz çünkü çiftçinin kaybettiği bir ülkede günün sonunda bütün millet kaybeder.

Tarım ve Orman Bakanlığımız için öngörülen 2027 yılı bütçesinin ifade ettiğimiz hususlar doğrultusunda gözden geçirilmesini, belki de yeniden düzenlenmesini temenni ediyor, hepinizi saygıyla, hürmetle selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Ejder Açıkkapı...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, değerli Komisyon üyeleri, kıymetli Bakan Yardımcılarım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'ni bugün görüşmek üzere buradayız. AK PARTİ Grubu adına söz almış bulunuyorum,

Savaşlar, iklim değişikliği, zirai don ve kuraklık üretimi zorluyor. Gıda ve su güvenliğini, kırsal kalkınmayı ve ekonomik bağımsızlığı planlı üretim ve çiftçi desteğiyle güçlendiriyoruz. Tarım, ormancılık ve balıkçılıkta yirmi dört yıllık ortalama büyüme yüzde 2,2; OECD'de yüzde 0,74; Avrupa Birliğinde yüzde 0,44. Bu yıl ilk çeyrekte yüzde 4,8; ikinci çeyrekte yüzde 13,3 büyüdük. Tarımsal hasıla cari fiyatlarla 2002'de 24,5 milyar dolardı, 2025 yılında 83,2 milyar dolara ulaşmışız. Avrupa'da 1'inciyiz, dünyada 7'nciyiz. Yıl sonunda 90 milyar doları aşmayı bekliyoruz. OECD'nin 2026 Raporu'na göre 2014-2023 yılları arasında tarımda toplam faktör verimliliğimiz yılda yüzde 2 arttı. Bu hız dünya ortalamasının yaklaşık 2,5 katıdır.

Burada birçok eleştiriler oldu ancak birçok eleştiri gerçeklerden uzak, algı yönetimine dayalı, halkımızı yanlış bilgilendirme, yanlış algılara sevk etme anlayışından başka bir şey değildir.

2025 yılında tarım ve gıda ihracatımız 32,6 milyar dolar, dış ticaret fazlamız 6,6 milyar dolardı, ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 125, bu yıl 33 milyar doları aşmayı bekliyoruz. Muhalefete tabii ki sormak gerekir: İhracatı hesaba katmadan Türkiye tarımı hakkında nasıl hüküm veriyorsunuz? Dâhilde işleme rejimiyle ithal edilen buğday un ve makarna olarak ihraç ediliyor ama oluşturulan algı farklı. Türkiye buğday ithal ediyor ama ithal edilen buğdayın işlenerek ihraç edildiğini saklıyorsunuz. 2.226 çeşit ürünümüz 185 ülkeye ulaşıyor. Fındık, incir, üzüm, ayva, kiraz, kayısı, defne, çam balı, çipura, levrek ve dondurulmuş alabalıkta dünyanın en önde gelen ihracatçıları arasındayız. Avrupa Birliği, Rusya, Ukrayna ve Orta Doğu taze meyve ve sebze önemli pazarlarımız. Avrupa Birliği tescilli coğrafi işaret sayımız 46. Dünyada sebze üretiminde Türkiye 3'üncü, meyvede 4'üncü sırada. Geçen yıl düşen bitkisel üretimin TÜİK Ekim tahminine göre, bu yıl 143,1 milyon tonla rekor kırması bekleniyor.

2027 teklifinde tarıma 1 trilyon 305 milyar lira, Bakanlığımıza 760 milyar 597 milyon lira öngörülüyor. Tarımsal destek ödeneği bu yılın başındaki 168 milyardan 235 milyara çıkıyor. Yatırım ödeneği 268 milyar lira, kırsalda 102 bin projeye 270,7 milyar lira hibe ve 289 bin kişiye istihdam sağlamışız. Görüşme verilerinde sübvansiyonlu kredi tutarı 676 milyar 839 milyon liraya ulaşmış. Çiftçi Kayıt Sistemi'ndeki üretici sayımız 2022 yılında 2 milyon 178 binden bu yıl 2 milyon 380 bine çıkmış. Elâzığ'da miras ve mülkiyet sorunu olan çiftçiler de bu şartları karşılayınca taahhütnameyle kaydolup destek ve sigortalara erişebiliyorlar. Yine, bir başka konu, mazot ve gübre de temel desteğe dâhil edilmiş. Havzasında planlı üretim yapan çiftçiye verilen destek de ortalama mazot maliyetinin tamamı, gübrenin yarısı esas. Destek ekimden önce belli olsun, girdi alınırken de ödensin. Azotlu ve fosforlu gübre ithalatında belirli ürün ve ülkeler için vergiyi sıfırladık, gübre ve kükürt ihracatını kısıtladık. Çiftçiye 30 milyar lira ek destek açıkladık. Yaklaşık on yıl sonra 12 Mart 2026'da yüzde 33'lük amonyum nitratlı gübreye denetimli tarımsal kullanım izni verildi. ÇKS ve Gübre Takip Sistemi'yle izlenen uygulama 15 Eylül 2027'ye kadar uzatıldı. Meclisimiz çeltik tarlalarının yerleşim yerlerine uzaklığını yeniden düzenledi.

Sayın Bakanım, son yirmi dört yıllık su yatırımları güncel fiyatlarla 4 trilyon 840 milyar liraya ulaşıyor. Yıl sonu hesabı 11.284 tesis ve toplulaştırma projesi 73,4 milyon dekar, sulanan alan... 2003-2025'te 1.890 sulama tesisi açılmış. Depolama kapasitemiz 184 milyar metreküp, 360 milyar liralık Silvan Projesi tamamlanınca 2 milyon 350 bin dekar alan daha sulanmış olacak.

İlim Elâzığ'da Cip sulamasındaki deprem hasarları giderildi Sayın Bakanım. Uluova'yı artık bu yıl hızlandırmamız gerekiyor. Kuzova'da sulama elektriklerini de ucuzlatma imkânımız varsa çiftçilerimiz bu konuda da sevinecekler.

Çiftçimiz ekimden önce ne olup biteceğini tabii ki bilmek istiyor. Kuraklıktan etkilenen Hamzabey Tarhana Regülatörü ve iletim tüneli bitti. İnşallah bu yıl Elâzığ'ımızda içme suyuyla ilgili problemimiz de minimuma inecektir diye düşünüyoruz.

Orman varlığımız 23,4 milyon hektar. Erozyonla taşınan toprak yılda 500 milyon tondan 113 milyon tona indi. FAO'ya göre ağaçlandırmada Avrupa'da 1'inciyiz, dünyada 4'üncülükten 3'üncülüğe çıktık. Yangına ilk müdahale ortalaması kırk dakikadan on bir dakikaya indi. Elâzığ'ımızın da riskli bölgelerinde yangın öncesi bakım ve hazırlığını da biraz daha artırmamız gerekiyor Sayın Bakanım. Ormanlarımızın yaklaşık yüzde 75'i plan dâhilinde otlatmaya açıldı. Son yirmi dört yılda yaklaşık 25 milyon dekarda mera ıslah projeleri yürütüldü.

Sayın Bakanım, ilimle ilgili, Elâzığ Şeker Fabrikasıyla ilgili talebimiz var. Fabrikamız 1956'da açılmıştı. Bu sezon 93 köyden 2.708 üreticiyle sözleşme yapıldı. Doğal gazlı kazan, buhar türbini ve filtre yatırımlarını kapsayan yaklaşık 800 milyon liralık yatırımla modernizasyon sağlandı. Sayın Bakanım, bunun için size ve tüm ekip arkadaşlarınıza teşekkür ediyoruz. Fabrikamız günlük 1.900 ton ile 2.100 ton arası bir işlem yapıyor. Sayın Bakanım, talebimiz, fabrikamızın günlük üretim kapasitesinin en az 5 bin tona ulaştırılması için bir yatırım yapılmasıdır. Bunun için etüt, proje, fizibilite ve yatırım ödeneği konulmasını arzuluyoruz. Burada iki seçeneğimiz var. Mevcut kapasitemiz günde en az 5 bin tona çıkarılsın veya da Yurtbaşı'nda günlük 10 bin tonluk yeni bir hat kurulsun istiyoruz. Demir yolu bağlantısı fizibiliteye de dâhil edilebilir. Yeni difüzyon kulesi, pancar yıkama ve kıyım üniteleri ihale edilirse, buharlaştırıcı otomatik santrifüj grubu, kristal şeker silosu, küspe presleme ve paketleme üniteleri de projeye dâhil edilirse inanıyorum ki ilimizde şeker pancarı üretimini biz artıracağız ve üreticilerimiz bu konuda ciddi anlamda mutlu olacaklar.

Sayın Bakanım, bitireyim mi? Peki.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Şu Elâzığ şeyi de söylesene, içki fabrikası kapandı ya...

EJDER AÇIKKAPI (Elazığ) - Evet, siz açarsınız gelince.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Üzüm üreticileri ne olacak?

EJDER AÇIKKAPI (Elazığ) - İlhami Bey, siz gelince açarsınız.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Açıkkapı, teşekkür ediyoruz.

EJDER AÇIKKAPI (Elazığ) - Teşekkür ediyorum, hayırlı günler diliyorum.

Sayın Bakanım, hayırlı uğurlu olsun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Mevlüt Karakaya...

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Sayın Başkan, Komisyonun çok değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Sayın Bakanım, Tarım Bakanlığımızın üst düzey yöneticileri, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına söz almış bulunuyorum.

Tabii, tarım, tarımsal sorunlar yıllardır konuşulan, tartışılan hususlar. Aslında tarım zor ve meşakkatli bir iş. Tarım kanaatkâr insanların işi aynı zamanda. Bizim çiftçimiz tohumu kuru toprağa atar, elini göğe kaldırır, "Allah'ım rahmetini esirgeme." der, kuraklık riski görürse yağmur duasına çıkar, yağmur yağdığında ise şükür duası yapar, hasat vakti geldiğinde ürün az da olsa, çok da olsa "Allah bereket versin." der. Bizim çiftçimiz çok bunalmazsa, çok çaresiz kalmazsa kolay kolay da şikâyetçi olmaz. Derdini dile getirmeye başlamışsa bunu da ciddiye almak lazım, ciddiye de alınıyor çünkü çiftçinin tarlada yaşadığı sıkıntı bir süre sonra hepimizin sofrasına yansır.

Tarımın bereketli olduğu yıllar da oldu, zor yılları da oldu. Bugün kuraklık, savaş ve ticaretteki aksamalar aynı anda üretimi zorlayabiliyor. Gıda güvencemiz için tarımın dirençli olması gerekiyor. Son yıllarda küresel düzeyde en fazla konuşulan konuların başında "resilience" dedikleri direnç ve dayanıklılık geliyor. Güvenlikten demokrasiye, altyapılardan ekonomiye, birlik ve beraberlikten bilişsel konulara kadar, finansal piyasalara kadar tarım tüm alanlarda öne çıkan bir kavram. Güç, sahip olunan kapasiteyi ifade ederken dayanıklılık o kapasiteyi zor şartlarda kullanabilmeyi, bir kriz yaşandığında hızla uyum sağlayabilmeyi ve yeniden ayağa kalkabilmeyi anlatır. Bugün güçlü olmanın ölçüsü yarının riskleri karşısında ne kadar dayanıklı olduğunuzdur. Savaşlar ticaret yollarını

aksatıyor. Kuraklık, aşırı yağış ve benzeri hava olayları üretimi etkiliyor. Gübrenin, yemin ve enerjinin fiyatındaki bir sıçrama çiftçinin hesabını altüst edebiliyor. Tarımın gücünü bereketli yıllarda, dayanıklılığını ise zor yıllarda görürüz. Don vurduğunda, kuraklık olduğunda, sel bastığında çiftçi üretimde kalabiliyor, milletimiz gıdaya erişebiliyor ve ertesi yıl o tarlaya yeniden tohum atabiliyorsa tarımımız dayanıklıdır. FAO bunun için "Ürün tarladan sofraya ulaşabilmeli, çiftçi ve bu zincirde çalışanlar geçimlerini sürdürebilmelidir." der. OECD de dayanıklılığı "Zor günler gelmeden hazırlanmak, geldiğinde kaybı azaltmak ve ardından toparlanabilmektir." diye tarif eder. Bugünün sofrasını güvenceye alırken yarının üretim imkânlarını korumak esasen tarımda dayanıklılığın özüdür. Dünyanın bir ucunda enerji fiyatı yükselir, çiftçimizin mazot ve gübre hesabı değişir. Bir ulaşım hattı aksar, ürün pazara zamanında ulaşamaz. Finans piyasaları sarsılır, çiftçinin krediye erişimi zorlaşır. Bunların üzerine bir de iklim değişikliğinin etkileri, kuraklık, zamansız don, sel ve yangınları eklediğimizde durumu siz düşünün. Tarım bütün bu sarsıntıların aynı sezonda üst üste gelebildiği bir sektör, bir alan. Tarım üreten için olduğu kadar yöneten için de meşakkatlidir. Tarımda plan yapmak, politika geliştirmek ve alınan kararları uygulamak pek çok sektöre göre çok daha zordur çünkü üretim büyük ölçüde kontrolünüz dışındaki şartlara bağlıdır. Yapılan müdahalelerin, uygulanan politikaların, alınan kararların sonuçlarını görmek yıllar alır. Tarımda dayanıklılık bu yüzden önemlidir. Zor günlere önceden hazırlanmak, kaybı sınırlamak ve değişen şartlarda üretimi sürdürebilmek zorundayız.

Değerli milletvekilleri, hem bürokrat hem de milletvekili olarak yaklaşık otuz yıldır tarım bütçelerini yakından izliyorum. Tarımsal KİT'lerle ilgili konu ve tartışmaların içerisinde oldum. Köyden de gelmedim, hâlâ köydeyim. 1923 İzmir Kongresi'nden alın, kalkınma planlarına ve tarım şûralarına bakın, toprak, su, kredi, kooperatif ve pazar meseleleri tarımın değişmeyen meseleleridir. Sorunların önemli kısmı yapısal, genellikle tartışılan konularda destek ve fiyat ağırlıklı alanda daha çok güncele yoğunlaşıyoruz. Bu konuda ben Sayın Bakana ve çalışma arkadaşlarına teşekkür ediyorum. Yani Milliyetçi Hareket Partisi olarak Bakanlığımızın üretim planlamasında, sulama yatırımlarında ve hayvancılıkta attığı yapısal adımları bu yüzden önemsiyoruz.

Sayın Bakanım, bu otuz yıllık süre içerisinde, biraz önce de işaret ettiğim 1923 İzmir Kongresi'ne kadar gidin, kalkınma planlarına bakın, sonuçta aynı konuları tartışıyoruz, değil mi Orhan Bey?

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Evet.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Aynı, sorun belli, çözüm belli ama ben sizi tebrik ediyorum çünkü bu süreçte gerçekten bu yapısal sorunlara parmak bastınız, bu yapısal sorunları çözme noktasında bir irade gösterdiniz. Evet, birçok yapısal sorun hâlâ devam ediyor. Kolay değil, çok boyutlu, çok taraflı, yasal engeller, birçok husus bu yapısal engellerin çözülmesinde karşımızda. Çözebilseydik zaten bunları yüz yıldır çözerdik ama dediğim gibi, bu konudaki girişimleriniz gerçekten değerli ve önemli.

Önceki yıllarda hep konuştuğumuz, tartıştığımız hususlar ama ben bir konuyu da sürekli bütçelerde dikkate getirmeye çalıştım, o da tarım envanteriydi. Tarımı doğru planlamak için buna gerçekten ihtiyacımız vardı ve sizin Bakanlığınızın TÜİK'le birlikte 1 Temmuz 2025'te başlattığı genel tarım sayımı bu ihtiyaca karşılık veren önemli bir adım oldu. Bir önceki tarım sayımı 2001 yılında Milliyetçi Hareket Partisinin döneminde yapılmıştı.

Toprak, su tarımsal üretimin olmazsa olmazları, geçmişte en fazla konuşulan konulardandı. Toprağı, tohumu ve doğal dengeyi korumamız gerekiyor. Verimli ovaları amaç dışı kullanımdan, eğimli arazileri günümüz şartlarında özellikle artan erozyondan korumak önceliğimiz olmalıdır. Toprak analizinin yaygınlaştırılmasını, aynı tarlada ürünlerin dönüşümlü ekimini önemsiyoruz. Yerel tohumlar, tozlaşmayı sağlayan canlılar olmazsa olmazlarımızdır.

Bakanlığın B-Reçete uygulamasını yerinde bir uygulama olarak görüyoruz. Çiftçinin zamanında teknik bilgi alabileceği bir saha çalışmasıyla güçlendirilmesi yerinde olacaktır.

Su konusu da son derece önemli. İki kaynak: Toprak ve su. Çiftçi ekim kararını vermeden önce tarlasına suyun ne zaman geleceğini ve ne kadar su kullanabileceğini bilmeli, üretimi de sulama yatırımlarını da buna göre planlamalıyız.

Bakanlığımızın havza bazında üretim planlamasını ve DSİ'nin şebeke yenileme çalışmalarını doğru ve önemli adımlar olarak görüyoruz. Su kıtlığı yaşayan bir ülke olmasak da -bana göre su kıtlığı yaşayan bir ülkeyiz ama su stresinde olduğumuz kesin- su kısıtı olan yerde uygun ürünün seçimini, ülkenin ihtiyaç duyduğu ürünler için nerede yeni sulama imkânları oluşturulabileceğini bu bakımdan önemsiyoruz. Önce mevcut şebekelerdeki su kayıplarının azaltılması, bu alan en zayıf olduğumuz alan, DSİ'nin bu konudaki çalışmalarını destekliyor ve önemsiyoruz.

Bir de havzalararası su aktarımı da ciddi ciddi düşünülmesi gereken bir husus olarak ele alınmalı diye düşünüyoruz.

Küçük aile işletmesinde tarla ile hayvancılığı mutlaka buluşturmamız lazım. Bakanlığın küçükbaş yetiştiriciliği ve yetiştiricinin kendi sürüsünde yürütülen ıslahı desteklemesini kıymetli buluyoruz. İmkânı olan aile işletmesi yeminin bir bölümünü tarlasında yetiştirir, hayvan gübresini uygun biçimde toprağa verir, yıl içinde tarladan elde edilen de hasatta gelir getirir. Eskiden benim de çocukluğumda çiftçinin hasadı tek olmazdı, birkaç hasadı olurdu. Dolayısıyla, özellikle Orta Anadolu'da mevcut yapı ve verilere baktığımızda, geçmişi değerlendirdiğimizde, hayvancılık olmadan mevcut arazi büyüklüğüyle bitkisel üretimde geçim yapılması pek mümkün görünmüyor. Merayı, kaliteli yemi, damızlığı ve satış imkânını birlikte düşünmemiz lazım. Süt parası yeme yetmediği için süt ineği kasaba giderse gelecek yılın buzağısı da eksilir. Köyde bunu çok basit bir şekilde anlatırlar: "Anası olmayanın danası olmaz." derler.

Kooperatifleşme ayrı bir önemi olan husus, maliyetleri düşürmenin, çiftçinin pazarlık gücünü artırmanın önemli bir aracı. Kooperatifleşmeyle küçük üretici de büyük ölçekte iş yapmanın avantajlarından yararlanabilir; gübreyi birlikte alır, makineyi ortak kullanılır, nakliyeyi birleştirir, ürünü işleyip birlikte satar. Tapu çiftçide kalırken ortak iş büyütülebilir, gönüllü ortak işletmeyi ve makine

kullanımını örnek uygulamalarla geliştirmeliyiz. Kooperatif ortağı, ürünün kaça satıldığını, ne masraf yapıldığını ve parasını ne zaman alacağını bilmeli. Mülkiyet hakkından doğan arazi parçalanmalarına da önemli bir katkı sağlayabilir tarımsal üretim açısından.

Ürün piyasalarını ve tarımsal finansmanı çiftçinin üretimine, üretim takvimine uyumlaştırmamız gerekir. Lisanslı depoculuk ve ürün ihtisas borsası önemli bir altyapı oluşturdu. Çiftçi şartları elveriyorsa hububatını hasat günü satmak zorunda kalmıyor, vadeli işlemler piyasası geliştikçe üretici ve sanayici fiyat riskini daha iyi yönetebilir duruma gelecektir. Tarımsal ihtisas borsaları, vadeli işlem borsaları tarımsal fiyatın istikrarı açısından bugünümüz şartlarında olmazsa olmaz alanlardan biridir.

Toprak Mahsulleri Ofisinin hububat piyasasında istikrarı korumaya yönelik çalışmalarını takdir ediyoruz. Geliri aksayan uygun üreticiler için Ziraat Bankasının mevcut yapılandırma imkânlarını da daha erişilebilir kılmamız gerekiyor. Özellikle bu yıl ihracatta yaşanan lojistik sorunları narenciye çiftçisini zora soktu. Bu çiftçilerimizin Ziraat Bankasına olan borçlarının yeniden yapılandırılması konusundaki istek ve taleplerini destekliyoruz. Taksit, hasat ve tahsilat zamanı uyumlaştırılmalı.

Genç çiftçinin köyde geçinebileceği bir düzeni oluşturmak, kurmak durumundayız. Bugün buralarda tartışılan konuların başında tarımsal destekler bağlantılı köylerin boşalttığı köyler boşalmaya yeni başlamadı. Köyler, çarpık, kontrolsüz kentleşmelerle, sözüm ona sanayileşme adına köyün ve kırsalın geri plana itilmesiyle boşalmaya başladı. Genç bir insan köyde kalırken kazancına, araziye erişimine, çocuğunun okuluna, sağlığına, ulaşımına ve sosyal güvenceye bakar. Dokuz ışığın köycülük ilkesinden yola çıkarak savunduğumuz tarım kentleri fikri bugün de bu ihtiyaçlara cevap verecek biçimdedir. Genç çiftçiyi kırsalda tutmanın yolu öncelikle orada geleceğini kurabileceği şartları sağlamaktır. Tarıma dayalı işlerin ve ortak yatırımların yörede iş ve gelir yaratmasını sağlamak zorundayız. Tarım meslek liselerini güçlendirelim, çiftçi eğitimini sahaya alalım. Türkiye'nin en önemli sorunlarından biri de yıllarca mesleki eğitimi dışlamamız, imam-hatipleri engelleyeceğiz diye birçok alanda; sanayide, tarımda, hizmet sektöründe meslek mensuplarının yetişmesini gerçekten arka planda bırakmamız, bunun bedelini Türkiye birçok açıdan ödüyor.

Tarımsal yayımın karşılığı, üreticinin ihtiyacı olduğunda doğru bilgiye ulaşmasıdır; tarımsal yayım, bu anlamda, sizlerin de önem verdiğiniz gibi gerçekten göz ardı edilmemesi gereken hususlardan biridir. Yapay zekâyı yaygınlaştıralım, doğru kullanımını öğretelim. Bakanlığın, Tarım Orman Akademisinde yapay zekâ destekli uygulamalar için yürüttüğü hazırlıklardan bilgimiz oldu, çok da memnun olduk. Çiftçi bu araçları sulama zamanını değerlendirmek, maliyet hesabı yapmak veya tarlasında gördüğü bir belirti hakkında ön bilgi edinmek için kullanabilir ve bunların çok ciddi ekonomik anlamda da faydaları olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Bakanlığımızın birçoğu yapısal sorunları çözmeye ve tarımsal dayanıklılığı artırmaya yönelik adımlarını destekliyoruz. Bu çalışmaların köydeki karşılığı şudur: Çiftçi bu yıl emeğinin karşılığını alabilsin, zor bir sezonun ardından yeniden üretebilsin. Bizden sonra o tarlaya tohum atacak gençler de verimli toprağı, temiz suyu, geçinebilecekleri bir köyü yerinde bulsun.

Ben bu vesileyle, 2027 yılı bütçesinin çiftçimize, yetiştireceğimize hayırlı uğurlu olmasını dilerken seçim bölgemle ilgili de birkaç hususu âdetten olduğu üzere ifade etmek istiyorum. Sayın Bakanım, Polatlı, Gölbaşı, Balâ, Şereflikoçhisar ve Elmadağ'dan önemli talepler geliyor. Bu taleplerin birçoğu zaten bildiğimiz şeyler ama Polatlı'da üreticilerimiz kota fazlası pancarlarının değerlendirilmesini, haşhaş ekim kotasının artırılmasını ve destek ödemelerinin üretim takvimine uygun olmasını bekliyor. Gölbaşı'nda mera ıslahı ve uygun gübreleme, nadasa hazırlık, tohum desteği, hayvancılıkta yem, veterinerlik ilaçları ve ilaçlama ekipmanları talep ediyor. Balâ'da yüksek girdi maliyetleri ve kredi yükü çiftçimizi zorluyor. Üretim döngüsüne uygun finansman, borç ödemelerinde kolaylık ve ürünün değerinde satılmasını sağlayacak pazarlama imkânlarının geliştirilmesini talep ediyorlar. Şereflikoçhisar'da sulama ihtiyacını daha önce ilettik ve burada bir baraj yapımı var, DSİ bu konu üzerinde çalışıyor ama bu konunun da bir şekilde hızlandırılması gerekiyor.

Ben tekrar bu vesileyle 2027 bütçesinin hayırlara vesile olmasını diliyor, hepinize saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

İYİ Parti Grubu adına ilk konuşmacı Sayın Burhanettin Kocamaz...

Buyurun, on dakika süreniz.

BURHANETTİN KOCAMAZ (Mersin) - Sayın Bakan, değerli hazırun; Tarım ve Orman Bakanlığının 2027 yılı bütçesi üzerine İYİ PARTİ Grubumuz adına söz aldım, aziz milletimizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, ülkemizde tarımsal üretimin temelini oluşturan çiftçilerimiz, son yıllarda artan üretim maliyetleri karşısında giderek ağırlaşan ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldığından herhâlde haberdarsınız. Mazot, gübre, zirai ilaç, elektrik, sulama, işçilik, nakliye ve hasat giderleri artarken, üreticinin eline geçen ürün fiyatlarının aynı oranda yükselmemesi, tarımsal üretimi ekonomik açıdan sürdürülemez hâle getirmiştir. Çiftçilerimiz, üretim sezonunun başında mazot, gübre, ilaç, tohum ve işçilik için yüksek maliyetlere katlanırken hasat döneminde ürününü hangi fiyattan satacağının ve yaptığı masrafı karşılayıp karşılayamayacağının hesabını yapmaktadır. Girdi fiyatları serbest piyasa koşullarında hızla yükselirken üreticinin gelirinin aynı ölçüde artmaması çiftçiyi borçlanmaya, üretim alanlarını daraltmaya ve tarımdan uzaklaşmaya zorlamaktadır. Ülkemizin dört bir köşesinde zeytin, limon, mandalina, elma, çeltik, fındık ve fıstık üreticileri, artan maliyetlere rağmen dibe vuran düşük alım fiyatları karşısında perişan hâldedir. Üreticiler yaptıkları masrafları karşılayamamakta, emeklerinin karşılığını bir türlü alamamakta ve zarar etmektedir. Bu ürünler yalnızca üreticilerin geçim kaynağı değildir; bu ürünler aynı zamanda kırsal istihdam, bölgesel ekonomi, gıda arzı ve ülkemizin tarımsal üretim kapasitesi açısından stratejik öneme sahiptir. Üreticinin zarar etmesi önümüzdeki dönemlerde ağaçların sökülmesi ve üretimin

azalması riskini de beraberinde getirmektedir. Bunun sonucunda, hem kırsal kesimde ekonomik kayıplar yaşanmakta hem de tüketiciler daha yüksek gıda fiyatlarıyla karşı karşıya kalmaktadır.

Sayın Bakan, Mersin Ziraat Odaları İl Koordinasyon Kurulu üreticilerimizin yaşadıkları sorunları ve taleplerini dile getiren yazılı bir açıklama yaptı. Bu açıklamayı buradan sizlere aynen okumak istiyorum. Sayın Bakan, bu açıklama aslında yalnızca Mersinli çiftçilerimizin değil, ülke genelindeki çiftçilerimizin ve tarımsal üretimin içler acısı durumunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu açıklamayı her şeyden önce üreticilerimiz tarafından sizlere verilen bir karne ve karne notu olarak değerlendirmek gerekir. "Çiftçinin sabrı tükeniyor, ürün dalında kalıyor, ihracat tıkanıyor, üretici isyan ediyor." başlık bu. "Türk tarımı artık yalnızca maliyet krizi değil, ciddi bir pazarlama ve ayakta kalma krizi yaşamaktadır. Bugün Mersin'de, Çukurova'da ve ülkemizin birçok tarım bölgesinde üreticilerimiz büyük bir çaresizlik içerisindedir. Bahçeler ürün dolu, depolar ağzına kadar dolu ancak çiftçinin cebinde para yok. Bugün, çiftçimizin ürettiği tüm ürünler dalında bekliyor. İhracat güzergâhlarında ciddi sıkıntılar yaşanıyor. Yanlış ihracat politikaları yüzünden pazarlar kaybediliyor, yeni pazarlara ulaşmak da zorlaşıyor. Nakliye maliyetleri artıyor. İç piyasada fiyatlar üretim maliyetlerini dahi karşılayamıyor. Bir tarafta mazot, gübre, ilaç, elektrik, işçilik maliyetleri her geçen gün artarken diğer tarafta, ürün fiyatları yerlerde sürünüyor. Buradan ülkeyi yönetenlere soruyoruz: 'Bu çiftçi nasıl ayakta kalacak, borcunu nasıl ödeyecek? Gelecek yıl hangi imkânlarla üretim yapacak?' Bugün çiftçimizin ürettiği ürünlerin kilogram başına maliyeti 9-12 lirayı bulurken üreticimizin satış fiyatları 1-4 liraya kadar gerilemiştir. Üretici ürününü sattığında zarar ediyorsa ortada ciddi bir sorun var demektir. Daha da acısı, bazı üreticilerimiz toplama ve işçilik maliyetlerini karşılayamayacağı için ürününü dalında bırakmak zorunda kalıyor. Bu tablo karşısında çiftçimizin tepkisi aslında anlaşılmayacak bir durum değildir. Çiftçinin isyanı siyasete değil, geçim derdinedir. Çiftçi, ayrıcalık değil, alın terinin karşılığını istemektedir. Üreticimiz sadaka istemiyor, 'destek' adı altında sunulan geçici çözümlerle ayakta kalamıyor. Ürettiği ürünün gerçek değerinden satılmasını istiyor. İhracat pazarlarında yaşanan daralma ve ulaşım sorunları artık acil müdahale gerektirmektedir. İlgili bakanlıklarımızın, ihracatçı birliklerimizin ve sektörün bütün paydaşlarının bir araya gelerek alternatif ihracat pazarlarını hızla devreye alması gerekiyor. Ürün dalındayken çözüm üretilmelidir. Ürün çürüdükten sonra alınacak tedbirlerin çiftçiye hiçbir faydası yoktur. Bir başka önemli sorun ise üretici ile tüketici arasındaki fiyat uçurumudur. Çiftçinin bahçesinde değer bulmayan ürünün market raflarında yüksek fiyatlarla satılması hem üreticiyi hem de tüketiciyi mağdur etmektedir. Bu zincirin daha şeffaf, denetlenebilir ve adil bir yapıya kavuşturulması zorunludur. Buradan açıkça ifade etmek istiyoruz: Tarım politikalarının başarısı yalnızca üretim miktarıyla ölçülemez; asıl başarı, üretilen ürünün pazarlanması ve çiftçinin emeğinin karşılığını almasıdır. Üreticinin borçlarını ödeyemediği, ağaçlarını sökmeye başladığı, çiftçilerin yaş ortalamasının 58'e ulaştığı, gençlerin tarımdan uzaklaştığı bir ortamda tarımın geleceğinden güvenle söz edilemez. Bugün çiftçiyi kaybedersek yarın üretimi kaybederiz, üretimi kaybedersek gıda güvenliğimizi tehlikeye atarız.

Mersin Ziraat Odaları olarak beklentimiz: İhracat sorunlarının çözülmesi, alternatif pazarların açılması, üretici maliyetlerinin azaltılması, tarımsal borçların üreticiyi rahatlatacak şekilde yeniden düzenlenmesi ve ürünlerinin değerlendirilmesine yönelik acil tedbirlerin hayata geçirilmesidir. Artık günü kurtarmaya yönelik bir açıklama değil, çözüm zamanı. Çiftçinin sabrı tükeniyor. Üretici her geçen gün daha fazla borçlanıyor. Bahçelerimizdeki ürünler alıcı bekliyor. Bu ülkenin çiftçisi üretmeyi biliyor, toprağı seviyor, bütün zorluklara rağmen üretmekten vazgeçmiyor ancak çiftçimizin emeğini korumak ve ürününe pazar bulmak da ortak sorumluluğumuzdur. Unutulmamalıdır ki çiftçi yalnızca kendisi için değil, 86 milyon insanımız için üretmektedir.

Son sözümüz açıktır: Çiftçinin alın teri dalında çürümemeli, üreten çiftçi zarar etmemeli, bereketli toprakların sahibi olan üreticimiz yoksulluğa mahkûm edilmemeli. Üreticimizin sesini duyurmaya, sorunlarını dile getirmeye ve çözüm aramaya kararlılıkla devam edeceğiz." diyor Mersin Ziraat Odaları İl Koordinasyon Kurulu.

Sayın Bakan, bu kadar aktardığım tablo Mersinli üreticilerimizin yaşadığı sorunların yalnızca bir bölümüdür. Tarımın çözüm bekleyen bir başka önemli meselesi de mevsimlik tarım işçileridir. Tarım ve Orman Bakanlığımızın bu alandaki mevcut düzenlemeleri sahadaki ihtiyaçları karşılayacak şekilde geliştirmemesi nedeniyle hem üreticilerimiz hem de mevsimlik tarım işçilerimiz ciddi mağduriyetler yaşamaktadır.

Şunun altını özellikle çizmek istiyorum: Bu mesele yalnızca işçinin meselesi değildir, üreticinin de meselesidir. Ziraat odalarımızın ve üreticilerimizin tespitlerine göre çalışma saatleri, işin yürütülme biçimi, işçi yeterliliği, ücretler ve ulaşım konularında ciddi sorunlar yaşanmaktadır. İşçi yaşı, bilgi ve beceri bakımından yapılacak işe uygun olmayan işçilerin çalıştırılması verim kaybına, hasadın uzamasına ve maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Çocukların korunması da bu düzenlemenin vazgeçilmez bir parçası olmalıdır. 15 yaşından küçüklerin mevsimlik tarım işlerinde çalıştırılmaması, 18 yaşından küçüklerin ise ağır ve sağlık riski taşıyan işlerde görevlendirilmemesi için gerekli koruyucu tedbirler alınmalı ve denetimler yapılmalıdır. Öte yandan, denetimlerin yetersizliği ve çalışma koşullarının yeterince açık kurallara bağlanmamış olması üreticilerimizi çoğu zaman tarım işçisi aracılarının yani elçilerin inisiyatifine bırakmaktadır.

Sayın Bakan, buradan Bakanlığımıza açık bir çağrıda bulunmak istiyorum: Mevsimlik tarım işçilerinin yevmiyeleri, elçi ücretleri ve ulaşım bedelleri her yıl hasat dönemi başlamadan önce ilgili bakanlıkların koordinasyonunda belirlenmeli ve kamuoyuna ilan edilmelidir. Çalışma süreleri...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kocamaz, teşekkür ederiz.

İYİ PARTİ Grubu adına son konuşmacı Sayın Sercan Taşcı.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, temel soru bence, tarıma dayalı kalkınmaya inanıyor musunuz? Hükûmet tarımı bir gelenek, tarla tabanı varsa, coğrafya, iklim uygunsa olur ama olmasa da olur gibi mi konumlandırıyor; yoksa, Hollanda gibi, mesela, coğrafi darlığı da yenmeye değer, İsrail gibi iklimi de yenmeye değer bir kalkınma levyesi olarak mı konumlandırıyoruz? Tarıma dayalı kalkınmayı hedef olarak benimsiyorsanız Istrancaların kalbine nükleer santrale göz yumamaz, Trakya'nın mümbit topraklarının dörtte 3'ü için kaya gazı, metan gazı üretimi için acele kamulaştırma kararı alınmasına razı olamazsınız. Siz bu süreçlerin yer altı sularını nasıl zehirlediğini biliyorsunuz illaki, tek bir kuyu için milyonlarca litre su tüketmek gerektiğini ve Trakya'da kişi başına düşen temiz tatlı su miktarının Türkiye ortalamasının 5'te 1'i kadar olduğunu biliyorsunuz illaki. Enerji Bakanlığından bu konuda bir etki analizi istediniz mi, bunu merak ediyorum. Elde edilmesi planlanan gelir burada oluşacak tahribatı karşılıyor mu? Yirmi yıl sonra orası artık tarım da yapılamaz, hayvancılık da yapılamaz hâle geldiğinde ne olacak çünkü biz bu soruya hiç kimseden cevap alamıyoruz.

Sayın Bakan, "Gıda ve arz güvenliği millî güvenlik meselemizdir." bu sizin ifadeniz ki doğru, öyledir ama gıda kalelerimizin üretim yapılamaz hâle getirilmesine bu şekilde seyirci kalarak mı korunacak gıda güvenliği? Gıda enerji kadar, asker kadar caydırıcı bir savunma aracıysa -ki öyledir- dünya nüfusu 10 milyarı zorluyorken iklim krizi ortadayken gıda bağımsızlığına sahip olmadığımız her senaryoda açlıktan ot otlamak durumunda kalırız biz Anadolu'da ve bu ürkütücü senaryo ne gerektirir? En azından Bakanlığınızın bütçe payının %2,6 olmamasını gerektirir mademki millî güvenlik, bütçenizin 2 katına çıkarılmasını yani Millî Savunma Bakanlığı seviyesine çıkarılmasını gerektirir, kalkınma beklediğiniz çiftçiyi kalkındırmış olmayı gerektirir. Avrupa çiftçisi ayda 73 74 bin lira kazanıyor, önemli kısmı da bunun doğrudan gelir desteği. ABD çiftçisi ayda ortalama 400 bin lira kazanıyor, bizim çiftçimiz -spekülasyon olmasın TÜİK'i baz alıyorum- ayda 19.788 lira yani açlık sınırının altında Sayın Bakan, açlık sınırının altındaki asgari ücretin de altında, hatta ölüm ücreti olan en düşük emekli aylığının da altında. Türkiye'de ana sektörler arasında ortalama geliri en düşük sektör tarım. Desteklemeler bu yüzden daha da hayati hâle geliyor her yıl. yine Trakya'dan vereyim örneği ayçiçeğinden 2025 eylül ayında dekar başına 930 lira destek açıkladınız, geçtiğimiz eylülde güncellendi 1.101 lira oldu. Şimdi destek açıklandığında mazot 60 liraydı çiftçi bu destekle 15 16 litre mazot alabiliyordu. Çiftçinin en yoğun kullandığı dönemde mazot 100 liraya çıktı ve güncellenmiş destek tutarıyla dahi ancak 11 litre mazot alabilir hâle geldi. 2025 gerçekleşmesine göre yüzde 40,19'luk anlamlı gibi görünen bir artış var bütçede desteklerle ilgili ama bu ödeme yani daha doğrusu ödememe düzeninde artış maalesef buharlaşmaya denk geliyor. Tarımsal girdi fiyat endeksi eylülde yıllık yüzde 32,36 artmış ama mazotun da bulunduğu kalemdeki artış yüzde 53,38. E, ne oldu yüzde 40? Puf gitti, buhar oldu. Zamanında veremiyorsanız destek tutarını açıkladığınız günün değil, ödeme yapacağınız günün koşullarına göre belirlemek zorundasınız Sayın Bakan. Tarımsal üretimde lideriz madem bunu sürekli soruyoruz CKS kayıtlarına göre yirmi yılda 500 bin çiftçi neden peki, üretimden çekildi? 2024-2025 aralığında kayıtlı çiftçi sayısı da alanda artıyor gözüküyor ama aynı dönemde istihdamda azalma var. Bunun yaş, cinsiyet, bölge, iş durumuna göre bir analizini yaptınız mı, paylaşırsanız seviniriz ve hayvan ithalatı meselesi 2026'nın ilk on ayında 3 ülkeden 649.141 baş canlı sığır alınmış, geçen senenin tamamını kıyasla bile yüzde 40,4 artış demek bu. Taze ve soğutulmuş sığır eti ithalatında on yıllık artış -ben yanlış mı gördüm diye hatta teyit ettim- yüzde 1.131 on yıllık veriler. Dondurulmuş sığır etinde yüzde 130, canlı sığır ve manda da yüzde 102. Bu konuda bir şöhretiniz var siz de artık duymuşsunuzdur cumhuriyet tarihinin en fazla hayvan ithal eden bakanısınız ama sonuç ne peki bunun sonucu ne diye baktığımızda kişi başına kırmızı et tüketimi OECD ülkelerinde 34,8 kilo, Avrupa'da 34,5 kilo, dünya genelinde 18,1, Türkiye'de maalesef 16,6 kilo. Şimdi biz bu angusları "Et fiyatı düşsün, millet de rahat tüketebilsin." diye getirmiyor muyduk? Öyle değilse söyleyin, biz öyle biliyoruz. Haziran 2026'da Türkiye'nin yıllık gıda fiyat artışı yüzde 35. 195 ülke içinde İran ve Myanmardan sonra 3'üncü sıradayız Eurostat'ta 36 ülke arasında bu yoksunlukta ilk sıradayız Sayın Bakan. Yem maliyeti vesair ithalat yerli üretimi desteklemekten daha kolay geliyor olabilir. Vallahi TOKİ'nin gözünü meralarımızdan çekerseniz emin olun, daha az zorlanırsınız bu konuda.

Bir de Angus demişken Tekirdağ'da Türkmenli Göleti İçme ve Kullanma Suyu Uzun Mesafeli Koruma Alanı'nda yani toprağın beslenmesini engelleyecek ya da işte kirlenmeye yol açabilecek hiçbir faaliyete, hafriyata izin verilmemesi gereken bir alan burası. 2008'den itibaren burada yapılan 6-7 başvuruda "ÇED Olumlu" görüşü alamamış bir Angus çiftliği dayatmasıyla karşı karşıyayız. Onlarca sakınca sayabilirim ama tekrar vurguluyorum: Bizim suyumuz yok Sayın Bakan ve günde 10 bin nüfuslu bir kasabanın su ihtiyacını tek başına tüketecek bir tesisten söz ediyoruz. Tarım kuyularındaki su seviyesini daha da düşürerek nasıl koruyacağız biz gıda güvenliğini?

Parsel bazlı verim sigortası uygulamasını Tekirdağ'dan başlattınız, teşekkürler, teoride benimsediğimiz bir model bizim de ama özellikle Temmuz 2026'da dolu ve fırtına dolayısıyla bölgede ciddi bir zarar oluştu, biliyorsunuz. Biz size yazılı soru sorduk, yapılan ödemeleri de bildirdiniz, teşekkürler ama sistemin işleyişindeki etkinliğe dair veri olması açısından önceki yıllarla karşılaştırmalı bir analiz yani hasarı, tazminat tutarını, ödeme süresini kapsayan bir analiz alabilirsek mutlu olacağız.

İklime bağlı afetlerle ilgili olarak taşkın yönetiminde esas aldığımız 1943 tarihli Kanun 25 kanuna, 10 yönetmeliğe ve 3 genelgeye atıf yapıyor, yerel yönetimler ile merkezi hükûmet arasındaki yetki karmaşasını çözmüyor, işte önleyici müdahale...

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Hazırlıyoruz.

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - Hazırlıyor musunuz? Onu soracaktım, cevabımı aldım, uzatmıyorum o yüzden, sevindik.

Tarımsal hasılada Avrupa liderliği, dünya 7'nciliği, ürün bazlı dünya liderliği iddianız var. Şimdi, bir, o film repliğindeki gibi "O zaman para nerede?" Yok. E, refah nerede? İthalat yaptığımız ülkelerde. Şimdi, bu kadar gururla anlatılan tabloda üretici neden kazanamıyor? Üretici kazanamıyorsa kim kazanıyor?

İki, TÜİK Aralık ayı 2025 bülteni bambaşka bir tablo ortaya koyuyor. Hangi ürüne baksanız kendi içinde bir daralma görüyoruz yani bunu görmezden mi geleceğiz peki? Tahıllarda yüzde 12,3; meyve, çiçek, baharat bitkilerinde yüzde 30,9; sebzelerde yüzde 0,9; kuru fasulyede yüzde 24; soyada, kütlü pamukta, domates, kuru soğan, karpuz; iyi tarım uygulama alanları daralmış mesela. Yani bu yıl hemen her üründe rekolte artışından söz ediyoruz ama âdeta çakıldığımız 2025'le kıyasladığımızda öyle. 2024'le kıyasladığımızda, mesela, fındık 2024'ün 0,23 altında ya da yaş çay 6,90 altında. Türk tarımında bizim görebildiğimiz anlamlı artışta tek alan maalesef, son dönemde ithalat. Yani 2016-2025 arası on yıllık dönemde mısır ithalatının değeri yüzde 431, arpada yüzde 745, yemde ithalat büyürken mesela... Gerçekten anlamakta zorlanıyorum yani kura bağlanmış bir yerli üretimden nasıl söz edebiliriz, nasıl geliştirebiliriz?

Bakın, bağcılık bölgelerine hem önemli turizm gastronomi destinasyonları arasına sokabilecek hem istihdam hem de katma değer sağlayabilecek üzümcülük bitiyor. Yani Tekirdağ'da Şarköy'de sumalık üzüm de 10 liranın altında fiyatla alıcı bulamayan üretici oldu bu sezon ve 1 kilogram üzüm 1 bardak çay etmedi Sayın Bakan, yazıktır gerçekten. "Serbest piyasa" demek üreticiyi üretemez hâle getirmek demek olamaz. Gübreyi, ilacı, mazotu serbest piyasa üzerinden satın alacak çiftçi ama satışa gelince ürününün fiyatı baskılanacak; bu serbest mi bilmiyorum ama adil bir piyasa değildir kesinlikle. Ürün çeşidini değiştirmek istese, birden fazla üründe hasada gitmek istese, mesela, bölgede sulama imkânları kısıtlı.

Çokal Barajı'nı tekrar hatırlatmak istiyorum, önerge de verdik size. Tarımsal sulamada kullanılmasını bekliyoruz, hâlâ bekliyoruz. Çınarlı ve etrafının yani üzümcülüğün yoğun olduğu o bölgenin su sorununu kısmi de olsa çözebilir. Üzüm dâhil, stratejik ürünlerde doğrudan mazot, gübre ve ilaç sübvansiyonları bekliyoruz ki dünya standartlarında rekabet gücüne ulaşabilsin çiftçimiz. Bölgemizdeki üretici sayısındaki trajik düşüşü görünce ben merak ediyorum; mesela, TEKEL'in...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SELCAN TAŞCI (Tekirdağ) - ...özelleştirilmesine, fabrikaların kapatılmasına geriye dönüp baktığınızda bir hata olarak değerlendiriyor musunuz?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Böylece, gruplar adına konuşmaları bitirdik.

14.45'e kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati:14.00

İKİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.49
BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)
BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)
SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)
KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, kaldığımız yerden devam edeceğiz.

21'inci Birleşim İkinci Oturumu açıyorum.

Sayın Akay, buyurun lütfen.

CEVDET AKAY (Karabük) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Değerli Komisyon üyeleri, Sayın Bakan Yardımcılarımız, değerli bürokratlar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım ve Orman Bakanlığı bütçesinin hayırlı olmasını temenni ediyorum. 760,5 milyarlık bir bütçe teklifi var, geçen yıl 541,8 milyarmış. 218,4 milyarlık bir artış, yüzde 40,37 oranında. Genel bütçe büyüklüğü içerisinde yüzde 2,78 olarak da bir payı var; bu oranı düşük buluyoruz Sayın Bakanım, bunun artırılmasını biz de istiyoruz. Önergelerimiz olacak, bu önergelerimizle ilgili bazı bütçe tertiplerindeki ödenekleri artıracağız. Umarım, Komisyon üyeleri kabul ederler, daha rahat bir çalışma imkânı olacağını düşünüyoruz, birtakım mühendislere de istihdam sağlayacağını düşünüyoruz aynı zamanda.

Yüzde 1'lik oranın da tutturulması gerekiyor. Şu anda bu bütçede 877 milyarlık bir açık var ama yıllar itibarıyla baktığımız zaman da -2007'den bu yana- 2026 sonu itibarıyla 2 trilyon 66 milyarlık bir rakam, 2027 sonu itibarıyla 2,9 trilyonluk bir rakam. Sizin hesapladığınız şekliyle, girdi maliyetleriyle hesaplayacak olursak da bu rakam satın alma gücü açısından da 6 trilyonları buluyor. Dolayısıyla, bu önergenin burada kabul edilmesi bizim birinci önceliklerimizden biri.

Genel bütçede de en büyük sıkıntılardan biri görev zararları. Görev zararları, yıllar itibarıyla baktığımız zaman, sürekli artış gösteriyor. En son 2027 bütçe teklifinde de 1 trilyon 718 milyara kadar ulaşıyor -bütün bütçe açısından bahsediyorum- 330 milyarlık bir artış 2026'ya göre, 2026'da 1,385 trilyon; 1,3 trilyon diyelim yani.

Şimdi, tabii, bu yardımlar nerelere yapılıyor? Enerji KİT'lerine yapılıyor, tarım sektörüne yapılıyor, kamu bankalarına yapılıyor. Şimdi, tarım sektörüne baktığımız zaman da burada desteklerin çok yeterli olmadığını düşünüyoruz. Kamu bankalarına sağlanan birtakım destekler var, görevlendirme giderleri, bunların bir kısmının çiftçilere ve esnaflara kullandırılması gerekiyor. Kamu bankalarına üç yılda, 2027'deki bütçe teklifi dâhil, toplam 748 milyar para aktarılıyor Sayın Bakanım. Burada 2027 bütçesinde 315 milyar, geçen yıl 248 milyardı. Bu bütçeden özellikle Ziraat Bankasının çiftçiye gerekli desteği sağlaması gerekiyor, sübvansiyonlu kredileri aktarması gerekiyor. Aktarıyor mu diye bakıyoruz, geçmiş yıllarda da biz bunu tetkik ettik, gördük; maalesef Ziraat Bankası çiftçiye bu kredileri aktarırken gerekli tetkiki ve araştırmayı yapmadan eş dost, akrabaya, kendi kardeşlerine kurdurulan şirketlere, enerji şirketlerine hem de yatırım teşvikleriyle beraber destekli bir vaziyette aktarıyor. Birtakım fon yolsuzluğu da gündemde olduğu için serbest fonları da bu yönetim kadrosundaki kişiler ve kendine yakın olan kişiler kuruyor. Buradan da fahiş gelirler elde ediliyor, hatta düşük sübvansiyonlu kullandırdıkları kredileri de bu fonlarda değerlendiriyorlar, bir de oradan ekstra kazanç, gelir elde ediyorlar. Ama çiftçi ne yapıyor? 1,5 trilyonu aşmış bir banka borcuyla, finansal borcuyla faiz yükü altında ezilirken, üretime devam etmeye çalışırken perişan vaziyette kendisine düşük sübvansiyonlu kredi gelir mi acaba diye bekliyor. Bırak gelmesini, bir de Genel Müdürlükten gelen emirlerle tüketici kredilerine yani yüksek faizli kredilere yönlendiriliyor. Bu konuyla ilgili olarak özellikle çiftçinin, üreticinin hakkını koruma açısından sıkı takipçi olursanız Sayın Bakanım, biz de mutlu olacağız. Söylediklerim fiilen uygulanan ve bildiğim çok detay konular da olduğu için ben bunu buradan özellikle ifade ediyorum. Bu konunun mutlaka bir düzene sokulması gerekir. İstediğine istediği şekilde düşük faizli kredi verirken çiftçinin yüksek faizli tüketici kredilere yönlendirilmesi kabul edilemez. Hatta özellikle hasılat zamanlarında Toprak Mahsulleri Ofisi çiftçilere ödemeyi yapabilmek için çok yüksek tutarlı kredileri başta Ziraat olmak üzere başka bankalardan da kullanıyor, trilyonu bulan krediler kullanılıyor ve bunların çok muazzam faiz yükü var. Bu faiz yüküyle TMO uğraşırken çiftçiye hak ettiği ödemeyi istemeden yetersiz bir vaziyette yapmış olabiliyor. Bunun sebebi de ne? TMO'ya hazineden gelecek transferler görevlendirme giderleriyle ilgili, görev zararlarıyla ilgili paralar olması gerekiyor, aktarılması gerekiyor ama hazineden bu paralar da maalesef zamanında aktarılmıyor ve dolaylı olarak bir kamu zararına sebep teşkil ediliyor esasında. O paralar zamanında aktarılsa Toprak Mahsulleri Ofisi kredi kullanmak zorunda kalmaz ve çiftçiye de üreticiye de ödemelerini rahat yapar. Bakın, TMO'ya 47,8 milyar, Et ve Süt Kurumuna 22,5 milyar, ÇAYKUR'a 8,1 milyar, TÜRKŞEKER'e de 7 milyar pancar şeker fiyatlarıyla alakalı ödeme yapılması gerekiyor görevlendirme giderleriyle ilgili olarak. Şimdi, özellikle bu yıl da takip edeceğiz, bunu zamanında yapacaklar mı, yapmayacaklar mı? Takip edeceğimiz önemli konulardan biri olmalı.

Sayın Bakan, İstanbul Cumhuriyet Savcılığının soruşturma açmasıyla beraber 41 dağıtıcı yaş meyve, sebze hal firmalarıyla ilgili bir operasyon yapıldı biliyorsunuz 22 ilde, bu iddianamede de şu söyleniyor: Buradaki girdi maliyetlerini şişirme, sahte belge kullanma hatta müstahsil makbuzlarıyla vefat etmiş kişilere ödeme yapma gibi ciddi iddialar var. Bu iddiaların ne aşamada olduğunu mutlaka takip ediyorsunuzdur çünkü burada eğer bir fahiş fiyat uygulaması, şişirilen fiyatlar ve fiyat manipülasyonu varsa bundan mutlaka ilgililerin ceza alması gerekir. Fakat bunların büyük bir bölümü içerde, bir boyutunun da incelenmesi gerekiyor. Hani tarım sektörünü nasıl etkiliyor? Bunlar cezalarını çekinceye kadar acaba tutuksuz yargılansa, iş devam etse daha mı iyi olurdu, nasıl olurdu? Bütün bunların teraziye konulması gerekiyor, bunu da en iyi yapacak kişi sizsiniz. Tarlada 10 lira olan ürünün markette, satışta direkt son kullanıcıya, tüketiciye 50-60 liraya çıkıyor olması kabul edilemez. Aradaki makasın mutlaka daraltılması ve yeni bir hal yasasına ihtiyaç olduğu da muhakkak. Bu düzenlemelerin de mutlaka yapılması gerekiyor.

Bir de pestisitle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Özellikle ihracat ürünlerinde gümrüklerden iade edilen, reddedilen bazı ürünlerimiz var havuç, nar, limon, portakal gibi detayları biliyorsunuz siz, bunlar iç piyasada kullanılıyor mu, bu konuda titiz miyiz? Bu konunun çok sıkı takip edilmesi gerekiyor. Bunu da ayrıca şu nedenden dolayı soruyorum: Son zamanlarda ülkemizde kanser hastalıklarının da arttığını görüyoruz. Bunun sebeplerinin de ortaya çıkarılması gerekiyor. Sağlık Bakanlığının bu konuda bir çalışması mutlaka var, devam eden bir çalışması da var. Bu, bizim ikaz ettiğimiz konuyla ilgili sizin kontrolünüz dışında olabilecek işlerden dolayı acaba kanser hastalıklarında da artma olmuş mudur? Bu konunun da özellikle tetkik edilmesini buradan sizden rica ediyorum.

Sayın Bakan, her bakanlıkta biz soruyoruz, burada, bugün de soracağız. Son gelişmelerden sonra Tarım ve Orman Bakanlığının ve bağlı ortaklıklarının döner sermaye işletmelerinin veya munzam sandıklarının, dernek ve vakıflarının fonlarda değerlendirilen parası var mı? Bunları ben isim olarak sorayım çünkü bunların bir kısmı özel vakıf, Vakıflar Genel Müdürlüğü denetimine tabi. OGEM Vakfı var, Orman Yangınlarıyla Mücadele Hizmetlerini Destekleme Vakfı, DSİ Vakfı var, mevduat ve fonlarda değerlendirilebiliyor, vakıflarla ilgili bilançolarını düzenli olarak sunuyorlar zaten, TMO mensupları Sosyal Yardım Sandığı Vakfı var, TMO Kefalet Sandığı var, ÇAYKUR Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Vakfı var. Şimdi, bunların detay bilançolarını bir Vakıflar Genel Müdürlüğü bilebilir bir de SPK ve Merkezi Kayıt Kuruluşunda olabilir bir de isterseniz siz bu bilgilere ulaşabilirsiniz. Bu sorgulamayı bir kez daha yapmanızı özellikle rica ediyoruz. Çünkü kamu kurum ve kuruluşlarının büyük bir bölümünün planlı ve organize şekliyle bu işi yapan kişiler tarafından dolaylı yollardan yönlendirildiğini, bu konuda da bankaların da kullanılıp özellikle bu fonlara yönlendirildiği konusunda çok ciddi duyumlarımız olduğundan ve somut şekliyle de bir kısmı ispatlı olduğundan tekrar tetkik etmenizi rica edeceğim.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın...

CEVDET AKAY (Karabük) - Bitti mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Bitti.

RESUL KURT (Adıyaman) - Cevdet Ağabey, çok güzel konuştun, o yüzden hızlı geçti.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Bakırlıoğlu...

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım, Sayın Bakanım.

Sayın Bakanım, domatesin, biberin, kavunun, karpuzun tarlada kaldığını, sürüldüğünü, toplanmadığını daha önceki yıllarda görmüştük ancak mesela Gördes'te ihracata giden kirazın dalda kaldığına ilk defa şahitlik ettik. Üzümün asmada, omcada kaldığına ilk defa şahitlik ettik. Zeytinin dalda kaldığına ilk defa şahitlik ettik, ben kendimi bildim bileli zeytin üreticisiyim. Üzümün yere kesildiğine ilk defa şahitlik ettik. Yani, mesela, zeytin toplama maliyetinin zeytinden daha pahalı olduğu bir yılı daha önce hiç görmemiştik, bu sene bu gözler onu da gördü.

Şimdi, bu sezon kuru üzümden bahsetmek istiyorum. Bu sezon rekoltenin yüksek olacağı belliydi, geçen sene rekolte azdı ancak biz yeni sezona yani rekor bir rekolte beklenen sezona stokla girmek zorunda kaldık. Yaklaşık 20 bin ton kuru üzüm stokuyla girmek zorunda kaldık, bunun olmaması lazımdı. Peki, neden oldu? Ben bir yıldan beri her fırsatta söylüyorum ve diyorum ki: "Bu memlekete Özbekistan'dan, Afganistan'dan, Çin'den hayvan yemi adı altında kuru üzüm getiriliyor ve bunlar hayvan yemi olarak kullanılmıyor." Nereye gidiyor bunlar? Sirke fabrikalarına, pekmez fabrikalarına, alkol fabrikalarına gidiyor. Uyardık, ikaz ettik, Ticaret Bakanına söyledik, ihbarda bulunduk yani sizlere seslenmeye çalıştık fakat bunun önüne bir türlü geçilmedi ve biz böylesine büyük bir rekoltenin beklendiği yılda stokla girmek durumunda kaldık. Geçen sene kuru üzümün fiyatı 120 liraydı, millet 120 lira ile 130 lira arasında satmıştı, Toprak Mahsulleri Ofisi de 120 lira fiyat açıklamıştı. Bu sene Toprak Mahsulleri Ofisi 95 lira kuru üzüm fiyatı açıkladı. Geçen seneye göre maliyetler yüzde 30 ila yüzde 100 artmış olmasına rağmen geçen sene 120 lira olan kuru üzüme bu sene Toprak Mahsulleri Ofisi 95 lira açıklama yaptı, çok geç açıklama yaptı. Toprak Mahsulleri Ofisi de 95 lira açıkladı ama 95 liradan 1 kilogram kuru üzüm dahi almadı, iddia ediyorum, 85 liradan kuru üzümü aldı ve ne yazık ki üzüm üreticilerimiz tüccarın insafına terk edildi. 55 lira, 60 lira, 65 lira... Geçen sene 130 liraya kuru üzüm satan üretici bu sene 55 liraya, 60 liraya kuru üzüm satmak zorunda kaldı. Şu anda bölgede insanlar borçları ödeyebilmek için traktörlerini satmaya çalışıyorlar.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Satamıyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - 700-800 bin lira olan traktörlerin 300-400 bin liraya satamıyorlar. Bağlarını satmak istiyorlar, satamıyorlar. Alan yok. Kim alacak? Herkes aynı durumda çünkü.

Zeytin sezonu... Sezon öncesinde ikaz ettik, açıklamalarda bulunduk: "Bakın, rekolte yüksek, önlem alın, tedbir alın." Sezon başladı, yeşil zeytin, domat zeytini -bizim bölgemizdeki zeytin- ortalaması ilk günlerde 35 lira geliyordu, ertesi gün 30 liraya düştü, bir ertesi gün 25 liraya düştü, 20 liraya düştü. Bütün Türkiye'de aynı anda, aynı şekilde fiyatlar düştü yani artık toplama maliyetini karşılamamaya başladı. İnsanlar akşama kadar zeytin topladılar, yevmiyecinin parasını denkleştirmek için cebinden para vermek zorunda kaldılar zeytin sattıktan sonra. Ya, şu anda Akhisar'da uslu zeytini 15 lira Sayın Bakanım, 15 lira! Bu zeytinlere beş sene öncesinin, altı sene öncesinin fiyatlarından bahsediyoruz. Toplama maliyeti bunun 20 lira. Gerçekten de ciddi sıkıntı. Üretici feryat etti, figan etti, eylem yaptı, "Biz zeytin toplamayacağız." dedi. Ya, kimse ilgilenmedi Sayın Bakan, kimse bu sesi, bu çığlığı duymadı. Yani, gerçekten de akıl alacak gibi değil. Sizin teşkilatınıza soruyoruz: "Kaç para kardeşim bu zeytinin maliyeti?" "45 lira ile 55 lira arasında." diye ilçe tarım müdürlüklerinin söylediği rakam bu, sizde rakamlar var. Memlekette 15 lira zeytin satıldı, siz sırtınızı döndünüz; bu akıl alacak gibi değil, gerçekten akıl alacak gibi değil. Şimdi, mesela bugün size soruyorum, "Takip ediyoruz." dediniz. Zeytinyağının fiyatı kaç para? Bugün Manisa'da bir üretici "Zeytinyağı satıyorum." dediği zaman kaç paraya satıyor? Sayın Bakanım bilginiz var mı?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Var.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Kaç para Sayın Bakanım?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Hepsini niye söyleyeyim şimdi? Devam edin. 10 çeşit, 20 çeşit fiyat var.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Ben size söyleyeyim efendim, bir ay önce 200 liraydı, 180'e düştü, 170'e düştü, 150'ye düştü. Şu an 150 liradan insanlar zeytinyağı satmak durumunda kalıyor. Ya, üretici perişan, ya, akıl alacak gibi değil yani dane zeytin ile zeytinyağına primi kaldırdınız Sayın Bakanım. Bakın, zeytinyağına prim ilk verildiği sene 40 sentti, bugünkü parayla destekleme 20 liraydı. Bakın, bunu tekrardan getirmeniz lazım. Hem dane zeytine hem de zeytinyağına mutlaka destekleme getirmeniz lazım. Şimdi, 2010 yılında 90 milyon tane zeytin ağacı vardı, dendi ki: "Bunu 2 katına çıkaracağız, 180 milyona çıkartacağız. Dünyada sofralık zeytinde 1'inci olacağız, zeytinyağında da 2'nci olacağız." Hedef kondu, çok ciddi desteklemeler verildi. Bugün 210 milyon tane zeytin ağacı var; yağda 2'nciyiz, zeytin üretiminde de sofralıkta da 1'inciyiz. Ya, tamam, şampiyonuz da biz borcumuzu ödeyemiyoruz Sayın Bakanım. Yani bu kadar destek verdiniz, daha sonra bizi unuttunuz, ortada bıraktınız, zeytin, zeytinyağı üreticisini ortada bıraktınız. Şimdi, madem böylesine hedefler konuldu, ya, Allah aşkına, iç tüketimi arttırmak için, pazarlama için, ihracat için en ufak bir politikanız yok, ne yazık ki yok, işte ortaya çıktı, yapmayın Sayın Bakanım, ortaya çıktı, yaşadığımız sıkıntılar ortada.

Şimdi, Sayın Bakanım, üzüm hasadına katıldınız, Ankara Bağcılık Araştırmada. Şimdi, bakıyorsunuz, gerçekten de herkes giyinmiş, kravatlar var, gerçekten çok güzel ama öbür tarafta da Manisa'da şu anda Sarıgöl'de, Alaşehir'de üreticilerin hasadı, gerçek hasat. İnsanlar on bir ay boyunca baktıkları, masraf ettikleri, alın teri döktükleri üzümleri dere yataklarına döküyorlar Sayın Bakanım.

Şu an hâlen daha Sarıgöl'de üzümler bağlarda, kesilmedi, toprağı kesiyorlar, bakın, toprağı kesiyorlar. 10 liraya üzüm satamadı insanlar yani bu tarafa baktığımız zaman...

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Kuru üzüm, kurutuyorlar.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yaş üzümden bahsediyorum Sayın Bakanım. Efendim, hepsi kurutacak diye bir şey yok bunu, öyle bir şey olabilir mi, yapmayın, lütfen.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Biz kuruttuk, satamıyoruz.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Yani kimi cins de ihracata yönelik yani bu çözüm değil ki. Bunlar da o zaman kurutsalardı, ne olacaktı, kaç paraya düşecekti peki o zaman kuru üzüm? Yani yapmayın gözünüzü seveyim. Şuraya bakıyorsunuz, bakan harikalar diyarında; bu tarafta sefillik.

Şimdi, Sayın Bakanım, ben de üretici olarak söylüyorum size, bugün için üreticilerin, çiftçilerin bankalara, tarım kredi kooperatiflerine borcunu ödeme şansları yok, rakamlar bunu gösteriyor. Bir yılda borç yüzde 50 artmış, takibe düşen borçlar 3 katına çıkmış. Ben nasıl ödedim biliyor musunuz Sayın Bakanım? Ben borç alarak borcumu ödeyebildim, borç almak durumunda kaldım. Ben borç bulabildim, bulamayanlar var, bulamayanlar var yani burada mutlaka ve mutlaka bu tarım sektörünün borçlarının yapılandırılması lazım. Faizle değil, yüzde 50'yle öteleme değil, faizsiz bir şekilde yapılandırılması lazım, yıllara bölünmesi lazım. Uyarıyoruz ve sübvansiyonlu kredi limitlerinin artırılması lazım. Geçen sene mazot 40 liraydı, bu sene yüz liraya çıkmış neredeyse, aynı limitler, bunların mutlaka ve mutlaka artırılması lazım. Bakın, bunların yapılması lazım.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Geliyor, geliyor.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - İnşallah, hadi bakalım. Eğer olmazsa ben size nasıl bir sosyal patlamayla karşı karşıya kalacağımızı söyleyeyim: Şu anda, Manisa'da intiharlar yaşanıyor Sayın Bakan, Manisa'da borcunu ödeyemeyen çiftçilerimiz intihar ediyor ve ben bu sayının artmasından endişe ediyorum. Yapılması gereken çok şey var, tarım sigortası Sayın Bakanım, ya, şimdi düşünün, şimdi, 130 lira olacak diye kuru üzüm tarım sigortası poliçesi oluşturulmuş, adam 55 liraya satmış. Bağından 150 bin lira para almış, 101 bin lira tarım sigortası poliçesi primi ödeyecek. Yani nasıl ödüyor bu insanlar, nasıl ödeyecek bu insanlar? Ve şöyle bir durumumuz var: Üreticimiz ne yazık ki örgütlü değil, örgütlü değiliz, var olanlar da güçlü değil, finansmana ulaşamıyor. Yani, bununla ilgili, mutlaka ve mutlaka Bakanlığınızın yapacağı, Sanayi Bakanlığının yapacağı, Ticaret Bakanlığının yapacağı adımlar var. Eğer biz bunu yapamazsak, bu tarımdaki örgütlenmeyi beceremezsek gerçekten işimiz zor. Ya, normalde kuru üzümü Toprak Mahsulleri Ofisinin almasına gerek yok, elimizde Tariş var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ederim.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Toprak Mahsulleri Ofisi almasın ama Tariş yılda 500 milyon lira faiz öderse nasıl çıkacak bu işin içinden? Bunların desteklenmesi lazım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Süre bitti Sayın Bakırlıoğlu.

Sayın Gülsoy, Osmaniye Milletvekili, evet, tarımın en önemli şehirlerinden...

Sayın Gülsoy, buyurun.

SEYDİ GÜLSOY (Osmaniye) - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun saygıdeğer üyeleri, Bakan Yardımcılarımız, kurumlarımızın bürokratları, değerli basın mensupları; hepinizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum.

Tarım gıda güvenliğimizin teminatı, kırsal kalkınmanın temeli, ekonomik bağımsızlığımızın ve millî güvenliğimizin vazgeçilmez unsurlarındandır. Bugün dünyada yaşanan iklim değişikliği, kuraklık, küresel gıda krizleri ve artan nüfus tarımsal üretimin stratejik önemini her geçen gün daha da artırmaktadır. Bu nedenle, toprağımızı korumak, su kaynaklarımızı verimli kullanmak, üreticimizi desteklemek ve tarımsal üretimde sürdürebilirliği sağlamak, geleceğimize karşı en önemli sorumluluklarımızdandır. Genel Başkanımız, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde son yirmi dört yılda tarım ve ormancılık alanında büyük yatırımlar gerçekleştirdik. Ülkemizin üretim altyapısının güçlendirilmesine önemli katkılar sağladık.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; burada seçim bölgem olan yiğit Osmaniye'mizin de tarımsal potansiyeline ve devam eden yatırımlarına özellikle değinmek istiyorum. Bereketli Çukurova topraklarının önemli bir parçası olan Osmaniye'miz yaklaşık 1 milyon 400 bin dekar tarım arazisi ve 15 bin çiftçisiyle ülkemizin tarımsal üretim merkezlerinden birisidir. Özellikle yer fıstığı, turp, mısır ve zeytin ve birçok tarımsal üründe ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktayız. Osmaniye'miz yıllık 103 bin ton turp üretimiyle Türkiye üretiminin yüzde 61'ini karşılayarak 2'nci sırada, 47 bin ton fıstık üretimiyle de üretimin yüzde 24'ünü karşılayarak 2'nci sırada yer almaktadır. İlimizde son yirmi dört yılda tarımsal destekleme ve yatırım kapsamında toplam 36,7 milyar liralık kaynak sağlanmıştır. Bu yatırımlar çiftçimizin üretim kapasitesinin artırılmasına, tarımsal altyapısının güçlendirilmesine ve kırsal kalkınmaya önemli katkılar sunmuştur. Ancak biliyoruz ki çiftçinin emeğinin karşılığını alması, üretim maliyetinin azaltılması ve tarımsal sulama imkânlarının genişletilmesi noktasında atmamız gereken yeni adımlar da bulunmaktadır. Tarım geleceği suyun doğru yönetilmesinden geçmektedir. Suyu korumada toprağı, toprağı korumada üretimi, üretimi korumada gıda güvenliğini sağlayacağız. Bu anlayışla Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüz tarafından Osmaniye'mize 2003 yılından 2026 yılına kadar yaklaşık 22 milyar liralık yatırım gerçekleştirilmiştir. 73 tesis hemşirelerimizin hizmetine sunulmuştur. Bu yatırımlarla 77 bin dekar arazi sulamaya açılmış, yıllık 1,3 milyar liralık zirai gelir artışı sağlanmıştır. İlimizin en önemli yatırımdan biri olan Kadirli Savrun Barajı'mızın fiziki

gerçekleşme oranı yüzde 84 seviyesine ulaşmıştır. 2027 yılında tamamlanması hedeflenen bu önemli yatırım 14.353 hektar tarım arazi sulanmasına imkân sağlayacak, aynı zamanda enerji üretimine de katkıda bulunacaktır. Savrun Barajı'nın tamamlanmasıyla Kadirli'mizin bereketli toprakları suyla bulaşacak, çiftçimizin üretim kapasitesi ve geliri artmış olacak.

Yine, Osmaniye'mizin içme suyu ihtiyacının karşılanması amacıyla yürütülen Yarpuz grup içme suyu isale hattı projesi fiziki gerçekleşme oranı yüzde 60 seviyesine gelmiştir. Bu kapsamda 52 sondaj kuyusu açılarak saniyede 575 litre su sağlanacaktır. Bu yatırımların bir an önce tamamlanması yaşam kalitemizin, bölgemizin güçlenmesi için önemlidir.

Bu vesileyle, Osmaniye'm için önem taşıyan bazı yatırımları da ifade etmek istiyorum. Düziçili hemşehrilerimizin uzun zamandır beklediği Sabunsuyu Çatak Barajı ve Sulama Projesi ilçemizde içme suyu elektrik enerjisi ve yaklaşık olarak 10.630 hektar tarım arazisine sulama imkânı sağlayacaktır. Bu yatırımımızın, bu projemizin 2027 yatırım programına alınması için desteklerinizi bekliyoruz Sayın Bakanım. Aynı şekilde, Aşağı Ceyhan Kesiksuyu Mehmetli Barajı Sulaması Yenileme Projesi, Aslantaş Barajı sulama sisteminin modernize edilmesi de ilimiz için önemli yatırımlar olacaktır. Özellikle açık sulama sistemlerinin modern, kapalı ve basınçlı sulama sistemine dönüştürülmesini son derece önemsiyoruz.

Osmaniye'mizde özellikle Kadirli, Düziçi, Bahçe ve Merkez ilçede yaşanan taşkınlar zaman zaman hem vatandaşlarımızın can kaybına hem de tarım arazilerinin olumsuz etkilenmesine yol açmaktadır. Bu kapsamda Osmaniye Merkez-Karaçay Deresi, Toprakkale-Karaçay Deresi ve Köprüsü, Savrun Çayı, Düziçi Yandereler, Sumbas Mehmetli Köprüsü ve Deresi ile Hasanbeyli taşkın koruma projeleri önem arz etmektedir, bunlar için destek bekliyoruz. Bizim önceliğimiz afet meydana gelmeden müdahale edilmesi, afet geldikten sonra bir anlamı kalmıyor.

Burada, Osmaniye'mizin millî ürünü olan yer fıstığıyla ilgili birkaç konuyu dile getirmek istiyorum. Bu yıl yağışların fazla olması sebebiyle fıstık hasadında büyük aksamalar meydana geldi, fıstık tarlada kaldı. Önümüzdeki yıl, yani 2027 yılının sezonunda fıstık üreticilerinin desteklenmesi, tohum desteği verilmesiyle alakalı çiftçilerimizin bir destek talebi vardır; Sayın Bakanım, bunu da bekliyoruz.

Yine, ormanlarla alakalı, Osmaniye'nin yüz ölçümünün yaklaşık yüzde 47'sini orman oluşturmaktadır. Son yirmi dört yılda ilimizde 99.2 milyon fidan toprakla buluşturulmuş; orman köylerimizde yaşayan 1.878 aileye de 438 milyonluk kredi ve hibe desteği sağlanmıştır. "Orman" deyince, aynı zamanda Osmaniye, Çukurova yaz sıcaklarının olduğu bir memleket dolayısıyla yaylacılık bizde bir lüks değil zorunlu bir ihtiyaç hâline gelmiştir. Daha önceki zamanda da görüşmüştük; yaylacılarımızın kiralama ve mülkiyetle alakalı sorunları var; Sayın Bakanım, inşallah bu konuyu da en kısa zamanda çözeriz diye bekliyorum yani.

Yine, mülkiyeti Tarım ve Orman Bakanlığımıza ait olan eski fidanlık arazisinin de millet bahçesinin 2'nci etabında kullanılmak üzere Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına tahsis edilmesini talep ediyoruz. Bizim anlayışımıza göre çiftçinin alın teri, toprağın bereketi ve suyun her damlası değerlidir. Üretimimizin güçlenmesi, kırsalda yaşayan vatandaşlarımızın refahının artması ve gelecek nesillere daha güçlü bir tarım altyapısı bırakılması için çalışmalarımızı kararlılıkla sürdürmekteyiz.

Bu duygularla, düşüncelerle Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 yılı bütçesinin hayırlı olmasını diliyor; Sayın Bakanımızın ilimize göstermiş olduğu yakın ilgi ve alakaya teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Biçer Karaca...

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - Sayın Başkan, saygıdeğer milletvekilleri, Sayın Bakan ve Bakanlık bürokratları, kıymetli basın emekçilerimiz; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sözlerime başlarken dün Eskişehir'de meydana gelen askerî helikopter kazasında şehit düşen, başta hemşehrim Denizli'nin Sarayköy ilçesinden Volkan Demirhan olmak üzere tüm şehitlerimize Allah'tan rahmet, kederli ailelerine ve milletimize başsağlığı; şehitlerimizin ebediyete intikalinde tüm ulusumuza da buradan sabır dilemek isterim.

Sayın Bakan, tarım ülkelerin gıda güvenliğinin ve ekonomik bağımsızlığının temelidir. Bu nedenle tarım politikalarının da kamucu olması, kamusal politikaların ağırlıklı ve destekleyici olması gerektiğini düşünüyorum. Kamucu yaklaşım politikaları da nedir? Üretimin planlı olması, girdi maliyetlerinin çiftçiler adına uygun hâle getirilmesi, desteklerin güçlü olması ve zamanında sağlanması, maliyet gözetilerek alım garantilerinin hayata geçirilmesi, Toprak Mahsulleri Ofisi, Et ve Süt Kurumu gibi ve kooperatifler aracılığıyla üretimin, üreticinin güvenceli üretim ve alım garantilerini sağlayacağı bir yapı olmalı diye düşünürüm ve aynı zamanda da ithalatı kalıcı çözüm olmaktan çıkartıp özellikle hasat dönemlerinde çiftçinin hasat ettiği ürününe ilişkin ithalatın engellenmesini ve böylelikle yerli üretimin de desteklenmesi gerektiğini düşünürüm yani bizim politik olarak da bunu önermek isterim.

Peki, uyguladığınız politikalar böyle mi? Buna bakmak lazım. 2002 yılında Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı çiftçi sayısı 2,8 milyon; 2025'te 2,4 milyona düşmüş Sayın Bakan. Aslında bu ÇKS kayıtlarının güçlenmesi, artması için çok çaba sarf edildi, onu da biliyorum ama buna rağmen 400 binin üzerinde çiftçi Çiftçi Kayıt Sistemi'nden ayrılmış yani 400 bin açık hâlâ devam ediyor. Peki, kalan çiftçilere bakıyorum; hani gençlerin, kadınların üretime, tarımsal üretime ve istihdama katılımını desteklemek lazım fakat Çiftçi Kayıt Sistemi'nde kalan çiftçilerin yaş ortalaması 58 olmuş Sayın Bakan. Gençlerin de kadınların da maalesef özellikle gençlerin tarımsal üretime ilgi göstermemesinin büyük bir risk olduğunu ifade etmek isterim. Peki, tarımda sigortalı istihdam düşüşü ne olmuş? TÜİK'e göre yani resmi TÜİK verilerine göre 2002 yılında tarım sektöründe istihdam edilenler 7,5 milyon kişiymiş, 2026'nın ilk çeyreğinde 4,6 milyona düşmüş. Sayın Bakan, yani yirmi dört yılda tarımdaki istihdam 2,9 milyon kişi azalmış. Peki, bu azalırken tarımsal alanlar ne durumdaymış? 2002 yılında 41 milyon 196 bin hektar tarım alanı ekilir dikilir durumdaymış. Peki, bugün ne olmuş? 45 bin hektar tarım alanı üretimden çıkmış. Tarımda 2008'de güncellemeyle BAĞ-KUR'lu sigortalılık meselesi düzenlenmişti. 2008

yılında 1 milyon 127 bin 744 kişi tarımsal BAĞ-KUR'luymuş ama 2025 yılında Sayın Bakan, bu 656 bin 264'e, 2026 Ağustosunda 534 bin 731'e düşmüş yani tarımsal BAĞ-KUR'da da ciddi bir azalma göstermiş. Peki, tarımsal istihdam... 2002'de tarımdaki istihdam oranı sayısı 7,5 milyonmuş Sayın Bakan, 2026'da 4,5 milyona düşmüş; aileleriyle birlikte 3 milyon kayıp var, 12 milyon yurttaşımız tarımsal ekonomik gelirden mahrum kalmış durumda. Peki, çiftçi destekleri ne durumda? Biliyorsunuz, 2007 yılında tarımın -bütün arkadaşlarımız ifade etti- gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'inden az olmaması yasal düzenlemesi getirildi. 2007-2025 döneminde çiftçinin bu kanuna göre alması gereken miktar 3 trilyon 868 milyar liraymış Sayın Bakan. Peki, ne almış? Aynı dönemde 921,4 milyar almış yani çiftçinin aradaki destek kaybı 2 trilyon 946,6 milyon. Çiftçilerin borcu var Sayın Bakan. "1 trilyon 511 milyar civarında." dedi arkadaşlarımız. Yine, tarım kredi kooperatiflerine çiftçi borçlarına ilişkin resmî bir veri açıklamıyorsunuz. 750-800 milyon civarında da orada olduğu iddia ediliyor. Sayın Bakan, çiftçinin 2,5-3 trilyona yakın alacağı var, yaklaşık bir o kadar da borcu varsa o zaman ne yapmak lazım? Çiftçi borçlarını silmek ve alacağından mahsup etmek bir çözümdür ve tarımsal üretime büyük bir destektir Sayın Bakan. Buradan çiftçilerin bir talebini de ifade etmek isterim: Biliyorum, bu mahsuplaşmayı yapmayacaksınız. O zaman çiftçi borçlarının faizsiz ve uzun vadeli ertelenmesi taleplerini çiftçiler adına size iletmiş bulunayım Sayın Bakan.

Yine, gelişmiş ekonomilerde tarım destekleri kalite ve verim artışına göre veriliyordu, geçmişte Türkiye'de de benzer bir uygulama vardı ama şimdi ne hâle geldi? Bir dekarda 200 kilo yada 500 kilo üzüm alan ya da bir dekarda 400 kilo yada 500 kilogram pamuk üretenlerin destekleri arasında bir fark yok. Bir de üretilen ürüne değil, gayrimenkulüne, tarlasına, tapusuna destek veriyorsunuz. Tarla kiralayan çiftçiler, üreticiler tarla sahiplerinden o parayı almak için mücadele ediyor, tarla sahipleri de vermiyor Sayın Bakan. O zaman üretene, emeğe, alın teri toprağa düşene destek vermek gerekir diye düşünüyorum. Yine, destekleri ne yapıyorsunuz? 2025 yılının desteğini 2026'da, 2026'yı 2027'de ödeyeceksiniz.

Peki, tarımda tarımsal girdi enflasyonunu, maliyet artışlarını yüzde 30,28 olarak açıklamıştınız. Bu, enerjide yüzde 43, gübre ve toprakta yüzde 33. Peki, neden bir yıl sonra, çiftçi harcadıktan sonra bu desteğe ulaşıyor Sayın Bakan? Neden başında çiftçiye bu destek verilmiyor? Bunu da çözmek gerekir diye düşünüyorum.

Türkiye'de tarım, gıda güvenliği -başında dedim ki- ve ekonomik bağımsızlığımızın temeli dedim. O zaman çiftçiye ayrılan kaynak her yıl bütçeden neden daha da düşüyor? Tarım bütçede sadece bir bütçe kalemi değil Sayın Bakan, tarım gıda güvencesi, tarım üretim, istihdam ve ülkenin geleceğidir. O nedenle bu konunun çözülmesi gerekir.

Yine, Denizli Acıpayam'daki süt üreticilerimiz, Tavas'taki süt üreticilerimiz "1 Mayıs itibarıyla çiğ süt referans fiyatı 24 lira 30 kuruş oldu. Biz yem fiyatlarındaki artış nedeniyle hayvanlarımıza daha az yem veriyoruz. O nedenle daha az süt üretiyoruz." diyor ve bu referans fiyatının altı ayda bir güncellenmesini talep ediyorlar Sayın Bakan.

Aynı zamanda, Orman Bakanlığısınız, orman bir varlığımızdır, evet, ormanı sadece bir emtia, ticari bir kazanç, kesilecek ağaç gözüyle değerlendirmemek gerekir. Orman aynı zamanda ekosistemdir, yaşayan canlılarla ve orman köylüleriyle de bir bütündür Sayın Bakan. Sunumunuzda orman köylülerine ilişkin hiçbir cümle görmedim, orman köylülerine ilişkin hiçbir cümle sunumunuzda yoktu Sayın Bakan.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Çıkartmak zorunda kaldık.

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - Efendim, yoktu, sunumunuzda yoktu, bugün yoktu, dikkatli dinledim.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Çok uzundu, çıkartmak zorunda kaldık.

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - Olsun, bir cümleyle beklerdik. O zaman ne yapmak lazım? Çok dolaştım, Cumhuriyet Halk Partisi olarak orman köylülerine ilişkin ciddi bir çalışmamız da vardı. Orman köylüleri diyor ki: "Sayın vekilim, biz, eskiden ormanla hısımdık, şimdi ormanla bizi hasım yaptılar." Sayın Bakan, orman köylülerinin yeniden ormanla hısım olması gerekiyor. Kooperatifleşmenin önünü açın, orman çalışmalarını ihaleyle başka başka illerden gelenlere değil orada yaşayan orman köylülerine verin, vahidi fiyat uygulamasından vazgeçin. Orman köylüleri sosyal güvenceye kavuşsun, orman köylüleri ormanla ilgili ve kendileriyle ilgili alınacak kararlarda başvurulan, değer verilen bir birey olsun; orman köylüleri bunu talep ediyor Sayın Bakan.

Yine, seçim bölgem Denizli'ye birazcık değineyim. Üzümde çok büyük ihracat rekorları kırdığınızı ifade ettiniz Sayın Bakan. Biraz önce sayın milletvekilim de ifade etti, bizde de Bekirli, Çal, Buldan, Güney ilçelerimiz çok ciddi anlamda üzüm üreticisidir. Sayın Bakan, 2025 yılında kuru üzüme 120 lira fiyat verildi -7, 8, 9 numaralar var, numaraları aynı tuttum ki fiyat belli olsun diye- mazotun litresi yaklaşık 55 liraydı. Bu yıl Toprak Mahsulleri Ofisi, aynı derecedeki üzüme 90 lira fiyat verdi Sayın Bakan, ortalaması da bu ama 2026'da, bu yıl mazotun litresi indirimler sonrasında 90 lira oldu Sayın Bakan. Eğer sizin tarımsal girdi maliyetinize göre hesaplasaydık 136 lirayı geçmesi gerekiyordu.

Pamuk stratejik bir üründür, geçmişte pamuk üretimini desteklemek için kilograma 80 sent teşvik verilmişti, 40 lira Sayın Bakan, bugün dekarına 1.652 lira veriyorsunuz. Denizli'de de Türkiye'de de Egede de ilk defa tarihinde pamuk üretimi 100 bin tonun altına düştü Sayın Bakan, bu nedenle düştü.

Yine, elma, şeftali, meyve ihracatından bahsettiniz. Sürem yetmedi ama elma ve şeftali üreticileri geçen yılki maliyetlerin üçte 1'ine satmak zorunda kaldılar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Kaya, buyurun lütfen.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

HASAN ÖZTÜRKMEN (Gaziantep) - Bütün ürünlerde öyle, bütün ürünlerde; buğdaycı da mercimekçi de fıstıkçı da...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Kaya başladı, Sayın Öztürkmen, lütfen.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Sayın Bakan, değerli bürokratlar; hoş geldiniz, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, çiftçinin, besicinin, üreticinin, ormanlarını maden talanından korumaya çalışan köylülerin gözünün, kulağının Komisyona çevrildiği bir gündeyiz. Sizlerin Bakanlık bütçesini görüşürken bütün dikkatler burada. Sizin üzüleceğinizi düşündüğüm bir şey söyleyeceğim: Çiftçinin de üreticinin de beklentisi yok sizden yani büyük beklentiler içerisinde değiller ve umutları da oldukça kırılmış durumda. Biliyorum, duyarlı bir insansınız ve bu konuda hassasiyet gösterirsiniz, o nedenle söyledim. En azından sesimiz duyulsun, dertlerimiz dile gelsin diye pürdikkat burayı izliyorlar.

Bakanlığınıza ayrılan bütçeyi yetersiz buluyoruz, Sayın Bakan. Şimdi, Tarım Kanunu'na göre çiftçilere borçlusunuz. Kanun "Bütçeden ayrılacak tarımsal destekleme kaynakları millî gelirin yüzde 1'inden az olamaz." diyor. 2027 yılı için öngörülen gayrisafi yurt içi hasıla 111 trilyon lira ve kanunen çiftçiye ayrılması gereken asgari tutar 1 trilyon 112 milyar lira. Şimdi, siz çiftçiye, millî gelirin yalnızca binde 2'sini veriyorsunuz, kanunen tam 877 milyar lira borçlusunuz.

Mazot fiyatları aldı başını gitti, gübre fiyatları hakeza. Şimdi, Sayın Cumhurbaşkanı, yaz başında destekleri artırma sözü verdi, kararın çıkması sonbaharı buldu. Evet, destek katsayılarında yetersiz de olsa bir iyileştirme yapılacak ancak bir sonraki sene için. Bugün çiftçinin bankalara olan tarımsal kredi borcu 1,4 trilyon lirayı aşmış, takipteki krediler bir yılda 3 katından fazla artmış, vadettiğiniz destekler çiftçinin yarasına merhem olmuyor Sayın Bakan, maalesef.

Gelelim, seçim bölgem Diyarbakır'a ve bölge çiftçimizin yaşadığı haksızlıklara, açık haksızlıklara. Diyarbakır, Urfa, Batman, Siirt, Şırnak ve Mardin'de tarımsal sulamanın yüzde 70'i elektrikle yapılmakta, Türkiye genelinde elektrikle yapılan tarımsal sulamanın tam yarısı bu 6 ilde gerçekleşiyor Sayın Bakan. Ülkede üretilen pamuğun yüzde 60'ı bu topraklarda yetişiyor. Batı'daki ovalar cazibeli sulamayla dönüm başına 18 liraya sulanırken bölgemizde yerin yüzlerce metre altından elektrikle su çeken çiftçi dönüm başına 1.300 lira enerji faturası ödüyor. Diyarbakır'da sulamanın yüzde 81'i elektrikle, yalnızca yüzde 19'u açık kanallarla yapılıyor. Üretici sattığı pamukta yüzde 1 KDV alırken kullandığı sulama elektriğine yüzde 10 KDV ödüyor. Devletin 2023 yılına kadar verdiği yüzde 35'lik sulama enerji desteğini kaldırdınız. GAP sulama ana kanalları ve şebekeleri tamamlanana kadar bölge çiftçisine sulama enerji desteği derhâl geri verilmelidir Sayın Bakan. Batman Sol Sahil Sulama Projesi'nin ana kanalları yirmi yıl önce yapıldı ancak yan kanallar bitirilmediği, pompaj maliyeti çiftçinin üzerine bırakıldığı için koca yatırım çürümeye terk edildi. Bu kanalların bakım ve onarımları yapılmalı, eksik şebekeler 2027 yatırım programına alınmalıdır.

Şimdi, aynı ayrımcılık hayvancılıkta da söz konusu. Diyarbakır büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinde Türkiye'nin 5'inci büyük kenti ancak Diyarbakır'ı hayvansal üretim planlamasına dâhil etmediniz. Bu yüzden, ilimizde buzağı başına 2.700 lira destek verilirken hemen komşu illerde buzağı başına 5.700 lira destek ödenmekte. Diyarbakırlı besicinin günahı ne? Diyarbakır besi hayvancılığı acilen planlı destekleme kapsamına alınmalıdır, bu da taleplerimizin bir diğeri. Ayrıca ilimizde 52 tarımsal kalkınma kooperatifine kullandırılan 111,6 milyon liralık kredi borcu nedeniyle 40 kooperatif icralık olmuş yani 2 bin aile temerrüt faizlerinin silinmesini ve müteselsil kefaletten kurtulmayı bekliyor Sayın Bakan.

Bir diğer konu, Hevsel Bahçeleri Sayın Bakan. UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndeki kadim Hevsel Bahçeleri'nin iç hukukumuzda hiçbir koruma statüsü yok. Hevsel Bahçeleri'nin tarımsal niteliğinin korunması için büyük ova koruma alanı ilan edilmesini talep ediyoruz.

Şimdi, tüm bunların üzerine bir de DEDAŞ zulmüyle karşı karşıyayız. Temmuz, ağustos aylarında 45 derece kavurucu sıcakta, ürünün tam suya ihtiyaç duyduğu günlerde DEDAŞ borçlu aboneleri bahane ederek bütün bir köyün elektriğini kesiyor, trafoları söküyor, ve ekinlerin tarlada yanmasına sebep oluyor. Her yaz aynı durumla karşı karşıya kalıyoruz. Üstelik çiftçinin haczedilemez nitelikteki mazot ve gübre destekleme hesaplarına yasa dışı blokeler koymaktalar. Bakanlık olarak bu şirket tekeline, bu DEDAŞ zulmüne karşı çiftçiyi neden korumuyorsunuz Sayın Bakan?

Bugün 25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü ve 25 Kasım günü olması nedeniyle tarımda çalışan kadınlardan bahsetmek istiyorum. Ekonomik sömürü ve şiddete en çok maruz kalan kesim kadın çiftçiler, kadın tarım işçileri. Tarımsal üretimde yaklaşık 2 milyon kadın çalışırken Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı kadın çiftçi sayısı yalnızca 300 bin civarında. Kadın üreticiler tohumdan hasada, hayvan bakımından ev içi emeğe kadar üretimin her aşamasında en ağır yükü taşıyor ama tapu ve işletme mülkiyeti erkeklerin üzerine olduğu için doğrudan desteklerden, tarımsal kredilerden ve sübvansiyonlardan faydalanamıyorlar. Tarımdaki kadın emeğinin ezici çoğunluğu güvencesiz, kayıt dışı ve ücretsiz "aile işçiliği" adı altında sömürülüyor. Kadınlar, emeklilik ve sağlık gibi en temel sosyal güvenlik haklarından mahrum bırakılıyor. Sayın Bakan, talebimiz şudur: Kadın çiftçilerin mülkiyet şartı aranmaksızın kendi adlarına ÇKS kaydı yaptırabilmelerinin önü açılmalıdır. Tarımda çalışan ücretsiz aile işçisi kadınların sosyal güvenlik primleri tarımsal destekleme bütçesinden karşılanmalı ve kadın üretici kooperatiflerine bütçeden doğrudan pozitif ayrımcılık uygulanmalıdır.

Bir diğer mesele de yine, Sayın Bakan, ülkede hayvancılık bitme noktasına geldi. Sayıştayın 2025 denetim raporu Bakanlığınızın kayıt sisteminin çöktüğünü belgeliyor. Kayıt sisteminden bahsedeceğim. TÜRKVET'te kayıtlı görünen 2,5 milyon büyükbaş ve 35 milyon küçükbaş hayvanın tek bir aşı kaydı dahi yok. 2025 yılında bir tek mera ıslah projesi yapılmamış. Şap salgını yüzünden hayvan pazarları hâlâ kapalı. Şimdi, besicinin karkas et üretim maliyeti 650-670 lirayı aşmışken piyasada fiyatı 580 lirada baskılıyorsunuz. Besici kilo başına 70-90 lira zarar ediyor. Çiğ süt maliyeti de yine 29-34 lirayken tavsiye fiyatını 24-30 lirada tutuyorsunuz. Yerli üretici ne yazık ki batma noktasına geldi, hatta batıyor. Yerli üretici batarken 2027 yılı için Et ve Süt Kurumu eliyle

480 bin baş besilik sığır ithalatı planlıyorsunuz. Üstelik bu ithalatın yüzde 79'unu 200 baş üzeri dev işletmelere tahsis edip küçük aile besiciliğini tamamen dışlıyorsunuz Sayın Bakan yani küçük işletmelerden, küçük aile besiciliğinden bahsediyorum; bitme noktasına geldi dediğim o.

Şimdi gıda güvenliği konusunda da birkaç şey söylemek isterim. Sürem kalmadı. Bakanlık olarak gıda güvenliği, kimyasal denetimi ve doğanın korunması da sizin göreviniz. Burada da denetimsizlik ne yazık ki çok yoğun bir şekilde gerçekleşiyor. Yalnızca tarımsal depolarda ve silolarda çok sıkı kurallarla kullanılmasına izin verilen alüminyum fosfit maddesi denetimsizlik nedeniyle otellerde ve evlerde böcek ilacı olarak kullanılıyor. Bu böcek ilacı nedeniyle geçen sene yaşadığımız bir olay vardı hatırlarsanız.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Biliyorum ama o zirai ilaç konusu, B-reçeteyle onu yaptık ama orada işin içine halk sağlığı giriyor.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ha, tamam. Neyse böcek meselesi, böcek ilacı meselesinden bahsetmek istiyorum, bunun denetiminin yapılmasından bahsediyorum. Sayın Bakan, bence bu konuda, denetim konusunda siz de inisiyatif almalısınız. Bilmiyorum yasal bir düzenleme gerekiyorsa...

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Onu yaptık zaten.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Şimdi, geçen sene İstanbul'da bir otelde Böcek ailesi, 4 kişi hayatını kaybetti. Yine, Haziran 2025'te tıp fakültesi mezuniyetini kutlamak için Türkiye'ye gelen Kanadalı genç kadın kaldığı oteldeki tahtakurusu ilacından hayatını kaybetti. Ya, aslında uluslararası basından, yabancı basından öğrendiğimiz bilgiler bunlar. Yani kaç kişi 2023'ten bu yana ülkemizde en az 30 fosfin zehirlenmesi vakası ve 12 ölüm gerçekleşmiş. Bu gerçekten korkunç bir rakam. Bu anlamda, bu kural dışı kullanıma yasak getirilmesi gerekiyor. Bu zehirlerin otel odalarına girmesine izin verilmemeli.

Bir de son olarak yaban hayatına ve doğal varlıklara reva görülen politikayı da eleştiriyoruz. Maden, enerji ve rant projeleriyle yaban hayvanlarının doğal yaşam alanları paramparça edildi, işgal edildi, sonra da aç kalıp kente ve atık alanına indi hayvanlar.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Ne yazık ki bu doğa dengesinin önüne geçilmesi gerekiyor Sayın Bakan. Bu Kızılcahamam'daki olaydan bahsediyorum. Yine Bingöl'de oldu. Bunun önüne geçilmesi konusunda gerekli tedbirlerin alınmasını öneriyoruz.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Tahsin Ocaklı...

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Sayın Başkan, değerli vekiller; Sayın Bakan ve heyetine hoş geldiniz diyorum. İyi misiniz efendim?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - İyiyiz.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Şimdi, ben Karadeniz'den geliyorum. Bizim 3D dediğimiz bir özelliğimiz var; dağ, dere, deniz. Bunun içine ormanlar girer, araziler, özel mülkiyetler vesair ve orada yüzyıllardır süren bir yaşam alanımız var. Bu 3D'mizi ne yazık ki denetlemiyor ve değerlendirmiyorsunuz. Değersizleştiriyorsunuz açıkçası Sayın Bakan. Nereden çıktı bu? Tabii, bugün sizin Bakanlığınızın bütçesi, elbette bu saydığım değerlerle bizim yaşam alanlarımızla çok ilişkili, direkt olarak. En çok da tarım meselesinden başlayalım ve aslında bütün milletvekili arkadaşlarımızın size ifade ettiği -sadece AKP sıraları hariç, onların ifade etmediği- böyle bir tabloyla da göstereceğim. Tarım Kanunu'nda amir hüküm olan, sizin görevinizi yerine getirmediğinize dair somut bir tablo gösteriyorum şimdi size. Bunu görüyorsunuz değil mi Sayın Bakanım?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Evet.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Ne olmuş burada? Normalde, işte, Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesinde bütün arkadaşlar söz etmişler, 1 trilyon 112 milyar liranın içinde çiftçiye ödenmesi gereken payı siz 200 -kaçtı- küsur ayırdınız ve özetle, 877 milyar TL bu çiftçiye ayrılması gereken desteği vermediniz. Siz burada bir defa bir Anayasa ihlali yapmış oluyoruz. Birincisi bu. Sunumunuzda dediniz ki: 2026 yılında verdiğimiz destek miktarı 30 milyar ek kaynak olarak arttı. Biz sizin fazla verdiğiniz ek kaynağı sormuyoruz ki. Bunu niye vermiyorsunuz? Birinci soru bu. Bu çok önemli. Tarım Kanunu'nun açık hükmü var ve bunu uygulamıyorsunuz. Çiftçi sizin gözünüzde üretim yapan, bu ülkeyi doyuran insan mı, yoksa bu bütçede tasarruf edilecek bir gider kalemi midir? Böyle bakmak lazım. 83,2 milyar dolarlık tarımsal hasılayla övünüyorsunuz Sayın Bakan. Oysa bu rakam cari dolar cinsinden hesaplanıyor ve fiyat artışlarından ve döviz kuru hareketlerinden etkilenerek belirlenmiş bir rakamdır. Peki, TÜİK'in gerçek verisi ne? TÜİK verisi: 2025 yılında tarım, orman ve balıkçılık sektörü reel olarak yüzde 8,5 küçülmüş. Bir yanda dolar üzerinden rekor anlatısı var, diğer yanda da gerçek üretimde küçülme var. Eylül 2026 itibarıyla tarım, avcılık ve ormancılık alanındaki banka kredileri 1,5 trilyon lirayı aşmış durumda ve takipteki krediler yüzde 2'ye yaklaştı. "Avrupa birincisi" dediğiniz çiftçi niçin bankalara bu kadar yüksek miktarda borçlu ve hacizle karşı karşıya? Madem tarımda bu kadar başarılıyız, 500 bin üretici neden tarım dışına çıkmaya karar aldı? Madem bu kadar üretiyoruz, tarım ve gıda dış ticaretinde neden fazla daralıyor? Çiftçi tarlada kazanamıyor, tüketici markette alamıyor "Peki, bu düzenin kazananı kim?" diye soralım o zaman size.

Gelelim şimdi benim bölgem Doğu Karadeniz'e. Bizim orada çay var, fındık var. Çay da biliyorsunuz, 208 bin üretici var ve bunların aileleriyle birlikte 1,5 milyon insana tekabül eden bir şey var. Sosyal medyada hiç gördünüz mü Sayın Bakanım bunu?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Gördüm.

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Bu kırmızı akan önce Rize'de ve sonra Trabzon'da akan derelerin rengi, kan çanağına dönmüş, şarap rengi gibi böyle. Bunların sorumlularını ne valilik açıklıyor ne de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı açıklıyor ama Rize'de bunu yapan çay fabrikasının olduğunu, çay fabrikasının da size bağlı, sizin sorumluluğunuzda olmasa bile kontrolünüzde olması gereken bir yer olduğunu söylüyorum. "Değil, ben sorumlu değilim." diyorsanız tabii ki o da ayrı bir şey ama buna özellikle bir dikkat çekmek istedim.

Dün geldiler, Çay Üreticileri Meclisi var Doğu Karadeniz'de, oldukça sınırlı sayıyla geldiler, kendilerini ifade etmek istediler. Birazdan bu raporları size vereceğim. Ne istiyorlar? Aslında istedikleri şey şu: Hepimizin evlerimizde, araçlarımızda, belki burada içtiğimiz çayı yudumlayana kadar geçen süreçte var olan üreticisinden, nakliyecisinden, ÇAYKUR'undan herkesin, bütün bileşenlerinin masada sorumlu olduğu bir ortak çay politikası ve Çay Kanunu'yla korunmayı istiyor aslında üretici. İki defa buna ilişkin bir teklifte bulunduk Mecliste ama bunlar reddedildi. Ne yazık ki iktidar kanadından da buna dair herhangi bir öneri şu ana kadar gelmedi. Dolayısıyla ÇAYKUR'da mesela daha önceleri şöyle oluyordu: Geliyordu Sayın Cumhurbaşkanı, fiyatları açıklıyordu. Önce o vazgeçti çünkü meydanlar kalabalıktan eksildi, sonra bakanlar geliyordu, bakanlar açıklamaktan vazgeçti, sonra şimdi sosyal medyadan açıklanıyor. Bu niye öyle oluyor? Çünkü üretici açıklanan çay fiyatına giderek razı olsa bile o fiyattan çayı veremediği özel sektöre mahkûm olduğu için artık üretici isyan noktasına geldi. Geçen yıl 35 liraya ilan edilmiş olan çay özel sektöre 25 liraya satılmak zorunda kalınınca üretici şimdi isyanda. Dalında, kotada, kontenjanında sorun devam ediyor. ÇAYKUR Genel Müdürümüzle görüştüm, çaba gösteriyor, biliyorum ama sonuçta kapasitesi yetmiyor. Niye yetmiyor? Çünkü ÇAYKUR'un da aynı biçimde ne olmuş? Alımında bir düşüş olmaya başlamış yani geçen yıl aldığı 823 bin tonu bu yıl 700 bin ton olarak hedeflemiş. Tam tersine, üreticinin rahatlayabilmesi için çay fabrikalarının sayısı yani alım gücünün artırılması gerekirken hedeflere "110-123 bin ton daha eksilme" diye bir şey konmuş.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Gelseydi onları...

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Biliyorum, birçok noktaya itiraz ediyorsunuz, ben farkındayım, gerçeğini siz söylersiniz Sayın Bakan tabii ama sonuçta ÇAYKUR'un sorunları var. 2025 yılında 823 bin ton yaş çay alımı vardı, bu yıl yaklaşık 740 bin ton düzeyinde kaldı, 2027'de de 700 bin tonluk bir alım hedefi yer alıyor. Kapasitesini büyütmemiz lazım. Aslında yolları var. Genel Müdürle arkada konuştuk, ÇAYKUR'un fabrikalarının birçok yeri şehir merkezlerinde kaldı, pekâlâ hazine arazilerinde hem oralarda daha rekreasyon alanları ya da ihtiyaç duyulan yerler yapılmak suretiyle o fabrikaların yerlerine başka ikameler kullanılır ve hazine arazisinde ya da özel mülkiyette daha büyük kapasiteli fabrikalar elde edilebilir. O kadar büyük bir maliyeti de yoktur, sanıyorum; 3,5 milyar civarında bir maliyeti var bir fabrikanın. Toprağın metrekaresini bir liraya maden şirketlerine satmaya kalkan bu iktidara diyorum ki: Bak, mesela, Rize'de sadece üç ilde verilmiş olan yaklaşık olarak 36 milyon metrekare yerden alınan para, metrekaresi bir lira yani 2 daire parası falan filan gibi bir yerlere topraklarımızı madenlere verdiler. Buraları durdurmak da sizin göreviniz Sayın Bakan. Mesela, benim ilimde, İkizdere'de, Çayeli'nde, Ardeşen'de yaklaşık olarak orman alanlarının yüzde 67'si madene açılmış durumda. Orada orman köylüsüne destek vermek yerine, ormanların madenlere açılmasını durdurmanız gerekiyor; bu da sizin sorumluluğunuz. Çay üreticisi dışında kivi üreticileri de çok dertli. Kilogramın maliyeti 60-65 liraya ulaşmış ama satın alma için teklif edilen fiyat 35-38 lira bandında, kivi üreticileri de ciddi biçimde şikâyetçi.

Bakanlığınızda, tabii, sadece tarım yok orman da var ve sizin ormanları korumakla da ilgili bir göreviniz var Sayın Bakan. Burada da size gene bir tabelada ormanların durumuyla ilgili bilgi vereceğim. Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2012-24 yılları arasında orman alanlarında 68 binden fazla izin verilmiş, 440 bin hektardan fazla çeşitli alanlarda faaliyetler için kullanıma açılmış ve aynı dönemde yangınlarda zarar gören orman alanı yaklaşık olarak 283 bin hektar olmuş. Çok ciddi bir sorun var ortada dolayısıyla -sürem de az kaldı, farkındayım- bizim özetle söyleyeceğimiz şey şu: Bir de Ordu'nun Korgan ilçesini söylemem lazım, Perşembe Yaylası'nda, haksızca hukuksuzca sondajlar yapılmaya devam ediliyor, şirketlere Çevre Koruma tarafından cezalar uygulanıyor, bunlarla bitirilmeye çalışılıyor; öyle değildir, bunların sizin denetiminizde durdurulması lazım. Özeti şudur Sayın Bakan: Çay üreticisinin emeğinin karşılığını alamadığı, kivi üreticisinin ve madenlerden koruyamadığı fındık üreticisinin -özellikle, onlardan hiç bahsedemedim bile zamanım olmadığı için ama- değerine satamadığı bir süreç yaşıyoruz. Bu insanlar yalnızca kendileri için satmıyor, bu ülkenin sofrasını koruyorlar.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Unutmayın, toprağı korumadan tarımı, üreticiyi korumadan üretimi, ormanı korumadan geleceği koruyamazsınız.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Ayyüce Türkeş Taş...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar ve değerli basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öyle bir Bakanlıkta Bakanlık yapıyorsunuz ki Sayın Bakan gerçekten Türkiye'nin geleceği, gıda güvenliği, ekonomik bağımsızlık yani ülkenin en önemli bacağından birinde oturuyorsunuz; Allah güç, kuvvet versin.

Bildiğiniz üzere, tarım bir ülkenin gerçekten millî güvenlik meselesi, bunu da pandemi döneminde özellikle hep beraber gördük. Yine, Rusya-Ukrayna savaşında gördük. İşte, Hürmüz Boğazı kapandığında neler olacağını gördük. Dünyanın en gelişmiş

ekonomileri dahi gıda güvenliği endişesiyle karşı karşıya kaldı. İnsanların en temel önceliği gıdaya ulaşabilmek oldu. Parası olsa bile satın alabileceği gıda olmadığı takdirde o paranın da hiçbir anlam ifade etmediğini hep beraber deneyimledik, gördük.

Sayın Bakan, ben öncelikli şöyle başlamak istiyorum: Olası yeni bir pandemi, bölgesel savaş veya küresel tedarik zincirlerinin kesintiye uğraması durumunda Türkiye'nin gıda güvenliği açısından hazırlığı nedir? Bununla ilgili sizden net bilgi duymak istiyoruz. Ülkemizin "stratejik tarımsal ürün" diye bir tanımlaması var mı? Bu üründeki -eğer varsa- stoklarımız nedir? Bu stratejik ürünün içine hangi ürünleri alıyorsunuz? Bu stoklar kaç aylık ihtiyacımızı karşılayabilecek düzeydedir? Böyle bir kriz durumunda vatandaşımızın gıdaya kesintisiz ve uygun fiyatlı erişimini sağlayacak bir eylem planımız var mıdır? Bunları merak ediyoruz.

Evet, bütçenizde yaklaşık yüzde 40'lık bir artış var. Yani bu enflasyonist ortamda bu artış mı tabii, o ayrı bir tartışma konusu ama bizim asıl önemsediğimiz, bu artış çiftçimizin üretim kapasitesi, alım gücü ve refahını da etkiliyor mu yani onda da bir artış oluyor mu bütçedeki artışa paralel? Biz bütçenin doğruluğunu böyle ölçüyoruz.

2025 yılında tarım sektörümüz reel olarak yüzde 8,5 küçülmüş, tarımsal istihdam bir yılda 267 bin kişi azalmıştır. 2002 yılından 2024 yılına kadar da kişi başına düşen ekilebilir toprak miktarı maalesef yaklaşık yüzde 34 kadar azalmıştır. Bu tabloyu görünce de uygulanan tarım politikalarının başarısını da sorgulamak durumunda kalıyoruz.

Ben Türkiye'nin en bereketli ovalarından birine sahip olan Adana'nın Milletvekiliyim. Çukurova sadece Adana'nın değil bütün Türkiye'yi, hatta dünyayı doyurabilecek üretim merkezlerinden biri ancak bugün Çukurova'nın bereketli topraklarında üretim yapan çiftçilerimiz maalesef alın terinin karşılığını alamamakta. Geçtiğimiz yıl Adana'da yaşanan zirai don ve dolu felaketleri nedeniyle narenciye üreticilerimiz büyük zarar gördü. Çiftçimiz ürününü kaybetti, gelir elde edemedi ama üretim masraflarını karşılamak ve maalesef borçlarını ödemek zorunda kaldı. Bu yıl ise rekolte acayip iyi, yağışlar da normalin üstünde; ağaçlarımız meyveyle dolu ancak bu kez de narenciye para etmiyor, ürün dalında kalıyor. Çiftçi geçen yıl ürün olmadığı için, bu yıl da var olan ürünü satamadığı için maalesef zarar ediyor. O yüzden, çiftçi size soruyor Sayın Bakan "Ürün yoksa zarar ediyoruz, ürün varsa zarar ediyoruz; biz acaba ne zaman kazanacağız?" diyorlar. Mazot, gübre, ilaç, elektrik, sulama ve işçilik maliyetleri de her geçen gün artıyor. Üretici bazlı baktığımızda, ürünü toplamanın maliyetini bile üreticiler karşılamıyor, diğer vekiller de söyledi, gerçekten ürünlerin çoğu dalda kalıyor. Adanalı çiftçi üzerine düşen görevi yerine getiriyor, en kaliteli tarım ürünlerini gerçekten yetiştiriyor, gece gündüz çalışıyor, toprağını işliyor ancak üretimden pazarlamaya, ihracattan fiyat istikrarına kadar yaşanan politika sorunları nedeniyle ürününü değerlendiremiyor. Üretici kazanamıyor, bir yandan da tüketici pahalıya gıda tüketiyor. Tarlada para etmeyen ürünün market rafında vatandaşımıza katbekat yüksek fiyatlarla satılmasının önüne neden geçemiyoruz; bu da ayrı büyük bir problem.

Narenciye üreticilerimiz için ihracat desteklerini, depolama kapasitesini ve ürünlerin sanayide değerlendirilmesine yönelik yatırımları artırmayı düşünüyor musunuz?

Geçtiğimiz yıl zirai don ve doludan zarar gören, bu yıl ise ürününü satamayan çiftçilerimiz için özel bir destek paketi hazırlayacak mısınız?

Ayrı bir başlık da Sayın Bakan, 2025 yılında yalnızca pamuk, mısır ve soya ithalatına yaklaşık 4 milyar 744 milyon dolar ödemişiz. Bu üç ürünü de yetiştirebilecek topraklarımız Çukurova'da Allah'a şükür mevcut. Türkiye'nin soyada kendine yeterlilik oranı sadece yüzde 4,2; oysa 2024 yılında Türkiye'de üretilen soyanın yaklaşık yüzde 60'ını Adana üretti.

Türkiye genelinde kütlü pamuk üretiminin 2024-2026 döneminde yaklaşık yüzde 42 azalması bekleniyor. Bir zamanlar "Çukurova'nın beyaz altını" olarak adlandırılan pamukta üreticimiz neden üretimden vazgeçiyor? Yurt dışındaki çiftçilerin ürünlerine milyarlarca dolar ödüyoruz, öderken kendi çiftçimizin üretim kapasitesini artırmak için ne yapıyoruz? İthalat üretim açığını geçici olarak kapatabilir ancak kalıcı bir tarım politikasının yerini kesinlikle tutamaz. Hele ki hasat dönemlerinde alınan ithalat kararlarıyla yerli üreticinin pazarlık gücünün zayıflatılması da kabul edilemez.

Diğer taraftan, Çukurova'nın en önemli sorunlarından biri de sulamadır Sayın Bakan. DSİ'nin 2027 bütçesi 324 milyar TL olarak öngörülmektedir ancak 2025 yılında yeni sulama alanı hedefinin yalnızca yaklaşık yüzde 61'ini gerçekleştirmiştir. Türkiye genelinde sulama randımanı ise yüzde 52 düzeyindedir. Bizim Aşağı Seyhan Ovası'nın modern sulama sistemlerine geçişi ne zaman tamamlanacaktır? Yedigöze ve İmamoğlu Sulama Projesi'ne 2027 bütçesinden ne kadar kaynak ayrılmıştır? Kuraklık tehdidi giderek büyürken sulama yatırımlarının ertelenmesinde çiftçi "Bu bedeli biz ödemeyelim." diyor. Adana gibi bir yerde bile bu risk varsa artık Türkiye'nin diğer yerlerini düşünemiyoruz.

Hayvancılıkta da maalesef durum pek iç açıcı değil. 2025 yılında kırmızı et üretimimiz yüzde 10,5, çiğ süt üretimimiz de yüzde 4,9 azaldı. Yan maliyetler, veterinerlik hizmetleri ve diğer üretim giderleri karşısında hayvancılıkla uğraşan vatandaşlarımız gerçekten zor ayakta kalıyor. Adana'nın özellikle kırsal ilçelerinde köyler giderek boşalıyor, bazı köylerimizde nüfus yok denecek seviyeye geliyor. Köylerimizde genç nüfus maalesef hiç kalmıyor. Tarımla uğraşan nüfusun ortalaması da maalesef 60'a yaklaştı. Peki, bugün toprağı işleyen çiftçilerimiz yarın üretim yapamayacak yaşa geldiklerinde bu toprakları kim işleyecek? Hayvanlarımızı kim yetiştirecek? Türkiye'nin gıda ihtiyacını kim karşılayacak? Bununla ilgili ciddi bir eylem planı yapılmasının gerekliliğini buradan vurgulamak istiyorum. Köyden kente göçün önüne geçmek için kırsalda yaşamayı kesinlikle ekonomik ve sosyal açıdan cazip hâle getirmeliyiz. Genç çiftçilerimizin önünü açmalı, onlara finansman, arazi, teknoloji ve pazarlama imkânları sağlamalıyız. Kırsalda eğitim, sağlık ve ulaşım hizmetleri kesinlikle olmalı ve güçlendirilmeli. Çiftçinin toprağa küsmesi, Allah korusun Türkiye'nin geleceğine küsmesi demektir. Bugün çiftçilerimizin en büyük sorunlarından biri de borç yüküdür Sayın Bakan. Sadece Ziraat Bankasının tarımsal kredi portföyü 2024 yılında 601 milyar TL iken 2025 yılında 831 milyar TL'ye yükselmiştir. Çiftçimiz üretim yapmak için borçlanıyor,

ürününü satamadığı için, borcunu ödemek için yeniden borçlanıyor. Kazancının önemli bir kısmını da faiz ödemelerine ayırmak zorunda kalıyor. Adanalı çiftçilerimiz sizden 3 somut talepte bulunuyor Sayın Bakan, diyorlar ki: Bize üretim faaliyetlerini sürdürebilmemiz için faizsiz kredi imkânı sağlansın. Mevcut tarımsal kredi borçlarının ödemeleri ilave faiz yükü getirilmeden ertelensin. Özellikle doğal afetlerden ve ürün fiyatlarındaki düşüşten zarar gören çiftçilerimizin mevcut kredi faizleri silinsin. Anapara borçları hasat dönemlerine uygun, uzun vadeli şekilde yeniden yapılandırılsın." Yani bunlar gerçekten bir lütuf değil Türkiye'de üreteni, çiftçiyi ve Türkiye'nin bekasını devam ettirmesi için yapılması gereken en önemli adım. Ayrıca 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesinde bunu ben de söylemek istiyorum, diyor ki: Tarımsal desteklemeye ayırılması gereken kaynak gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'i ama maalesef siz sadece 235 milyar lira doğrudan tarımsal destekle birlikte kaynak ayırıyorsunuz ve "Başka yerlerden de destek verdiğinizi söyleyerek biz bunu tutturuyoruz." diyorsunuz ama biz buradan bir kez daha söylemek istiyoruz: "Kanunda zaten gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'i kesinlikle verilmeli." Üstüne de ne yapılırsa yapılsın o önemli değil. Yani bunu neden ısrarla vermiyoruz, onu da merak ediyoruz.

Sayın Bakan, çiftçimiz sizden gerçekten destek bekliyor, ürettiği ürünün karşılığını almak istiyor, borç batağına sürüklenmeden üretmek ve çocuklarının geleceğini de memleketinin geleceğini de güvence altına almak istiyor.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Sayın Mustafa Kalaycı, buyurun.

MUSTAFA KALAYCI (Konya) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar, sayın basın mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım sektöründe bu yıl rekor üretim gerçekleşmiş, her yerde bolluk yaşanmaktadır ancak tarımsal girdiler çok pahalı hâle gelirken ürün fiyatları enflasyonun altında kalmış hatta bazı ürünlerin fiyatları geçen yılki fiyatın altına düşmüştür. Örneğin, elma üreticisi 2 liraya, 3 liraya alıcı bulamamaktadır. Sadece Kadınhanı ilçemizde 10 bin ton eğlencelik ayçiçeği satılmayı beklemektedir. Birçok üründe benzer durum vardır. Bazı ürünler toplama masrafını bile karşılamadığından tarlada ya da dalında kalmıştır. Sayın Bakanım, bu ürünlerin pazarlanması hatta okul, yurt, kışla gibi yerlere ve dar gelirli vatandaşlarımıza ulaştırılarak değerlendirilmesi planlanabilir miydi, bu konuya kafa yoruldu mu? Üreticimiz kredi borçları, petrolcüye, gübreciye, ilaççıya, tohumcuya, yemciye velhasıl piyasaya olan borçları nedeniyle kara kara düşünmektedir.

Tarımsal üretim millî güvenlik ve toplumsal istikrar meselesidir. Çiftçimize, besicimize ve süt üreticimize ilave destekler verilmeli, Tarım Kredi Kooperatifleri ve Ziraat Bankasına olan borçlarına erteleme ve uygun şartlarda yapılandırma yapılmalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanımız "Hububata verilen desteğin artırılacağını." açıklamıştı. Sayın Bakanım, bu destek kaç liradır ve ne zaman ödenecektir? Su kısıtı olan yerlerde planlı üretime aynı düzeyde destek verilmektedir. Konya su kısıtı ve su kullanma maliyeti çok yüksek olan bir ilimizdir. O nedenle, Konya Ovası'nda verilen desteklerin farklılaştırılması ve daha yüksek destek sağlanması gerekmektedir. Üreticinin pazarlama gücünü artırmak, tarımsal ürünlerde üretim üsleri oluşturmak ve tarımı sanayisi disipliniyle buluşturmak için tarıma dayalı ihtisas OSB'ler büyük önem arz etmektedir. Sayın Bakanım, sunumunuzda 46 organize tarım bölgesinin tüzel kişiliğe kavuştuğunu, 16'sında üretimin başladığını açıkladınız. Konya Beyşehir'de jeotermal enerjiyle kurulması planlanan tarıma dayalı ihtisas sera organize sanayi bölgesi projesi hangi aşamadadır? Tarım sektöründe önemli bir yere sahip olan Konya'da organize tarım bölgelerinin yaygınlaştırılması beklentimizdir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Cumhurbaşkanımızın iktidara gelir gelmez ilk yaptığı işlerden biri Konya Ovası'nı suya kavuşturmak için asırlık KOP projesini raflardan indirerek yapımını başlatmak olmuştur. Mavi Tünel ve Bağbaşı Barajı 2012, Bozkır Barajı 2020, Afşar Barajı 2022, Hotamış Depolama Tesisi 2017, AHİ Kanalı 2019 yılında tamamlanmıştı ama bugüne kadar çok cüzi sulamalar dışında tarımsal sulama amaçlı su verilememiştir. Milyarlarca liralık harcamalar yapılmış, Mavi Tünel biteli on dört yıl geçmiş, hâlâ sonuç alınamamıştır. Ayrıca, Mavi Tünel'den planlanan 414 milyon metreküp su gelse bile Konya Ovası'nın ihtiyacını karşılayamayacağı bilinmektedir. Konya Ovası'na dış havzalardan başka su kaynakları getirilmesi acil bir ihtiyaçtır. DSİ Hirfanlı Barajı'ndan 185 milyon metreküp, Ermenek Çayı'ndan 213 milyon metreküp ve Akçay havzasından 100 milyon metreküp suyun Konya kapalı havzasına aktarımı planlama çalışmalarının devam ettiğini yıllardır söylüyor ama ortada hâlâ bir şey yoktur. Denize akıp giden Manavgat Çayı'yla ilgili de nedense bir çalışmadan bahsedilmiyor. Devletimizin Konya Ovası'na suyu kolaylıkla getirecek gücü vardır. Maliyeti çok yüksek diyenlerin belli ki bir kastı vardır. Yapılacak harcamalar üretim ve verimlilik artışından sağlanacak gelirle kısa sürede amorti edilecektir.

Sayın Bakanım, Konya Ovası'na dış havzalardan su ya gelecek ya da gelecektir, başka yolu yoktur. Hiç olmazsa kışın denizlere boşa akıp giden suları Konya havzasına çevirerek yer altı sularımızı ve göllerimizi beslememiz gerekmektedir. Bakınız, bu yılki yağışlarla su miktar yaklaşık 400 milyon metreküp artmasına rağmen Beyşehir Gölü'müz hâlen eksi 540 milyon metreküp seviyesindedir. Sayın Bakanım, bu yıl hayata geçirilmesi beklenen Beyşehir Gölü Acil Eylem Planı ne zaman açıklanacaktır? Yine, Akşehir Gölü Acil Eylem Planı'yla ilgili çalışmalar ne aşamadadır?

Diğer taraftan, Seydişehir Gevrekli, Bostandere, Ufacık, Tepecik, Kuran, Yenice, Mesudiye ve Tol; Hadim Kaplanlı, Yalınçevre ve Korualan; Meram Çomaklar, Çatören, Karadiğin ve Kumralı; Güneysınır Alanözü ve Ağaçoba; Akşehir Tekke ve Doğanhisar Çınaroba Gölet ve Sulama Projeleri ile Kıreli Pompaj Sulamaları Yenileme ve Ilgın Pompaj ve Atlantis Sulama Yenileme Projeleri yatırım programına alınmayı beklemektedir. Gölet ve sulama projeleri 2027 Yılı Yatırım Programı'na mutlaka alınmalıdır.

Suğla Gölü etrafındaki Yalıhüyük, Ahırlı, Akkise ve Karaören'e ait arazilerin sulaması için pompa ihtiyacı bulunmaktadır. Kanal kapatılıp ters sulama yaptırılmak zorunda kalınmaktadır. Suğla'nın kenarında olup da Suğla'dan yararlanılmaması asla kabul edilemez. Gerekli pompa ihtiyacı mutlaka giderilmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Konya Ovası'nın su sorunu çok önemli başka sorunları da tetiklemektedir. Obruklar can ve mal güvenliğini de tehdit eder hâle gelmiştir. Allah muhafaza, bir bina altında obruk oluşursa bunun hesabını kim verebilir? Konya kapalı havzasında yaklaşık 35 bin ruhsatlı, 140 bin ruhsatsız su kuyusu bulunduğu tahmin edilmektedir. Ruhsatsız kuyulara yönelik eğer şikâyet olursa DSİ'nin işlem yapmak durumunda olduğunu biliyoruz ancak ortada bir garabet yok mu? Bu kuyulara kaçak diye işlem yapılıyorsa, büyük çoğunluğu aynı kapsama giren kuyuların hukuken ve mantıken hepsinin kapatılması gerekmez mi? Peki, bu mümkün mü? Değil. Bu kuyulara "kaçak" demek de doğru değildir; depo ve başka adlarla izin alınmış ve elektrik aboneliği tesis edilmiş olup yıllardır kullanılmaktadır. Şikâyet üzerine işlem yapılması keyfî şikâyetçileri de ortaya çıkarmaktadır. Komşunun komşuyu sürekli ihbar ettiği bir yerde huzur da üretim de kalmaz. Örneğin, 13 Ağustos 2026 günü Karatay ilçemizin Göçü Mahallesi'nde kaçak olduğu gerekçesiyle bazı kuyuların kapatılması için gelen kolluk güçleri ile çiftçiler arasında kısa süreli arbede yaşanmıştır. Sayın Bakanım, tam sulama sezonunda gelip kuyu kapatılır mı? Ürünleri susuzluk nedeniyle tarlada yanan çiftçimizin zararını kim ödeyecek, üretim kaybına yazık değil mi? Bu mesele kuyu kapatmalarıyla çözülemez. Bu sorunun çözümü kuyu barışı yapılarak mevcut kuyuların kayıt altına alınması ve kontrollü kullanım esasına bağlanmasıdır. Çiftçimiz üretmek istiyor ama hep cezalara muhatap oluyor. Bakınız, bölgemizde elektrik maliyetini düşürmek amacıyla hem de Ziraat Bankasının sübvansiyonlu kredi desteğiyle tarlasına kurduğu güneş paneli nedeniyle çiftçimize yüksek cezalar kesilmiştir. Proje onay ve izin işlemleri için şu an ceza işleminin durduğu ifade ediliyor ancak kuyulara "kaçak" denildiği için nasıl proje yaptırılacak? Çiftçinin üzerine bu kadar gidilmemelidir.

Çiftçimizin bir başka sorunu da tarım reformu kapsamında verilen toprağın elinden alınmasıdır. Çiftçilere dört yıl ödemesiz, on yılda ödenmek üzere borçlandırılarak dağıtılan araziler sadece dağıtılan çiftçi ya da mirasçıları tarafından ekilebilmekte, kiraya verilememekte, ipotek gösterilememektedir. Çiftçi yaşı ya da sağlık durumu nedeniyle ekemezse parasını da ödemiş olmasına rağmen toprak geri alınmaktadır. Başkalarına kiralama ve satış yapılması hâlinde üreticinin ÇKS kaydı yapılmamakta ve desteklerden faydalandırılmamakta, bu durumun tespiti hâlinde ise söz konusu arazi çiftçiden geri alınmaktadır. Bu uygulama on binlerce çiftçiyi zor durumda bırakmaktadır. Burada da şikâyetçiler ortaya çıkmış durumdadır. Mevzuatta gerekli değişiklikler yapılarak borcunu ödemiş olan çiftçilerimizin arazi üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilmesinin sağlanması hakkaniyete uygun olacak ve yaşanan mağduriyeti giderecektir. Biliyorsunuz, zilyetlikle bile yirmi yıl kullanınca tapu alma imkânı var. Yani, burada da benzer bir düzenleme yapılırsa hiç olmazsa borcunu ödemiş, yirmi yılı doldurmuş çiftçimize dağıtılan arazide tasarrufta bulunma hakkı verilirse konu çözüme kavuşacaktır.

Bu düşüncelerle, Bakanlık ve kurumlarımızın 2027 yılı bütçelerinin hayırlı ve bereketli olmasını diliyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kalaycı, teşekkür ederim.

Sayın Necmettin Erkan, sonra Sayın Oluç.

Buyurun.

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, kıymetli milletvekilleri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Küresel sistem son yıllarda çok yönlü ve zorlu bir süreçten geçmektedir. İklim krizleri, bölgesel çatışmalar ve tedarik zincirindeki kırılmalar bize tartışmasız bir gerçeği göstermiştir: Artık, tarım dünya için sadece bir üretim alanı değil aynı zamanda millî güvenliğin temel unsurudur. Zira devletlerin bekası yalnızca sanayide ve teknolojide ulaştıkları seviyeyle değil tarımsal üretim gücünde sağladıkları egemenlikle mümkündür. Nitekim, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın da ifade ettikleri üzere, ambarın anahtarı kimdeyse güç ondadır. Bu hakikatten hareketle, AK PARTİ olarak gıda güvenliğini millî bekamızın vazgeçilmez teminatı ve Türkiye Yüzyılı hedefimizin kilit taşı olarak görüyoruz. Bu inanç ve kararlılıkla attığımız her adımda üreticimizin yanında duruyor, toprağı korumayı, çiftçimize destek olmayı vatana sahip çıkmakla eş değer görüyoruz. İşte bu şuurla tarımı yirmi beş yıldır istikbalimizin ve istiklalimizin en stratejik gücü hâline getiriyoruz. Bu stratejik gücünü temelinde toprağına sahip çıkan çiftçimiz ve emeğiyle bereketi büyüten köylümüz vardır. Unutmayalım ki güçlü çiftçi güçlü ekonomi ve güçlü Türkiye demektir. Nitekim, bu gerçeğin sahadaki yansıması bugün açıkça görülmekte, tüm rakamlar bu sözleri doğrulamaktadır. Bugün, küresel ölçekte pek çok ülke gıda kaygısıyla içe kapanmakta, daha da kötüsü ihracat kısıtlamalarına gitmektedir. Türkiye ise böylesi bir dönemde üretim gücüyle bu aziz milletimizin ihtiyacını kesintisiz karşılamakta hem de bölgesine güven vermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; AK PARTİ'mizin çeyrek asırlık tarihinde tarım hiçbir zaman ikinci planda olmamıştır. Bu kararlı duruşun bir neticesi olarak üreticimizin alın teri desteklerimiz ve yatırımlarımızla birleşmiş, bugünkü başarının temeli atılmıştır. Tarımsal hasılada dünyada 12'nci sırada yer alan Türkiye 7'nci sıraya yükselmiştir. Geçtiğimiz yıllarda yaşanan don ve kuraklığa rağmen tarımsal hasılamız Cumhuriyet tarihimizin rekorunu kırmıştır. İnşallah, bu yıl da bitkisel üretimde tüm zamanların en yüksek seviyesini bekliyoruz.

Sayın Bakanım, son üç yılda attığımız adımlar gerçek bir dönüşümün habercisidir. Suyu merkeze alan üretim planlaması, bitkisel üretimde, hayvancılıkta ve su ürünlerinde ilk kez hayata geçti. Cumhuriyet tarihî boyunca konuşulan bir hayal sizin dönemizde gerçeğe dönüştü. Bu dönüşüm sayesinde hangi ürünün nerede, hangi kaynakla ve hangi verimle üretileceği önceden planlanmaktadır? Atıl araziler yeniden üretime kazandırılırken sözleşmeli üretim yurt genelinde yaygınlaşmaktadır. IPARD destekleri

bugün 81 ilimizi kapsayacak biçimde genişletilmiştir. Tarımsal üretimdeki bu dönüşümle eş zamanlı olarak hayvancılıkta yeni bir sayfa açılmıştır. Ortaya konulan bu vizyonla anaç hayvan sayısının artırılması, aile işletmelerinin güçlendirilmesi, kadınlarımızın ve gençlerimizin üretim merkezinde yer alması hedeflenmektedir. Kırsalda bereket ve güçlü besi, güçlü üretim projeleriyle üreticimize yeni bir güç kazandırılmıştır. Türkiye ortaya konulan bu kararlı politikaların somut karşılığını da almaya başlamıştır. Büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığımız yeniden yükseliş trendine girmiştir. Üretim planlamasını tamamlayan yeni destekleme modeliyle desteklerin yönlendirici gücü artırılmış, desteklerin artık üç yıllık dönemler hâlinde ilan edilmesiyle çiftçilerimizin önünü görerek yatırım yapması sağlanmıştır. Küresel gelişme karşısında da üreticimiz asla yalnız bırakılmamıştır. Hürmüz Boğazı krizinin girdi maliyetlerini yansıtması üzerine Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatlarıyla destekleme kalemleri yeniden düzenlenmiştir. Bu konudaki temel yaklaşımımız çiftçimizin üretmeye devam etmesi, emeğinin karşılığını alması ve geleceğe güvenle bakmasıdır. Piyasa istikrarın teminatı olan Toprak Mahsulleri Ofisimiz de alım politikaları ve düzenleyici rolüyle her zaman üreticimizin yanında yer almıştır. Bunun bir neticesi olarak gıda ürünlerinin hareketlerinin ciddi biçimde kısıtlandığı bir dönemde TMO kendi tarihinin en yüksek hububat alımı gerçekleştirmiştir.

Değerli milletvekilleri, gıda güvenliği Bakanlığımızın kırmızı çizgisidir. Taklit ve hileli ürünlere karşı yeni bir kamuoyu duyuru sistemi kurulmuştur. Toplu üretim yerlerinde karekod zorunlu hâle getirilmiş, yanıltıcı, görsel ve ifadeler yasaklanmıştır. Ne olursa olsun vatandaşımızın sofrasına kimsenin hile karıştırmasına asla müsaade edilmemektedir. Kooperatiflerimiz ve üretici birliklerimiz için derecelendirme uygulaması başlatılmış, böylece örgütlü üreticinin gücü artmakta, iyi işleyen yapılar ödüllendirilmektedir. Karadaki bu kalkınma hamlesinin yanında, denizlerimizde ve iç sularımızda da kaynaklarımızı koruyan ve üretimi büyüten bir yönetim anlayışı hâkim kılınmıştır. Balıkçılığımızın geleceğini güvenceye almak için koruma alanları genişletilmiştir. Bu kararlı politikalar neticesinde su ürünlerinde de Cumhuriyet tarihinin üretim rekoru kırılmıştır. Bunların yanı sıra, suyumuzun her damlasını kıymet bilerek hareket ediyoruz. Bilindiği üzere, Saygıdeğer Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde su verimliliği seferberliği yürütülmektedir. Bu çalışmalar kapsamında Ulusal Su Planı hazırlanmış, göllerimiz için eylem planları oluşturulmuş. Son üç yılda yüzlerce tesis tamamlanarak yüzlerce hektar arazi suyla buluşturulmuştur. Bunların yanı sıra yeşil vatanımızı da ihmal etmiyoruz. 1,5 milyarı aşkım fidan ve tohum toprakla buluşturulmuştur. Orman varlığımız her geçen yıl büyütülmüştür.

Sayın Başkan, kıymetli milletvekilleri; bu bütçe Anadolu'nun bozkırında, ovasında, yaylasında alın teri döken çiftçilerimizin hikayesinin bütçesidir. İşte, o bozkırın kalbî olan Kırşehir'imizde de toprağıyla hemhâl olan her üreticinin yüzündeki umut bu politikaların en güzel karşılığıdır. Hayata geçirilen barajlar, göletler ve sulama tesisleri ile bozkırın baharına can suyu taşımıştır. Taşkın koruma tesisleriyle şehir merkezimiz ve köylerimiz güvence altına alınmıştır. Bugün Kırşehir'imiz için çok kıymetli bir müjdeyi de yüce Meclisimizle paylaşmak istiyorum. Bugün itibarıyla Kırşehir'imiz Uluslararası Tarım Kalkınma Fonunun yani IPARD desteğiyle Kırsal Kalkınma Projesi kapsamına alınmıştır. Bu önemli adımın köylerimize, kırsalda yaşayan ailelerimize, kadın ve genç üreticilerimize yeni ufuklar ve yeni imkânlar kazandıracağına yürekten inanıyorum. Kırşehir'imize kazandırılan bütün bu yatırımlar ve bugün şehrimize sunulan yeni imkân için başta Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere Tarım ve Orman Bakanımız Sayın İbrahim Yumaklı'ya ve emeği geçen herkese hemşehrilerim adına şükranlarımı sunuyorum.

Değerli milletvekilleri, AK PARTİ olarak, bugüne kadar çiftçimizi hiçbir zaman yalnız bırakmadık, inşallah bundan sonra da bırakmayacağız.

SEYİT TORUN (Ordu) - La Fontaine'nden hikâyeler!

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) - Türkiye'yi tarımda dünyanın sayılı ülkeleri arasına taşıyan bu güçlü iradeyi 2027 bütçesine daha da hâkim kılacağız.

SEYİT TORUN (Ordu) - Vallahi insanın gülesi geliyor, kendimi zor tutuyorum!

NECMETTİN ERKAN (Kırşehir) - Bu duygularla Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 yılı bütçesinin ülkemize ve milletimize hayırlı olmasını diliyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Hakkı Saruhan Oluç...

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın vekiller, Sayın Bakan, değerli bürokratlar; hoş geldiniz. Yani ülkedeki birçok ürünle ilgili ciddi sorunlar var üretim açısından fakat ben bir tanesi üzerinde öncelikli olarak durmak istiyorum ve bir küresel karşılaştırma da yapmak istiyorum, zeytinyağı üzerinde. Şimdi yani karşılaştırmayı da İspanya'yla yapmak istiyorum. Şimdi diyeceksiniz: "1'inci olan İspanya ile Türkiye'yi niye karşılaştırıyoruz?" Zeytinyağı, esas itibarıyla zeytin tabii ki Akdeniz havzasında ortaya çıkan bir ürünümüz, son derece değerli. Karşılaştırma yaptığımız zaman hani "Dünyada İspanya 1'inci, Türkiye 2'nci." diyoruz ama karşılaştırma yaptığımız zaman arada büyük bir fark olduğu görünüyor. Yani ürün rekoltesi açısından öyle, ihracat açısından öyle, ithalat açısından öyle, inanılmaz bir fark var arada ve tabii ki " Bu neden kaynaklanıyor?" sorusunu sormak gerekiyor. Yani Akdeniz havzasında bu kadar verimli toprakları olan bir ülkeden söz ediyoruz. Belli ki zeytin ve zeytinyağı sadece sizin zamanınızda değil daha önceki bakanlıklar zamanında da hem ihracat açısından baktığımızda hem iç tüketim açısından baktığımızda nedense çok fazla ciddiye alınan bir ürün olmuyor.

Şimdi, dünya 1'incisi İspanya, 2'nci sırada Türkiye. Yani 2025-2026 sezonunda İspanya'daki zeytinyağı üretimi 1 milyon 305 bin ton; 2026-2027'de tahminî olarak yüzde 23 artış görünüyor; 1 milyon 602 bin ton olması bekleniyor İspanya'da. Türkiye'de ne kadar zeytinyağı üretimi? 2025-2026'da 310 bin ton, bu yıl için tahminî 588 bin ton. Yani inanılmaz bir fark var bu rakamları

gördüğünüzde değil mi? Siz de bunu kabul ediyorsunuz herhâlde. İspanya'nın ihracat geliri zeytinyağında ne kadar biliyor musunuz Sayın Bakanım? Mutlaka biliyorsunuzdur, 5 milyar euro geçtiğimiz yıl. Yani inanılmaz bir rakam bu. Türkiye'ninki ne kadar, söylememe gerek var mı? Karşılaştırılacak bir şey değil, hakikaten karşılaştırılacak bir şey değil.

Şimdi, bu neden böyle? Bunun sorusunu bu Bakanlığın kendisine sorması gerekiyor ve bu zeytin ve zeytinyağı üretiminde özellikle Ege ve Akdeniz açısından söylüyorum, üreticiler açısından söylüyorum, küçük ve büyük üreticiler açısından söylüyorum, hakikaten şapkayı önünüze koymanız gerekiyor ve ne yapılabilir bunu değerlendirmeniz gerekiyor ama göründüğü kadarıyla çok fazla değerlendirilmiyor bu. Yani Türkiye'nin toplam zeytinyağı ihracatı 2024-2025'te 50 bin ton olmuş, 2025-2026'da düşmüş, üstelik ihracat ve ihracat geliri de düşmüş, acayip bir durum.

İç tüketim açısından baktığınızda İspanya'da kişi başına zeytinyağı tüketimi Türkiye'nin 6 katı. Yani nedir bu durum? Hakikaten bunun cevabının bulunması gerekiyor. Yani kooperatifler doğru dürüst işlemiyor, üretici örgütleri doğru dürüst işlemiyor, sendikası zaten yok sayılıyor yani çiftçi örgütüne sahip çıkmadığı gibi örgütü çiftçiye de sahip çıkmıyor, devlet ise ikisine de sahip çıkmıyor. Yani böyle garip bir durumdayız sonuç olarak ve bu garip durumun aşılabilmesi için neler yapılabilir, bunu mutlaka değerlendirmek gerekiyor ve ben sizin sunumunuzda da buna dair hiçbir şey görmedim. Bu kadar önemli bir ürün ve çok göz ardı ediliyor. Yani Ege ve Akdeniz'deki üreticilerin gerçekten bunun hesabını sizden sorması gerekiyor. Kayıt sistemi bile yeterli değil kaç tane fabrika olduğunu da bilmiyoruz. Burada ne kadar zeytinyağı sıkıldığı doğru dürüst raporlanmıyor, birlikler eliyle çeşitli alımlar yapılabilir, bunlara dair en ufak bir adım yok. Son derece sorunlu bir alan, bunu özellikle belirtmiş olayım. Sizin Bakanlığınız zeytin ve zeytinyağı üreticilerini yok sayıyor, bunu tespit edelim bir kere. Ege ve Akdeniz'dekiler gerçekten bundan son derece muzdarip onu söylemek istiyorum.

Sayın Bakan, ikinci değinmek istediğim konu Orta Doğu'yla ilgili, biraz Mezopotamya havzasıyla ilgili. Hani, birincisi Akdeniz havzasıydı, ikincisi Mezopotamya havzasıyla ilgili. Şimdi, bakın, tabii ki Orta Doğu son derece sorunlu bir yer ama bu açıdan Tarım Bakanlığının biraz vizyoner olması iyi olur. Var mı böyle bir vizyonu Orta Doğu'ya dönük? Yok. Şimdi, Orta Doğu'da barışın inşası dediğimiz zaman hep aklımıza silahlı çatışmaların sona erdirilmesi, savaşların sona erdirilmesi geliyor. Tabii ki bu önemli, önemsiz demiyorum, çok önemli bir konu ama bunun ötesinde nasıl bir vizyonla Tarım Bakanlığı Orta Doğu'ya ilişkin adım atabilir? Yani ekonomik, toplumsal ve ekolojik iş birliğinin geliştirilmesi için hangi adımlar atılabilir bu konuda Orta Doğu'da? Buna dair en ufak bir vizyonunuz yok. Yani Mezopotamya tarihi boyunca farklı halkların, kültürlerin, inançların ortak yaşam alanı olmuş, hâlâ da öyle. Dicle ve Fırat nehirleri bu coğrafyanın yalnızca doğal kaynakları değil, aynı zamanda ortak yaşamın ve tarihsel bağların da temel unsurları olarak bugüne kadar gelmişler ama su kaynaklarının paylaşımı, tarımsal üretim, iklim krizi ve bölgesel eşitsizlikler gibi konular Orta Doğu'daki siyasi gerilimleri de derinleştiren sorunlar arasında yer alıyor. Geçen bütçede de bunu konuşmuştuk, hani "Acaba bir ışık yakabilir miyiz?" diye ama olmuyor belli ki, bir daha konuşalım o zaman. Yani Mezopotamya havzasında mesela Türkiye'yi de kapsayan, komşularımızı -Suriye, Irak ve İran'ı- da kapsayan bir su ve tarım birliği adımı atılabilir mi? Yani suyun adil kullanımı, tarımsal üretimin geliştirilmesi, gıda güvenliği, ekolojik sürdürülebilirlik açısından ortak mekanizmalar geliştirilebilir mi? Böyle bir iş birliği gerçekten farklı devletler arasında ve halklar arasında yapılabilir mi? Bir rekabet ve baskı aracı olmaktan çıkıp bu iş birliği barışın bölgesel olarak da geliştirilmesi açısından bir adım atılabilir mi? Bunları düşünmek gerekiyor. Çünkü gerçekten su ve tarım alanında kurulacak bölgesel bir iş birliği Türkiye, Suriye, Irak ve İran halkları arasında karşılıklı ekonomik dayanışmayı da güçlendirebilir ve bunun gerçekleşebilmesi için bütün halkların eşit katılımı, su kaynaklarının adil paylaşımı ve ekolojik dengelerin korunması temel ilkeleri etrafında buluşulabilir. Dolayısıyla, Mezopotamya su ve tarım birliği fikri çerçevesinde, projesi çerçevesinde sadece bir ekonomik kalkınma projesi değil, aynı zamanda barışın toplumsal ve bölgesel temellerini güçlendirebilecek bir iş birliği anlayışı da ortaya çıkabilir. Bu, Bakanlığın Mezopotamya havzasına dönük ve Orta Doğu'ya dönük bir vizyonu da olabilir. Umarız bunun üzerine biraz uzmanlarınızla, bürokratlarınızla düşünürsünüz "Neler yapılabilir?" diye çünkü son derece verimli topraklardan ve bir havzadan söz ediyoruz.

Son değinmek istediğim kısa konu tarım politikaları ve personel politikalarıyla ilgili. Kamudaki teknik personel eksikliği birçok alanda var, tarım alanında da var. Yani bu konuda bize taleplerini ilettikleri için biz de size bunu iletmek istiyoruz. Ziraat mühendisleri, veteriner hekimler, gıda mühendisleri, laboratuvar teknolojileri mezunları, teknisyenler ve teknikerler için yeterli sayıda kadro açılmıyor ve bu yeterli sayıda kadro açılırsa atama bekleyen meslek mensupları var bu alanlarda. Son derece önemli. Özellikle gıda denetimleri açısından da baktığımızda, hayvan sağlığı ve bitki hastalıklarıyla mücadele açısından da baktığımızda tarımsal üretimin izlenmesinde ve çiftçiye yönelik teknik destek hizmetlerinde de personel yetersizliği önemli sorunlara yol açıyor ve bu açıdan sizin Bakanlığınızda da ciddi eksiklikler var. O nedenle tarımda yaşanan yapısal sorunların çözümü için ve gıda güvenliğinin sağlanması için yalnızca politika üretmek yeterli değil. Elbette ki bu önemli ama bu politikaları sahada uygulayacak nitelikli kamu personeline de ihtiyaç var. Umarız Bakanlığınız bu konudaki eksiklikleri giderici ve atamaları gerçekleştirici adımları da atar ve özellikle bu mühendislerin ve teknikerlerin bu konudaki taleplerine olumlu cevaplar verilmeye başlanır.

Dinlediğiniz için
teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Sayın Orhan Yegin...

ORHAN YEGİN (Ankara) - Başkanım teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanımızı, salonda bulunan bütün misafirleri, milletvekillerini ve çalışma arkadaşlarımızı; ben de saygıyla selamlıyorum.

Bugün 2 milyon 400 bine yakın kayıtlı çiftçisi olan ve yaklaşık 175 milyon dekar ÇKS'ye kayıtlı alanıyla beraber, dönemsel belirsizlik ve dalgalanmalara karşı dayanıklılığı yüksek, riskleri önceden gören, mevcut üretimi koruyan, üretim kapasitesini büyüten, planlı ve verimlilik esaslı, güçlü ve dirençli gelişen bir tarımsal yapıyla daha yüksek katma değerli ürünler üreten, Anadolu'nun ürünlerinin dünyada tanınan yüksek değerli markalarla yüceltip geliştirildiği bir tarımsal sistem kurmuş ve geliştirmeye, kökleşmesini, büyümesini temin etmeye çalışıyoruz. Sorunlar yaşıyoruz ama hamdolsun, üstesinden gelmek için gayret ortaya koyuyoruz ve hamdolsun, geliyoruz da ve her geçen gün daha iyiye doğru gittiğimizi de hep beraber görüyoruz.

Bir milletvekili konuşurken daha önceki dönemlerde söylenmiş sözleri söyleyerek "Bir cep telefonu mu, bir kilo tarım ürünü mü? Bir kilo tarım ürünü mü, bir mermi mi?" kıyasları yapıldığını söyledi ve bizim bu kıyaslarla tarımı itmiş olduğumuzla ilgili bizi suçladı. Aslında, hepsi önemli diyoruz biz, hiçbirini birbirinden önemsiz görmüyoruz. Her birinin çok büyük bir önem arz ettiği dönemleri hissettiğimiz zamanlar değişiyor; ileri geliyor, geri gidiyor. O yüzden, teknolojiyi de önemsiyoruz, tarımı da o yüzden makinayı da önemsiyoruz, mahsulü de; hiçbir şeyi önemsiz görmüyoruz. Tarımı ittiği söylenen AK PARTİ dönemlerinde arazi toplulaştırmalar yapılmış, yeni nesil tarım merkezleri, büyük ova çalışmaları, organize tarım bölgeleri, üretim kooperatifleri, üretim, paketleme, satış, gelir destekleri, organik tarım havzası, su yönetimi, yatırımlarla sulanabilen alanların çoğaltılması, artırılması hangi dönemde olmuş? Bu, tarımın itildiği dönemde mi olmuş, bizim hükûmetlerimiz dönemlerinde? Tarımı iten bir iktidar olarak suçladığınız iktidar dönemlerinde sebze üretiminde dünyada 3'üncü, meyve üretiminde 4'üncü...

AYHAN BARUT (Adana) - Kâr ediyor mu ona bak, çiftçi para kazanıyor mu Orhan'cığım?

ORHAN YEGİN (Ankara) - 2.226 tarımsal ürünü 185 ülkeye, üretilen tohumları da 117 ülkeye ihraç eden bir ülke hâline gelmişiz. Hasılı, tarımsal hasılada Avrupa Birliğinde 1'inci, dünyada 7'nci sıraya gelmiş bir yönetimi, bu yönetim zincirini tarım düşmanlığıyla, tarımı itmekle suçlamak ancak gerçeklere gözlerinizi kapatmakla olur; kapatmayın arkadaşlar.

AYHAN BARUT (Adana) - Ya, üretici zarar ediyor.

ORHAN YEGİN (Ankara) - Sorunlarımız var, dönemsel sorunlar yaşıyoruz ama mücadele ediyoruz, mücadele, bunları aşmak için, hamdolsun aşıyoruz da.

"Tek adam saray iktidarının ortaya koyduğu iradeyle tarımda yönetim sorunu var." dedi. "Nedir acaba?" diye bir kulak kesildik "Siz Tarım Bakanlığısınız ama hal yasasını Ticaret Bakanlığı çalışıyor." dedi. Sonuçta, bir ticaret var burada; bütün o sistemin içerisinde ticari kurallar, kaideler, işlemler ve muhataplar var. Dolayısıyla bunun Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda, diğer herkesin, hepimizin katılımıyla -tarımın da vekillerin de diğer komisyonların da Ulaştırma Bakanlığının da vesaire katılmasıyla- beraber yönetilmesini kendi kendilerini tanımladıkları, o "saray rejimi" diye ifade ettikleri rejim meselesine, yönetim meselesine dayatılmasını biz açıkçası anlayamadık.

"Maalesef, AKP'nin tarım ürünü ihracına değil, tarım ürünü ithalatına, ranta sevdası var." denildi. Tam buğday hasadı olacakmış, gece yarısı bir kararla vergisiz, gümrüksüz ithalatı açıyormuşuz; böylelikle hem rant elde ediyor hem de çiftçinin mahsulünü ucuza almaya çalışıyoruz. Ayıp olmuyor mu arkadaşlar? Şunu söyleyen insanlar ayıp ettiklerinin farkında değiller mi? Bir defa, buğday üretiminde kendi tüketimini karşılayıp aşan bir ülkedir Türkiye; bir. İkincisi, gelen ithal buğday, dahilde işlem rejimi çerçevesinde irmik, makarna, bisküvi ve benzeri katma değeri yüksek ve ihraç kaydıyla ithaline izin verilen buğday iken bunun dışındaki buğday ithalatına yüzde 130 vergi uygulanır iken ve bu vergi yıllardır indirilmemiş, kaldırılmamış, uygulanmaya devam eder iken ve bizden önce de AK PARTİ'den önce de bu istisna var iken neden bu iftira arkadaşlar? Neden böyle iftirayla konuşma metinlerinizi karalıyorsunuz? "Çiftçinin tarlasını sürerken mazota, ekerken tohuma, yetiştirirken gübreye, hasatta işçi parasına ihtiyacı var." dedi biri, "Çiftçi tüm bunların hepsini harcıyor ama bakıyorsun, geçen yıla göre girdi maliyetleri artmış ama bu sene mahsule verilen rakam geçen seneye göre çok fazla artmamış." deniliyor. Arkadaşlar, geçen sene son elli iki yılın en kurak yılıydı, rekolte düşüktü, fiyat ona göre belirlendi. Bu sene son altmış altı yılın en yüksek yağışı alındı, rekolte, maşallah, hamdolsun, güzel geldi, fiyat da piyasada ona göre şekillendi. "Fiyat niye az arttı?" diye burada isyan bayrağı açılıyor neredeyse. Biri "Fiyatları uçtu gidiyor, insanlar nasıl yetiştirip de maaşlarını, aylıklarını meyve sebze alsın." diyerek tüketiciye hitap edecek bir video çekiyor burada, bir diğeri "Fiyatlar artmadı fazla, şu üründe bu kadar, bu üründe bu kadar sembolik artışlar oldu, üretici nasıl para kazansın?" diyerek üreticiyi tahrik edecek videolar çekiyor burada; farklı cümleler, aynı partiler, olmuyor arkadaşlar, gerçek, hakikat ortaktır, benzerdir. Bugün artık hiçbir çiftçinin çocuğu tarım yapmak istemiyormuş, bunun sorumlusu bizmişiz. Evet, doğru, çiftçinin çocuğu tarım yapmak istemiyor olabilir, doğrudur ama bu, tarımın, hayvancılığın kârsızlığından değil, şehrin, kentin cazibesinden değil mi biraz da arkadaşlar? Niye bizi suçluyorsunuz bununla ilgili? Kırsal yaşamın kent yaşamına karşı direncinin biraz zayıf olmasından kaynaklanmıyor mu bunlar? Dolayısıyla, suçlamaları yanlış yapıyorsunuz.

Şimdi "Sahayı geziyoruz." dediler, "Çiftçi zarar ediyor, kan ağlıyor." diyorlar, "Küçülmüş çiftçi, kaybetmiş, yok olmuş." diyorlar. Biz de sahayı geziyoruz arkadaşlar, Gidin Ankara'nın bütün ilçelerine, en kurak ilçelerine gidin, sulamanın en az imkânlı olduğu ilçelerine gidin, sadece bir yılı buğday ekerek, arpa ekerek geçiren ilçelerine gidin, hepsiyle oturun konuşun, hepsi harcadığından daha fazlasını işin sonunda, evet, kazanıyor, kazançsız değil, kârsız değil. Hatta, çiftçinin motoru yokmuş, bugün motoru var, 1 tane traktörü varmış, bugün 2-3 olmuş, kazanmış ancak sorun şu: Kazanç var ama kazanç o toprağa sahip olan ortak sayısına bölündüğünde, o toprakların, aileden, babadan, dededen, atadan kalmış toprakların hissedarlarına bölündüğünde a ekim

biçim faaliyetinden elde edilen kâr bir ailenin, iki ailenin şöyle adamakıllı, rahat, istediği gibi geçim etmesine imkân vermiyor olabilir. Bu, tarımın kârsızlığı değil, tarımsal üründen yapılan masrafların neticesindeki satış fiyatının kâr edilmeyen bir fiyat olması değil tarımsal faaliyete ortaklığın sayısı, çokluğuyla, azlığıyla ilgili bir şey biraz da. Dolayısıyla, bunu çok daha fazla artırabilir misiniz? Artırırsınız ama o zaman, ekmeği kaç paraya sattırırsınız veyahut da başka şeyi kaç paraya sattırırsınız, bilmiyorum ama bizim temel sorunumuz tarımda biraz da budur. Bunun için de bazı kanuni değişiklikler yaptık, vefattan sonra arazinin miras olarak bölünüp bölünmemesiyle ilgili birtakım düzenlemelere gittik, gidiyoruz, daha güzel günler gelecek, istediğiniz kadar kötüleyin, istediğiniz kadar "Tarım bitti, ülkede tarım kalmadı." deyin; arkadaşlar, biz kesintisiz tarımsal cari fazla veren ülkeyiz ve bunu artırmaya yatırımlarımızla, desteklerimizle, eğitimlerimizle, bilinçlendirmelerimizle ve endüstriyel markalaşmalarımızla, tescilli markalarımızla çok daha iyi bir noktaya doğru gideceğiz diyorum. Emeği geçen herkesten Allah razı olsun. Eksikler olur, kusurlar olur, hatalar olur, iyi niyetle üzerine gidilir, hepsi aşılır. Allah bizim kötü günümüzü görmek isteyenlere hep iyi günümüzü göstersin inşallah diyorum. Saygıyla selamlıyorum.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Amin.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Ümit Özlale, buyurun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayın Bakan, Bakanlığımızın değerli bürokratları, basınımızın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Burada bir sunumumuz var yine, Tarım ve Orman Bakanlığının sunumu. Şimdi, biz de 2 belge, 2 tane rakam görüyoruz - arkadaşlar yansıtabilirlerse- Faaliyet raporunuzda 2025 kırmızı et üretimi için 2 milyon 328 bin ton bir et üretimi görülüyor fakat bütçe gerekçesinde yani aynı Bakanlığın aynı yılına dair bütçe gerekçesinde biz 1 milyon 885 bin tonluk bir üretim görüyoruz. Arada 443 bin ton fark var. Sizin aynı Bakanlığınızın aynı yıl için açıkladığı 2 tane raporda geçenler. Bu aradaki 443 bin tonluk farkı Sayın Bakanım bize açıklarsanız çok seviniriz.

İki yılda kırmızı et üretimi yüzde 20,9 düştü. Kırmızı et üretimi zenginlik göstergesidir. Gerçekten çocuklarımızın, gençlerimizin gelişimi için çok önemli ama baktığınız zaman 2023 üretimi 2 milyon 384 bin ton; 2027 hedefi 2 milyon 97 bin ton; 2028 hedefi de 2 milyon 118 bin. Sayın Bakanım, burada gördüğümüz kadarıyla kırmızı et üretiminde 2027 hedefimiz 2024 üretimimizin altında kalmış. Dolayısıyla, bizler her sene daha fazla kırmızı et üretimini hedeflememiz gerekirken onun altında kalmış.

Et-yem paritesinden bahsediyoruz. Et-yem paritesi 34,2. Bakanlığın yeterli saydığı eşik 22 olarak gözüküyor. Bakanlığın 22 saydığı eşikte de aynı yıl kırmızı et üretimi yüzde 10,5 düşüyor. Şimdi, baktığınız zaman dana karkas on aydır 586 lirada. Mazot bir yılda yüzde 70,7 arttı. Dolayısıyla şunu söylemek gerekiyor: Sadece Bakanlığın yeterli saydığı et-yem paritesinin 22 olması yetmiyor, parite yalnızca yemi ölçüyor, besicinin asıl yükünü çok da fazla ölçmüyor.

Şimdi, burada kırmızı etle ilgili başka bir şey daha var. Devletin kendi kurumu Et ve Süt Kurumu. Et ve Süt Kurumunun kendi verilerine baktığımız zaman küçük besiciden karkas geri alımının kilogramı 600 lira ama Konseyin hesapladığı yani Et ve Süt Konseyinin hesapladığı maliyetin bu altında. Dolayısıyla, burada zaten küçük besiciden karkasın geri alımı maliyetin altında. Et ve Süt Konseyi duyurusu, 5 Haziran 2026: "Büyük besiciye satış fiyatı 420 liradan." Aradaki farkın dökümü de tam olarak açıklanmıyor gözüküyor.

Hayvanın sayılamamasıyla ilgili bir başka problem var, o da şu: Zorunlu aşıya tabi sistemde tek bir aşı kaydı yok. Sayıştayın bir raporu var Sayın Bakanım. Sayıştayın raporu şunu gösteriyor size: Ölen, kesilen, satılan hayvan kayıttan düşülmüyor; fiilen var olmayan hayvanlar sistemde yaşıyor, bir anneye 20-30 yavru kaydediliyor. Şimdi bu Sayıştayın kendi raporu. O yüzden de aynı yıl faaliyet raporuna yazılan aşılama oranı ise yüzde 90. O yüzden bu Sayıştayın raporunu bizlere açıklayabilirseniz çok seviniriz.

Bütçe büyüyor, Tarım Kanunu'nda, madde 21 millî gelirin yüzde 1'i; 1,1 trilyon kadar, Tarım Kanunu'na göre bizim tarıma ayırmamız gereken para var. Bakanlığın 2027 bütçe teklifi 760 milyar lira. Bağlı kuruluşlara hazine yardımı 377,6 milyar lira, çiftçinin hesabına giden destek 235 milyar lira. Yani, aslında, kanunun ölçüsü millî gelirin yüzde 1'i fakat ayrılan maalesef binde 2'si. Bu, biliyorum yıllara sair bir tartışma. Her zaman Tarım ve Orman Bakanlığı bize diyor ki: "Bu Tarım Kanunu'nun madde 21'ine göre biz hareket ediyoruz." Ama bizim buradaki ölçümüz, sadece tarıma ayrılan desteğin binde 2 olduğu; oysa yüzde 1 ayrılırsa bunun 50 katı kadar bir destek verilmesi gerektiği. Destek- burası önemli Sayın Bakanım- çiftçinin aldığı destek eline geçene kadar eriyor. 2025'te verdiğiniz destek 2026'da ödendi, çiftçi başına ortalama 55.900 lira. Bu para kaç litre mazot ederdi? Eğer 2024 sonbaharında yani bizim çiftçimiz tarlaya girerken bu destek ona ödenseydi o zaman mazot 43 lirayken 1.290 litre bizim çiftçimiz mazot alabiliyordu. Oysa siz ödemeye Mart 2026'da başladınız. Ödeme başlarken de mazot 75 lira oldu ve çiftçimiz sadece 744 lira alabildi. Dolayısıyla, bizim burada önerdiğimiz çok basit bir şey var: Çiftçimiz tarlaya girerken eğer daha ekmeden ürününü kime, kaça, hangi vadeyle satacağını, nereye teslim edeceğini bilirse ve desteği siz önceden verirseniz o zaman bu mazot fiyatı farkını bizler çiftçimize yüklemiş olmayız. Bakın, buradaki işlem basit; eğer 2024 sonbaharında çiftçi tarlaya girerken desteği hemen ödeseydiniz 1.290 litre mazot alabiliyordu. Oysa şimdi Mart 2026'da ödemeye başladığınız için yaptığınız ödemeyle ancak 744 litre alabiliyor. Dolayısıyla bu ödeme sıklığını, ödeme tarihini biz biraz daha fazla öne çekebilirsek ve çiftçiye bu açıdan hem garantili alım hem de daha ekmeden ürününü kime, kaça, hangi vadeyle satacağını söyleyebilirsek o zaman bizler çiftçinin önündeki belirsizlikleri ve mazotun ya da diğer girdi maliyetlerinin artmasından dolayı karşılaşabileceğimiz, çiftçinin karşılaşabileceği maliyet farkını azaltmış oluruz.

Malum bir şey daha var Sayın Bakanım -slaytları daha sonradan paylaşabiliriz- sizin genel müdürü olduğunuz... Hepimizi sarsan bir fon vurgunu var, bu fon vurgununda bizim ortaya çıkarttığımız şeyler işte son 2025-2026 yılında problemli hisse senetleri.

Oysa bir de 2020 yılında GÜBRETAŞ hissesi üzerinde çok fazla söylenti olmuştu çünkü -burada slaytlar var, bir problem olduğu için arkadaşlar çözemiyorlar- GÜBRETAŞ hissesi bir yılda yani Aralık 2019'da 9,06'ymış, Aralık 2020 yılında 86,15. Bir yılda GÜBRETAŞ hissesi tam 9,5 katına çıkıyor; bu önemli çünkü Türkiye'de ya da dünyada hiçbir normal yatırım bir yılda, hele GÜBRETAŞ gibi bir şirketin yatırımı herhâlde yüzde 950 artmaz. 2019 sonu-2 Aralık 2020 arasında sadece kasım sonuna kadar hisse yüzde 454 yükseliyor, 7-27 Aralık 2023'te ise farklı kararlar alınıyor ve bizim gördüğümüz şey şu: O döneme baktığımız zaman, sizler GÜBRETAŞ'ın Genel Müdürüydünüz, Bakan Yardımcımız Sayın Ahmet Bağcı o zamanlar Yönetim Kurulu Başkan Vekiliydi, Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Fahrettin Poyraz'dı ve bağımsız üyelerden biri de eski Tarım ve Orman Bakanımız Sayın Vahit Kirişci'ydi. Şimdi, bizler bu GÜBRETAŞ hisselerine baktığımız zaman açıklamaya muhtaç bir artış görüyoruz çünkü Söğüt'teki bir altın madeninin bulunması haberi üzerinden bir yıl içerisinde hisselerin 9,5 kat arttığını görüyoruz. Bunlarla ilgili bize de akşamüstü sorularımıza cevap verirken Genel Müdürü olduğunuz o döneme dair bir bilgi verirseniz bizler de aydınlanmış oluruz diyorum, hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - SPK'ye sorun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Nasıl?

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - SPK'ye sorun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Şimdi Sayın Bakan bir soru sordu, cevaplayabiliyor muyum?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - SPK'ye sorun diyorum. Nasıl bir cevap istiyorsunuz benden?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Sayın Bakanım, sizin Genel Müdürü olduğunuz dönemde, yanınızdaki Sayın Bakan Yardımcınızın da yönetim kurulunda olduğu dönemde...

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Onları katarak ne yapıyorsunuz onu anlamadım. Şeyiniz ne, iddianız ne?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Şeyimiz şu: Bir sene içerisinde bir şirketin değeri yüzde 950 artıyorsa eğer o zaman genel müdürün ve yönetim kurulu üyelerinin -ki aralarında eski Tarım ve Orman Bakanımız da var- buna "O dönemdeki artışın sebebi budur. Gerçekten bizim o dönemki faaliyetlerimiz yüzde 950'lik bir artışı gerekçelendirecektir." ya da "Değildir, orada spekülatif bir artış vardır." diye açıklama yapmanızı bekliyoruz. Alınmanıza gerek yok.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Gerçekten bunu benden mi soruyorsunuz?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Genel Müdür olarak tabii ki sizden soruyorum çünkü Genel Müdürü olduğunuz şirketin hisseleri bir sene içerisinde 9,5 kat artıyor Sayın Bakanım. Yanınızda da Sayın Bakan Yardımcınız var, o da yönetim kurulu üyesi.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Siz de bu ülkede yaşıyordunuz, o zaman siz de cevap verin. Böyle bir şey olur mu?

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Yani biz zaten bu soruyu soracağız, hiç merak etmeyin. Ben size burada Tarım ve Orman Bakanını bulmuşken bu soruyu gayet de nazik bir dille soruyorum.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Muhatabına sorun.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Bence muhatapları siz denetim kurulu üyelerisiniz de

aynı zamanda.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Muhatabı ben değilim, muhatabı Sermaye Piyasası Kurulu.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Tabii ki, SPK'dir ama siz de bir şirketin hisse değeri 9,5 kat arttıktan sonra tekrardan düşüyorsa eğer, o dönemle ilgili bize bir bilgi verebilirsiniz. Bu bir suçlama değil. Biz sizden sadece bir açıklama istiyoruz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Tanhan, buyurun.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Bakan Yardımcıları, değerli bürokratlar; hoş geldiniz.

Sayın Bakan, sunumunuzda üretim miktarının arttığını, tarımsal hasılanın arttığını, ihracatın arttığını, hayvan varlığı yatırımlarını öne çıkarırken, çiftçinin net kazancını es geçtiniz, söylemediniz. Yine, tüketicinin gıdaya erişimini ifade etmediniz, üretim maliyetlerini es geçtiniz, tarımsal ithalat bağımlılığını söylemediniz. Su kaynaklarının sürdürülebilirliği ve kırsal yoksulluğu yeterince ele almadınız. Bu konudaki önlemleriniz nelerdir? Bakanlığınız bu konuda herhangi bir önlem alıyor mu? Nelerdir, onları ifade etmediniz.

Yine, Türkiye'nin tarım sektörü büyüyebilir, iyi de oluyor. Tarımsal hasıla dolar bazında yükselebilir, ihracat da artabilir ancak bu gelişmelerden çiftçinin, üreticinin cebine ne kadar yansıdığı ayrı bir meseledir; açıkçası çiftçilerin, üreticilerin baktığı nokta da budur. İstatistikler ortadayken, çiftçi, üretici fakirleşiyorken bu bir çelişki değil midir Sayın Bakan? İthalatlarının artması gibi durumlar bir çelişki olmuyor mu? Yani üretim miktarındaki artış, üreticinin ekonomik refahındaki artış olmuyor maalesef.

Yine, "Türkiye Avrupa'nın en büyük tarımsal hasılasına sahip bir ülke." dediniz. Oysa, neden yurttaşlar temel gıda ürünlerini satın almakta zorlanıyor? Çiftçilerimiz ise üretim maliyetlerinden neden şikâyet ediyor? Madem ki Avrupa'nın en büyük tarımsal hasılasına sahip olan ülkeyiz.

Yine, OECD 2026 Tarım Politikaları İzleme ve Değerlendirme Raporu Türkiye'nin toplam faktör verimliliğinin artışını olumlu buluyor, bu iyi bir şey. Ancak, aynı rapor Türkiye için önemli bir uyarıda da bulunuyor. Nedir bunlar? İşte, tatlı su çekilimindeki pay. Türkiye'de yüzde 85, OECD ortalaması yüzde 48. Türkiye'deki su stresi göstergesi -yine OECD gösteriyor- Türkiye'de yüzde 36 iken, OECD'de 24,2. Yine, fosfor dengesi Türkiye'de 8,7 iken hektar başına, OECD ülkelerinde 2,3'tür. Dolayısıyla bunların da çalışılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Yine, OECD tarımsal araştırma, danışmanlık, yayım hizmetleri ve dijital tarıma daha fazla kaynak ayrılması, desteklerin altyapı ve pazarlama ağırlığından verimlilik ve bilgi üretimine yönelmesi gerektiğini kayıt altına alıyor. Bu da çok önemli gerçekten, desteklemeyi eksik de olsa yapıyorsunuz ama altyapıya, bilgi üretimine yönelik olmadığı için bir ilerleme olmuyor.

Yine, TAKE Projesi'nden bahsettiniz, nadasa bırakılan arazilerin ekime açıldığını ifade ettiniz.

Diğer yandan, kuraklıkla mücadele eden bir ülkeyiz yani kuraklık tehlikesi var.

(Gürültüler)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Tanhan, bir dakika.

Fazla gürültü var, konuşmacının insicamı bozulmasın lütfen.

KAMURAN TANHAN (Mardin) - Oysa, nadas yarı kurak bölgelerde toprağın nem biriktirmesi ve dinlenmesi için uygulanan bilimsel bir metottur. Nadas alanlarının tamamını tarıma açarsak -açtığınızı ifade ettiniz- orta vadede... Büyük bir kısmını açtığınızı ifade ettiniz sunumunuzda ben öyle anladım. Toprağın tuzlulaşmasına, çölleşmeye yol açar, bunun da tarımsal bir hata olacağını ifade ederim.

Yine, 600 milyon fidan ve tohumu toprakla buluşturduğunu söylediniz. Ormancılıkta elbette ki fidan dikimi, tohum serpme bunlar tamamen farklı durumlardır, farklı hususlardır. Bir hektar alana milyonlarca tohum atabilirsiniz ancak bunların çok azı fidana dönüşüyor. Bu da kaynak sizin, Orman Genel Müdürlüğündeki şeylere baktım açıkçası oran çok düşük, fazla değil.

Yine, şap hastalığı sebebiyle yaklaşık iki aydır kapalı olan Ağrı Hayvan Borsası açıldı ama üreticinin sorunları devam ediyor Sayın Bakan. Hayvanını satmak isteyen üretici küpe bulamıyor, kayıt yaptıramıyor, satış yapamadığı için de her gün yem ve bakım masrafları altında eziliyor. Buradan bir talepleri var Bakanlığınızdan Sayın Bakan, Ağrı Hayvan Borsası yetkilileri özellikle bu konuda desteğinizi bekliyorlar sizden.

Yine, Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesi -birçok meslektaşım ifade etti- "Bütçeden ayrılacak kaynak gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'inden az olamaz." diyor. Sizin teklifinizde kanuna göre daha doğrusu çiftçiye en az 1 trilyon 112 milyar lira ayrılması gerekirken, sizin desteğinizle 235 milyar lirada kalmış yani yaklaşık beşte 1'i. Bunu gayrisafi millî hasılaya böldüğümüzde binde 21'e denk geliyor Sayın Bakan. Yine "Tarıma 1 trilyon 305 milyar lira ayırdık." söylemi aslında hatalı bir söylem çünkü bu rakamların içinde çiftçinin borçlanması demek olan kredi destekleri ve alınmayan vergiler yer almaktadır. Dolayısıyla "Biz çiftçiye 1 trilyon 305 milyar veriyoruz." demek hatalı bir söylem.

Diğer taraftan, tarlada ve marketlerde bir sömürü düzeni var, hüküm sürüyor. Limon bahçede 1 lirayken manavlarda 50-60 lirayı bulabiliyor. Dolayısıyla, aradaki bu dengenin, aradaki bu fiyat farkının araştırılması gerekir. Diğer bakanlıklar da söyledi, siz de ifade ettiniz, denetimler yapıyorsunuz, ceza kesiyorsunuz. Peki, bu ceza kestiğiniz şirketler veya marketlerin kaçta kaçı bu cezayı tekrar ediyor; önemli husus burası aslında, caydırıcı değil. Dolayısıyla, caydırıcı olmayan bir durumu sadece cezayla aşmak mümkün olmayacaktır.

Ben Mardin Milletvekiliyim Sayın Bakan. Biliyorsunuz, Mezopotamya bu ülkenin belki en verimli topraklarına sahip ve yılda iki verim alabiliyoruz. Buna rağmen, çok ağır ve çok katmanlı yakıcı bir biçimde tarımda şikâyetler var. Neredeyse her ay tarımla uğraşan çiftçilerimizle ve tarlalarda insanlarımızla, yurttaşlarımızla bir araya geliyoruz ve işin içinden çıkamayacak hâl aldılar. Özellikle sulama noktasında GAP projesinin bitirilmemesi ve yine kendi imkânlarıyla kazdıkları kuyulardaki TEDAŞ zulmü bu hususu katlayarak artırmaktadır. Şimdi, GAP projesini neden hayata geçirmiyorsunuz Sayın Bakan, Hükûmet olarak size sorum, iktidar olarak ve Bakanlığınıza da ayrıca. Çünkü bu GAP projesi biterse sizin Bakanlığın da üretimi artacak ve iyi bir noktaya gelmiş olacağız. Bu konuda sizin çalışmalarınız var mı? Diğer bakanlıklarla bitirilmesi noktasında bir istişare talebiniz oldu mu? Çünkü bütçesini burada görüşürken GAP İdaresinin bütçesinin büyük kısmını iade ettiğini gördük yani yapmıyor, GAP projesini bitirmek gibi bir niyetleri yok. Dolayısıyla, aslında sizin de bu işin takipçisi olmanız gerekir çünkü doğrudan sizin Bakanlığı da ilgilendiren bir husus.

Yine, Sayın Bakan, hasat döneminde Mardin'de üreticilerimiz Toprak Mahsulleri Ofisi tarafından mağdur ediliyor, araç kuyrukları haftaları buldu neredeyse. Yine, ofislerin kapatılması, özellikle Kızıltepe ve Nusaybin'de kapatılması, sadece Midyat'a yönlendirilmesi hem nakliye ücretleri hem alım fiyatları konusunda hem de araçların nakliye fiyatları konusunda çiftçileri mağdur eden bir husus.

Yine, bizim birkaç talebimiz olacak Sayın Bakan. Özellikle bu Tarım Kanunu'nun gereği olarak Bakanlığınızın destekleme için ayırması gereken yüzde 1'lik kısmın eksiksiz olarak verilmesi gerekir. Bunun için de TEDAŞ'ın el koyduğu destekleme miktarlarının olmaması gerektiğini düşünüyoruz. Tarımsal mazotta ÖTV ve KDV kaldırılmalıdır. Destekler ekimden önce peşin ödenmelidir. GAP sulama kanalları bir an önce tamamlanmalı ve bütün tarım arazilerinin suya eşit erişimi sağlanmalı. İkinci ürün olan

mısır yasağının yarattığı tahribatlar ortadan kaldırılmalı. Tarımsal sulama için çiftçilere özel, düşük maliyetli bir elektrik tarifesi uygulanmalı. Güneş enerjisi sistemini kullanmak isteyen çiftçilerimize destekleme ve krediler sağlanmalı. Dolayısıyla, bunlar aşılırsa ülkenin tarımı, dolayısıyla da sizin Bakanlığınızın daha iyi bir yere geleceğini ifade edebiliriz.

Son olarak şunu ifade edeyim Sayın Bakan: Mardin'de Türkiye'nin dört bir yanında kadar... Tüm çiftçilerin doğduğu yerde, doğduğu toprakta barışın, özgürlüğün, bereketli toprakların yeniden yeşerdiği bu yeni yaşamı kurana dek mücadele etmeye devam edeceğiz; sizin de bu konuda desteklerinizi bekliyoruz. GAP konusunda bir açıklama da bekliyoruz bugün sizden Sayın Bakan.

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Teşekkür ediyoruz.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Sayın Sadullah Kısacık...

SADULLAH KISACIK (Adana) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli milletvekilleri, Sayın Komisyon üyeleri, Sayın Bakanım, Tarım Bakanlığının değerli bürokratları, basınımızın değerli mensupları; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Tabii, belki de Plan ve Bütçe Komisyonu maratonunun en zor konuşmasını yapıyorum Tarım Bakanlığı bütçesinde. Sayın Bakanım, biz Adana'da 1837 yılından bu yana tamamen çiftçi kökenli bir aileyiz yani ailemizin tamamı çiftçidir, hatırladığım kadarıyla memur da yok, herhâlde en boşu benim biz de siyasete girmişiz, tamamen tarımla uğraşan bir çiftçi ailenin evladıyım. Şimdi, çiftçilerimiz belki de en zor dönemlerinden bir yılını yaşıyor, çok zor bir yıl yaşıyor. Zaten üç dört yıldır sürekli zarar eden tarım sektörü ama bu sene, nasıl bir seneyse şu anda yüzü gülen hiçbir çiftçi ya da yüzü gülen hiçbir sektör yok. Üzüm, kiraz, incir, elma, zeytin, narenciye, fındık yani biz artık çiftçinin sorunlarına, mitinglerine yetişemez olduk çünkü gerçekten tarım bir yangın yeri, her yerde bir yangın var, her yerde bir yangın var ve şu anda çiftçi var olma savaşı veriyor, ayakta kalma savaşı veriyor. Şimdi, Sayın Bakanım, ben sunuş konuşmanızı satır satır okudum. Şimdi, bunları okuduğumuz zaman sanki yirmi beş yıldır iktidarda olan bir siyasi parti değil de henüz yeni seçimi kazanmış ilk Plan ve Bütçe Komisyonu konuşması sunuşunu yapacak olan bir Tarım Bakanı konuşması gibi. Örnek vereyim...

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Daha yeni başladı göreve.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Ama yirmi beş yıl. Tarımda ve devlette biliyorsun süreklilik esas Sayın Şahan.

Şimdi, "Bir yandan acil ihtiyaçlara yönelik tedbirleri hayata geçirirken diğer yandan üretim planlaması başta olmak üzere yapısal dönüşümlerin temelini attık, planlamanın ve yapısal dönüşümlerin temelini attık." 24'üncü yıl AK PARTİ iktidarı. Sayın Bakanım, bugün hangi sorunu yaşıyorsak planlama eksikliği ve yapısal dönüşümlerden dolayı yaşıyoruz. Bugün şu anda çiftçinin yaşadığı sorun. Bugün Çukurova'da narenciye yerlerde, alan yok. İsim vereyim, ovamızın en bilinçli çiftçilerinden Halit Millî, bugün 96 dönüm okitsu mandalinasını meyvesiyle beraber kestiriyor, meyvesi üstünde meyvesiyle beraber kestiriyor ve bu ovamızın en bilinçli çiftçilerinden bir tanesi, 96 dönüm mandalinasını kestiriyor. Eğer bu mandalina bugün kesiliyorsa o temellerini yeni attığımız yapısal dönüşümler yüzünden kestiriyor bugün, yanlış politikadan dolayı kestiriyor. "Üç yıldır zarar ediyorum." dedi, üç yıldır. Bir sene işçi greve gitti zamanında kesim olmadı, sezon kaçtı, zarar etti narenciyeci, doğru mu Başkanım? Gitti. Bu ne? Yapısal sorun. Çünkü biz tarım sektörünün işçi problemlerinin gerekli yapısal önlemlerini almadığımız için o yıl gitti, geçen yıl da don oldu, ürün azdı, zirai dondan dolayı ürün olmadı zarar etti, bu yıl da bakıyorsunuz, ürünü soran yok, soran yok. "Alo sende mandalina vardı, limon vardı, ne oldu, alalım mı?" diye soran yok. Bu sene toplayan da yok, bugün çiftçi üzerindeki meyveyle beraber ağacı kesiyor. Şimdi, peki, biz bunun temelini daha yeni mi atacağız Sayın Bakanım? İşte yapısal sorun, bunlardan en büyük yapısal sorunlardan bir tanesi. Yıllardır burada söylüyoruz, benim 3'üncü Plan ve Bütçe Komisyonu dönemim, ya diyoruz ki: Bakın, bu üç harfli marketler piyasa yapıcısı oldu artık, piyasa yapıcısı, adam piyasayı yapıyor. Ne fiyat belirlerse o, net rakam bunlar. Üç harfli marketler diyor ki: Depo teslimi 20 TL'ye getirirsen narenciyeyi senden alayım, 20 TL'ye getir bana, depo teslimi senden alayım." 20 TL depo teslimi demek tarlada sıfır lira demek, adam ona göre ayarlanmış 1 lira bile vermiyor, 1 lira bile kâr vermiyor, ayarlamış sıfır lira demek. Şimdi, çiftçi ne yapsın? Adam piyasayı o şekilde yapıyor. Peki, kaç liraya satıyor bunu? Markette "20 liraya bana teslim et." dediği narenciyeyi 39 liraya satıyor ve biz hâlâ herkesin bahsetmesine rağmen, bunu herkesin bilmesine rağmen bu yapısal sorunu çözemiyoruz ya, bunu çözemiyoruz. Ya, bu ülkenin tarımından büyük mü bu adamlar yani? Bunu sadece narenciyede değil ki patateste de yapıyorlar soğanda da yapıyorlar, piyasa belirleyeceği adamlar. Büyükler, 3'ü zaten fiyatı verdiği zaman hal de o fiyatı işliyor artık. Şimdi, biz, bu yapısal dönüşümleri daha yeni mi atacağız? Çiftçi ölmüş, bitmiş, adam ürününü kestiriyor; bu saatten sonra dönüşüm yapsak ne olur, yapmasak ne olur?

Şimdi, yine, bakıyoruz, sayfa 7; "Fındık, incir, üzüm, ayva, kiraz, kayısı, defne, çam balı ihracatında dünya lideriyiz." Tabii, bedava ürünü bulmuşlar, dünya lideriyiz yani. Çiftçi kazanmadıktan sonra, çiftçi zarar ettikten sonra, çiftçi her ay Ziraat Bankasına içeriye girdikten sonra dünyada ihracat lideri olsak ne olur, olmasak ne olur? Çiftçi bunların hangisinden para kazandı şu anda biz dünya lideriyiz? Hangisinden para kazandı? Vallahi, incir üreten teyze Aydın'da ağırlıyordu ya, hüngür hüngür ağlıyordu; üzüme hüngür hüngür ağlıyordu. İşte, bugün narenciye... Hem kestiriyor hem ağlıyor adam. Emeğine ağlıyor; çocuk gibi yetiştirmiş, başında beklemiş, zirai don olduğu zaman lastik yakmış, sabahlara kadar durmuş, bugün kestiriyor, tamamını kestiriyor. Ama şimdi buraya bakıyoruz, her şey güllük gülistanlık, dünya birinciliği, vallahi şaşırdım ya!

"Ancak bizim hedefimiz sadece daha fazla ürün ihraç etmek değil, Anadolu'nun ürünlerini dünyada tanınan ve daha yüksek değer üreten markalara dönüştürmek." İşte, asıl kritik nokta bu marka. Sayın Bakanım, eğer bu ürünler bugün tarlada kalıyorsa kalite

sorunu var mı? Yok. Verimlilik sorunu var mı? Yok. Tat sorunu var mı? Yok. Peki, bu niye satılmıyor ya? Elek altı mı bunlar? Niye satılmıyor? Çünkü, biz bunu pazarlayamıyoruz, bu ürünleri pazarlayamıyoruz ve maalesef şu kitapçıkta bir tane "pazarlama" lafı geçmiyor. Asıl sorun şu anda pazarlama. Bizim satamayacağımız ürüne... Şimdi, burada, mesela, destekleri de söylüyor; "Şu kadar destek verdik, bu kadar destek verdik." Verdik, tamam, ne oldu? Toprakta gömüldü şu anda. Satılabildi mi? Yok. Çiftçinin cebine para girdi mi? Keşke çiftçi üretmeseydi, keşke devletin de kaynağı boşu boşuna gitmeseydi. Niye? Çünkü devletin verdiği desteklerle üretilen limon, narenciye vesaire şu anda zibil olmuş, dereye dökülüyor. Milletin vergilerine de yazık.

Şimdi, pazarlama niye yok? Bakın, şimdi, diyeceğiz ki: "Savaşlar var." Doğru, bu Rusya-Ukrayna savaşı yeni çıkmadı, bu sene biraz daha risk arttı. Peki, biz aynı zamanda bas bas bağırıyoruz, diyoruz ki: "Pazar çeşitlendirmesi lazım." Amerika pazarı, Çin pazarı; bunlarla anlaşılması lazım Sayın Bakan. Bunu Ticaret Bakanlığı mı yapar, Tarım Bakanlığı mı yapar; nasıl şimdi Sayın Şimşek para bulmak için böyle tüm Avrupa'yı geziyor ya, biz de bu ürünleri satmak için her tarafı gezeceğiz. Şimdi ne yapıyoruz? Rusya'ya satamayacaksak, oraya buraya satamayacaksak, bunu nerede satacaksak orayı gezeceğiz. Şimdi, bakıyoruz, -bu sadece sizde değil, tüm politikaları da var- "Şu kadar para veriyoruz, bu kadar destek veriyoruz." vesaire. Mesela, işte burada yine var, "Kırsal kalkınmada bugüne kadar 102 bin projeye 270 milyar lira destek verdik, 289 bin kişiye ilave istihdam sağladık." Yahu, sağladık da Sayın Bakanım, 102 bin proje yaptık, milyarlarca lira para verdik de TÜİK'in rakamları burada, kırdan kente göçü önleyebilmiş miyiz? Önleyememişiz. Kırın hâlâ nüfus azalıyor. Köyde adam mı kaldı şu anda? Köylerde adam var mı? Kaldı mı? Hâlâ azalıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SADULLAH KISACIK (Adana) - Peki, biz bu kadar parayı niye veriyoruz Sayın Bakanım? Bakın, hep sorun bu. Veriyoruz destek, sadece bu değil, sanayide, teknolojide de öyle, ticarette de öyle, hep devlet destek veriyor. Destek veriyor da sonuç? Sonuç bu.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kısacık, teşekkür ederiz.

Sayın Süleyman Şahan...

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, Kıymetli Bakan Yardımcıları, Bakanlığımızın kıymetli bürokratları; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum, hepiniz hoş geldiniz.

Sayın Bakanım, "Tarım bitti." diyenlerden özellikle önce bir ricam var, ezberlerini bir kenara bırakıp rakamlara baksınlar. Sadullah Bey, sizin konuşmanızdan sonrasında bu rakamları verince artık ne düşüneceksiniz bilmiyorum ama çünkü Türkiye'nin tarımını...

SADULLAH KISACIK (Adana) - Sahadan söylüyorum.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Tarımı bitmiş göstermek isteyen arkadaşların, isteyenlerin anlattıkları başka, verileri bambaşka.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Gel beraber Manisa'ya gidelim, beraber...

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Size mi soracağım kime konuşup konuşmayacağımı?

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) - Gel beraber gidelim.

AYHAN BARUT (Adana) - Vekilleri var bölgemizin, yalan mı konuşuyoruz?

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - 2002 yılında 24,5 milyar dolar olan tarımsal hasılamız...

CAVİT ARI (Antalya) - Hangi dünyada yaşıyorsun?

AYHAN BARUT (Adana) - Hangi dünyada yaşıyorsun? Bir de bizi suçlama Allah aşkına ya.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Yozgat'ta yaşıyoruz, tarımın, hayvancılığın başkenti Yozgat'ta yaşıyoruz. Müsaade ederseniz konuşmamı yapayım. Ben siz konuşurken gayet saygılı bir şekilde dinliyorum, hiçbirinizin konuşmasına müdahale etmiyorum, müdahale etmeyin, konuşmamı yapayım. İster kabul edin ister kabul etmeyin...

AYHAN BARUT (Adana) - Biz de dinliyoruz, tamam, buyurun.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - 2002 yılında 24,5 milyar dolar olan tarımsal hasılamız 2025 yılında ise 83,2 milyar dolara yükselmiş. Tarım ve gıda ürünleri ihracatımız 3,8 milyar dolardan 32,6 milyar dolara ulaşmış. Üstelik Türkiye 2025 yılında 6,6 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiş. Şimdi insan sormadan edemiyor: Tarım bittiyse bu 83,2 milyar dolarlık hasılayı hangi sektör üretti? 32,6 milyar dolarlık ihracatı da herhâlde tarladaki ürünler kendi kendine yapmadı. Bitkisel üretimimiz 98 milyon tondan 120 milyon tona yükselmiş, 2026 yılı için çiftçimize 168 milyar destek sağlanmış. Kırsal kalkınmada 112 bin projeye 270 milyar hibe verilmiş, 289 bin kişiye istihdam sağlanmış. Elbette tarımda çözülmesi gereken sorunlar var, biz bunları inkâr etmiyoruz. Üreticimizin her talebini önemsiyor, çözüm için çalışıyoruz ama bütün bu rakamları görmezden gelip hâlâ "Tarım bitti." demek rakamlarla arası iyi olmayanların ya da gerçeği görmekte ısrar edenlerin tercihi olsa gerek. Velhasıl, Türkiye'nin tarımı bitmedi, üretime devam ediyor; bitik olan varsa bazı çevrelerin gerçeklerden kopuk söylemleridir. Biz algıyla değil emekle, sloganla değil üretimle, kuru iddialarla değil rakamlarla konuşmaya devam edeceğiz.

Sayın Bakanım, geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlayan, alın terini toprağa katan, emeğiyle yaşayan kadim bir Anadolu şehridir Yozgat. Bizim türkülerimizde bile arpa vardır, buğday vardır, harman vardır çünkü Yozgat'ta toprak yalnızca ekilen bir tarla değil bir ailenin umudu, bir çiftçinin duası, bir neslin geleceğidir. Anadolu'nun tam kalbinde, Türkiye'nin tam orta noktasında yer alan Yozgat'ın tarım ve hayvancılık potansiyelini daha ileriye taşımak için bazı önemli taleplerimizi arz edeceğim: İlk olarak, Yozgat'ın

geleceği açısından büyük önem taşıyan Yerköy Jeotermal Kaynaklı Tarıma Dayalı Organize Sanayi Bölgemiz 1.125 dekar alanda yükseliyor. İlk etapta 1.500 kişiye istihdam sağlaması beklenen projemizin ihale sürecinin hızlandırılmasını bekliyoruz. İkinci olarak, Yozgat'ımızın süt havzası planlama bölgesine dâhil edilmesidir. Güçlü hayvan varlığımızla, meralarımızla, yem bitkileri üretimimizle ve süt işletmemizle yatırımlarımıza rağmen bu kapsamın dışında kalıyoruz. Komşularımız Tokat, Amasya ve Çorum bu imkânlardan yararlanırken Yozgat'ımızın da özel teşvik ve desteklerden faydalanmasını bekliyoruz. Ayrıca, Et ve Süt Kurumumuzun Yozgat'taki...

CAVİT ARI (Antalya) - Süleyman Bey, hani her şey çözülmüştü? "Her şey çözüldü." diyorsun, Yozgat'la ilgili taleplerini iletiyorsun.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Bunlar küçük işler Cavit Bey, bunlar küçük işler. Büyük işleri çözdük, sıra küçüklerde.

CAVİT ARI (Antalya) - Demek ki çözülmemiş.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Ayrıca, Et ve Süt Kurumumuzun Yozgat'taki süt işletme tesisinin kapasitesinin artırılmasını, modernize edilmesini, süt tozu ve peynir altı suyu işleme ünitelerinin kazandırılmasını talep ediyoruz.

Bunun yanında, KKYDP ve TULIP kapsamında desteklerin artırılarak sürdürülmesini, ahır, ağıl, sulama ve makine ekipman yatırımlarıyla üreticilerimizin daha güçlü desteklenmesini istiyoruz. Biz Yozgat'ta toprağın boş kalmasını istemiyoruz. Ahırlarımız dolu, meralarımız canlı, tarlalarımız bereketli, umutlu olsun istiyoruz çünkü inanıyoruz ki çiftçinin yüzü gülerse köyün yüzü güler, köyün yüzü gülerse Yozgat'ın yüzü güler. Yozgatlı çiftçimizin ve üreticimizin bu taleplerinin karşılanması noktasında desteklerinizi ve hassasiyetinizi özellikle istirham ediyorum.

Sayın Bakanım, ben Yozgat'a dair bu taleplerimi gecenin üçünde dahi arasam açtığınız telefonda çözüme kavuşturacağınızı biliyorum ama arkadaşların da duymasını istediğim için buradan özellikle dile getirdim.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Bakan seni dinlemiyor Süleyman Bey, merak etme.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Dinliyorum.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Bu vesileyle desteğini bizden esirgemeyen Sayın Bakanımıza, Sayın Bakan Yardımcılarımıza, TÜRKŞEKER Genel Müdürümüze, TMO Genel Müdürümüze, Et ve Süt Kurumu Genel Müdürümüze...

CAVİT ARI (Antalya) - Sen yine de gündüz ara, gece arama.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - ...Orman Genel Müdürümüze ve Bakanlığımızın tüm bürokratlarına şükranlarımı sunuyor; bütçemizin ülkemize, milletimize ve Yozgat'ımıza hayırlı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederiz.

Sayın Arı...

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Mercimek, Yozgat... Mercimek ithalatını bir söyler misiniz?

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - Yozgat'ta yeşil mercimek üreticileri...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Arı, buyurun.

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Bakanım, inşallah Sayın Vekilin telefon açtığında gecenin üçünde değil de "Çiftçi yanıyorum Sayın Bakan, ürettiğimin karşılığını alamıyorum, sayenizde batıyorum." diye aradığında bakın da çiftçinin derdine derman olun diye söylemek istiyorum.

SÜLEYMAN ŞAHAN (Yozgat) - Bakmadığı bir zaman yok Cavit Bey, gecenin üçünde bile telefonu açabiliyorsa bütün dertler anlatılıyor demektir.

CAVİT ARI (Antalya) - Şimdi, Sayın Bakanım, size bir şey sormak istiyorum: Sayın Bakanım, siz bu Kaş'tan ne istiyorsunuz, Kaş'tan? Kaş'tan ne istiyorsunuz Sayın Bakanım? Kaş'ın en güzel yerinden 77 bin metrekarelik halkın, teknecinin, turistlerin yararlandığı, birinci derece doğal sit alanı olan Patara Gelemiş Özel Çevre Koruma Bölgesindeki Gerenlik Koyu'ndan ne istiyorsunuz Sayın Bakanım? Ya da sizin Orman Genel Müdürünüz ne istiyor? Burayı siz 3'üncü keredir ihaleye çıkardınız Sayın Bakanım, şu alanı 3'üncü kez ihaleye çıkardınız, ilk 2'si de verdiğimiz mücadeleyle iptal edildi, iptal edilmek zorunda kalındı. Şimdi, ya, yeniden ihaleye çıkarıyorsunuz ve üstelik burasını yıllık 3 milyon 800 bin liradan yirmi yıllığına kiraya, ihaleye çıkarıyorsunuz. Sizin yıllık 3 milyon 800 bin liraya çok mu ihtiyacınız var Sayın Bakanım? Soruyorum size: 3 milyon 800 bin liraya çok ihtiyacınız varsa Kaş halkı size 3 milyon 800 bini derler toparlar getirir, verir. Ayıptır ya! Orman Genel Müdürü neredesin arkadaş, neredesin ya! 3 keredir burası ihaleye çıkar mı? Burada, şu alanda bütün Kaşlı vatandaşların yararlandığı yer burası. Vatandaş geliyor, giriyor denizine, tekneci geliyor. Bu 77 bin metrekarelik yeri yirmi yıllığına baban mı bıraktı da sen burayı kiraya vermeye çalışıyorsun ya! Hiç mi vicdan yok arkadaş, soruyorum, ayıptır ya! Sayın Bakanım, bakın, size tekrar söylüyorum: Bu ihale 30 Kasım tarihinde, eğer siz de bunu tekrar iptal etmezseniz, bu suça siz de ortaksınız derim. Lütfen ya, Kaş'ın, Kaş halkının nedir ya sizden bu çektiği!

Şimdi, Sayın Bakanım, geçen yıl da buradan size söyledim. Bakın, Kumluca örtüaltı sebzeciliğin başkenti ve Türkiye'nin en önemli üretim merkezi ama burada suyla ilgili büyük sorun var.

Kömür Ocağı, Gerçel, Ortaköy, Akıncı göletlerine ihtiyaç var ve yapılmıyor. Ve ayrıca bölgenin 60 bin dönümlük kapalı serasıyla, 20 bin dönümlük narenciye bahçesiyle, 15 bin dönümlük zeytin bahçesiyle Kumluca'ya bir kapalı devre sulama sistemi yapılması gerekiyor. Israrla bu süreci takip ediyoruz ama bunun ısrarla yapılmaması için de mücadele ediliyor fakat seçim geldiğinde: "Efendim, Kumluca'ya kapalı devre sulama sistemi yapacağız." diye de her seçim döneminde seçim vaadi olmaya da devam ediyor. Ve sera üreticisi vatandaşlarımızın da sizden bir başka talebi de şu: 8 dönüme kadar olanlar -biliyorsunuz- normal vergilendirme

kapsamı dışında, kendi ürettiğinin hale verdiği üründen vergilendirme yapılıyor. Bu durum üreticimizde büyük rahatsızlık ve sıkıntı yaratmakta, oradaki 8 bin metrekarelik yani 8 dönümlük limitin 20 dönüme çıkarılmasını istiyor çiftçimiz. Bu konuda sizden bir çalışma yapılmasını bekliyoruz.

Başta Antalya olmak üzere tarımın karşı karşıya olduğu en önemli sorunların başında su kaynaklarının azalması geliyor, sizin de sunumunuzda var. İklim değişikliğinin yağış düzenini değiştirdiği, kuraklık riskinin giderek arttığı, tarımsal üretimin de bu süreçten doğrudan etkilendiği dönemlerdeyiz. Tarımda kullanılan su miktarının çok yüksek olduğu, su sarfiyatının yüzde 70'inin tarımda kullanıldığı da bir gerçek. Tüm bunlara rağmen doğru bir planlama yapılamadı, dönemsel gelişen piyasalara göre ürünlerin, daha doğrusu özellikle de meyve bahçelerinin şekillendiğini de yaşayarak görüyoruz. Örneğin, Antalya'da narenciye bölgesiyiz; bir dönem narenciye para etmedi, kesildi, nara dönüldü. On beş, yirmi sene geçti, nardan da insanlar zarar etti, o da kesildi. Bu sefer yanlış bir teşvik sistemiyle muz seraları kuruldu. İşte şimdi suya ihtiyaçla beraber, özellikle de suya daha çok ihtiyacı olan muz seralarıyla da suyla ilgili sorun artarak devam etti.

Şimdi Sayın Bakan, bu anlamda doğru bir planlamaya ihtiyaç var. Üretim politikasını yeniden gözden geçirmek gerektiğini defalarca söyledik. Maalesef sizin planlamadan anladığınızı da söyleyeyim: Örneğin, Antalya'da kendi ilçem Korkuteli'nde en çok yetişen ürün patates, ekimi yasaklandı; bilginiz olsun, benzeri ürünler en çok yetişen yerlerde yasaklandı, böyle de bir politikanız var. Şimdi, bu yaz süreci arkadaşlarımız da açıkladılar. Gerçekten üreticimiz perişan Sayın Bakanım. Geçen yıl işte don felaketi yaşandı, soğuktan meyve olmadı, bu sefer meyve oldu ama üretici satacak yer bulamadı. Traktörlerinin üzerinde meyveler sandıklarda bekledi, yağmur duasına çıkar gibi üreticimiz müşteri, alıcı, tüccar duasına çıktı. Biz de o vatandaşlarımızın yanına gittik, ziyaret ettik. İnanın, bir kış boyunca ve devamında kendi evlatlarına bakar gibi baktıkları o meyve bahçelerinden elde ettikleri ürünlerin sandıkların içerisinde, traktörlerin üzerinde biri gelip de alsa diye beklemesinden dolayı gerçekten büyük bir rahatsızlık duydular. Parası bir tarafa, devlete olan güvenini kaybetti vatandaş.

Şimdi, siz Tarım Bakanlığısınız, tarımın bir şekilde üretimine destek olmakla beraber o ürünün nasıl değerlendirileceğine dair de bir politika geliştirmek zorundasınız. "Hava koşulları iyi olur, fazla ürün elde edilir, ürün ucuzlar; kötü olur, ürün pahalanır." anlayışı üzerine politika kurulamaz Sayın Bakanım. Ve ayrıca tarımda üretimin iç siyasete malzeme edilmesine de yine çok sık rastlıyoruz. Tam böyle ürün para edecek, çiftçimiz birazcık para kazanacak ya ihracat zorlaştırılıyor, üreticimizin ürettiği ürünler sınır kapılarında tırlarda bekletiliyor ya da ithalat kapıları açılıyor, o ürün para etmiyor, çiftçimiz para kazanamaz duruma düşürülüyor ve zarar ediyor. Ondan sonra da üretimden çıkan çiftçi sayısı her geçen gün artıyor. Bu anlamda, Sayın Bakan, siz üretimle beraber bu ürünlerin bir anlamda sanayileşmesi adına yani ürünün değerlendirilmesi adına tesisleri de teşvik etmek zorundasınız. Konservesi yapılacaksa konservesi, soğuk hava deposuysa, kurutma fabrikasıysa bunların teşvik edilmesi lazım. Sanayi Bakanına da burada söyledim, size de söylüyorum: Bakın "İtalyan eriği" diye geçen eriğe 6 liradan alıcı bulunamadı, traktörlerin üzerinde çürüdü. Eğer onun kurutma tesisi yeterli sayıda oluşturulabilmiş olsaydı -diğer ürünler için de geçerli; elma için de, armut için de, narenciye için de- eğer bunların alternatifi oluşturulabilseydi üreticimiz taze olarak sattı sattı, satamadı, oraya gider satardı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CAVİT ARI (Antalya) - İşte, ülkenin tarımsal üretimi ancak buralarda kendini garanti altına alabilir yoksa esen rüzgâra göre, havanın sıcaklığına göre, yağan yağmura göre, yağan doluya göre ondan sonra üretim şekillenir, çiftçi de her yıl kara kara düşünmeye devam eder.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Arı, süreniz sona erdi.

CAVİT ARI (Antalya) - Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Şimdi de söz sırası Sayın Orhan Erdem'de.

Orhan Bey, buyurun lütfen.

ORHAN ERDEM (Konya) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, değerli komisyon üyesi arkadaşlarım, çok Değerli Bakan Yardımcıları, bürokratlar, basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, rakamlar yalan söylemez, son yirmi dört yılda gelinen nokta ortada. Tarım gibi bir sektörün sorunlarına yok demek de yakışmaz. Muhakkak iyi tarafları vardır, dönemsel sorunları vardır. Zor bir bakanlık, Allah yardımcınız olsun.

Kitapçıkta her şey ortada; Avrupa'da 1'inci noktaya gelmiş, dünyada sıralamasını 4'üncü noktalara kadar getirmiş bir ülkeyiz ama biz de dolaşıyoruz, alanda haklı olarak... Ben de çiftçilik yapan bir aileyim, bu sene buğdayı 15-16 liraya sattık. Gönül isterdi 18'e satalım ama biz şunu düşünmüyoruz: Bu sene kıraçta 3 katı mal aldık, mamul aldık; sulama yapmadan ürün yetiştirdik. Siz de bir denge politikası güdüyorsunuz; ekmeyi düşünüyorsunuz, enflasyonu... O bakımdan, hani, çiftçinin daha çok istemesi ne kadar normalse, sizlerin de bu noktadaki değerlendirmeleriniz, planlamalarınız o kadar önemli. Türkiye'de son dönemde gerçekten çiftçinin yaşam kalitesi arttı, bu da birazcık zorluyor. Biraz geliri düştü mü hemen -geçmişi unuttuk çünkü- daha çoğunu istiyoruz ama bu da çok hayatın gerçeğidir, normalidir.

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Çiftçi insan gibi yaşamasın zaten.

ORHAN ERDEM (Konya) - Ben çok verilere girmeyeceğim, bazı önerilerle konuşmamı bitireceğim. Öncelikle, hani bu kadar şey konuşuldu ama -TMO Genel Müdürü burada- sizin dirayetinizle 12,5 milyon tonu aşkın buğday alındı. Konya bir buğday ambarı, bir tane şikâyet gelmedi; teşekkür ediyoruz. Yani o ürünü bin lira, 2 bin lira fazlaya satmak tamam ama eğer devlet almasaydı siz 20

lira da verseniz 10 liraya düşerdi bu. Hani, bunları da görmek lazım, çok ciddi bir regüle etti ve sistem de çok güzel çalıştı, tebrik ediyoruz.

Değerli Bakanım, Konya Ovası Türkiye'yi besler. Mustafa Kalaycı Bey de söyledi, şu Mavi Tünel'i artık bitirmemiz lazım ve Konya Ovası'na dış havzalardan su getirilmesini... Bu konudaki projelerin pahalı olduğunu biliyoruz ama biz dünyada borçlanma yönüyle en düşük ülkeyiz yani yüzde 22'lerdeyiz. 5 milyar dolar daha borçlanalım; bunun getirisi çok daha fazla, bunu sizin de istediğinizi biliyorum, kolay değil ama bunu dillendirelim, hep birlikte -bir Konya değil- diğer illerin de sulama projelerine destek verelim ve ürünümüzü katbekat artırabiliriz diye düşünüyorum.

Değerli Bakanım, Konya'nın çok önemli sorunlarından biri kaçak kuyular, bununla ilgili KOP bir çalışma yaptı. Bir Konya değil, bunu Türkiye'ye de uygulayabilirsiniz; sadece Konya'daki yapılan çalışmadaki gelir 1,5 milyar doları buluyordu. Mevcutları sisteme alıp bir daha da yeni kuyu açtırmayacak bir çalışma, ben bunu size arz edeceğim. Bunu kalkınma bakanlığına, yeni adıyla Strateji ve Bütçe Başkanlığına da iletti arkadaşlar; bir değerlendirmekte fayda var ve bir an önce yeni kuyu açılmasının önüne geçilmesi lazım. Size bire bir görüşmede de söylemiştim, çiftçiye ceza yazma değil o sondajı vuran makineye el koymak lazım, aksi takdirde bunun her gün fotoğraflarını görüyoruz, kaçak kuyular açılmaya devam ediliyor. Bu konuda sizin de hassasiyetinizi biliyor, tekrar önermek istiyorum.

Değerli Bakanım, kırsal ailelerin geri dönüşü çok önemli. Büyük mahallelerden başlayarak... Bunu Cevdet Bey Başkan Yardımcımıza, Enerji Bakanımıza da söyledim; sizin alan değil ama desteklemek lazım. Kırsal bölgelerde geri dönüşü destekleyecek en önemli unsurlardan biri de doğal gaz. Biz doğal gazı belli büyüklükteki yerlere hatta destek vererek getirirsek şehirlerde de çok ev boşalır. Bir yandan kiraların yükseldiği bu dönemde yeni konut arzı gerçekleşir, bir taraftan da insanlar şehirde evini kiraya verir, memleketine döner, tarımla ilgili tekrar bir hayatı olur diye düşünüyorum çünkü dolaştığımızda bunun çokça yükselen bir talep olduğunu görüyoruz.

Dönemimizde çok ciddi krediler veriliyor. Çiftçimizin sıkıntılı dönemlerinde -Ziraat Bankası- sizlerin destekleriyle kredinin çoğunu devletimiz ödüyor ve destekler alınıyor ancak burada da bazı incelemelerin yapılması lazım. Ben bazen bakıyorum, komisyon ve çeşitli sigorta miktarlarıyla bizim istediğimiz rakamların altında miktarların çiftçinin eline geçtiğini görüyoruz. Tarım, Bakanlığının görevi değil ama birkaç çiftçinin aldığı kredide ne kadarını komisyon almışlar, ne kadarını sigorta adı altında kesmişler? Sigortası tabi olacak ama üç beş kalemde kesildiğini görüyorum, bunlara dikkat edilmesi gerektiğini sizlerin takdirine sunuyorum.

Son birkaç şey de bu krediler kadar merak konusu, onu da not almışım, kitapçıkta da var. Onun da kanunu bir an önce tekrar yenilememiz lazım. Sizler burada çok gayret ediyorsunuz. Yerinde meraya giren bir çiftçiye jandarmanın, kaymakamın yapacağı cezayla bu iş çözülmez; bu konuda da daha caydırıcı yasal çalışma yapmamız gerektiğini size aktarıyorum. Son olarak da Konya'da Akşehir Gölü'nün kurtarılması adına eylem planının bir an önce devreye konulmasına arzu ediyoruz.

Bütçeniz hayırlı olsun, tüm ekibinize güzel çalışmalar diliyorum. Her biri çok değerli işler yapıyor. Çiftlikleri Konya'da görüyoruz, devlet üretme çiftlikleri; TMO'nun yaptığını, Orman Bakanlığının ağaç rezervindeki milyonlarca ağacı tekrar dikişini. Bütün genel müdürlüklerimizin başarılarını ayrı ayrı kutluyor, size hayırlı bir yeni dönem diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Böylece Komisyon üyesi milletvekillerimizin konuşmalarını tamamlamış bulunmaktayız.

Şimdi de Komisyon üyesi olmayan milletvekillerimizin konuşmalarına geçeceğiz ama öncesinde listeyi sizlerle okuyarak paylaşmak istiyorum: Mehmet Celal Fendoğlu, Seyit Torun, Barış Karadeniz, İbrahim Akın, İlhami Özcan Aygun, Turan Yaldır, Mehmet Emin Ekmen, Fatma Öncü, Bekir Başevirgen, Aykut Kaya, Gülderen Varli, Barış Bektaş, Şenol Sunat, İdris Şahin, Tamer Osmanağaoğlu, Erol Keleş, Mehmet Tahtasız, Bilal Bilici, Ferit Şenyaşar, Gürsel Erol, Yüksel Arslan, Ayşe Sibel Ersoy, Mehmet Baykan, İzzet Akbulut, Mustafa Erdem, Burcugül Çubuk, Gülcan Kış, Yavuz Aydın, Levent Uysal, Aliye Coşar, Evrim Rızvanoğlu, Mehmet Kamaç, Hilmi Durgun.

Evet, ilk söz sırası, Sayın Mehmet Celal Fendoğlu.

Buyurunuz lütfen.

MEHMET CELAL FENDOĞLU (Malatya) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Değerli Bakan Yardımcılarım ve kıymetli bürokratlarımız; geçen hafta sonu, özellikle pazar gününde ve tatil olması nedeniyle Et ve Süt Kurumu aracılığıyla Mersin Taşucu Limanı'na getirilen besilik hayvanların teslimi sırasında yaşanan sorunları, talepleri ve mağduriyetleri gündeme taşıyarak çözüm talebimizi Sayın Bakanımıza açıkça ifade ettim. Sayın Bakanımızın duyarlı davranması, konuya duyarlılık göstererek sorulara cevap vermesi ve gerekli çözümün sağlanması için vermiş olduğu talimatlar neticesinde üreticilerimiz mağdur edilmemiştir. Malatya, Elâzığ, Bingöl ve bütün Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki besicilerimiz adına konuyla yakından ilgilenen ve üreticilerimizin mağduriyetinin giderilmesine katkı sağlayan Sayın Bakanımıza ve personeline samimi geri dönüşleri için de şahsım ve partim adına yürekten teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, özellikle Malatya'mızı ve ülkemizde birçok ilimizdeki kırsal yerleşimlerimizi yakından ilgilendiren önemli bir konuda destek ve çözüm talep ediyorum. 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nda yapılan son değişiklikle tarım arazilerinin korunması amacıyla izinsiz yapılara elektrik, su ve doğal gaz bağlantısı yapılmasının önüne geçilmiştir. Bu düzenlemenin temel amacı olan tarım arazilerimizi korumayı elbette önemsiyoruz ve destekliyoruz. Ancak uygulamada vatandaşlarımızı mağdur eden önemli bir sorunla karşı karşıya geldik, siz biliyorsunuz, daha önce de Malatya'daki ziyaretinizde iletmiştik. Doğal gaz yatırımları,

bildiğiniz gibi sadece şehir merkezlerimizde değil, belde ve köylerimize, mahallelerimize kadar devam ediyor. Bu şirketlerimizin yaptığı doğal gaz hattı vatandaşımızın evinin önüne kadar götürülüyor fakat sıra abonelik yaptırmaya geldiğinde 5403 sayılı Kanun nedeniyle sorun yaşıyoruz. Özellikle imar planı bulunmayan kırsal yerleşimlerde, köylerimizde vatandaşlarımızın yapı ruhsatı veya iskân belgesi alması çoğu zaman mümkün değil. Bazı vatandaşlarımızın elinde tapusu, emlak beyanı ve yıllardır kullandıkları elektrik ve su abonelikleri bulunmasına rağmen doğal gaz aboneliğini dağıtım şirketleri yapmıyorlar. Bugün Malatya'mızda yaşadığımız uygulamada Tarım İl Müdürlüğümüzden söz konusu arazinin tarım arazisi olmadığına ilişkin uygun görüş yazısı alınabilirse vatandaşımız doğal gaz aboneliğinden yararlanabiliyor. Ancak bu yazının alınmadığı veya arazinin hukuki niteliğini netleştirmediği durumlarda doğal gaz hattı kapısının önünden geçmesine rağmen vatandaşımız evinde doğal gaz kullanamıyor. Sayın Bakanım, biz köylerimize, beldelerimize doğal gaz götürmek için yatırım yapıyoruz ve vatandaşımızın da bu hizmetten yararlanmasının önünü hep birlikte açalım. Elbette tarım arazilerimizi koruyacağız, verimli topraklarımızın amacı dışında kullanılmasına izin vermeyeceğiz ancak yıllardır mevcut olan, kırsal yerleşim niteliği taşıyan ve tarımsal üretime zarar vermeyen konutlarla da ilgili makul bir çözüm geliştirelim. Bu vesileyle Sayın Bakanımızdan talebimiz bu yöndedir.

Bütçemiz hayırlı uğurlu olsun.

Size ve değerli personelinize yürekten teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Seyit Torun'da.

Buyurunuz lütfen.

SEYİT TORUN (Ordu) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, çok değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, bütçe sunuş konuşmanızda burada bir paragraf var, diyorsunuz ki: "Fındık, incir, üzüm, ayva, kiraz, kayısı -devam ediyor- ihracatında dünya lideriyiz." Evet, şimdilik öyle, şimdilik öyle ama bu gidişle, bu politikalar devam ederse yakın sürede bunu da kaybedeceğiz çünkü rakiplerimiz çoğalıyor. Dünyada fındık üretimi artık... Hatta Çin örtü altı fındık üreticiliğine bile başladı. Eğer biz fındıkla ilgili bir karar alamazsak her yıl fiyata kilitlenerek, daha doğrusu "Cambaza bak!" diyerek bu sorunu çözemeyiz. Bu sene TMO piyasaya girdi, FİSKOBİRLİK zaten artık maalesef mübayaa yapamıyor, TMO da almamak için üreticiyi böyle iğnenin deliğinden geçirdi tabiri caizse; yok kıymaydı, yok şuydu, yok yaştı. Zaten bu yıl bildiğiniz gibi çok yağmurlu geçti, üretici perişan oldu işin açıkçası. Kasım ayında bile harmanda fındık vardı, görülmemiş bir şey bizim bölgede. Kısacası, fındık geçmişte dövize ihtiyacımız olduğunda döviz ihtiyacımızı karşılayan en önemli tarım ürünüyken artık üretici bahçesine küstü. Az önce "İşte, mandalina bahçesi kesiliyor." dediler, fındık üreticisi de artık fındık bahçesini kesmeye başladı. Bu konuda eğer sürdürülebilir bir politika uygulayamazsak fındık tarımı artık dünyayla rekabet edemeyecek, zaten göç başlayacak. Biliyorsunuz, bizim oralarda artık madencilik de başladı, insanlar şunu söylemeye başladı: "Ya, acaba sırf madencilere bahçelerimizi peşkeş çekmek için mi bizim fındığımıza bu fiyat politikaları uygulanıyor?" Artık böyle efsaneler dolaşmaya başladı. Ama ne yapsın üretici, "Ya, niye benim fındığım para etmiyor?" diye dertleniyor. Üstelik fındık sadece bir tarım ürünü değil, aynı zamanda bir sanayi ürünü, katma değeri de çok yüksek bir ürün ama sadece TMO'yu her yıl piyasaya sokarak, mübayaa yaptırarak biz bu sorunu çözemeyiz, her şeyi tekrar ederek sorunu çözemeyiz. Bizim artık bir yıllık, beş yıllık belli planlar yapmamız lazım, uzun vadeli; rakiplerimizin durumunu da bilerek üretim yapmamız lazım. Şimdi, bakıyorsunuz, ben Orduluyum, 80-90 kilogram alıyorum dönümde ama batıdaki Akçakoca 200, 300, 400 kilo alıyor, Amerika 600 kilo alıyor neredeyse dönümden, üstelik makineli tarım yapıyor, Batı makineli tarım yapıyor. Ben her şeyini iş gücüyle yapmak zorundayım ve maliyetlerim de yüksek ama gelirim düşük. TMO 250 lirayla başladı piyasaya, şu anda Sayın Bakanım 160 liraya fındık satılıyor, arada 90 lira fark var, tonda 90 bin lira demek. Bütün girdiler arttı, geçen yılın neredeyse 2 katı ama üretici, maalesef bu sene zarar etti, gelecek yıl fındığı bahçesinde mi bırakır, dalını mı keser, ne yapar bilemiyorum. Eğer bu politikalarla devam ederse önümüzdeki yıl biz gerçekten fındıkta çok daha büyük sorunlarla karşı karşıya kalacağız.

TMO'yla birçok sorun yaşadık, şimdi vaktim de kalmadığı için oralara çok girmek istemiyorum ama TMO'nun bu yıl belli eksikliklerini de tekrar gözden geçirirseniz iyi olur.

Sayın Bakan, bir de kivimiz var, bu sene maalesef yarı fiyatına satılıyor, kivi üreticisi de çok mağdur. Özellikle İran kivisinin girmesiyle birlikte piyasada yarı yarıya düştü ve kontrolsüz ithalattan dolayı şu anda üretici inanılmaz sıkıntılar içerisinde, onlar da dalında bırakmaya başladılar kivilerini, hasat etmemeye başladılar maalesef. Kooperatiflerin işleteceği soğuk hava deposu, boylama ve paketleme tesisi için bir kaynak aktarırsanız üretici hiç değilse depolayarak bu konuda ürününü değerlendirmeye çalışır, piyasaya verir.

Bir de "Balda destek verdik." diyorsunuz, evet, verdiniz ama maalesef şu anda bal üreticimiz balını satamıyor ve giderlerini karşılayamıyor. Yani hak ettiği, bir yıl boyunca emek verdiği, dağda bayırda -biliyorsunuz gezginci arıcımız fazla- her türlü doğa koşullarına rağmen yaptığı üretimin karşılığını, alın terini alamıyor. Bu konuda da desteklerinizi bekliyoruz.

Ordu'nun istediği, emeğinin karşılığıdır. Fındıkçı ürününü hak ettiği fiyattan satmak, kivi üreticisi hasatta pazar bulmak, arıcı parasını zamanında almak istiyor ve devleti yanında görmek istiyor.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi de söz sırası Sayın Barış Karadeniz'de.

Buyurunuz lütfen.

BARIŞ KARADENİZ (Sinop) - Sayın Bakan, değerli bürokratlar, sevgili milletvekili arkadaşlarım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Benim gene konuşmam Türkiye'deki su ürünleri ve balıkçılık üzerine olacak. Balıkçı arkadaşlarımızla daha önce yapmış olduğumuz programlarda bir WhatsApp grubu kurmuştuk, o WhatsApp grubuna ben bugün az önce bir yazı yazdım "Arkadaşlar, sorunlarınızı iletirseniz ben de buradan okuyayım." diye. Maşallah, öyle sırayla geldi ki anlatamam. Yani bir arkadaşımız da özelden şunu yazmış, söylemek istiyorum: "Vekilim, ismimizi ne olur vermeyin, teknemizi bağlarlar." diye bir söylemleri var. Bu nasıl bir korku, gerçekten şu andaki durumu anlatıyor herhâlde. Evet, okuyorum: "Sayın Vekilim, bıktık artık söylemekten. Limanların ne yolu ne suyu ne işletme izni, Allah'a emanet yaşıyoruz." Bağırganlı'dan bir arkadaşımız "Sorun çok Vekilim, bu sene çalışırken iflas ediyoruz." diyor. Giresun Kooperatifinden "Sayın Vekilim, kolay gelsin, kredilerin ertelenmesi için çözüm ararsanız bütün balıkçılar için iyi olur. Durum zor bu sene." demiş. "Vekilim, ne yakalarsan yakala hiçbir balık para etmiyor. Yakıt, personel fiyatları, ürün para etmeyince çok kötü durumumuz var bu sene." demiş. Amasra'dan "Liman sorunları... Balıkçı çalışarak iflas ediyor, mazot çok para." demiş. Yalıköy'den "Sinop dâhil görevli insanlar balıkçı limanlarını gasbediyorlar. Balıkçılığı hesaba koyan yok sizden başka. Selamlar." demiş. Yalıköy'den tekrar "Et bin TL, palamut 75 TL. Balıkçı nasıl ayakta duracak?" demiş. "Batı Karadeniz'in en önemli balıkçı barınağı Şile Limanı ağzı aşırı derecede sığlaşmış durumda, acil olarak tarama işlemlerinin yapılması gerekiyor." demiş. "Yalova Koruköy balıkçı barınağının yolu tapulu, istimlak edilmedi, millet limana giremiyor." demiş. "Samandağ'dan balık stokları hunharca alınıp fabrikalara yem için satılıyor. Balıkçı ekonomik zorlukla boğuşurken üstüne giderlerin, özellikle yakıtın altından kalkılamayacak düzeyde yüksek oluşu. Özellikle İran üzerinden gümrüksüz karides ithalatı haksız rekabet oluşturmakta, yerli Akdeniz karidesinin fiyatını düşürmektedir. Yeter ki pervane dönsün, teker dönsün, kredileri çevireyim derken balık kalitesi azaldı." diye başlayan şu anda grupta birçok yazı var. Evet, şunu söyleyeyim: Bu arada üreticiler de zor durumda maliyet artışlarından, girdi artışlarından dolayı.

Az önce burada Hilmi Durgun Milletvekilimiz vardı, Nejla Vekilimiz vardı, yaptığımız bir Balıkçılık Komisyonu çalışması vardı, ciddi bir çalışmaydı. Bu çalışmayı da Bakanlığa ilettik. Arkadaşlarımıza sordum "Bilginiz var mı?" diye, hiçbir arkadaşımız... Bu, Su Ürünleri Genel Müdürlüğüne verildi ama ne düzenleme oldu, balıkçılardan hâlen şikâyet geliyor. En azından -21 yanılmıyorsam- Komisyondaki arkadaşlarımıza, hangi düzenlemeler yapıldı, neyi yaptık, neyi başardık? Hatta bir milletvekilimiz de az önce dedi ki: "Yani bu bir turistik gezi değildi. Bu konuları bilmemiz lazım. Neyi düzelttik?" Onları soran arkadaşlarımız da var.

Evet yani bu maliyetler karşısında gerçekten zorlanan bir ekip var. Az önce Mehmet Muş Milletvekilimiz de buradaydı, Samsun'dan bazı arkadaşlarımız, balıkçılar diyor ki: "Bu ülkede sadece Cengiz İnşaat mı var?" diyorlar. Eti Bakır madeninin deniz deşarj planına ciddi bir tepki var. "Bu balıkçılıkla ilgili denizlerimizi mahvedecek. Gübre üretiminden kaynaklanan atıklar derin deşarj sistemiyle deşarj edilecek, bu da bizi mahvedecek." gibi söylemleri var. Yani bu gerçekten şu anda çok iyi şeyler söyleyen arkadaş sayımız cidden azaldı şu durumda. Hatta şu anda da bir balıkçımız arıyor yani durumu izah etmek için, ne diyeceğini de biliyorum, Cengiz İnşaatın Samsun'daki derin deşarjının, gübre fosil atıklarının denizi mahvetmesiyle alakalı.

Şimdi, bir de üreticimizle ilgili bir talep daha var. "Bu sübvansiyonlu kredilerin üst limiti bu sene artacak mı?" diye sordular çünkü iki yılda bir Bakanlar Kuruluyla artacağını söylediler.

Böyle şu anda arkadaşlarımızın söyledikleri, ben ileteyim dedim.

Evet, yapılan güzel şeyler de var, onlar için de ayrıca teşekkür ederiz.

Ama bu Komisyon raporunun sonuçlarıyla ilgili, bütün arkadaşlarımızın, gerekirse Komisyonundaki arkadaşlarımızın, görevi bitti ama bizim siyasi bir şey gözetmeden günlerce, belki aylarca uğraştığımız arkadaşların da bu sonuçlar hakkında bilgi alması için belki bir toplantı yaparsanız, sonuçlarımız nedir öğrenirsek de çok seviniriz.

Teşekkür ederim.

Saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Ferit Şenyaşar'da.

Buyurunuz lütfen.

FERİT ŞENYAŞAR (Şanlıurfa) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Medeniyetlerin beşiği, tarım kenti olan Urfa halkı adına Tarım Bakanımızı ve salonda bulunan heyeti saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, size bir bilmece sorarak konuşmama başlamak istiyorum: Her yıl zar atarak üretir. Yoksulluk biçer. Kârı belirsiz, zararı kesin, borcu ise peşini hiç bırakmaz. Emek verir, ülkeyi doyurur; üretirken yalnız, zarar ederken sahipsiz. Eminim, bu salonda bulunan herkesin aklına "çiftçi" cevabı gelmiştir.

Sunumunuzda, tarım sektörü olarak reel büyümeden, rekorlardan bahsettiniz. Haklı olarak çiftçi bu büyümeden hakkını istiyor, payını istiyor. Bugün Türkiye'nin dört bir yanında limondan zeytine, fıstıktan fındığa, elmadan üzüme, mısırdan tütüne kadar üretici emeğinin karşılığını alamıyor. Masa başında işin uzmanı olmayan kişilerin belirlediği tarım politikalarının bedelini Urfalı çiftçiler de en ağır şekilde ödüyor. Urfalı çiftçilerin en büyük sorunu sadece tarımsal üretim maliyetleri değildir, asıl sorun çiftçinin ürettiği üründen para kazanamaması, sulama suyuna yüksek bedeller ödemesi ve üretim yapacak ekonomik gücünün giderek azalmasıdır.

Bir zamanlar, Mezopotamya'da, güneşin her doğuşu çiftçi için yeni bir umut, bereket demekti; bugün ise, güneş yine doğuyor ama çiftçimizin evine umut değil, borç ve geçim kaygısı düşüyor.

Doğru planlama ve doğru su yönetimiyle Urfa Harran, Suruç, Akçakale, Ceylânpınar ovalarıyla Türkiye'yi doyurabilecek bir potansiyele sahiptir. Ceylânpınar'da bulunan 1 milyon 633 bin dönümlük dünyanın en büyük tek parça tarım arazisi Türkiye'nin tarımsal geleceği açısından büyük önem taşıyor ancak ne yazık ki bu büyük potansiyel kötü yönetim, kamuoyuna yansıyan hırsızlık ve yolsuzluk iddialarıyla heba ediliyor. Tarım İşletme Genel Müdürlüğü de buradaysa bu olaylardan haberi var mı, bilmiyorum.

TÜİK verilerine göre Urfa Türkiye'nin en büyük fıstık üretim merkezidir. Bu nedenle biz Antep fıstığı değil, Urfa fıstığı diyoruz. Bugün Urfa fıstığı alıcı bulamadığı için Birecik Fıstık Hali'nde fıstıklar depoda çürüyor. Boz kavlak fıstık geçen yılın fiyatı olan 600 lira civarında işlem görmesine rağmen alıcı bulamıyor. Urfalı fıstık üreticisi emeğin kendi adıyla tanınmasını, üreticinin korunmasını ve fıstık ithalat baskısının sona ermesini Bakanlıktan talep ediyor.

2014 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan Urfa'ya geldi, Suruç Sulama Tüneli'nin açılışını yaptı. "Tünel tamamlanınca Suruç'ta tarım şahlanacak." demişti. "Mevsimlik tarım işçisi tersine dönecek." dedi. Aradan on iki yıl geçti, su geldi ama drenaj kanalları yapılmadı, sonuç olarak Urfa Suruç'ta tarlaların yarısı bu şekilde su altında kalmış Sayın Bakanım. Eğer gerekli drenaj kanalları yapılmazsa yakında Türkiye'nin en verimli olan Suruç Ovası bu şekilde bataklığa dönüşecektir.

Dönüm başı 7 bin lirayı geçen fahiş sulama ücretleri nedeniyle Urfa'da çok sayıda tarım arazisi bu sene boş kaldı. Sulama birliklerindeki adaletsiz su ücretlerini Tarım Bakanlığına önerge olarak sunduk, önergemize verilen cevapta, su kullanım hizmet bedelinde tek fiyat uygulamasına geçileceğini belirttiniz. Bu açıklamayı çiftçiler adına olumlu buluyoruz, teşekkür ediyoruz. Çiftçinin beklentisi, bu düzenlemenin bir an önce Genel Kurula getirilip hayata geçirilmesidir.

Mevsimlik tarım işçilerine gelince, her bütçe dönemi konuyu gündeme getiriyoruz. Sosyal devlet olmanın gereği olarak mevsimlik tarım işçilerinin barınma, ulaşım ve temel yaşam koşullarını düzelteceğinizi iddia ediyorsunuz, her defasında "Diğer bakanlıklarla birlikte üzerinde çalışılıyor." diyorsunuz. İyi de bu çalışmalar ne zaman sonuçlanacak? İşçiler insanca yaşayacağı koşullar için daha kaç yıl bekleyecek? Söz değil artık somut adım istiyoruz.

Sayın Bakan, "Her zaman çiftçinin yanındayız." diyorsunuz. Bu sene de Harran ve Akçakale'de on binlerce dönüm ürün tarlada kurudu. Gerekçe: DEDAŞ'ın enerji kesintisi. Eğer DEDAŞ burada binlerce dönüm enerjiyle sulanan tarım arazisinden bu trafoyu bu şekilde kaldırıp götürüyorsa bu zarar sadece çiftçi için değil Türkiye'deki tarıma vurulan bir darbedir.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi söz sırası Sayın İlhami Özcan Aygun'da.

Buyurunuz lütfen.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, değerli hazırun; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, çiftçimiz ülkemizin gıda sigortasıdır, bu sigortayı gözümüz gibi korumak zorundayız. Lütfen, Ticaret Bakanlığıyla beraber istişare yaparak doğru dürüst bir üretim planlaması yapmamız lazım. "Neden?" derseniz, geçen yıl, hatırlarsınız, belli ürünlerde dondan dolayı sıkıntı vardı, bunların ihracatı yasaklandı. Ha, bu yıl da üretim fazlalığı var. Maalesef, gelinen noktada, Ticaret Bakanlığı şimdi gözlerini kapattı, bütün yükü Tarım Bakanlığının üstüne bıraktı. Yeri geldiğinde ticareti yasaklıyor, yeri geldiğinde ithalatın önünü açıyor. Yani, kısacası, Türk çiftçisinin idamını burada sizler Ticaret Bakanlığıyla beraber yapıyorsunuz.

Örnek olarak şunu da ifade etmem lazım: Ayçiçeği ürünü, biliyorsunuz, Trakya'da ön planda. Amerika bu işi çözmüş. Nasıl çözmüş? Amerika da ithalatçı iken 2024-2025 yılları içerisinde bir kendi üreticisini koruma politikası yapıyor -kayıtlara bakarsınız- ve geçen yıl yüzde 103,3 oranında verim artışı sağlamış. Nasıl mı yapmış? Üretimi desteklemiş ve onunla beraber, hastalıklara dayanıklı çeşitleri ortaya koymuş ve kendi çiftçisini destekleyerek ithalatın önünü kesmiş. Biz neden yapamıyoruz? Bakınız, Türkiye'nin her yerinde bu ay çiçeği bitkisi çok rahat yetişiyor ve Ticaret Bakanlığı güzel bir karar almıştı ama kararının arkasında duramadı, 1 Ekim itibarıyla ithalatın önünü açtı, vergiyi yarıya düşürdü. Türkiye'nin her yerinde, Amasya, Tokat, Çorum Yozgat, Aydın, neresi derseniz, oradaki üreticiler perişan. Şu anda Aydın Söke Ovası'nda 26-27 lira ay çiçeği. Yazık günah değil mi, neden ithalatın önünü açtık? Gaziantep'teki bir yerleşik firma 1 Ekim itibarıyla 200 bin ton bağlantı yapıyor. Yazıktır, günahtır! Ülkeyi ithalatçılara, lütfen, bırakmayalım, kendi çiftçimizi destekleyelim. Bu konuda, Ticaret Bakanına burada şunu dedim: "İmza attığınız kararın arkasında duramayacaksanız ona imza atmayın." Sizden istirhamım, Ticaret Bakanlığının elinin oyuncağı olmayın, Tarım Bakanlığına çünkü faturayı kesiyorlar. Bakınız, limonda, zeytinde, bütün sektörlerde sorun var. Bu konuda Tarım Bakanlığını göreve çağırıyorum. Lütfen, Bakanlar Kurulunda, toplantıda, Ticaret Bakanlığı asli görevini yapsın. O zaman, şimdi, bak, ürün fazlalığı var. Gelsin, bu ürünlerin pazarını bulsun. Geçtiğimiz yıl limona yasak koydu, şimdi limon her tarafta. Tavukla ilgili beyaz ette de aynı yasağı koydu. Siz eğer pazarı kaybettiğinizde -sizler de biliyorsunuz ekonomide- biri gelir, o pazarı ikame eder. Ettikten sonra size bir daha dönmezler. Biz pazarımızı kaybediyoruz. Nasıl? İşte, Ticaret Bakanlığının "Ucuz olsun."muş, işte, piyasayı regüle edecekmiş. Kardeşim, piyasayı regüle etmenin yöntemleri var. Nedir? Siz de biliyorsunuz, sizin destekleme modeliniz var. Gelin, bu destekleme modelinde üreticiyi, üretimi destekleyin, ha, tüketiciyi de. Destekleme anlamında. Siz eğer üreticiyi desteklediyseniz zaten ucuza ürün alacaktır ama buradaki sopayı hep çiftçiye vurmayın, çiftçiye vurmayın çiftçi bu ülkenin güvencesidir.

Sayın Bakanım, ondan sonra Toprak Mahsulleri Ofisine gelelim. TMO yıllarca stok koydu ve anlattık, bakınız, sert buğday-yumuşak buğday arasındaki fiyat politikasını siz eğer açmazsanız, sert buğday eken çiftçinin verimi düşüktür, buradaki o verimi düşük olan çiftçiyi desteklemezseniz, o pariteyi açmazsanız, çiftçi gider, kalitesiz ürünü eker ve TMO da gidip o ürünü alıp depolara koyar.

TMO'nun diğer bir yanlışı da sert buğdayları 2 sınıf, diğerlerini 2 sınıf olarak 4 sınıf yapıyor. Bir de düşük vasıflı olarak ayrı bir sınıf açarak 5 depolama yapması lazım. Bu da bana göre, hem de un sanayicisi açısından da iyi olacaktır.

Ama en önemlisi de sadece protein değil, bunların yanında bir de süne sorunumuz var. Süne sorunu, maalesef, Türkiye'nin her yerinde var ve bunun da göz önüne alınması gerekiyor. Perten cihazıyla bunun sertliğini ölçüyorsunuz ama sertliği de ayrı bir kalite olarak koymanız lazım. Bu, buğdaydaki sertliğin de kalitedeki bir artı olarak, prim olarak desteklenmesi gerekiyor.

Sayın Bakanım, yine, bakınız, ülkemizde planlı üretim şart diyoruz ve rasyonel anlayışla tarımsal destekleme uygulamamız gerekiyor. Burada, planlı üretim desteği veriyorsunuz, doğrudur ama yanlış oluyor, Trakya'daki ve diğer bölgelerdeki çiftçilerin verimleri dekar başına fazla. O verdiğiniz destek oradaki çiftçileri mağdur ediyor. Bu konunun tekrar gözden geçirilmesi gerekiyor. Oradaki çiftçilerimizin de o destekleme miktarından daha da fazla alması gerekirken hâlâ daha 2024 yılının destekleriyle şu anda Trakya'daki çiftçilerimiz destek alıyorlar.

Baktığımızda, gıda enflasyonuna geliyorum. Ha, gelirken süre de bitti. Buradan suyla ilgili soruna gelelim. Tekirdağ, biliyorsunuz, su fakiri. Bugün konuşmanızda da ifade ettiniz Sayın Bakanım, yüzde 53 artırmışsınız, 73,4 milyon dekara basınçlı sulama sistemi artmış ama Tekirdağ'da biz bunu göremiyoruz. Geçen yıl da bunun artacağını söylemiştiniz. ?Sizden istirhamım, Tekirdağ'da bu sistemin artması.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Bir de tarımsal sigortayla ilgili...

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Aygun,

süreniz doldu.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Pardon... Bir dakika... Çok önemli bir konu.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Şimdi de söz sırası Turan Yaldır'da.

İLHAMİ ÖZCAN AYGUN (Tekirdağ) - Tekirdağ'ı aldınız, teşekkür ediyorum ama ülkeyi de alırsanız bu plana, TARSİM'e, çok iyi olacak diyorum, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Buyurunuz lütfen.

TURAN YALDIR (Aksaray) - Sayın Başkan, Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyor, 2027 bütçesinin hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum.

Sayın Bakanım, küresel ısınma, vahşi sulama ve eksik su politikaları Anadolu'yu kuraklığa doğru itiyor. Başka ülkeler önlem alıp sulama projeleriyle çöllerini yeşertirken biz topraklarımızın kuraklaşmasını seyretmemeliyiz. Kızılırmak'tan Seyhan'a, Yeşilırmak'tan Göksu'ya kadar akarsularımızın önemli bir kısmı denize bedavadan akıyor. Oysaki akarsularımızın yönünü Anadolu'nun kurak topraklarına çevirsek hem çiftçimiz hem de ülkemiz kurtulur.

Sayın Bakanım, iki kardeşin babadan kalma yan yana iki tarlası var. Birinin tarlasındaki kuyu ruhsatlı ve kredi gibi imkânlardan faydalanabiliyorken diğerinin tarlasındaki kuyu ruhsatsız ve ona üvey evlat muamelesi yapılıyor. Üreticimiz "Nasıl ki imar affı olduysa ruhsatsız kuyu affı da bizim hakkımızdır." diyor. Bu bağlamda, önerimiz, bütün sulama kuyularının envanteri çıkarılarak yeniden ruhsatlandırılmalı. Tüm kuyulara devlet desteğiyle akıllı sayaç takılmalı. Ürün ve dekar başına su kotası belirlenmeli, kullanılacak suyun bir bedeli olmalı, kotayı aşana caydırıcı yaptırımlar uygulanmalı ve elde edilen gelir yeni sulama yatırımlarına aktarılmalıdır.

Sayın Bakanım, çiftçilerimiz elektrik maliyetini düşürmek için tarlasına Hükûmetin desteğiyle yıllardır güneş paneli kuruyor. Kendi ürettiği yetmediğinde şebekeden elektrik satın alıyor. Bir taraftan Sayın Cumhurbaşkanımız çiftçimizin tarlada kendi elektriğini üretmesi için uygun faizli kredi desteği sağladığını açıklıyor, diğer taraftan dağıtım şirketleri tarladaki GES'lere kaçak muamelesi yapıp çiftçimize ağır cezalar kesiyor. Çiftçilerimiz devletine güvendi ve yatırım yaptı, madem yapılan iş kaçak ya da yasak, neden uygun faizli milyonlarca kredi verip borçlandırdınız? Bu nasıl bir tezattır ki panel tarlada mühürlü ama bankada kredi işliyor? Güneş paneli kurdurup elektriğin bedava olmasını fırsat bilip vahşi sulama yapan azınlığa kızıp geneli cezalandırmak hakkaniyetsizliktir. Çözüm, tüm kuyuları ruhsatlandırıp akıllı sayaca tabi tutarak su tüketimini kontrol etmektir. Bu bağlamda, önerimiz, tarımın yapıldığı her yerde GES sistemi kurulmasının önü teşvik ve hibelerle açılmalı ve üreticilerimiz Allah'ın güreşinden bedavadan faydalanmalı. Soruyorum size: Dağıtım şirketlerinin gelirleri mi, yoksa çiftçilerimiz mi daha önemli? Zaten mazot, gübre, tohum, ilaç ve elektrik maliyeti altında boynu bükülen çiftçiyi elektrik dağıtım şirketlerine ezdirmeyin. Çiftçisine sahip çıkan bir Tarım Bakanı olarak anılmak sizin elinizde Sayın Bakanım.

Sayın Bakanım, Hükûmet olarak bir taraftan 3 çocuk politikası ve "Kırsalda yaşanmalı." diyorsunuz, diğer taraftan köylerde yaşayan üreticilerimize Büyük Ova dayatmasını yapıyorsunuz. Elbette verimli tarım arazilerine fabrikalar kurulmasına izin vermeyelim ancak çiftçimiz kendi tarlasına ihtiyacı olan ruhsatlı bir evi dahi yapamaz hâle geldi. 3 çocuğu olup köyünde yaşayan bir çiftçimizi düşünün, çocuklarını evlendirecek ama köyde imar olmadığı için ev yapamıyor, hazine arazisi ya da meraya yasak olduğu için de zaten yapmamalı. Elde bir kendi tarlası kalıyor, ona da Büyük Ova'dan dolayı ev, ahır, depo yapamıyor. "Yapacaksan bir miktar küçükbaş hayvan ahırı yapabilirsin." deniyor. Sayın Bakanım, Büyük Ova Uygulaması yeniden ihtiyaca göre revize edilmeli, küçükbaş

ya da büyükbaş fark etmeksizin yapılara belirli şartlarla izin verilmeli. Mevcut ruhsatsız yapılar hayvancılık ruhsat affıyla ruhsatlandırılmalı ve bankalarda ipotek değeri kazanarak limitleri artırılmalı.

Sayın Bakanım, sözlerimi "Muhalefet olsun, torba dolsun." düşüncesiyle değil, çiftçimizi bunalıma sokan bu büyük sorunlara derman olmanız gerekçesiyle dile getiriyorum. Bu kalıtsal sorunlara çözüm olmanız sizi yirmi beş yıllık AK PARTi iktidarının çiftçi dostu, efsane Bakanı yapar; ötesi, sizden önceki adı dahi anılmayan bakanlar arasında yerinizi alırsınız diyor, saygılar sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Mehmet Emin Ekmen'de.

Buyurunuz lütfen.

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Sayın

Bakanım, hoş geldiniz.

Türkiye'nin gıda ve tarımda gayrisafi hasılasına en çok katkı veren illerden biri olarak Mersin'in gündemi tabii ki ağır. Birçok mevzuyu sadece başlıklarına değinerek ifade edebileceğim. Ümit ediyorum ki arkadaşlarımız yazılı cevap yoluyla da olsa bu konuları dikkate alırlar.

Sayın Bakanım, Genel Başkanımız Sayın Ali Babacan gıda enflasyonuyla ilgili olarak hep, bu enflasyonun ancak çiftçinin, kaynağında desteklenerek kontrol altına alınabileceğini söylüyor. Ancak maalesef, biz hâlâ gıda enflasyonundan satıcıları, kabzımalları, meyve sebze ihracatçılarını sorumlu tutma yolunu tercih ediyoruz. Geçen, üç ay önce 40 meyve sebze satıcısı tutuklandı -eminim konudan haberdarsınız- bunların 15'i çürükçüydü yani meyve suyu fabrikalarına çalışıyordu, 12'si sadece ihracatçıydı. Ticaret Bakanımıza da söyledim, tam satın alma ve hasat döneminde yapılan bu tutuklamaların sektöre verdiği zararı sizin ağzınızdan sektörün bir banisi olarak ifade edilmesini beklerdik; en azından, ben bir şeye rast gelmedim. Enflasyon bu tedbirlerle değil kaynağında üretici desteklenerek kontrol altına alınabilir. Bugün Mersin'in Mut ilçesinde zeytin toplamak zeytinin kilo fiyatından daha pahalı; mayıs, haziran aylarında Afyon'da kiraz toplamak kirazdan daha pahalı bir hâldeydi. Üç yıldır burada söylüyoruz, Tarım Kanunu'nda açık hükümler var: Lütfen, elle ekimi, dikimi ve hasadı yapılmak zorunda olan meyveler ve sebzeler için işçilik desteği veriniz, İŞKUR'un Toplum Yararına Programı'nın bu boyutta yeniden ele alınmasını sağlayınız; birçok yerde işçi bulunamıyor, lisanslı ve kontrollü bir şekilde işçilerin yurt dışından getirilmesine izin veriniz. Afganlar yürüyerek Rize'ye geliyorlar, çay toplayıp tekrar yürüyerek dönüyorlar Gürcistan'a; böyle bir düzen olmaz, bu konulara bir el attınız. Tarımsal işçi demişken, Cumhurbaşkanının yayımlamış olduğu 2024/5 sayılı Mevsimlik İşçi Genelgesi'nin gereğini Çalışma Bakanlığı yapmıyor, lütfen, siz el atınız çünkü siz etkileniyorsunuz sektör olarak. 12 bakanlık sorumlu, koordinasyon Vedat Bey'de, üç yılda yapması gereken toplantıların 1'ini yapmış, 2'sini yapmamış; böyle bir şey olabilir mi? Cumhurbaşkanlığı genelgesi uygulansın, sorunların yüzde 90'ı çözülür.

Sayın Bakanım, Mersin açısından programınızda olan Erdemli, Müğlü, Karakız, Yalnızcabağ, Karaevli göletlerinin lütfen, ödeneklerini artırın. Buraya 1 lira verseniz 10 lira hasat elde edersiniz, buraya 10 lira verseniz 100 lira geri dönüşünü alırsınız. Bunu bu bölgeden esirgemeyiniz, Torosların en mümbit bölgeleridir. Yine, programınızda gözükmeyen Silifke Ayaştürkmenli, Sarıaydın Kayraktepe göletlerini lütfen, tekrar değerlendiririz. Mezitli, Kargasekmez ve Akdeniz'deki Müftü deresinin tarımsal sulamada kullanılması teklifini lütfen, gözden geçiriniz. Mersin'in 8 Ziraat Odası Başkanının bir ay önce bir isyanı yayımlandı ama o kadar dikkatli kelimeler seçmişler ki sanki AK PARTİ'li arkadaş yazmış ama ciğeri yanarak yazmış. Ben bunu size takdim ediyorum, lütfen, bunu baştan sona ilgili bürokrat arkadaşlarımızla okuyunuz ve bu isyana cevap vermeye çalışınız.

Başta Mersinli muz üreticileri olmak üzere sert çekirdekliler, narenciyeler, limon ve mandalina bahçede kaldı çünkü işçilik bedelleri çok yüksek ve maalesef, iki yıl önce limon ağaçları kesiliyordu. Girin Instagram'a "mandalina" yazın, ağaçların kesildiği onlarca video göreceksiniz. Türkiye bunu hak etmiyor, biz meyve ağaçlarını bu kadar kolay kesecek bir ülke değiliz, olmamalıyız.

Sayın Bakan, biliyor musunuz, Mersin'de meyve suyu fabrikası yok, dışarıdan geliyor -ismini vereceğim, vereyim de- MEYSU 8 liraya mal edilen şeftaliyi 5 liraya almaya kalkıyor. Mersin'de bir tarım ihtisas OSB'si kurulmaya çalışıldı, yürümüyor; bir el atmanız lazım. Japonlar geliyor, Gaziantep'ten kurutulmuş nar kabuğu alıyor; bizim narenciyemiz bahçede, dalında kuruyor. Biz, bu ürünlerden ilaçta, kozmetikte, gıda sanayisinde, kimya sanayisinde faydalanılacak ekstraktları niye çıkaramıyoruz? Alata iki iş yapıyor: Bir, cins koruma; iki, cins geliştirme. Niçin bu ürünlerden katma değeri daha yüksek, ihracatta ton başına on binlerce dolar edecek ürünlerin üretilmesi ve çiftçinin bu kültüre teşvik edilmesi için gerekeni yapmıyoruz?

Son olarak, konuşmanızda Kırsal Kalkınma Yatırım Programı'ndan bahsettiniz. Mersin'le ilgili olarak bugüne kadar ne yapıldı, önümüzdeki yıl ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Bitkisel reçete meselesinde de Mersin pilot bölge, yürümüyor.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - B-Reçete mi?

MEHMET EMİN EKMEN (Mersin) - Evet, B-Reçete de yürümüyor. Çevre illerden satın almalar yapıyorlar, uygulamada çok ciddi sorunlar var. Arkadaşlar gitsinler, sahada bir duruma baksınlar.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Bekir Başevirgen'de.

Buyurunuz lütfen.

BEKİR BAŞEVİRGEN (Manisa) - Sayın Bakan, Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bugün burada yalnızca Tarım ve Orman Bakanlığının 2027 bütçesini değil Türkiye'de tarımın geleceğini, çiftçinin alın terini ve milletimizin sofrasını konuşuyoruz. İktidar bu bütçeyi yine, büyük rakamlarla, süslü sözlerle anlatıyor ama biz bütçeye rakamların büyüklüğünden değil çiftçinin cebine ne girdiğinden bakıyoruz çünkü bugün Türkiye'de çiftçi ürettikçe yoksullaşıyor, vatandaş ise aynı ürünü her geçen gün daha pahalıya tüketiyor. Bir tarafta tarlasında zarar eden üreticiler, diğer tarafta marketlerde fiyatlara yetişemeyen tüketiciler var.

Sayın Bakan, 2027 bütçesinde faize 3 trilyon 975 milyar lira ayırıyorsunuz, Tarım ve Orman Bakanlığının bütçesi ise 760 milyar lira. Peki, çiftçiye ne kadar destek veriyorsunuz? Yalnızca 235 milyar lira. Faize ayrılan para doğrudan tarımsal desteklerin tam 17 katı. Çiftçinin mazotuna, gübresine, ilacına, tohumuna kaynak bulamıyorsunuz ama faize gelince trilyonları ödüyorsunuz. İşte, bu bütçenin tarıma ve üreticiye bakışı tam da budur.

Sayın Bakan, tarıma 1 trilyon 305 milyar lira kaynak ayırdığınızı söylüyorsunuz ama bu kaynağın içinde 342 milyar lira vergi harcaması, 325 milyar lira kredi faiz desteği, 135 milyar lira KİT finansmanı ve ihracat desteği bulunuyor; doğrudan tarımsal destekleme ödeneği ise yalnızca 235 milyar lira yani çiftçiye borçlanma imkânını bile "destek" diye anlatıyorsunuz.

Sayın Bakan, 2006 yılında bu Mecliste Tarım Kanunu çıkarıldı. Bu kanuna göre, bu yıl çiftçiye 1 trilyon 112 milyar destek ayrılması gerekiyordu, siz 235 milyar lira ayırıyorsunuz yani beşte 1'ini çiftçiye layık görüyorsunuz. 2007'den bu yana kanuna göre, çiftçiye ödemeniz gereken birikimli fark 2027 fiyatlarıyla 9 trilyon 910 milyar lira ama siz yirmi yıldır bu kanuna uymuyorsunuz, çiftçinin hakkını vermiyorsunuz Sayın Bakan. Köprülerin geçiş garantisine gelince sözünüzü tutuyorsunuz, faiz ödemelerine gelince kaynakları buluyorsunuz ama çiftçinin hakkına gelince bütçede maalesef para yok.

Değerli milletvekilleri, çiftçinin sorunu sadece bu da değil. Üretim maliyetleri her geçen gün artıyor. Ağustos 2026'da tarımsal girdi fiyatları yıllık yüzde 30, enerji gelirleri ise yüzde 43 oranında arttı. Eylül ayında tarım ürünleri üretim fiyatlarında artış yüzde 12,9'da kaldı yani çiftçinin maliyeti artıyor ama ürünün fiyatı aynı hızla artmıyor. Çiftçi mazotunu pahalıya alıyor, ilacı, gübreyi pahalıya alıyor, elektriği pahalıya kullanıyor ama hasat zamanı geldiğinde ürününü değerinde satamıyor.

Sayın Bakan, üzümün başkenti Manisa. Bende Manisa Milletvekiliyim. Ülkede tüm çiftçiler gibi Manisa'mızda da üzüm üreticileri perişan hâlde. İki yıl önce kuru üzümün fiyatı 120 liraydı, 1 kilo üzümle 3 litre mazot alınabiliyordu; üretici bu yıl 1 kilo üzümle 1 litre mazot alamıyor Sayın Bakan. Mazotun fiyatı 40 liradan 100 liraya çıkmış, üreticinin girdi maliyetleri yüzde 50-yüzde 60 oranında artmışken iki yıl önce 120 lira açıklanan ürün nasıl olur da bu sene 95 lira açıklanır Sayın Bakan? Ayrıca, 95 liradan da üzümü almadınız, bütün üreticiler yine numara oyunları yapıldığını, üzümün çöpü, sapı, nemi bahane edilerek bu fiyattan üzümünü satamadığını söylüyor. Manisa'da hangi numaradan ne kadar üzüm aldınız Sayın Bakan? Ayrıca, TMO fiyatı çok geç açıklıyor. Üretici üzümü sergiden kaldırdığında fiyatı açıklanmadığı için tüccara mahkûm kalıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BEKİR BAŞEVİRGEN (Manisa) - Siz 10 Eylülde fiyatı açıkladığınızda Gölmarmara'daydım, Gölmarmara'da 55 liradan, 60 liradan üzüm alındı Sayın Bakan; yazıktır, günahtır!

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Aykut Kaya'da.

Buyurunuz.

AYKUT KAYA (Antalya) - Sayın Bakanım, zeytin üreticilerimiz çok zor durumda. Bir ay önce üreticimizin 180 liraya sattığı 1 kilo zeytinyağının fiyatı bugün 150 liraya düştü, önümüzdeki günlerde 140 liraya kadar düşmesi bekleniyor. 1 kilo zeytinyağının üreticimize maliyeti yaklaşık 200 lira yani üreticimiz bugün sattığı her kilo zeytinyağından 50 lira zarar ediyor. Tüccarlarımıza bakıyoruz, aldığımız bilgilere göre yüzde 15'i konkordato ilan etmiş durumda, diğerleri de finansmana erişemedikleri için üreticimizin ürününü almakta zorlanıyorlar. Ne üreticimiz ne de bu işin ticaretini yapan tüccarlarımız artık, çarkı çevirebiliyor. Üreticilerimize sahip çıkalım, zeytine kilo başına en az 5 lira destek verilmesini, zeytin ve zeytinyağı ihracatının teşvik edilmesini, üreticilerimizin banka borçlarının faizsiz ertelenmesini ve tüccarlarımıza düşük faizli kredi imkânı sağlanmasını talep ediyoruz.

Elma üreticilerimiz çok zor durumda. 1 kilo elmanın üreticimize maliyeti yaklaşık 15 lira. Üreticimiz 15-20 liraya satmaya çalışıyor ama yeterli talep yok. Geçen yıl meyve suyu fabrikalarına 12 liradan verdiği elmayı bugün 3,5 liraya ancak verebiliyor, soğuk hava deposuna koysa kilo başına 10 lira daha maliyet biliyor. Markette elma 80 lira, üreticide 10 liraya alıcı yok. Bu insanlar nasıl para kazanacak, gelecek yıl nasıl üretim yapacak? Sayın Bakanım, hasat döneminde elma ithalatının durdurulmasını, üreticimize kilo başına destek verilmesini ve üretim maliyetinin üzerine makul bir kâr konularak taban fiyat belirlenmesini talep ediyoruz.

Gazipaşa'mız son derece bereketli topraklara sahip bir ilçemiz ancak ciddi bir sulama suyu sorunu var. Gökçeler Barajı yapılmış ama altyapıdaki eksiklikler nedeniyle yeterince verim alınamıyor. Bu eksiklikleri ne zaman gidereceksiniz Sayın Bakanım, önceden de dile getirmiştim? Ayrıca, bu baraj tam kapasiteyle çalışsa bile Muzkent, Zeytinada, Yakacık, Güneyköy, Göçük ve Kırahmetler Mahallelerimiz bu barajdan faydalanamayacak. Bu mahallelerimizde de ciddi bir tarımsal üretim var. Bugün vatandaşlarımız tarlasını, bahçesini sulayabilmek için kırk takla atıyor, yüksek maliyetlerle su taşıyor. Bu mahallelerimiz için de alternatif sulama projelerinin hayata geçirilmesini talep ediyoruz.

Kaş ilçemizdeki Sütleğen göletinin yapımına 2015 yılında başladınız, yüzde 25'i tamamlandı ama yıllardır çalışmalar devam etmiyor. Buraya devletimizin parası harcanmış, niye devamını getirmiyorsunuz; yazık değil mi bu millî servete? Sütleğen göletiyle ilgili planınız nedir, bu göleti ne zaman tamamlayacaksınız? Sayın Bakanım, yine, Kaş ilçemizde Kasaba Barajı'nın temeli 2015

yılında atıldı, 2018 yılında tamamlanacağı söylendi ancak hâlâ kayda değer bir ilerleme yok. Dünyaca ünlü Kapya biberinin yetiştirildiği bölgeden bahsediyoruz. Şu anda vatandaşlarımız tarlasını sulayabilmek için çay kenarında kuyular açmak zorunda kalıyorlar. Kasaba Barajı'nı ne zaman tamamlayacaksınız, üreticilerimizin sulama suyu sorununu ne zaman çözeceksiniz?

Yine, Demre ilçemizin Yavu Mahallesi'nde yaşanan sel felaketinde yaklaşık 250 dönüm sera alanı zarar gördü. Burada hem sulama suyu ihtiyacını karşılayacak hem de su baskınlarının önlenmesine katkı sağlayacak Gölet 1 ve Gölet 2 projeleri yıllardır bekleniyor. Bu iki projeyi ne zaman hayata geçireceksiniz?

Elmalı ilçemizde yıllardır Türkmentepe Barajı'nın yapılması bekleniyor. Çayboğazı Barajı, ilçemizin sadece belli bölgelerine su verebiliyor, üreticimiz 200-300 metre derinlikten su çıkarmak zorunda kalıyor, hem üretim maliyetleri artıyor hem yer altı su kaynaklarımız tükeniyor. Türkmentepe Barajı yapılırsa yaklaşık 20 mahallemiz sulama suyuna kavuşacak. Sayın Bakanım, Türkmentepe Barajı'yla ilgili bir çalışmanız var mı, bu projeyi ne zaman hayata geçireceksiniz?

Sayın Bakanım, Serik ilçemizde de Küçük Aksu Barajı'nın ihalesi 2014 yılında yapıldı, 2017 yılında tamamlanacağı sözü verildi ve bugüne kadar sadece yüzde 20'si tamamlandı. Bugün vatandaşlarımız su olmadığı için sadece buğday ve arpa ekebiliyor oysa su olsa bu topraklarda çok daha fazla ürün yetiştirilebilirdi. Sayın Bakanım, bu barajla ilgili tasarrufunuz nedir, küçük Aksu Barajı'nı ne zaman tamamlayacaksınız?

Yine, Manavgat'ımızda Yavrudoğan Gölet Projesi'ne 2008-2010 yılları arasında başlanacağı söylenmişti, aradan on altı yıl geçti, hâlâ tek bir çivi dahi çakılmadı. Bugün üreticilerimiz su olmadığı için kendi topraklarını değerlendiremiyor. Bu yapılsa toplam 11.500 dönüm arazi sulanabilecek Yavrudoğan Gölet projesine ne zaman başlayacaksınız? Üreticilerimiz daha kaç yıl bekleyecek bu gölet projesi için?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Gülderen Varlı'da.

Hazırsanız buyurunuz lütfen.

GÜLDEREN VARLİ (Van) - Teşekkürler.

Sayın Bakan, eskiden bu topraklarda çiftçi ektiğinin karşılığını alır, kendi tohumunu saklar, geçimini sağlar ve bir sonraki üretim dönemine umutla hazırlanırdı, toprakla kurduğu ilişki yalnızca bir geçim ilişkisi değil bir yaşam kültürüydü. Bugün ise çiftçi üretmek için borçlanıyor, hasat ettiğinde borcunu ödeyemiyor yeni sezona daha bir büyük bir borç yüküyle başlıyor yani çiftçi üretmekten vazgeçme noktasına getirildi; yanlış tarım politikaları, ithalata dayalı üretim modeli, artan girdi maliyetleri ve iklim krizinin etkileriyle çiftçi toprağından kopuyor. Üretici ürününü maliyetinin altında satarken halk pazarda pahalı gıdaya mahkûm ediliyor, üretici kazanamıyor, tüketici alamıyor; aradaki kazancı ticaret tekelleri topluyor.

Sayın Bakan, çiftçiyi üretimden uzaklaştıran bu düzenin sorumluluğunu ne zaman üstleneceksiniz? Bu sorumlulukla beraber 2027 bütçesinde tarımsal destekler için ayrılan miktar Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesine aykırı yani çiftçinin kanunla güvence altına alınmış destek hakkı dahi karşılanmamaktadır. Bakın, yanlış tarım politikalarının ağır sonuçlarını Van'da çok açık görüyoruz. Van tarım ve hayvancılık potansiyeli yüksek bir kenttir ancak üretici girdi maliyeti altında eziliyor, şeker pancarı üreticisi de hayvancılıkla uğraşan çiftçi de emeğinin karşılığını alamıyor. 2026-2027 üretim yılı içinde şeker pancarı alım fiyatı kota tamamlama primi dâhil ton başına 3.720 TL olarak açıklandı. Çiftçi sekiz ay boyunca alın teri döküyor, borçlanıyor, mazot ve gübre alıyor hasat sonunda ise maliyetini bile karşılayamıyor. Van, Muş, Ağrı, Bitlis'te erken bastıran kıştan kaynaklı şeker pancarı karın altında kaldı. Sayın Bakan, çiftçi perişan. Vanlı pancar üreticisinin şu feryadı aslında her şeyi özetliyor: "Üretiyoruz ama geçinemiyoruz." Çiftçinin ürettiği ürünün fiyatını belirlerken hangi maliyet hesabını esas alıyorsunuz.

Sayın Bakan, bir de savaşın çiftçinin sofrasına ve cebine yansıyan ağır faturası var. ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırılarıyla başlayan savaş enerji ve gübre piyasalarını doğrudan vurdu. Çiftçi bu savaşın tarafı değil ama ekonomik faturasını ilkelerden biridir. Hürmüz Boğazı'ndaki sevkiyat sorunlarıyla brent petrolün varil fiyatı 126 doların üzerine çıktı. Eylül 2026 itibariyla mazotun yıllık fiyat artışı %70,7'ye, amonyum nitrat gübresinin artışı ise %69,2'ye ulaştı. Gübrede, enerjide ve tarımsal girdilerde dışa bağımlı bu üretim modeliyle binlerce kilometre uzaktaki savaşın faturasını doğrudan üreticiye kesiliyor. Sayın Bakan, İran savaşı Vanlı çiftçiye ne kadara mal oldu; mazot, gübre ve diğer girdilerdeki artış üreticiye ne kadar ek yük getirdi? Van özelinde bir zarar tespiti ve üreticiyi koruyacak bir telafi programı hazırladınız mı?

Sayın Bakan, bir diğer yakıcı meselede çiftçiyi üretimden koparan yalnızca ekonomik politikalar değil, doğrudan yaşam alanlarını hedef alan projelerin olmasıdır. Van'ın Edremit Kıyıcık Mahallesi'ndeki GES projesi Saray ilçesine bağlı Yeşilalıç Mahallesi'nde mera alanlarına kurulan GES'ten hayvancılıkla geçinen köylülerin hayvanlarını otlatacak mera bırakılmadı. Bu bölgenin genelinde tarım ve mera alanlarına yapılan HES, GES ve RES'lerin sayısı kaçtır? Meralara, tarım alanlarına, su kaynaklarına enerji ve maden projeleri için şirketler el koyarken çifçi üretime nasıl devam etsin? Şimdi şirketler için açılan yollar yıllardır o topraklarda yaşayan insanlara kapalı. Bölgenin toprağı ve insanıyla ne zaman barış içinde üretim yapacaksınız? Üstelik yıllarca güvenlik gerekçesiyle köylerinden, topraklarından ve yaylalarından uzaklaştırılan insanlara "Bugün köye dönün, tarım ve hayvancılıkla uğraşın." deniliyor. E, peki, köylü döndüğünde kullanabileceği mera bulamazsa, suya erişemezse, toprağı maden ve enerji şirketlerine tahsis edilmişse nasıl üretim yapılacak Sayın Bakan, nasıl yapacak? Zaten oralara HES'ler ve GES'ler girmiştir.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, şimdi de söz sırası Sayın Barış Bektaş'ta.

Buyurunuz lütfen.

BARIŞ BEKTAŞ (Konya) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım bütçede herhangi bir kalem değil, milletin sofrasının, bağımsızlığın ve geleceğinin teminatı. Bütün dünya tarımı stratejik bir alan olarak görürken biz kendi üreticimizi dış rekabete ve başka sektörlere karşı savunmasız bırakıyoruz. Konya'da tarım arazileri ve hayvanlarımızın yüzyıllardır otladığı alanlar hızla güneş enerji santralleriyle doluyor. Karapınar'daki tek bir santral bile 2.600 futbol sahası büyüklüğünde. Temiz enerjiye karşı değiliz ancak gıda güvenliğini yok edecek kadar enerji odaklı bir işgale karşıyız. GES'lerin verimsiz ve kıraç araziler üzerine kurulması gerekirken sırf enerji nakil hatlarına yakınlığı ve düz olması nedeniyle tarla ve otlaklara kurulması ciddi bir sorundur. Enerji Bakanlığının GES yatırımcısına arazi bulma çabasına karşı Bakanlığınızın da ekilebilir arazi ve otlakları koruma kararlılığı göstermesi yani Enerji Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı arasında bir entegrasyon şarttır, üstelik bu konuda ciddi bir çifte standart var Sayın Bakanım; büyük firmalara yüzlerce dönümlük santrallerin kapısı ardına kadar açılırken aynı temiz enerjiyi kendi kuyusunda kullanan çiftçiye ceza kesiliyor. Konya'da devlet teşvikiyle sulama kuyularına güneş enerjisi projesi kuran üreticilere, çiftçilere MEDAŞ tarafından, dağıtım şirketi tarafından kaçak kullanım cezası kesiliyor. Yalnızca bir ilçede, Ereğli ilçesinde 31 çiftçiye ceza kesilmiş durumda yani devletin bir eli "kur" diye kredi veriyor, öbür eli "kurdun" diye ceza kesiyor.

Yine, tarımın stratejik alan olduğunu, yasa koyucu düşünerek Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesini ihdas etmiş ancak tarımsal desteklere ayrılacak kaynak gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'inden çok daha düşük; 2026'da 168 milyar lira kanunun emri uygulansa bu 770 milyar liranın üzerinde olması lazım yani çiftçinin yasal alacağının yüzde 80'i hiç ödenmiyor. Yasal destek bir yana Sayın Bakanım, yerli tarımsal üretimin temel direği pancar üretimi ve üretim alışkanlıkları yok oluyor. Pancar şekeri daha sağlıklı şeker üretiminin, millî ekonominin ve en çok da mevsimlik işçi çalıştırılan sektörün adı ama nesiller boyu oluşmuş bu üretim kültürü nişasta bazlı şekere karşı korunmalı. Ürün fiyatının düşüklüğü, polar ölçümündeki ve kota tayinindeki usulsüzlükler Bakanlığınızın denetimini bekliyor.

Yine, Türkiye'nin şeker pancarının yaklaşık üçte 1'i Konya'da üretiliyor Sayın Bakanım, Ege'deki ve Trakya'daki fabrikalar Konya pancarını işliyor ama iş suya gelince "Konya kendi suyuyla idare etsin." deniyor. Hazırlanmakta olan Ulusal Su Yasası'nda da havza bazlı su yönetimi öngörülüyor. 14 üründe Türkiye 1'incisi olan, ülkenin gıda güvenliğini sırtlayan bir şehre "Kapalı havzanızdaki suyla yetinin." deniyor. Bu adil de değil, rasyonel de değil. Bu havzada her yıl birikenden 2 milyar metreküp fazla yer altı kaynaklarından su tüketiliyor ve obruklar âdeta bu açığın sessiz çığlığı hâline geliyor. Yürütülmekte olan Mavi Tünel tamamlansa dahi ancak şehrin içme suyunu karşılayabilecek potansiyelde, Türkiye'nin sulanabilir arazilerinin yüzde 13'ünün bulunduğu Konya Ovası'nın sulanması için Tarım Bakanlığının diğer bakanlıklarla iş birliği içinde dış havzalardan su getirecek bir projeyi hayata geçirmesi elzem.

Yine, son olarak Sayın Bakan, tarımda kârlılık ve sürdürülebilirlik azaldıkça üretim alanları hızla terk ediliyor, aktif üreticimizin yaş ortalaması 50'yi çoktan geçti, kayıtlı çiftçi de 59'a dayandı, 18-32 yaş arası çiftçilerimizin oranı yüzde 5 yani yeni nesil köyünde değil, şehirde iş arıyor. Bugün Afgan çobanlar olmasa sürüleri güdecek çoban yok. Tarım hem üretici hem de tarım işçisi tarafından, emekçileri tarafından kârlı bir sektör hâline getirilmedikçe bu göç durmayacak ve üretim alışkanlıklarını kaybedeceğiz.

Sayın, Bakanım, Konya'nın ve Türkiye'nin çiftçisi sizden 3 şeyi bekliyor: Toprağını koruyun, suyunu getirin, kanundan doğan hakkını verin çünkü tarım sadece bir sektör değil, ülkenin bağımsızlığıdır.

Saygılarımla.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası sayın Şenol Sunat.

Buyurunuz lütfen.

ŞENOL SUNAT (Manisa) - Teşekkür ediyorum.

Evet, Sayın Bakan ve değerli bürokratlar; hepiniz hoş geldiniz, sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, sizi kınıyorum çünkü ne üzüm ne zeytin ne kornişon ne domates, hiçbiri için Manisa'ya gelmediniz. Biliyor musunuz, Gördes'te 10 ton kornişon alıcı bulamadığı için tarlada çürüdü. Salihli'de tonlarca üzümün derelere döküldüğünü biliyor musunuz? Sizi kınıyorum çünkü çiftçi için hiçbir önlem almadınız, seçim bölgem Manisa'da bu yıl üzüm ihracatına teşvik vermediniz. Suma fabrikalarının alım kapasitelerini artırmadınız. TMO alımlarında düşük fiyat verdiniz, çiftçiyi zarar etmeye mahkûm ettiniz. Sarıgöl ve Alaşehir'de çoğu çiftçi üzüm kesemedi. Çiftçiler seslerini duyurmak için miting yaptı, biz de İYİ Parti olarak destek verdik, onu da umursamadınız. Üstüne, Sarıgöl'ü 9 Kasımda bir de don vurmasından sonra Bakan Yardımcılarınızdan Ebubekir Bey'i aradım, bölgenin mağduriyetini aktardım, bana geri dönüş yapacağını söylemişti, ben hâlen haber bekliyorum. Bakanlığınız bugün Sarıgöl'ün yanında olmayacaksa ne zaman olacak? Sayın Bakan, öncelikle Sarıgöl don mağdurları için ÇKS kaydı olsun olmasın, Afet Fonu'ndan ödeme yapılmasını talep ediyoruz, en azından bunu yapmalısınız. Bugün Manisa'da çiftçilerin evine, arabasına, traktörüne haciz konuyor; tarlasına, bağına, bahçesine ipotek yağıyor; aile içi şiddet tırmanıyor. Bakanlığınızı uyarıyorum: Bu sözlerimi ciddiye alın, sosyal patlamanın eşiğindeyiz. Manisa çiftçisine özel ve kamu bankası fark etmeksizin en az iki yıl geri ödemesiz borç ertelemesi yapın, çiftçiye nefes aldırın.

Sayın Bakan, kuru üzüm üreticilerinin de önünü açmanız lazım, kuru üzümdeki iç tüketimi artırmalısınız; okullarda, KYK yurtlarında, hastanelerde, kışlalarda, THY kapsamında kuru üzüm tüketimini arttırın, yem fabrikalarıyla görüşerek yem rasyonlarına kuru üzümün eklenmesini sağlayın.

Sayın Bakan, Manisada zeytinyağının litresi 135 liraya kadar düştü, zeytinin fiyatı ise 15 liraya. Manisa'nın zeytin ve zeytinyağı ihracatı son on ayda yüzde 20 geriledi. Limon ve mandalina ihracatçılarına ton başına 2.500 lira devlet desteği verileceği açıklandı, destekliyoruz, bu karar önemli ancak Manisalılar olarak zeytin ve zeytinyağı üreticileri için de benzer bir ihracat desteği talep ediyoruz.

Sayın Bakan, Demirci'de nadas alanı son dört yılda yüzde 128 arttı. Susuzluktan toprak boş kalıyor. Son iki yatırım programında Demirci'de sadece biner lira ödenek ayırdığınız Mahmutlar ve Çanakçı göletlerine bu yıl ciddi bütçe artışı istiyoruz, bu projeleri artık bitirin. Ayrıca, Alaşehir'de Gümüşçay, Gördes'te Çiğiller, Korubaşı, Dutluca ve Börez Mahallelerine tarımsal sulama göleti istiyoruz.

Sayın Bakan, Manisa'nın tahıl üretiminin yüzde 40'tan fazlasını Kula, Selendi ve Gördes sırtlıyor. Bu ilçelere TMO alım ofisi istiyoruz. Sayın Bakan, Gördes Kum Çayı üzerindeki dere yatağı ile Soma Bakırçay dere yatağı temizliğiniz yarım kaldı. Yağmurlar başlamadan bu temizliği tamamlayın. Manisa'da son yedi yılda 510 bin poliçe yaptıran, son altı yılda Türkiye'de en çok tarım sigortası primi üreten şehir Manisa. 2027 TARSİM poliçeleri yapılmaya başlandı. Çiftçi 2026'da ne kazandı ki 2027'de neyi poliçe etsin? Bakanlığınızdan bu yılki TARSİM poliçelerinde indirim yapılmasını talep ediyoruz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın İdris Şahin'de.

Buyurunuz lütfen.

İDRİS ŞAHİN (Ankara) - Sayın Başkan, değerli Bakanlık çalışanları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Öncelikle bütçenizin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

Değerli Bakanım, benim bugün bütçenizdeki konuşma konum bu salonda bulunan herkesi doğrudan etkileyen bir sorun. Ankara'nın suyunu, toprağını, ormanını ilgilendiren son derece ciddi bir kararınızın gerekçesini öğrenmek ve yeniden gözden geçirmenizi tavsiye etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Bir başkentin içme suyunu besleyen ormanları hangi hakla, hangi bilimsel gerekçeyle koruma dışına çıkarıyorsunuz? 17 Eylülde yayınlanan Cumhurbaşkanı kararıyla Kızılcahamam'ın Taşlıca, Kırköy, Balcılar ve Yukarıkaraören mahallelerini kapsayan yaklaşık 3 bin hektarlık alan orman sınırları dışına çıkarıldı. Neresi burası? Ankara'nın içme suyu kaynaklarından Kurtboğazı Barajı'nın su toplama havzası. Üstelik uzmanlar bu bölgede meşe ormanlarının, sedir ve ardıç ağaçlandırmalarının bulunduğunu, arazilerin fiilen orman niteliğini taşıdığını söylüyor. Sayın Bakan, orman yerinde duruyor ama sizin kararınızla orman olmaktan çıkıyor, bu nasıl bir anlayıştır? Bakınız, 6831 sayılı Orman Kanunu'na ek 16'ncı maddesi belli şartlar altında orman sınırları dışına çıkarma işlemine izin veriyor. Peki, hangi bilimsel rapor bu alanların orman olarak korunmasında yarar bulunmadığını ortaya koydu? ASKİ'nin, Devlet Su İşlerinin görüşlerini aldınız mı? Ankara'nın içme suyuna olası etkilerini araştırdınız mı? Kanun size yetki vermiş olabilir Sayın Bakan ama hiçbir yetki sizi kamu yararını gözetme sorumluluğundan kurtarmaz.

Değerli milletvekilleri, "orman" dediğimiz haritada yeşile boyanmış bir alan değildir; yağmuru karşılayan, toprağı tutan, suyu koruyan, canlı bir ekosistemdir. Şimdi, bu kararda, orman sınırları dışına çıkarılan alanın en az 2 katı büyüklüğünde başka bir yerde orman tesis edilmesinden söz ediliyor. İyi de Sayın Bakan, başka yere diktiğiniz fidan, Kurtboğazı'nın suyunu nasıl koruyacak? Ormanın hesabını hektarla kapatabilirsiniz ama suyun hesabını başka yerde ağaç dikerek kapatamazsınız. Siz, ormanın sınırını Cumhurbaşkanı kararıyla değiştirebilirsiniz, suyun akışını kararnameyle değiştiremezsiniz. Peki, bu araziler ne olacak? Kime tahsis edilecek? İmar planları değiştirilecek mi? Orman sınırları dışına çıkarmak doğrudan yapılaşma izni değildir, biliyoruz; o hâlde bu kararın arkasındaki kamu yararını açıklamakla yükümlüsünüz. 6 milyon Ankaralı bunun açıklanmasını arzu etmektedir. Milletin ormanıyla ilgili karar alıyorsanız milletin karşısına gerekçeyle çıkacaksınız. Üstelik, bu karar bugün Danıştayın önünde, yürütmenin durdurulması ve iptali istemiyle de dava açılmış durumda. Buradan sizleri ve orman yetkililerini özellikle uyarıyorum. Yargı süreci devam ederken bu alanlarda geri dönüşü olmayan müdahalelere lütfen izin vermeyin. Bir mahkeme kararıyla işlemi iptal edebilirsiniz ama kesilen ağacı, bozulan toprağı, kaybedilen suyu mahkeme kararıyla geri getiremezsiniz.

Sayın Bakan, ben Ankara Milletvekiliyim. Kızılcahamam'daki köylümüzün toprağı da Ankara'da musluğunu açan milyonlarca hemşehrimizin suyu da bizim meselemizdir. Geçtiğimiz yıl ne tür sıkıntılar yaşadığımızı biliyorsunuz, Koyunbaba'dan bile Ankara'nın içme suyunu getirmeye çalışıyoruz. Oysaki Kurtboğazı gibi temiz bir havzası olan ormanın kenarındaki yeri orman alanı dışına çıkartmak nasıl bir aklın ürünüdür? Ormanları korumak için bu Meclisten bütçe isteyen Bakanlık, önce Ankara'nın su havzasındaki 3000 hektarlık alanı neden orman sınırları dışına çıkardığının hesabını vermelidir.

Bakınız, Orman Genel Müdürümüz burada, tecrübeli bir isim Bekir Bey. Bunun hesabını kitabını yaptı mı? Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle bu alanın dışına çıkartılırken kendisine ne ölçüde danışıldı ve ne ölçüde görüş alındı? Bunu biz bilmek istiyoruz. Kararın bilimsel gerekçelerini açıklayın, arazilerin geleceğini açıklayın, Ankara'nın içme suyunu nasıl koruyacağınızı da açıklayın Sayın Bakan çünkü bu çeşmeden belki siz içmiyor olabilirsiniz ama 5,5 milyon insan, emin olun, Ankara'nın çeşmelerinden su içmeye gayret sarf ediyor. O yüzden şunu unutmayın: Ormanı kaybetmenin bedelini ağaçlar konuşamaz, yarın

susuz kalan insanlar konuşur. Biz Ankara'nın suyunun da toprağının da hesabını sormakla yükümlüyüz. Çünkü bu topraklar sizin kararınızla var olmadı, sizin kararlarınızla da sahipsiz kalmayacak. O yüzden bir kez daha bu konuyu titizlikle ele almanızı ve kararınızı gözden geçirmenizi tavsiye ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum Sayın Şahin.

Değerli arkadaşlar, birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 18.35

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma Saati: 18.59

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Değerli milletvekilleri, 21'inci Birleşim Üçüncü Oturumunu açıyorum.

Şimdi söz sırası Tamer Osmanağaoğlu'nda.

Buyurunuz lütfen.

TAMER OSMANAĞAOĞLU (İzmir) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri, Bakanlığımızın kıymetli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Toprağa düştüğü andan itibaren kaderimizin bir parçası hâline gelen tohumun, nasır tutmuş elleriyle işlediği toprağı bereketin yuvası hâline getiren çiftçimizin bütçesini görüşüyoruz. Ümit ediyorum ki bütçemiz, Türk milletine eşsiz hizmet sunan, helal sofralarını alın teriyle nasiplendiren çiftçilerimiz için hayırlara vesile olur. Çünkü hepimiz biliyoruz ki ambarı sabanın ucunda olan çiftçimiz ayakta kalmazsa soframız boş kalacaktır. Yüreği tarlasında atan çiftçimiz mahsulünü ekmezse, ektiği mahsulünün hak ettiği değerde satamazsa sadece çiftçimiz değil, tüm memleket zemheride kalacaktır. Depoları boş, pullukları atıl kalırsa, mibzer çalışmazsa devlet işlemeyecek, millet yaşatılmayacaktır. Dolayısıyla özellikle bu yıl yer yer rekolte fazlalığından, yer yer de küresel etkenlerin sebep olduğu ekonomik türbülanslardan dolayı mahsulü elinde kalan çiftçilerimizin zarar ve ziyanlarının giderilmesi için devletimizin her zaman olduğu gibi yine önlemler alacağına hiç şüphe yoktur. Millî bekamızın en kritik ve en stratejik sektörlerinden biri olan tarım sektörünün sürdürülebilir ve tüm kronik sorunlarından kurtulması tahayyül ettiğimiz Türk ve Türkiye Yüzyılı'nın olmazsa olmazıdır. Liderimiz Sayın Devlet Bahçeli'nin ifadeleriyle tarım nasibin devlet aklıyla birleşmesidir. Tarım milletin yalnız bugününü değil, yarınını da besleyen stratejik bir kudrettir. İnanıyorum ki bugüne kadar kıymetli hizmetlerle Türk milletini buluşturan Sayın Bakanımız içinden geçtiğimiz hassas dönemde de tarım sektörünün beklentilerini dikkate alan çalışmalarına devam edecektir.

Hayvancılık konusunda ülke genelinde uygulanan politikaları da ciddiyetle takip ettiğimizi ifade etmek isterim. Bu manada hayvan sayısını artırırken hayvanların sağlığını korumak ve verimliliğini artıracak çalışmaların yapıldığını görmek, daha fazlasının yapılacağına dair emareleri müşahede etmek oldukça sevindiricidir.

Sayın Bakanım, seçim bölgem İzmir mümbit topraklarıyla tarih boyunca tarımın ve üretimin merkezi olmuştur. Aynı zamanda köklü bir üretim kültürüne sahip olan İzmir 30 ilçesi ve yaklaşık 4,5 milyon nüfusuyla Küçük Menderes'ten Bakırçay'a, Gediz Havzası'ndan yarımadaya kadar uzanan eşsiz coğrafyasıyla Türk tarımının lokomotifidir. İzmir'in 358.500 hektar tarım arazisiyle, 56.400 ÇKS kayıtlı işletmecisiyle, 2025 yılında 49 milyar tarımsal ihracatıyla ülke ekonomisine değer sağlaması şüphesiz hepimize umut olmaktadır. Süs bitkileri, çiçekçilik sektöründeki en stratejik üretim ve ticaret merkezlerinden biri olan şehrimizde başta Bayındır olmak üzere Ödemiş, Menderes, Urla, Torbalı ilçelerinde yoğunlaşan bu üretime ve küresel pazarlara entegre olmayı hedefleyen, özellikle de kadın istihdamına katkı sağlayan sektöre katkılarından dolayı Sayın Bakanım İbrahim Yumaklı Bey'e ve ekibine teşekkür ediyorum.

Diğer yandan, İzmir'in tarım ve sanayi entegrasyonunu güçlendiren, ihtisaslaşmış organize tarım bölgeleri ile Türkiye'nin öncü üretim merkezlerinden biri olma yolundaki liderliğindeki liderliğine şahitlik etmek oldukça sevindiricidir. Dikili Organize Sanayi Bölgesi'nin yenilenebilir jeotermal enerji entegrasyonunda kurulan, dört mevsim tarımı mümkün kılan Türkiye'nin ilk modern seracılık üslerinden biri olması ve örnek teşkil etmesi sebebiyle de çok önemli görüyoruz. Bayındır ve Kınık gibi organize tarım bölgeleri kentimizin küresel bir tarım ve gıda üssü konumuna taşınmasına katkı sunmaktadır. Sayın Bakanımıza ve bu sürece sunduğu bu destekleri için hemşehrilerimiz adına ayrıca teşekkür ediyorum.

Türkiye'yi tarım sektörlerinde teknolojilerinde küresel bir merkez hâline geliştirme hedefine ulaşmak için yapılan çalışmalar gelecek için ehemmiyet taşımaktadır. Burada hem kamunun hem STK'ların hem de özel sektörün gayretini müşahede ediyoruz. Büyükbaş hayvan sayısında Türkiye 2'ncisi olan ilimizde hayvan sayısının 2026 ilk döneminde 945,1 bine ulaştığı bilinmektedir. Ödemiş'ten Tire'ye, Kiraz'dan Bergama'ya kadar 29.919 büyükbaş ve 10.089 küçükbaş işletmemiz büyük bir özveriyle üretim yapmaktadır. Özellikle büyük ova içindeki işletmelerin izinlendirme süreçlerine mevzuat ve uygulama düzeyinde çözüm üretilmesi, hayvancılık için uygun alan çalışmaların yapılması öncelikli beklentilerdendir. Yaklaşık 180 bin hektarlık bereketli ova varlığımızı korurken hayvancılık işletmelerimizin izinlendirme süreçlerinin kolaylaştırılmasını, organize tarım bölgeleri ile sektörün daha da

büyütülmesi için gerekli çalışmaların yapılmasını potansiyelinin değerlendirilmesi açısından oldukça önemli görüyoruz. Mazot, gübre, yem, elektrik ve sulama giderlerindeki artışın bitkisel ve hayvansal üretiminin maliyetini doğrudan etkilediği de ortadadır. Ülke genelinde özellikle küçük ve orta ölçekli aile işletmelerinin üretimini sürdürebilmesi için mevcut destekleme politikalarının maliyet değişiklikleri ve bölgesel ihtiyaçları doğrultusunda değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Sayın Bakanım, soluduğumuz havanın, suyumuzun, toprağımızın, biyolojik çeşitliliğimizin ve doğal hayatımızın güvencesi olan ormanlarımızın korunması ve bu emanetin gelecek nesillere teslim edilmesi en büyük sorumluluklarımız arasındadır. Orman Genel Müdürlüğümüzün 187 yıllık köklü geçmişi, kurumsal birikimi ve güçlü teşkilat yapısıyla orman varlığımızı korumak, geliştirmek ve sürdürülebilir şekilde yönetmek maksadıyla çalışmalarını kararlılıkla ve fedakârlıkla sürdürdüğüne de şüphe yoktur. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütünün 2025 Yılı Küresel Orman Kaynakları Değerlendirme Raporu'na göre Türkiye'nin 2020-2025 döneminde en fazla ağaçlandırma yapan ülkeler arasında dünya 3'üncüsü, Avrupa'da ise 1'inci sırada yer alması bunun bir göstergesidir. Ayrıca orman yangınlarıyla mücadelelerinin yalnızca yangın söndürmek olmadığını; önleme, hazırlık, erken tespit, etkin müşahede ve yangın sonrası yeniden ormanlaştırma süreçlerinin bir bütün hâlinde ele alınmasını görmek, görmeyi de hak etmektedir. Bununla ilgili yaptığınız yapay zekâyla ilgili bir çalışmanızın olduğunu biliyorum, ondan dolayı da ayrıyeten size teşekkür ediyorum. Orman yangınlarıyla mücadele, hava ve kara filosunun güçlendirilmesi, insansız hava araçlarının akıllı gözetleme sistemlerine, erken uyarı teknolojilerinden yapay zekâ destekli karar sistemlerine kadar teknolojinin sunduğu bütün imkânların sürece dâhil edilmesi bu konudaki kararlılığını tescil etmesi açısından oldukça önemlidir. Yeşil vatanı korumak geleceği korumaktır mottosuyla ormanların ve içinde yaşayan cümle canlıların korunmasına ayrılan her kaynağın yalnızca bugüne yapılan bir harcama değil, ülkenin yarınlarına yapılan stratejik bir yatırım olduğu da muhakkaktır. Bu mücadelenin kahramanlarını yani orman kahramanlarımızı huzurlarınızda bir kez daha kutluyorum.

Sözlerime son verirken insan olmanın gereği kendime, bir milletvekili olmam gereği milletimize, kulu olmam gereği de Allah'a karşı sorumluluğum sebebiyle bir hususu yüce Allah'ın insanlığa öğüdü El-Mübin olan kitabındaki kelamıyla hatırlatmak isterim: "Yeryüzünde yürüyen hayvanların ve iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi sizin gibi birer ümmettir." diyorum. Bütçenizin size, Bakanlığımıza, milletimize hayırlı olmasını diliyorum. Hepinize teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Osmanağaoğlu.

Şimdi de söz sırası Sayın Erol Keleş'te.

Buyurunuz lütfen.

EROL KELEŞ (Elazığ) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, Bakanlığımızın değerli bürokratları, Komisyonumuzun kıymetli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 yılı bütçe Komisyon görüşmelerinin ülkemize, milletimize ve üreticilerimize hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Tarım yalnızca üretim değil, gıda güvenliğimizin, kırsal kalkınmanın ve ülkemizin geleceğinin temelidir. Toprağı korumak, suyu verimli kullanmak ve üreticimizin emeğini katma değere dönüştürmek stratejik bir meseledir. AK PARTİ iktidarlarımız döneminde tarımsal üretimi destekleyen güçlü bir altyapı oluşturduk ve 2025 yılında tarımsal hasılamız 23 milyar dolara ulaştı. Ülkemiz tarımsal hasılada Avrupa'da 1'inci, dünyada 7'nci sırada yer almaktadır.

Sayın Bakanım, Elâzığ'ımız da tarım ve hayvancılık açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Son yirmi dört yılda şehrimize 130 milyarlık tarımsal destek ve yatırım sağlandı. İlimiz 4,4 milyon dekar tarımsal alana sahip olup yaklaşık 29 bin çiftçimiz bulunmakta, küçükbaş hayvan varlığımız 1 milyona, su ürünleri üretimimiz 48 bin tona ulaşmış durumda. Bu potansiyelin üretime dönüştürülmesinin yolu öncelikle sudan geçiyor. Devlet Su İşleri marifetiyle bugüne kadar 109 tesis hizmete alınmış, 18 sulama tesisiyle 171 bin dekar arazi suyla buluşmuş ve yıllık 3 milyar liralık zirai bir gelir artışı sağlanmıştır.

Özellikle Uluova Sulama Projesi'yle ilgili bir şeyler söylemek istiyorum Sayın Bakanım. Elâzığ tarımı açısından stratejik öneme sahip. Proje tamamlandığında yaklaşık 150 bin dekar tarım arazisi modern sulamayla buluşacak. 2026 yılında sağlanan ödenek için şahsınıza, Bakanlığınıza ve DSİ Genel Müdürlüğümüze teşekkür ediyoruz.

Sayın Bakanım, hemşehrilerimiz adına önemle ifade etmek istediğim bir husus var. Özellikle Uluova sulama çiftçimizin geleceği açısından büyük önem taşımakta. Bakanlığımızın 2027 yılında vereceği desteğin artırılması ve bu projenin nihai hedefe ulaşmasını arzu ediyoruz. Eğer bu sağlanırsa inşallah Uluova Sulama Projemizin birinci etabını 2027 yılının sonunda tamamlamış olacağız.

Bir diğer önemli yatırımımız Kuzova pompaj sulaması, yaklaşık 48 bin dekar araziye hizmet veren bir proje. Proje özellikle şu anda yüzer GES yatırımıyla enerji ihtiyacını karşılayacak bir duruma geldi, buranın da hızla tamamlanmasını arzu ediyoruz.

Sayın Bakanım, yine Karakoçan ilçemizin Yukarıovacık Göleti tamamlandığında Yukarıovacık, Aşağıovacık ve Durmuşköy'de 3710 hektar, Keban Altıyaka Göleti tamamlandığında ise 6 köyümüzde 8.630 dekar tarım arazisi modern sulamayla buluşacak. Devam eden bu önemli yatırımların hızlandırılması hususunda da desteklerinizi bekliyoruz.

Sayın Bakanım, Elâzığ'da yalnızca üretimi değil, üretilen ürünün katma değerini de büyütmek istiyoruz. Türkiye üst su balıkçılığında önemli bir üretim merkezi olan şehrimizde Keban balıkçılık ıslah ve üretim merkezi kurulmasını, ayrıca nitelikli damızlık ihtiyacının karşılanması amacıyla ilimizde bölgesel düve yetiştiricilik merkezinin oluşturulmasını özellikle bekliyoruz. Modern sera

üretimini geliştirecek enerji, sulama ve paketleme soğuk hava altyapısına sahip bir sera organizasyon tarım bölgesi kurulmasının üretim çeşitliliğini artıracağına ve yeni istihdam alanları oluşturacağına inanıyoruz.

Aynı şekilde üzüm, kayısı, badem ve diğer meyvelerimizin ham ürün olarak değil, işlenmiş, paketlenmiş ve daha yüksek katma değerle pazara sunulmasını sağlayacak tarıma dayalı sanayi yatırımlarının desteklenmesini bekliyoruz.

Küçükbaş hayvancılığımız açısından meraların etkin kullanılması ve göçer hayvancılıkta iller arası koordinasyonun güçlendirilmesinin de üreticilerimiz için önemli olduğunu vurgulamak istiyorum.

Elâzığ'da suyu toprakla, üreticiyi destekle, ürünü sanayi ve pazarla buluşturduğumuz ölçüde tarımsal kalkınmanın daha da güçleneceğine inanıyoruz. Bugüne kadar şehrimize yapmış olduğunuz destekler için size, ekibinize sonsuz teşekkürlerimizi iletiyorum ve 2027 bütçemizin ülkemize, üreticilerimize ve tarım sektörümüze hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi de söz sırası Sayın Tahtasız.

Buyurunuz lütfen.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Sayın Yumaklı, size Çorum'dan tarlasını ekmek için borçlanan, ürününü sattığında borcunu kapatamayan, traktörü haczedilen, hayvanını beslemekte zorlanan, süt para etmeyince ineğini kesen, ne ekerse eksin dert biçen 45 bini aşkın çiftçimizin sitemli bir selamını getirdim. Çiftçimiz buğday, arpa ekiyor, maalesef dert biçiyor; şeker pancarı, ayçiçeği ekiyor, para etmiyor; çeltik ekiyor, cebindeki parayı suya saçıyor, köyler boşalıyor, çiftçinin ortalama yaşı 58'e yükseliyor, Tarım Bakanlığı ise izlemekle yetiniyor. Siz ineklerin memesinden akan sütü, tarladan çıkan ürününü enflasyon sebep olarak görüyorsunuz ve hâlâ çiftçiyi desteklemiyorsunuz. Maliyetlerin yüzde 100'den fazla arttığı bir dönemde ürünlere sadece yüzde 25 zamla, o da eliniz titreyerek veriyorsunuz. Yazık değil mi bu çiftçinin durumuna?

Sayın Bakan, şeker pancarı alım fiyatını ton başına 3.720 lira olarak açıkladınız, pancar üreticisinin talebi en az 4.200 liradır, üreticimizin talebini karşılayın; doğal afetler nedeniyle kotasını dolduramayan çiftçilerimize uygulanan cezaları kaldırın; fabrikaların kota, fire, polar ve nakliye uygulamalarını lütfen denetleyin.

Osmancık çeltiğinin kilogram başına alım fiyatı 38 lira olarak açıklandı, buna karşın 29 liradan zor alıcı buluyor. Toprak Mahsulleri Ofisi 50 randıman altındaki çeltiği geri çeviriyor, çiftçiyi tüccarın maalesef kucağına gönderiyor. Çeltik üreticilerimizin randıman sınırının 40-45'e düşürülmesini talep ediyoruz. Sezonda Obruk Barajı'nın dip savaklardan bırakılan soğuk ve tuzlu suyu nedeniyle Dodurga, Laçin, Osmancık ve Kargı ilçelerimizde çeltik verimi bu sene yüzde 29 düştü. Ayçiçeğinin kilogram başına üretim maliyeti 35 lira olmasına rağmen açıklanan fiyat 34 lira, çiftçi zararda, enflasyon canavarına çiftçimizi yedirmeyin. Sübvansiyonlu çiftçi kredisinin üst limiti yıllardır aynı. 2021 yılında 50 bin lira iken çiftçimiz 5 tonluk 2 adet römork alabiliyordu, bugün 300 bin liraya 1 tane römorku zor alıyor. Çiftçiye nefes aldıran bu kredinin üst limitini yeniden düzenlemeniz gerekmektedir.

Yine, üreticinin Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerine olan borcu faizsiz ertelenmeli, tarımsal üretim üzerindeki ÖTV ve KDV yükü kaldırılmalıdır. Çiftçimize gübre ve mazot desteği ödemeleri ekim zamanında yapılmalıdır. Tarımsal sulamaya özel indirimli tarife uygulanmalı, çiftçinin elektrik borcu tahsilatını harman zamanı yapmalıyız.

Sayın Bakan, Çorum'un yıllardır çözülmeyen sulama sorunlarını doğrudan muhatabı Bakanlığınız ve Bakanlığınıza bağlı DSİ Genel Müdürlüğü. Kızılırmak akıyor, maalesef Çorumlu bakıyor. 2023 yılında ihalesi yapılan Serban ve Uğurludağ Başkışla Göletlerinin toplam proje bedeli 900 milyon lira ama açıklanan ödenek sadece 2 milyon lira. Bu ödenekle bu yatırımlar yapılmaz, siz vatandaşla dalga geçmeyin lütfen bırakın. Cemilbey Barajı ile Sungurlu Barajı ve Sulama Projesi hangi aşamada? Şeyh Mustafa Göleti 2012 yılında imzalanan sözleşmenin üzerinden on dört yıl geçti, hâlâ bu yatırım yapılmadı. Yaklaşık 18 bin dekar araziyi modern sulamaya kavuşturacak Alaca Barajı Sulaması Yenileme Projesi'nin ihalesi sonuçlandı mı? İskilip Derekargın Göleti sulama altyapısındaki bütün eksiklikler giderilmedi. Kargı Aksu Tabiat Parkı'nı ne zaman yapacaksınız? İl Özel İdaresi tarafından beş yıl önce yapılan Eskiköy'deki membran havuz maalesef çürüyor. Bu projeye güvenerek kiraz ağacı diken Esençay ve Eskiköy'deki ağaçlar kuruyor. Alaca Küçükhırka, Dağkarapınar ve Ortaköy Aşdağul Göletlerine tasarruf tedbirleri nedeniyle kaynak aktarılmadığını bizzat DSİ Bölge Müdürünüz açıkladı. Şubat ayında Küçükhırka Göleti'ne 2026 yılında başlanacağını söylediniz ama maalesef orada da ödenek yok. 2010 yılında ihale edilen ve tamamlanan Sungurlu Aşağı Fındıklı Barajı'nın sorunları hâlâ on altı yıldır neden çözülmedi? Sungurlu, Diği ve Krankışla Barajlarının arıtma ve isale hatları yapılmadı, bunlar yapılmayınca buradaki vatandaş buradan sadece balık mı tutacak? İskilip Barajı'nın sulama şebekesi, "Süreyyabey Barajı'ndan Alaca ve Ortaköy'e su aktarılacak." dediniz ama hâlâ yapılmadı. Harmancık Şeyhmustafa, Aşdağul İncesu, Ortaköy Senemoğlu, Kayaağzı, Bayat Akseki, Mecitözü Hıdırlık, Kargı Aksu, İskilip Kutluözü, Yenice ve Yukarıörenseki, Osmancık Karalargüney Gökdere Sulama Kanalı, Alaca İsmailli, Perçem ve Sincan, Merkez Düvenci, Yoğunpelit ve Sungurlu Tatlı Göleti yatırımları ne zaman tamamlanacak? Uludağ Tımarlı Sulama Projesi'nin ikinci etabı ile İbrahimköy, Seyitnizam, Kızılhamza ve Dutludere sulama kanalları ne zaman tamamlanacak?

Çorumlu çiftçimiz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi de söz sırası Sayın Bilal Bilici.

Buyurunuz lütfen.

BİLAL BİLİCİ (Adana) - Sayın Bakanım, değerli milletvekilleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Atatürk 1931'de Adana'da çiftçilerimizle bir araya geldiğinde "Köylü hepimizin velinimetidir." demişti, aradan doksan beş yıl geçti, Çukurovalı çiftçimiz hâlâ üretmekte, alın teri dökmekte ama emeğinin karşılığını alamamakta. Bugünlerde çiftçimiz kan ağlamakta, sadece Adana'da değil ama Türkiye'nin her yerinde durum böyle.

Yer fıstığı meselesine geleceğim. Türkiye'nin en fazla yer fıstığı Adana'da üretilmekte. Aşırı yağışlar nedeniyle bu ürünlerin yaklaşık yüzde 70'i hasat edilemedi. Çiftçimizin kredi borçları en azından bir, iki yıl faizsiz ertelenmelidir diyorum. TMO fındıkta olduğu gibi yer fıstığında da dengeleyici bir görev üstlenmelidir ve Adanalı çiftçinin ürünlerine sahip çıkmalıdır diyorum. Nasıl Karadeniz'de yatırımlar oluyorsa, sahip çıkılıyorsa, destekler veriliyorsa Adana'ya da verilsin diyorum, verilemiyorsa bile en azından zekâtı verilsin diyorum.

Üretim ve ithalata gelince, geçtiğimiz yıl ürettiğimiz soyanın 27 katını ithal ettik. Ürettiğimiz her 10 ton mısıra karşılık 6 ton mısır ithal ettik. Ayçiçeğinde de benzer bir tablo var. Buğday üretimimiz yüzde 14 geriledi, ithalatımız 5 milyon tona yaklaştı. Çukurova'nın beyaz altını pamuk kara altın oldu; on yılda üretimimizin üçte 2'sini kaybettik. Adana son bir yılda buğday üretiminin yüzde 33'ünü, limon üretiminin yüzde 44'ünü, soya ve ayçiçeği üretiminin yüzde 21'ini azalttı. Narenciyede ise durum daha facia. Adana Türkiye narenciye üretiminin yüzde 40'ını karşılamakta ama bugün limon, mandalina 1 liraya bile satılamamakta, alıcı bulamamakta, hepsi dalında. Stratejik ürünler olan buğdayı, soyaya, mısıra, pamuğa, ayçiçeğine yeterli destek verilmedi zamanında ve çiftçi ondan dolayı meyveye yöneldi, şimdi de yüzde 6 eğim şartıyla bahçe kurmaya kısıtlama getirilmekte. Üretici dertli, ihracatçı sıkıntılı, vatandaş mutsuz bu durumda. Çiftçi bitmiş durumda; yasakçı ve kısıtlayıcı bir anlayışla bir yere varamayız, bunu ifade etmek istiyorum. Yirmi beş yıldan beri bu ülkenin başında aynı iktidar. Narenciye ve Adanalı çiftçi için üretim planı stratejisi neden geliştirilemedi bunu sormak istiyorum.

Gıda enflasyonunda dünya 4'üncüsüyüz, OECD 1'incisiyiz. Tabii, şunu biliyoruz: Rusya-Ukrayna savaşından dolayı narenciye ihracatı sekteye uğradı, gemi seferleri yapılamıyor, yapılamadığından dolayı ürünler satılamadı ama yaşanabilecek her türlü duruma ve şartlara göre önce lojistik anlamında alternatifler yirmi beş yıldan beri geliştirilmeliydi. Bunu da ifade etmek istiyorum, altını çiziyorum.

Çiftçilerimizin talebi net. DFİF desteği verildi yüzde 5'ten ama bunun yüzde 10'a çıkarılmasını talep ediyoruz. Tüm narenciye ürünleri için, portakal ve greyfurt da DFİF desteğine dâhil edilmelidir diyorum. Destekler altı-sekiz ay sonra değil, hızlı bir şekilde ya bir-iki ay içerisinde mahsup edilmeli veya nakden yapılmalıdır diyorum DFİF'te. İhracat pazarları sadece Avrupa, Rusya, Ukrayna değil ama Güney Kore'ye, Tayvan'a, Çin'e ve ABD'ye narenciye özelinde ihracatın önündeki engeller kaldırılmalı diyorum; karantina antlaşmaları olsun, devletler arası protokoller olsun. Mesela, bugünlerde Mısır Güney Kore'ye narenciye ihracatına başladı ama biz de geriden gidiyoruz. Japonya'nın portakalımıza uyguladığı yüzde 32'lik vergi bir an önce düşürülmeli. 2023 yılında uygulanan yüzde 50 sulama desteği yeniden yapılmalı ve en kötü durumda, Adanalı çiftçiler için sulama borçları, ödemeler kasım sonundan aralık sonuna ertelenmelidir diyorum.

Son olarak şunları da ifade etmek istiyorum: Ben de çiftçi bir ailenin evladıyım, bireyiyim, çiftçilerimizin sıkıntılarını bizzat yaşayarak görüyorum. Söylediklerime sadece muhalefet eleştirisi olarak bakmayın lütfen. Sizi bu vesileyle memleketim Adana'ya davet ediyorum. Siyaseti ve bürokrasiyi bir kenara bırakalım ama çiftçinin, üreticinin sıkıntılarını birlikte doğrudan kendilerinden lütfen dinleyin. Özellikle bu zor günlerde yaşadıklarını da Adana'da yerinde örnekleyelim diyorum.

Saygılarımı sunuyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın İbrahim Akın'da.

Buyurunuz lütfen.

İBRAHİM AKIN (İzmir) - Değerli Bakan, sayın milletvekilleri; öncelikle, Tarım Bakanlığı, orman ve aynı zamanda ilgili olduğunuz alanın dünya insan sağlığı bakımından ve özel olarak da ülkemizdeki insan ve canlı hayatı bakımından çok önemli bir konu olduğunu ve dolayısıyla sorumluluğumuzun hep beraber çok yüksek olduğunun farkında olarak bu tartışmaları yapmakta fayda olduğunu düşünüyorum. Zira, yaşadığımız koşullarda özellikle iklim bakımından bir COP31'i arkada bıraktık. COP31 iklim bozukluğu açısından değerlendirildiğinde iki temel sebebi var. Bir, fosil yakıtların üretiminde yüzde 85 payı var, diğeri de özellikle sanayi tipi tarım üretimlerinin yarattığı yüzde 15'lik payı var. Dolayısıyla COP31'in bu bakımdan, başarısız bir şekilde, aynı zamanda, bir müzakere yapılırken anlaşma yapılamayan bir sonuçla gerçekleşmiş olmasının tarihsel olarak gerçekten kötü bir durum olduğunu ifade etmek istiyorum.

Bir başka bir mesele de COP31 yapılırken -sizin alanınıza giren- özellikle yeriyle ilgili çok ciddi tartışmalar oldu. 300 dönüme yakın bir arazi resmen orada asfalt ve beton oldu. Tarımı bu kadar önemsizleştirerek COP31 karşısında iklim politikalarını tutarlı bir şekilde ifade etmenin mümkün olmadığını düşünüyorum ve dolayısıyla tarım ve sanayi meselesinin birlikte ele alındığında tarımın öncelikle korunması gereken bir konu olduğunun altını çizmek istiyorum.

Şimdi, arkadaşlarımız çok fazla detaya girdiler ama ben de şunu söylemek isterim ki: Türkiye'nin her tarafını dolaşıyoruz ve özellikle, temel gıdalarımız açısından, Türkiye'nin temel üretim politikaları bakımından değerlendirildiğinde, özellikle tarla ve market arasındaki zincir açısından bakıldığında korkunç bir uçurum olduğunu bütün arkadaşlar söylediler. Bakın, size şöyle rakamlar söyleyeceğim. Geçen seneye göre, bugün mevcut koşullarda tarladan satılan ürünlerin ederi ve piyasadaki mevcut durumu açısından

bakıldığında korkunç bir uçurum var. Bunu kabul ettiğinizin farkındayım çünkü bununla ilgili, yaklaşık 40'ın üzerinde şirkete operasyon yapılarak değerlendirildiğini, gözaltına alındığını, soruşturma yapıldığını kamuoyunda duyduk. Ancak şunu söylemek isterim ki: Bu bence bir tercih yani piyasanın uhdesine bırakılmış, küçük çiftçiyi korumamış, insanların gıda güvenliğini sağlama konusunda önlem almamış bir durumla karşı karşıya olduğumuzu görüyorum.

Bunun bence 2 sebebi var. Birincisi, ülkemiz enflasyon baskısı altında, gıda meselesinin yükselmesini engellemek bakımından büyük ölçüde piyasanın uhdesine bırakıldı ve olması gereken destek sağlanmadığı için özellikle ekonomik olarak bir politika uygulandı. Bu şunu gösteriyor ki: Dünyanın her tarafında özellikle tarımla ilgili politikalarını tutarlı bir şekilde yürüten ülkeler tarımı destekliyorlar ve bu desteklerini sonuna kadar sürdürüyorlar ama bizim ülkemizdeki insanlar ürettiklerini tarlada bırakıyorlarsa, devlet de buna sessiz kalıyorsa burada bir tercih vardır. Bu tercih de üreticiden yana bir tercih değildir, sermayeden yana bir tercihtir, piyasaya bırakılmış bir üreticiyle, köylüyle karşı karşıya kalınmış bir durum olduğunu buradan bir kez daha ifade etmek istiyorum.

Bakın, Birleşmiş Milletler toplantısına katıldık COP31'de, orada Birleşmiş Milletler bünyesinde toplantı yapıldı. Sayın Meclis Başkanımız Numan Kurtulmuş bir konuşma yaptı, yaptığı konuşmada şöyle bir tespit yaptı: "Dünyanın bu hâle gelmesinin temel nedenlerden biri, insanlığın doğaya sahip çıkma iştahı ve vahşi kapitalizmdir." dedi. Aslında, bizim biraz önce söylediğimiz tespiti onaylayan bir yaklaşımdı; ben bu bakımından bu tespitin altını çizmek istiyorum. Bir başka tespit yaptı. "Dünya yani burası bizim evimizdir, ortak evimizdir. Nehirlerimiz, derelerimiz, okyanuslarımız, dağlarımız, ovalarımız şahsi malımız değildir ve korunması gerekir." dedi. Eğer koruyamıyorsak ona karşı ihanet ediyoruz demek istedi ve altını çizerek de özellikle buradan Filistin'e bağladı. Filistin meselesinde de orada bir katliam yaşandığını, dedelerinden, atalarından, babalarından kalan topraklarındaki o canın, zor gelişen, dünyanın en nadide ağaçlarından olan zeytin ağaçlarının köklerinden sökülüp atılmasının ve zeytin ağaçlarını kesmelerinin bir çevre tahribatına şampiyon olduğunu ifade etti.

Şimdi, bunlar çok güzel sözler ama maalesef, bizim ülkemizde, başta Akbelen'de olmak üzere aynı pratik yaşanıyor bakın ve sadece orada değil, aynı zamanda ülkemiz, Afrin'de de zeytinleri söktü, dağıttı ve oradaki binlerce zeytin ağacının belgeleriyle beraber söküldüğüne biz tanık olduk. Dolayısıyla bu tespitleri yapmak yetmiyor, önlem almak gerekiyor. Teorik tespit ile pratik arasında hayat bağlantısını kuramadığınız zaman gerçeğin dışına düşüyorsunuz. Dolayısıyla, şu anda bizim ülkemizde kamuoyuna yansıyan gerçek ile hayatın içindeki gerçeğin çelişkilerini fiilen biz burada yaşıyoruz.

Ben buradan bir kez daha söyleyeyim: Akbelen'e artık dokunmayın, fosil yakıtların arkasında durmayın demek istiyorum ve başka bir konuya değineceğim ama vaktim doldu.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Gürsel Erol'da.

Buyurunuz lütfen.

GÜRSEL EROL (Elâzığ) - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, sayın milletvekilleri, Bakanlığımızın değerli bürokratları; ben de hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, 2027 bütçenizin Bakanlığınıza ve ülkemize hayırlı olması dileklerinde bulunuyorum.

Ayrıca, konuşmama başlarken bir değerlendirme yaparak başlamak isterim. İktidar, muhalefet ilişkileri açısından ulaşılabilir bir Bakansınız. İllerimizde yaşadığımız sorunlarla ilgili ulaşmamız gerektiği zaman da size istediğimiz zamana ulaştığımız için de ayrıca, nezaketiniz için de size teşekkür ederim.

Benden önce ilimizin, Elâzığ'ın 2 milletvekili de yerel anlamda taleplerimizi gündeme getirdiler. Ben de 2 arkadaşımızın, AK PARTİ milletvekili arkadaşlarımızın Elâzığ'ın yereldeki bu sorunlarıyla ilgili değerlendirmelerine katılıyorum ve eklemeler yapmak istiyorum.

Sayın Bakanım, bunlardan birincisi: Bizim Elâzığ'da iki tane aşiret vardır, Şavak ve Beritan aşiretleri vardır. Bunlar geleneksel yöntemle küçükbaş hayvancılığı yaparlar; hatta Erzincan tulum peyniri diye bilinen peynir, aslında Şavak peyniridir, Şafak aşireti üretir ve Erzincan yaylalarında üretilir. Bu aşiretlerin, daha doğrusu, küçük hayvanla uğraşan aşiretlerin en büyük sorunu yayla sorunu yani bu yayla meselesinde her yıl aynı sorunlar önümüze geliyor. Kiralanma süreciyle ilgili, hayvanlarının yaylalara götürülme süreciyle ilgili her yıl aynı sorunları sürekli yaşıyoruz. Hâlbuki sanayi yatırımlarına devlet teşvik verirken, yatırımların bir an önce hızlanmasına yönelik vergi muafiyetleri getirirken geleneksel yöntemlerle, insan gücüyle üretime katkı veren bu aşiretlerin bu taleplerinin değerlendirilmesini sizden rica ediyorum.

Bir de Elâzığ gerçekten kamu yatırımlarında belki de Türkiye'de 81 il arasında en fazla pay alan illerden biri ama sorun paranın gelmesi, kamu kaynağının bütçesinin aktarılması değil, planlama hatası. Bunun ilgili geçtiğimiz yıllarda, sizden önceki Bakanlık dönemlerinde ilin içme suyu sorunu çözümüyle ilgili Hamzabey Barajı yapılmış ve 2040 yılına kadar Elâzığ'ın içme suyu sorunu kalmadığı söylenmiş ama aradan iki üç yıl geçmesine rağmen ne yazık ki Elâzığ şu anda Hamzabey Barajı'ndan içme suyunu temin edemez duruma gelmiş ve belediye yeni alternatiflerin içine girmiş durumda. Su kaçağı var, bu su kaçağından dolayı her yıl DSİ yeni ihaleler yaparak enjeksiyon ihaleleri yapıyor, tedbir almaya çalışıyor ama buradaki Hamzabey Barajı'nın su rezerviyle ilgili Elâzığ'ın içme suyunu çözmek mümkün değil. Benim sizden ricam: Bu Hamzabey Barajı'nın fiziki koşullarının iyileştirilerek tarım amaçlı kullanılabilir mi, teknik bir raporunun ve incelemesinin yapılmasıyla ilgili.

Sayın Bakanım, Elâzığ aslında bir ova şehri, bir tarım şehri, özellikle Elâzığ üzümü ve şeker pancarımız bizim Elâzığ'da üretilen en başlı ürünlerimizden ikisi. Şeker pancarında kota sorunumuz var. Şeker fabrikamızın teknolojisi yıpranmış bir teknoloji ve

kotadan alınan pancarı bile işleyecek kapasitede değil, çoğu zaman Malatya'ya gönderiliyor şeker pancarı. Şeker fabrikamızın modernizasyonunun yapılarak, üretim değerlerinin artırılarak yenilenmesiyle ilgili bir talebimiz olacak.

Yine, üzüm sorunumuz var. Yani gerçekten Elâzığ üzümü aroması açısından belki de dünyadaki en ender üzümlerden biri ama pazarlama sorunumuz var. Bu yıl yine ilimizin AK PARTİ milletvekilleri ve MHP milletvekilleriyle birlikte Tarım Bakanlığımızın dışında ayrıca Ticaret Bakanlığımızla görüştük üzümün pazarlanmasına yönelik. Üretici üretiyor ama ürettiğini değerlendiremiyor Sayın Bakanım. Yani bunlarla ilgili tedbirler alınırsa en azından oradaki üreticinin ürettiği ürünler satılır ve bir dahaki yıl "Biz ürettiğimizi nasıl pazarlayacağız?" kaygısı yaşanmaz diye düşünüyorum.

Bir de Sayın Bakanım, ben özellikle bir konunun altını önemle çizmek istiyorum: Bu iklim değişikliğinden dolayı bölgelerde yağış oranları değişti, mevsimsel geçişlerin farklılıklarından dolayı ürünler de değişmeye başladı. Mesela bizim bölgede ekilen nohut ve mercimek artık tarlada çürüyor yani mevsimlerin uzamasından kaynaklı, değişkenliğinden kaynaklı. Ayrıca, bölgede tarımsal ürünlerin yeniden planlanması lazım bilimsel araştırmalara, verilere dayalı olarak. Bu konuda da bir araştırma yaparsanız memnun olurum.

Son olarak bir önerim olacak: Orman muhafaza memurluğu... Biliyorsunuz, özellikle, bu orduda, askeriyede, Silahlı Kuvvetlerimizde uzman er ve erbaşlarımız var. Bunlar son derece aslında profesyonel olarak silah eğitimi almış, güvenlik açısından da son derece üst düzeyde eğitim almış insanlar ama sözleşme süreleri bittiğinde istihdam edilmeleriyle ilgili sorunları var. Bunlar da orman muhafaza memuru olarak değerlendirilebilir diye düşünüyorum.

Tekrar Bakanlık bütçenizin hayırlı olmasını diliyorum.

Teşekkür ederim, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Yüksel Arslan.

Buyurunuz lütfen.

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Sayın Başkan, Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri; sizleri saygıyla selamlıyorum.

Burada hep beraber Ankara Milletvekili Sayın Orhan Yegin'i -Komisyon Üyesi- dinledik; neredeyse hepimizin işi gücü bırakıp çiftçilik yapası geliyor. Öyle bir tablo çizdi ki insanın Türkiye'de çiftçilikten başka hiçbir şey yapmaması gerektiğini düşündüm. Öyle mi ama? Herhâlde Ankara Milletvekili ama taşraya çok gitmiyor. Onun hemen konuşmasının arkasından beni köylüler aramaya başladı, pancar üreticileri, buğday üreticileri. Hele bir de orada bir laf etti, "Buğday tarlaları hep ekiliyor." dedi. Anadolu'da buğday tarlası boş kalmaz, ayıp karşılanır; adam yemez, içmez tarlasını eker. Ancak kendisinin konuşmasının ardından içeride yoğun bir telefon gelmeye başladı. Hadi diyelim ki pancarda, buğdayda sıkıntı var. E, burada konuşuluyor: Üzümde yok mu? Zeytinde, narenciyede sıkıntı yok mu? Hepsinde sıkıntı var. Anlaşılan Ankara'dan taşra farklı gözüküyor.

Sayın Bakan, çiftçimiz kuraklık olduğunda verim düşüklüğünden, bereketli bir yıl geçirdiğinde ise fiyatların düşkünlüğünden mağdur oluyor. Peki, bu çiftçi ne zaman kazanacak? Kuraklığın yaşandığı dönemde çiftçimiz düşük verimle mücadele ederken ürününü Toprak Mahsulleri Ofisine teslim etmek istiyor. Tabii, kuraklık döneminde buğdayın protein oranı yüksek ama içindeki ot oranı da yüksek. Diyorlar ki: "Bu ekmekli değil, yemlik." "E, peki, yemlik olarak alın." diyoruz, "Yer yok." diyorlar. Alsalar bile -biliyorsunuz- bir de yer parası alıyorlar, o pek göze çarpmadı ama alıyorlar. Randevu sistemi ve ürün kabul kriterleri de çiftçimizi mağdur etti. Bu yıl ise verim artırmasına rağmen birçok üreticimiz fiyatların düşük olmasından yana çok mağdur oldular. Depolarda yer kalmadığı gerekçesiyle ürünü tüccara daha düşük fiyata satmak zorunda kaldığını ifade ediyorlar.

Sayın Bakanım, bir diğer önemli konu da şeker pancarı üretimi. Ankara'nın pancar üreticisine açıklanan fiyatların maliyetlerini karşılamadığını, gelecek yıl pancar ekmeyeceklerini söylüyorlar. Mazot, gübre, tohum, zirai ilaç, sulama, elektrik, işçilik ve nakliye maliyetleri sürekli artıyor. Ürün alım fiyatlarını belirlerken çiftçinin bütün üretim maliyetlerini hesaba katarak yapmamız gerekiyor. Katıyorsunuz belki ama enflasyon o kadar hızlı ki iki ay sonra tekrar aynı sıkıntıları yaşıyoruz. Ailesini geçindirebilmesi, borcunu ödeyebilmesi ve ertesi yıl yeniden üretim yapabilmesi gerekir. Verdiğiniz destekleri anlatıyorsunuz ancak önemli olan desteğin kaç lira olduğu değil, çiftçinin üretim maliyetinin ne kadar karşılandığıdır.

Sayın Bakanım, üretim kadar önemli olan bir başka konu da milletimizin tükettiği gıdanın güvenliğidir. Yurt dışına ihraç ettiğimiz bazı tarım ürünleri pestisit kalıntıları ve gıda güvenliği kriterlerine aykırılık nedenleriyle geri gönderiliyor. Peki, geri gönderilen bu ürünlerden ne oluyor? Ne kadarı imha ediliyor? İç piyasaya sürülmelerini önlemek için nasıl bir denetim yapıyoruz? Yaş sebze ve meyve hallerinin girişlerinde hızlı tarama sistemleri kurularak şüpheli ürünler neden laboratuvar analizlerine tabi tutulmuyor? İşlenmiş gıdalarda kullanılan katkı maddeleri, renklendiriciler, koruyucular ve tatlandırıcılar yeterince denetleniyor mu? İnsan sağlığına zarar verebilecek maddelerin tespiti için vatandaşımızın şikâyet etmesini mi bekleyeceğiz? Sağlık Bakanlığının hastalıklarla mücadeleye ayırdığı kaynakları konuşurken Tarım ve Orman Bakanlığının sağlıklı gıdaya erişim konusundaki sorumluluğunu da konuşmak zorundayız çünkü insan sağlığı yalnızca hastanede değil, tarlada ve sofrada da korunur.

Sayın Bakanım, Bakanlığınızın görev ve sorumluluk alanı son derece geniş: Tarımsal üretimin planlanması, desteklenmesi, gıda güvenliğine ilişkin mevzuatın hazırlanması, uygulanması ve denetlenmesi Bakanlığınızın sorumluluk alanında. Bütün bunların yanında ormanlarımızın korunması ve su kaynaklarımızın yönetimi de Bakanlığınıza bağlıdır. Özellikle insan sağlığı açısından büyük önem taşıyan gıda denetiminin etkin bir şekilde yapılabilmesi için laboratuvar sayısı, analiz kapasitesi ve denetim personeli mutlaka artırılmalıdır. Ayrıca, iklim değişikliğinin etkileri her geçen yıl daha fazla hissediliyor. Kuraklık, azalan yer altı suları ve su

kaynaklarımızın verimli kullanılması önümüzdeki yıllarda çok daha ciddi sorunlarla karşılaşabileceğimizi gösteriyor. Bu nedenle, su kaynaklarımızın korunması, planlanması, etkin yönetilmesi için müstakil bir Orman ve Su Bakanlığı kurulması doğru olacağı kanaatindeyim. Su meselesi artık yalnızca bir tarım meselesi değil, Türkiye'nin geleceğini ilgilendiren millî bir güvenlik meselesidir.

Sayın Bakanım, tarım politikalarının başarısı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

YÜKSEL ARSLAN (Ankara) - Hayırlı uğurlu olsun.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Arslan.

Şimdi de söz sırası Sayın Ayşe Sibel Ersoy.

Buyurunuz lütfen.

AYŞE SİBEL ERSOY (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, Sayın Bakan, kıymetli bürokratlar, Komisyonumuzun değerli üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Küresel ölçekte gıda arzının jeopolitik rekabetin bir unsuruna dönüştüğü, iklim değişikliğinin üretim coğrafyasını yeniden şekillendirdiği bir dönemden geçiyoruz. Bu koşullar tarımsal üretimin stratejik bağımsızlık açısından taşıdığı tarihsel önemi daha da belirginleştirmektedir.

Değerli Komisyon üyeleri, Türkiye 2025 yılında 83,2 milyar dolara ulaşan tarımsal hasılasıyla Avrupa'da 1'inci, dünyada ise 7'nci sırada yer almıştır. Aynı yıl tarım ve gıda ürünleri ihracatımız 32,6 milyar dolara ulaşmış, sektörümüz 6,55 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiştir. Su ürünleri sektörümüz de 1 milyon 37 tonluk üretimi ve 2,3 milyar dolarlık ihracatıyla bu ekonomik güce önemli bir katkı sağlamıştır ancak aynı yıl tarım sektöründe yüzde 8,5'lik daralma üretimin ekonomik ve iklimsel risklere karşı dayanıklılığını arttırma ihtiyacını ortaya koymaktadır.

2027 yılında tarım sektörüne yönelik doğrudan destekler, kredi sübvansiyonları, yatırımlar ve diğer finansman araçlarıyla yaklaşık 1 trilyon 305 milyar liralık kaynak öngörülmektedir. Tarımda finansman ihtiyacı ekim döneminde, gelir ise hasat ve pazarlama sonrasında ortaya çıkmaktadır. Artan girdi maliyetleri ve fiyat dalgalanmaları bu finansman yükünü ağırlaştırmaktadır. Bu nedenle 2025 ve 2026 yıllarında kullanılan sübvansiyonlu tarımsal kredilerin faiz avantajı korunarak vadelerin uzatılması ve kredi üst limitlerinin güncel üretim maliyetlerine göre yeniden belirlenmesi üreticilerimizin finansman koşullarını iyileştirecek önemli bir adım olacaktır.

Sayın Bakan, Adana 5,5 milyon dekar tarım alanı ve 46 bin çiftçisiyle Türkiye'nin mandalina üretiminin yüzde 51'ini, soya üretiminin yüzde 57'sini ve yer fıstığı üretiminin yüzde 46'sını tek başına karşılamaktadır. Bu kapasitenin ekonomik karşılığını korumak ürünün yetiştirilmesi kadar zamanında ve değerinde pazarlanmasına da bağlıdır. Rusya ve Ukrayna pazarlarına erişimde yaşanan lojistik güçlükler ve artan taşıma maliyetleri narenciye üreticilerimizin gelirlerini baskılamaktadır. İhracat aksamalarından etkilenen üreticiler için hedefli navlun destekleri ve uygun koşullu kredi ertelemelerinin değerlendirmesini bekliyoruz. Ayrıca Çukurova'nın yaş meyve, sebze üretimini ne Orta Asya pazarlarına ulaştıracak soğuk zincirli demir yolu taşımacılığının geliştirilmesi bölgenin ihracat rekabetini kalıcı biçimde arttıracaktır.

Tarımsal üretimin geleceğini belirleyecek bir diğer kritik mesele su yönetimidir. Devlet Su İşleri tarafından Adana'da bugüne kadar gerçekleştirilen yatırımlar önemli bir altyapı oluşturmuştur ancak iklim değişikliğinin etkileri karşısında mevcut sulama sistemlerinin modernizasyonu artık ertelenemeyecek bir ihtiyaçtır. Aşağı Seyhan Ovası Kapalı Devre Basınçlı Sulama Projesi yaklaşık 1 milyon 549 bin dekar alanı kapsayan ve toplam maliyeti 124 milyar lira olarak hesaplanan stratejik bir yatırımdır. Projenin ilk etabının 2026 yılı yatırım programına alınmasını değerli buluyoruz. Bundan sonraki aşamada ihale ve uygulama süreçlerinin hızlandırılması, yatırımın öngörülebilir bir takvim içerisinde tamamlanması büyük önem taşımaktadır.

Milliyetçi Hareket Partisi olarak millî ekonomimizin ve gıda egemenliğimizin teminatını çiftçilerimizin üretime devam edebilme iradesinde ve imkânında görüyoruz. Bu düşüncelerle Tarım ve Orman Bakanlığımızın 2027 bütçesinin vatanımıza, milletimize hayırlı olmasını diliyorum.

Saygılar sunuyorum.

Teşekkürler.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Mehmet Baykan'ın.

Buyurunuz lütfen.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Bakanım, Bakan Yardımcılarımız, bürokrat arkadaşlarımız, milletvekili arkadaşlarım; ben de Bakanlık bütçemizin hayırlı olmasını dileyerek başlıyorum.

Efendim, Rekabet Kurumu Ferreroyu soruşturma kapsamına aldı. Ben şimdi kaç gündür bekliyorum kimlerle konuşacak acaba fakat kimseden ses çıkmıyor. Özellikle ne diyeceğini merak ettiklerim var. Hani şu, Yeni Partinin tarım şeysi var ya -isim vermiyorum- mesela, ondan bekliyorduk, bir şey gelmedi. Hani Ordu'ya gelmiş "Ferrero çok güzide bir kurumdur, onunla uğraşmayın." falan deyip Ferrero'yu savunan arkadaş var ya. Bu arkadaş geçen gün Şili fındığını övüyor, Şili fındığını bizim tavuklara versen yemezler. "Fındık ağacı 84 kilo fındık veriyor." diyor. O bir kere ağaç değil, dönümden bahsediyor. İşte bu kadar fındıktan bihaber. İşte, inovasyon, katma değer; böyle iki süslü kelime, bir süslü kemerle olmuyor bu işler.

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - Siz çok iyi biliyorsanız telefonunu bulup arayabilirsiniz kendisini, ulaşmak çok zor değil kendisine.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Kovboy fındıktan bihaber adam, iki inek güttü diye işte, bu şekilde "tarım gölgesi" diye takdim ediliyor. Her yerde bu adamı "tarım şeysi" diye takdim ediyorlar.

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - Tarımdan Sorumlu Genel Başkan Yardımcısı, öyle "şeysi, meysi" değil!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Ben demiyorum efendim, ben demiyorum; arkadaşınız diyor, bekleyin.

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - Arayabilirsiniz kardeşim, o kadar zor bir şey değil!

MEHMET BAYKAN (Konya) - "Global sermayenin Türk siyasetine yerleştirdiği bir Truva atıdır, sermayenin adamıdır. Zaten bu ekip sermayeyle haşır neşir. Değerli yurttaşlarım, fındık üreticileri; siz emekten yana mı, sermayeden yana mı olanları tercih edeceksiniz; buna karar verin. (Yeni Parti ve DEM PARTİ sıralarından gürültüler) Emek hakkını savunan, üreticinin hakkını savunanlardan yana taraf olun, bu şekilde sermayenin adamlarından taraf değil." Efendim, bütün bunları Cumhuriyet Halk Partisi Ordu Milletvekili Mustafa Adıgüzel söylüyor, arkadaşınız söylüyor; ben onun söylediklerini okudum. (Yeni Parti ve DEM PARTİ sıralarından gürültüler)

Şimdi, sabahtan bu yana "Çiftçi bitti, tarım bitti." konuşmaları yapan arkadaşlarımıza sesleniyorum: Olmaz ya, siz ya, olduğunuz da iktidar oldunuz; nasıl bir tarım politikası uygulayacaksınız?

CAVİT ARI (Antalya) - Tarımı batırdınız Mehmet Bey, tarımı!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Hepiniz "Tarımda elbette kamusal politikalar uygulayacağız." derken ama burada olmadığı için adını vermediğim beyefendi, tarım uzmanı başka telden çalıyor; buna ne diyeceksiniz?

CAVİT ARI (Antalya) - Bak, Konya çiftçisi seni dinlesin, kovalar vallahi, kovalar. Konya çiftçisi seni kovalar Mehmet Bey!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sizin bir önceki aynı görevde bulunan arkadaşımız da Iğdır'da olmayan şeker fabrikasını "Özelleştirerek peşkeş çektiniz." diyerek suçlamalar yapmıştı.

CAVİT ARI (Antalya) - Konya çiftçisini batırdınız! Mehmet Bey, Konya çiftçisini batırdın, hâlâ konuşuyorsun!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Onu uyardım, "Bak, böyle devam edersen seni bu görevden alırlar." dedim ve gitti.

CAVİT ARI (Antalya) - Hâlâ konuşuyorsun!

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Sayın Arı... Sayın Arı, lütfen, sessizlik.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Bu arkadaşımız da bu açıklamalara devam ederse ömrü çok uzun olmayacak görünüyor.

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - Onu siz bilemezsiniz, o bizim parti yönetimimiz!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Çok şükür, bugün burada saman ithalatından bahsedilmedi; burada büyük ilerleme var.

Efendim, Konya'mızda bu yıl TMO 1,7 milyon ton ürün aldı ve bedelini yirmi bir-yirmi yedi gün içerisinde ödedi. (Yeni Parti sıralarından gürültüler)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Sayın Karabat, lütfen...

MEHMET BAYKAN (Konya) - Sayın Bakanım, çiftçimizin reçeteyle tarım ilacı alımında küçük ölçek boyutlu muafiyet talebini iletmek istiyorum. Üretim planlaması uygulamasının yeniden gözden geçirilerek mağduriyetlerin oluşmamasını çok önemli görüyorum.

CAVİT ARI (Antalya) - Piyasayı adamlara teslim ettiniz, teslim! Piyasayı adamlara teslim ettiniz Mehmet Bey!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Konya'da son yirmi dört yılda tarımsal destek ve yatırım olarak 363,8 milyar lira kazandırılmıştır. (Yeni Parti, DEM PARTİ ve İYİ Parti sıralarından gürültüler)

Yahu, arkadaşınızın sözlerini okudum, yerinizde duramadınız. Bir de kendi düşüncelerimi üstüne ilave etsem, Allah aşkına, ne olacak size ya; sabırlı olun ya!

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - E, siz bizim partinin yönetimine el atıyorsunuz! Size mi düşmüş bizim kimi görevlendirdiğimiz!

MEHMET BAYKAN (Konya) - 2002 yılında 146,2 milyon lira olan tarımsal destek 2025 yılında 10 milyar liraya ulaşmış; tam 69 kat artmıştır. Konya'nın tarımsal ihracatı 19,6 milyon dolardan 550,4 milyon dolara yükselmiş; 28 kat büyümüştür.

CAVİT ARI (Antalya) - Konya çiftçisi seni bekliyor Mehmet Bey!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Gıda denetimleri 883'ten 33 bine çıkarılmış; 38 kat artırılmıştır.

CAVİT ARI (Antalya) - "Mehmet Bey gelmesin." diyor, tarımı bitirmişsiniz orada!

MEHMET BAYKAN (Konya) - Siz bir hayal dünyasında geziyorsunuz, biz çiftçiyle de beraberiz, biz pazarla da beraberiz.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Siz Ferreroyla berabersiniz!

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Sayın Vekilim, lütfen yerinize oturur musunuz.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Siz gönlünüzden geçeni söylüyorsunuz; biz halkımızla beraberiz, merak etmeyin ama ayağına ahırın o güzel kokulu güzellikleri bulaşmayanlar burada kalkıp halktan yana tavır sergiler gibi görünmesinler. Siz Boğaz'da oturup Zap Suyu'na ağıt yakmayı bilirsiniz.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Sayın Yavuz Aydın... Sayın Yavuz Aydın, lütfen yerinize oturur musunuz.

MEHMET BAYKAN (Konya) - Biz vatandaşımızla beraberiz, biz halkımızla beraberiz.

Konya'da 112 bin çiftçimiz üretim yapmaktadır, 26,2 milyon tarımsal alanımız bulunmaktadır.

Şuna şaşırıyorum: Arkadaşlarının sözünü okuduklarım yerinde duramıyor da size ne oluyor Allah aşkına kardeşim?

Efendim, hayırlı olsun.

Teşekkür ediyorum. (Yeni Parti, DEM PARTİ ve İYİ Parti sıralarından gürültüler)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Değerli arkadaşlar... Değerli milletvekilleri... Öncelikle sessizliği tesis edelim.

Sayın Yavuz Aydın... Sayın Yavuz Aydın... Değerli arkadaşlar... Değerli milletvekilleri... Değerli milletvekilleri....

(AK PARTİ, Yeni Parti, DEM PARTİ ve İYİ Parti sıralarından karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Değerli milletvekilleri, bugün kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir gün. Birazdan kadın şiddetine maruz kalmamak için bir susalım lütfen, bir susun.

BURCUGÜL ÇUBUK (İzmir) - "Kadın şiddeti" diye bir tabir yoktur, kadına yönelik şiddet vardır.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Erkeklere; evet, erkeklere; hak ettiler. Ayağa kalkmak yok.

Ya, ne yapıyorsunuz arkadaşlar, ayağa niye kalkıyorsunuz? Oturduğunuz yerden anlatın.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Ya, size mi soracağım?

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - A, ne demek "Size mi soracağım?" Lütfen düzgün konuşur musunuz.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Siz de düzgün konuşun.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Tabii ki bize soracaksınız, buranın bir düzeni var; öyle ayağa kalkarak, parmak sallayarak olmuyor.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - İfade ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Ayağa kalkarak ifade... Bak, hâlâ... Oturun yerinize! Otur yerine, otur! O şekilde yok, böyle bir usulümüz yok. Oturun lütfen.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Siz mi karar veriyorsunuz?

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Evet, biz karar veriyoruz! Buranın bir düzeni var!

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Siz de üslubunuza dikkat edin Sayın Başkan!

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Ben dikkat ediyorum, siz dikkat edin!

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Daha dikkatli olun!

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Ben sizden öğrenemem dikkati. Siz önce hareketlerinize dikkat edin.

İzzet Bey, buyurun lütfen.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Evet, Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, milletvekilleri, Saygıdeğer Bakan, kıymetli bürokratlar; öncelikle Komisyonumuzu saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakanım, ben Burdur'un Milletvekiliyim. Daha önce de sizlerle tanışmıştık, Burdur'da tarımla alakalı şikâyetimi size dile getirmiştim. Milletvekili olduğumuzdan beri Burdur Şeker Fabrikamız var bizim. Şeker Fabrikası, Burdur için çok önemli bir lokomotif görevi görüyor. Sadece çiftçilerimiz değil, birçok sanayici ve esnafımızı da ilgilendiren bir fabrika. Bizler milletvekili olduğumuzdan beri o şeker fabrikalarının açılış törenlerine katılamıyoruz çünkü oldubittiye getirilen bir tören var. İşte karşımda yine Burdur'un AK PARTİ Milletvekili de var yani ikimiz de gidemiyoruz o programa çünkü gitsek bizler en azından orada çiftçilerle ilgili problemleri anlatacağız, çiftçilerle ilgili herhangi bir sıkıntı varsa onları dile getirebileceğiz ve gündem oluşturacağız. Sadece bunun için midir bilmiyorum çünkü iki senedir, üç senedir şeker fabrikasıyla ilgili sorun yaşıyoruz. Geçen sene bir küspe fiyatı açıkladılar, 2.500 TL fiyatla başladılar hâliyle birçok çiftçi, üretici bu fiyatlardan bu küspeleri alamadı, daha sonra o küspeler fabrika alanında dağılmaya başlayınca bütün şehir küspe kokusuyla bütün yazı geçirmek durumunda kaldık. Bu bir plansızlık hatasıydı, örneğin bunları gündeme getiremedik. Daha sonra "Bir modernizasyona gideceğim." diyen fabrikanın açılış yapıldıktan yaklaşık on yedi-on sekiz gün sonra da 1 tane bile pancar işlemediği ortaya çıkınca sorduk TÜRKŞEKER Genel Müdürümüze -herhâlde buradadır- dedik ki: "Hayırdır, Burdur'la alakalı bir sıkıntı mı var?" diye, 28 Ekimde açıklama yaptı. "Hayır, hiçbir sıkıntı yok, olmadığı gibi, son otuz senenin en kapsamlı yatırımını biz Burdur'a getirdik." dedi. Aynı gün 92 bin tonluk ihale açtılar, bizim Burdur'dan Susurluk'a pancar götürmek için. Hâlbuki, yaptıkları açıklamada Burdurlu üreticilere müjdeler veriyor, çiftçilere müjdeler veriyor "Bundan sonra asla en ufak bir aksama olmayacak." diyor. Şimdi, bunun sorumlusu kim? Daha sonra, tabii, Allah da çok verdi bu sene, pancarlar da çok, hâliyle fiyatlar da düşük kaldı ama, elde kalan pancar da var, "C" kotası açıklamalarını bekliyorlar, onlarla alakalı yine bir ses duyamıyoruz. Biz bunları söylediğimize diyor ki yine TÜRKŞEKER'in Genel Müdürü: "Yok, gayet de para kazanabiliyorlar bu fiyatlardan." 3.720'yi çok da yüksek gördüğünü söylüyor. Az önceki o 92 bin ton yani devlete 146 milyon liralık zarar veren ihaleyle alakalı -sonuçta bir kamu zararıdır bu- bununla alakalı o içeride çalışan yüklenici firmalar fabrika yönetimini uyarmış "Bakın, yanlış yapıyorsunuz, bu şekilde devam ederseniz yarın bir gün bu fabrikayı çalıştıramazsınız." ama uyarmalarına rağmen ne yazık ki o hatayı yapmaya devam etmişler. Bizler bununla alakalı Burdur Şeker Fabrikasından etkilenen Burdurlu üreticilerimizin, çiftçilerimizin, sanayicilerimizin hesabını şimdi kimden sormalıyız? TÜRKŞEKER Genel Müdüründe mi aramalıyız bu hatayı Burdur Şeker Fabrikası yönetiminde mi aramalıyız? Onun da kararını siz verin Sayın Bakanım.

Yine bu Ulusal Süt Konseyle alakalı... Toplanıyorlar toplanıyorlar, aman enflasyon artmasın diye çoğu zaman fiyatlar sabit kalıyor. Tabii, süt üretici birlikleri kendi kendilerine bir fiyat belirliyorlar, örneğin bizim Burdur'da 30 lira gibi bir rakam belirlediler, onlar

yine piyasayı belirlemeye çalışıyor. Süt fiyatları artmasın, tamam olur ama en azından şu yem fiyatlarıyla alakalı bir çözüm bulmamız gerekiyor. Yani o yemi baskılamadığımız müddetçe ne yazık ki onların bu süt fiyat artışıyla alakalı talepleri devam edecek. Onunla alakalı da ne yazık ki sonuç alamıyorlar. Yani Ulusal Süt Konseyi gibi en azından bir de ulusal yem konseyinin de olmasını sizlerden bekliyoruz. Yani bununla alakalı bir çalışma yaparsanız üreticilerimiz üretmeye devam edecek ve süt fiyatlarının artmaması yani yem fiyatları baskılandıktan sonra biz de süt ve süt ürünlerini tüketiciler olarak daha fazla tüketeceğiz, daha pahalıya almamış olacağız diyorum.

Bütçenizin hayırlı olmasını temenni ediyorum. Bir de sizlerden son kez et üreticilerimiz artık şu et ithalatına son vermenizi talep ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Akbulut.

Şimdi de söz sırası Sayın Mustafa Erdem'de.

Buyurunuz lütfen.

MUSTAFA ERDEM (Antalya) - Sayın Başkan, Sayın, Bakan, değerli Komisyon üyeleri, değerli katılımcılar; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Tabii, bugün Tarım Bakanlığı bütçesini konuşuyoruz. Bu bütçenin içinde emeği yok sayılan çiftçinin, üreticinin ayakta kalma mücadelesini de konuşmamız gerekiyor.

Sayın Bakanım, Türkiye'de çiftçi artık sadece üretim yapmakta zorlanmıyor, ürettiği üründen para kazanamadığı için üretimden kopuyor. Mazot pahalı, gübre pahalı, ilaç pahalı, elektrik pahalı, işçilik pahalı; çiftçi üretime başlarken borçlanıyor, hasat sonunda yine borçlu kalıyor, bir sonraki sezonu ise yeni kredi çekerek karşılamaya çalışıyor, tabii krediyi de bulabilirse. TÜİK'in son, Eylül 2026 verilerine göre tarımsal girdi maliyetleri yıllık yüzde 32,36 artmış durumda, mazot maliyetlerindeki artış yüzde 53,38, buna karşılık tarım üreticisi fiyatlarındaki yıllık artış ekim ayında yalnızca yüzde 9,69 yani çiftçinin maliyeti hızla yükselirken kazancı aynı hızla ve aynı oranda maalesef artmıyor. Antalya'da bu tablonun canlı örneklerini görüyoruz: Elmalı'da üretici elmasını dalında satamıyor. Kimi üretici toplama, kasa ve soğuk hava deposu masraflarını karşılayamadığı için elmasını meyve suyu fabrikasına beş liradan göndermek zorunda kalıyor. Bugün Elmalı'da dalında 3 liraya alıcı bulamayan elmanın markette 120 lira olduğunu görüyoruz. Narenciye üreticisi kilosunu 6-7 liraya mal ettiği ürününe 3 lira teklif edildiğini söylüyor. Ya, yirmi sekiz yıllık ağaçlarını kesmeyi düşünüyorlar. Zeytin üreticisi hasat yapıyor ama toplama, budama, işçilik ve sıkım maliyetlerini karşılayamıyor. Narenciye dalında, karpuz tarlada kalıyor. Domates üreticisi bir sezon iyi fiyat gördüğünde seviniyor, sonraki sezon o sevinçle ne kazanacağını bilmeden üretime başlıyor. Soruyorum Sayın Bakanım: Bu üretici nasıl ayakta kalacak? Sanki çiftçi ve üretici suçlu gibi muamele görüyor Türkiye'de. Bugün sektörde çalışanlar çalıştıkça batıyor. Sorun yalnızca çiftçinin değil aslında, fidecinin, ilaç bayisinin, komisyoncunun ve ihracatçının da sorunu. Bu bütün tarım zincirinin ortak krizi.

Bakanlığınızın bütçe teklifi 760 milyar lira. 2027 bütçesinden tarıma 1 trilyon 305 milyar lira kaynak ayrıldığını söylüyorsunuz ancak bunun yalnızca 235 milyar lirası tarımsal destek programlarına ayrılmış. Tarım Kanunu destekler için gayrisafi millî hasılanın yüzde 1'ini emrediyor. Teklifiniz bunun sadece yüzde 0,21'i Sayın Bakanım. 1 trilyon 112 milyar liranın beşte 1'ini ayırarak hazırladığınız bu bütçe yine Tarım Kanununa aykırı. Bu para faize ayırdığınız paranın da yüzde 17,1'ine denk geliyor. Çiftçinin borçları büyürken destekler üreticinin gerçek ihtiyaçlarına cevap vermiyor. Çiftçinin borçları yapılandırılmalı, birikmiş faiz yükü hafifletilmeli, mazot, gübre, ilaç ve enerji maliyetleri düşürülmelidir. Üreticiye ürününü maliyetinin altında satmak zorunda bırakmayacak bir alım ve fiyat politikası uygulanmalıdır.

Bir diğer önemli konu Antalya'nın su geleceğidir. Kuraklık, azalan yer altı suyu ve bilinçsiz sulama tarımsal üretimi tehdit etmektedir. İklime uygun ürün planlaması, modern sulama sistemleri ve su kaynaklarının korunması artık ertelenemez.

Sayın Bakan, tarım sadece bir ekonomik sektör değildir; gıda güvenliğidir, kırsal yaşamdır, ülkenin geleceğidir. Çiftçi desteklemezseniz üretimden vazgeçer, üretimden vazgeçmek de bizi ithalata bizi mahkûm etmek demektir. Zaten kullandığı tohumu, fideyi, ilacı, gübreyi, yerli üretimi desteklemediğiniz için ithal ediyoruz, sonra da 100 birim ihracatın 80 birimini ithalat girdisiyle karşılayıp cari açığı kapatmayı hayal ediyorsunuz. Sayın Bakan, çiftçi borç ekip borç biçmemeli, emek ekip kazanç biçmelidir. Bizim isteğimiz çok açık: Çiftçi borcunu ödeyebilsin, maliyetini karşılayabilsin, ürününü değerinde satabilsin ve toprağında kalabilsin.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Ömer Faruk Hülakü'ye aittir.

Buyurunuz lütfen.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Değerli Komisyon üyeleri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bingöl'de silajlık mısır üreticileri hasat döneminde ciddi bir mağduriyet yaşıyor. Ekilen silajlık mısırın 3.500 dönümlük kısmı hâlen tarlada. Üreticiler, ürünlerini satabilmek için Mardin gibi başka illerde alıcı arıyorlar. Bir sezon boyunca yaptıkları masrafları, çektikleri kredileri ve ailelerinin geçimini hasat sonunda elde edecekleri gelir üzerinden planlayan çiftçiler şimdi ürünlerini nasıl değerlendireceklerini, borçlarını nasıl ödeyeceklerini düşünüyorlar.

Sayın Bakan, Bingöl'de üretim yapan SÜTAŞ başka illerde silajlık mısır temin ederken Bingöl çiftçisinin ürününü satabilmek için Mardin yollarına düşmesi oldukça düşündürücüdür. Bingöl'de mısır var, üretici var, tarımsal üretim yapan büyük bir tesis var fakat çiftçinin ürünü hâlen tarlada bekliyor. Şirket başka illerden ürün getiriyor, Bingöl çiftçisi ise başka illerde müşteri arıyor. Çiftçinin ürünü tarlada, şirketin tedariki yolda. Bu çelişki üreticiyle tarımsal sanayi arasındaki ilişkinin nasıl kuruluğunu sorgulamamızı gerektiriyor çünkü çiftçilik yalnızca toprağa tohumu atmakla bitmiyor. Üretici ekimden hasada kadar tohum, gübre, mazot, sulama ve işçilik masraflarını karşılıyor. Üstelik bu masrafların önemli bir bölümünü krediyle finanse ediyor. Bütün hesabı hasat döneminde elde edeceği gelire göre yapıyor, ürününü satamadığındaysa yalnızca o sezonun kazancı kaybolmuyor, gelecek sezonun üretim imkânı da tehlikeye giriyor. Çiftçiye üretmesi söyleniyor, üretimin ekonomik riski ise neredeyse bütünüyle çiftçinin sırtına bırakılıyor.

Sayın Bakan, çiftçiden önünü görmeden üretim yapmasını bekleyemezsiniz. Alım güvencesi, pazar imkânı ve öngörülebilir koşullar olmadan üretici nasıl yatırım yapacak, nasıl borçlanacak, nasıl geleceğini planlayacak? Üreticiye güvence vermeden üretim çağrısı yapmak, çiftçiyi belirsizliğin içine sürüklemektir. Tarım politikası çiftçiye yalnızca tarlaya girmeyi öğütlemekten ibaret olmamalıdır. Çiftçiye ürettiğiyle geçinebilmesi de sağlanmalıdır. 2024 yılında Bingöl'de sözleşmeli üretim modeli anlatılırken üreticinin ne ekeceğini, ne kadar üreteceğini, kime satacağını ve hangi fiyat üzerinden gelir elde edeceğini önceden bilmesinin önemli bir güvence olduğu ifade edilmişti. Bugün yaşanan mağduriyet ise üreticinin bu güvencelere ne kadar ihtiyaç duyduğunu bir kez daha ortaya koyuyor. Üretim planlaması, alıcı kapasitesi ve pazarlama imkânları birbirinden kopuk yürütülemez. Bingöl yıllardır tarımsal kalkınmayı bekliyor. Hayvancılığın güçlü olduğu geniş üretim potansiyeline sahip bu kentte çiftçi hâlâ ürününü satabilmek için başka illerde alıcı arıyorsa ortada ciddi bir planlama eksikliği vardır. Bakanlığınız Bingöl çiftçisinin üretimini, pazarlama imkânlarını, alıcı kapasitesini ve gelir güvencesini birlikte ele alan bir kalkınma programı hazırlamalıdır. Bingöl'ün kalkınması şirketlerin yatırım rakamlarıyla ölçülmeyecek kadar mühimdir. Çiftçinin kazancına, üretimin sürdürülebilirliğine, borçlarını ödeyebilmesine ve toprağına geleceğini kurabilmesine bakılmak zorundadır.

Son olarak Sayın Bakan, Bingöl çiftçisi üretirken Bakanlığınızın sorumluluk alması, üreticiyi koruması ve bu kentin tarımsal kalkınması için gerçek bir plan ortaya koyması gerekiyor.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Gülcan Kış'a aittir.

Buyurunuz lütfen.

GÜLCAN KIŞ (Mersin) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, Bakanlığın kıymetli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Bakan, bütçe sunumunuzda ülke genelindeki hedefleri anlattınız. Çukurova'nın en verimli topraklarına sahip seçim bölgem Mersin'in adını bir kez bile geçirmediniz. Mersinli üretici bu bütçenin kendi bahçesine, serasına ve işletmesine nasıl yansıyacağını bilmek istiyor. Erdemli'den başlayalım. Erdemli'de limon, Tarsus'ta portakal ve mandalina üreten çiftçimiz bütün yıl gübreye, ilaca, sulamaya para veriyor; hasat günü geldiğinde dalda verilen fiyatı görüyor, bir de toplama ve nakliye masraflarına hesaplıyor, ürün para etmediğinde dalındaki meyveyi toplamaktan vazgeçiyor. Siz de yıl sonu geldiğinde ülkenin ihracat rakamlarını açıklıyorsunuz. O ihracatın Mersin'deki üreticiye ne kadar kazandırdığını da açıklamanızı istiyoruz. Bakanlığınızın bu sezon limon ve portakal için hesapladığı kilogram başına maliyet nedir? İlçe ilçe izlediğiniz fiyatları bu maliyetin altında kaldığında hangi destekleri planlıyorsunuz?

Mut'ta zeytin üreticisi hasat masrafını, sıkım ücretini, ambalajına ödüyor. Ürünü hasat zamanı satmak zorunda kaldığında pazarlık gücü maalesef azalıyor. Kooperatifin ürünü depolayabilmesi, kendi adıyla piyasaya sunabilmesi, üreticiye satış zamanını ve fiyatını belirlemelerine daha fazla söz hakkı da verir. Mut'ta zeytin ve zeytinyağı üreten kooperatiflerin depolama ve paketleme yatırımlarına 2027 bütçesinden ne kadar kaynak ayıracaksınız? Tarsus'un üzümü, Silifke'nin çileği, Anamur ve Bozyazı'nın muzu için hangi destekleri planlıyorsunuz? 2027 için öngörülen 235 milyar liralık tarımsal desteğin ne kadarı, hangi takvimle Mersinli üreticimize ulaşacak? Sunumunuzda 10 dekar ve altındaki seraların modernizasyonu için uygun koşullarda finansman sağlayacağınızı söylediniz. Anamur'da, Bozyazı'da, Erdemli 'de sera örtüsünü ya da sulama sistemini yenilemek isteyen küçük aile işletmeleri bu programa hangi koşullarda başvurabilecek? Finansmanın ne kadarı hibe, ne kadarı kredi olacak? Mersin'de kaç işletmenin yararlanmasını da hedeflemiş oldunuz?

Bir de su meselemiz var. Üretici ekim kararını verirken suya ne zaman ulaşacağını da bilmek zorunda. 2027'de 14'ü baraj, 30'u sulama tesisi olmak üzere 307 tesisi faaliyete geçireceğinizi söylediniz. Bu tesislerin kaçı Mersin'de olacak? Adlarını, ilçelerini, ödeneklerini ve hizmete giriş tarihlerini açıklamanızı rica ediyoruz. Mersin'de selden zarar gören kaç üreticiye ne kadar ödeme yapıldı? Hangi taşkın koruma yatırımları 2027 programına alındı?

Sayın Bakan, Taşucu Limanı'ndaki besilik hayvan meselesini geçtiğimiz günlerde Genel Kurulda gündeme getirdim. Malatya'dan gelen yaklaşık 70 besici kendilerine teslim edilmek istenen hayvanlar arasında görme kaybı, yürümekte güçlük çeken ve hastalık belirtisi gösteren hayvanlar bulunduğunu bildirdiler. Besicilerin bir bölümü teslimatı kabul etmedi. Bu sevkiyat ithalat talimatındaki sağlık şartları bakımından nasıl denetlendi? Taşucu'ndaki veteriner muayenesinde hangi bulgular kayda geçti? Besicilerin itirazı üzerine bağımsız veteriner incelemesi yapıldı mı? Teslimatı reddeden besicilere hayvan değişimi ya da bedel iadesi sağlandı mı? Bakanlığınızın yaptığı işlemleri, muayene ve teslim tutanaklarıyla birlikte açıklamanızı istiyoruz. 2027'de 480 bin

büyükbaş hayvan ithalatı planladığınızı belirtiyorsunuz. Taşucu'ndaki sorunların tekrarlanmaması için yeni sevkiyatlarda denetimi nasıl yapacaksınız? Yerli besicinin yem maliyetini düşürmek ve kendi sürüsünü büyütebilmesini sağlamak için bu bütçeden ne kadar kaynak ayırdınız?

Sayın Bakan, üretici bir sonraki sezonun hesabını bugünden yapıyor. Bakanlığınızın hangi işi üstlendiğini, buna ne kadar kaynak ayırdığınızı ve o işi ne zaman bitireceğini bilmek Mersinli üreticilerimizin hakkıdır demek istiyorum ve bu yanıtları da Komisyon tutanaklarına, bu konuları da Komisyon tutanaklarına geçirilmesini istedim. Bütçenin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum, iyi çalışmalar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Yavuz Aydın'a aittir.

Buyurunuz lütfen.

YAVUZ AYDIN (Trabzon) - Sayın Bakan, değerli milletvekilleri, kıymetli hazirun; bugün Karadeniz'in alın terini, fındığı ve çayı konuşacağım. Sayın Bakan, geçen yıl 350 lirayı aşan fındık bu yıl serbest piyasada 140 liraya kadar geriledi. Fındığa 250 lira fiyat açıklamıştınız. Bu fiyat açıklanmadan önce piyasada 380 lirayı görmüş fındığın bu fiyattan daha aşağı açıklanmaması gerektiği yönünde çağrıda bulunmuştuk. Elbette hiç kulak asılmadı ve işte gelinen nokta ortada Sayın Bakan. Devlet 250 lira fiyat açıklıyor. Nasıl oluyor da fındık üreticisinin elinden fındık 130 liraya, 140 liraya gasbediliyor? Evet, bunun adı açıkça gasptır Sayın Bakan. Bu fındık üreticisinin alın terinin, emeğinin, bir yıllık mücadelesinin gasbedilmesidir.

Sayın Bakan, size soruyorum, lütfen cevaplayın. Gübre, mazot, işçilik maliyetleri de aynı oranda düşmüş müdür? Üretici TMO'ya gidiyor; randıman, çürük, rutubet gerekçeleriyle geri dönüyor. Kahverengi kokarcanın zarar verdiği ürünün yükünü de üreticinin sırtına bırakıyorsunuz. Yıllardır rekolte tahminlerini, TMO'nun hasat öncesi stok satışlarını ve piyasaya müdahale biçimini sorguluyoruz. Bir yıl don, ertesi yıl kokarca, hiçbir şey olmasa bile, sağ olun, eksik olmayın, siz ucuz fındık satarak piyasayı Ferrero lehine düzenliyorsunuz. Küresel sermaye size minnettar Sayın Bakan.

Sayın Bakan, soruyorum: Fındık üreticisini kendi toprağında çaresiz bırakarak fındık ağaçlarını tarladan söktürmek niyetiniz mi var? Eğer öyleyse yolunuzda başarılı bir şekilde ilerliyorsunuz ancak olmadığını iddia edeceksiniz. O durumda da Ziya Paşa'nın o veciz ifadesini tekrar ediyorum ve diyorum ki: Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz, şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde.

Sayın Bakan, yaş çaya 35 lira fiyat biçtiniz ancak ÇAYKUR kontenjanı dolunca üreticilerimiz ürününü özel sektöre bu fiyattan daha aşağıya satmak zorunda kalıyor. Kâğıt üzerinde 35 görünse de üreticinin cebine giren maalesef 35 olamıyor. Tıpkı fındıktaki gibi bu farkın hesabını kim verecek? ÇAYKUR 2025'te 823 bin ton yaş çay aldı. Alım kapasitesini artırmak, üreticinin özel sektöre mecbur kalmasını önlemek için hangi yatırımları yaptınız? Fiyat açıklamak yetmez, o fiyattan alım yapmanız gerekir. Bir de ÇAYKUR emekçileri var. Yaklaşık 11.500 çalışanın 10 binden fazlası mevsimlik. Yıllardır aynı fabrikada çalışıyorlar fakat yılda ancak altı ay ücret alıyorlar. Çay üretimi her yıl devam ederken bu insanlar neden sürekli geçici sayılıyor?

Sayın Bakan, dün Karadeniz Çay Üreticileri Meclisi İYİ Parti Grubumuzu ziyaret etti. Üreticilerin talepleri açık; yaş çay fiyatı yasal taban fiyat olmalı, altında alım ve kayıt dışılık yasaklanmalı, özel sektörün ortak fiyat belirlenmesine Rekabet Kurumu müdahale etmeli, üretici karar süreçlerine katılmalı, fiyat gerçek maliyetlere ve amortismanı karşılamalı, sezon öncesinde açıklanıp aylık enflasyona göre güncellenmelidir. Sayın Bakan, çay üreticisinin bu taleplerini karşılayacak mısınız? Karadeniz'in fındığının böceğe, çayının kontenjana, emekçisinin güvencesizliğe teslim edilmediği bir Türkiye için mücadelemizi sürdüreceğimizi ifade ediyor, heyeti saygıyla selamlıyorum.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Şimdi de söz sırası sayın Levent Uysal'da.

Buyurunuz lütfen.

LEVENT UYSAL (Mersin) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, Tarım Bakanlığımız Mersin genelinde 2025 yılında 800 milyon lira destek ödemesi yapmıştır. 30 projeye 65 milyon lira teşvik sağlamıştır. Ayrıca 3 sulama tesisini ve 4 taşkın kontrol sahasını hizmete açmıştır efendim. Bu desteklerle Mersin 4 milyon ton meyve-sebze üretimiyle 1'inci, 2 milyon ton sebze üretimiyle 4'üncü olmuştur. 200 milyar lira tarımsal üretimi ve 4 milyar dolarlık tarımsal ürün ihracatıyla Türkiye'nin 3'üncü büyük tarım kenti olmuştur efendim. Bu kapsamda 50 kadın üreticimizin bulunduğu Süt Üreticisi Birliği 1 milyon lira üretim desteği ve 100 ton arpa yardımı almıştır.

Bu arada kadınlarımızla sizi ziyaret etmiştik, selamları var, çok teşekkür ediyorlar ve devamını bekliyorlar efendim, sağ olun.

Öte yandan, Genç Çiftçi Destek Programı kapsamında 50 gencimiz 5 milyon lira hibe almış. Çiftçilerimize vermiş olduğunuz destekten dolayı teşekkür ederiz.

Evet, 2027 yılında ise Sorgun ve Değirmençay Barajı sulama projesinin tamamlanmasını, Pamukluk Barajı içme suyu tesis ihalesinin yapılması, Mut Yalnızcabağ, Dereköy ve Gözne sulama projesinin yatırım programına alınmasını, çiftçilerimize indirimli elektrik ve su tarifesi uygulanmasını -evet, efendim, bu da çok önemli, özellikle çiftçilerimizin çok özel isteği, indirimli elektrik ve su tarifesi efendim- kadın üretici kooperatifimizin sayısının artırılmasını talep ediyoruz.

Son olarak Anamurlu çiftçilerimiz dün bizimle beraberdi. Sizlerle bir şeyi paylaşmamı istedi efendim. İthal muz da ton başına uygulanan gümrük vergisinin 1.300 dolara yükselmesini ve özellikle zincir marketlere her 1 ton ithal muz için en az 2 ton yerli muz alınma zorunluluğunun getirilmesini istiyorlar. Desteklerinizin devamını bekliyoruz.

2027 bütçemiz hayırlı olsun efendim.

Saygılarımla.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyorum.

Şimdi de söz sırası Sayın Aliye Coşar'da.

Buyurunuz lütfen.

ALİYE COŞAR (Antalya) - Sayın Bakan, Antalya tarımda öncü bir ilimizdir. Ülkemizin tüm bölgelerindeki çiftçilerimiz gibi Antalya ilimizde de çiftçilerimiz maliyetler karşısında perişan. Ancak iktidarınız ekonomiye bu kadar katkı veren çiftçimizin değerini bilmiyor, nedense bunu çiftçimiz bir türlü hissedemiyor. Elmalı'da elma üreticisi maliyetin altında satıştan dolayı zarar ediyor, emeğinin karşılığını alamıyor. Siyah erik 5 liraya kadar düştü, alan satan olmadı, dalında kaldı.

Tarım sektöründe yaşanan maliyet krizi, diğer üreticilerimiz gibi zeytin ve narenciye üreticilerimizi de etkilemiştir. İki gün önce Manavgat'ın Taşağıl Mahalle'mizde ziyaret ettiğimiz zeytin ve narenciye üreticilerimiz mazot, gübre, ilaç, işçilik, sulama gibi ağır maliyetler karşısında çaresiz durumdalar. Günlük işçi yevmiyeleri 2 bin liraya ulaşmıştır. Üreticinin hasat edilen ürünün yarısını işçiye bırakma teklifi dahi karşılık bulunmamaktadır. Üretim maliyetleri sürekli yükselirken zeytin ve zeytinyağı fiyatlarının geçen yıla göre gerilemesi üreticimizi zorda bırakmıştır. Çiftçi hasatta zarar edecekse dalında bırakınca da geçimini sağlayanmayacaksa da ortada ciddi bir tarım politikası sorunu vardır. Zeytinyağındaki ihracat konusu çözüme kavuşturulmalıdır. Zeytinin ve narenciyenin dalında, üreticinin ise borç batağında kalmasını önlemek için bir tedbir alacak mısınız?

Motorine yapılan her zam tarladan sofraya uzanan üretim ve tedarik zincirinin bütün halkalarına yansımaktadır. Serik ve Manavgat'taki kapalı devre sulama projesinden hâlâ bir ses ve sonuç yok. Ne durumdalar, akıbeti belirsiz. Sulama ücretlerinin hasat öncesindeki peşin alınması ve fahiş fiyat artışlarının önüne hâlâ geçemediniz.

Sayın Bakan, COP31 kapsamında yaptığımız konuşmalarda gıda arz güvenliği, su kıtlığı ve orman yangınlarıyla mücadeleden bahsettiniz. Açıklamalarınız ve kuraklık tehdidine rağmen rant uğruna su kaynaklarımızın yok edilmesine hâlen göz yumuyorsunuz. Gündoğmuş halkı Alara Çayı'na tekrar HES'lerin yapılacağı ve akarsuyun borulara hapsedileceği talan projesiyle karşı karşıyadır. Daha önce de benzer projelerle Alara Çayı hedef alınmış ancak bölge halkının direniş ve hukuk mücadelesi sonucu iptal edilmişti. Su politikasından bahsediyorsunuz, projeleri iptal olmuş HES, GES, yüzer GES projeleriyle karşımıza çıkıyorsunuz.

Orman yangınlarıyla mücadeleden bahsediyorsunuz ve "Şu ana kadar ağaç diktik." diyorsunuz, ormanları talan eden mermer ve maden ocaklarına göz yumuyorsunuz. Kaş ilçemizde, Patara ÖÇK Bölgesi sınırları içerisinde yer alan ve kesin korunması gereken doğal alanlardan biri olan Gerenlik Koyu'nda konaklamasız orman parkı adı altında Gelemiş de itirazlara rağmen 30 Kasımda 3'üncü kez yeniden ihaleye çıkarılmıştır. Bu ısrar niye?

Ancak görüyoruz ki ormanlarımızı korumak ve geliştirmekle yükümlü olan Bakanlığınız Antalya'nın eşsiz doğasını ticari işletmelere açma anlayışından vazgeçmemiştir. Bakanlığınızın önceliği doğal varlıklarımızı korumak mı yoksa bu alanları ranta açmak mıdır? Ayrıca Gazipaşa Şahinler Mahallesi'nde 450 ada 1 parselde kayıtlı 76,34 hektarlık alanda Cengiz elektrik tarafından kurulması planlanan GES ve enerji depolama tesisi için ÇED süreci başlatılmıştır. Aynı şirketin daha önce Elmalı ilçesinde verimli mera alanları üzerinde gerçekleştirmek istediği GES projeleriyle ilgili kurumların olumsuz görüşleri sonucunda iki kez sonlandırılmıştı. Gazipaşa'da proje sahası olarak belirlenen alan tapu kayıtlarında "yaylak" çevre düzeni planında ise "tarım alanı ve doğal karakteri korunacak" alan olarak tanımlanmaktadır. Bu alanın enerji tesislerine tahsis edilmesi bölgedeki hayvancılık, arıcılık ve tarımsal üretim faaliyetlerinin geleceğini ciddi biçimde tehdit etmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz Sayın Coşar.

ALİYE COŞAR (Antalya) - Elbette yenilenebilir enerji yatırımlarını destekliyoruz ancak enerji için tarımsal üretimin ve doğal kaynakların tahribatı pahasına gerçekleştirilemez. Bakanlığınız bu konuda ne düşünüyor?

Sonuç olarak, Sayın Bakan, ormanlarımız ticari işletmelere, yaylalarımız enerji şirketlerine, çiftçilerimiz ise yüksek maliyetlere ve borçlara teslim edilemez.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Şimdi de söz sırası Sayın Evrim Rızvanoğlu.

Buyurunuz lütfen.

EVRİM RIZVANOĞLU EMİR (İstanbul) - Sayın Bakan, Sayın Başkan, değerli bürokratlar; COP31'le başlamak istiyorum Sayın Bakan. COP31'de bir barış ormanı kurdunuz, harika ancak ormanlarla barışık olmak maalesef sadece fidan dikmekle değil yüz yıllık ormanları, canlı yaşamını ve ekosistemi korumakla oluyor. Bir ormanı yok etmek için bütün ağaçları kesmeniz de gerekmiyor. Ormanları parçalamak, ormanları yok etmenin zaten başka bir yolu anlamına geliyor. Türkiye olarak COP26'da, Glasgow'da Glasgow Bildirgesi'yle 2030'a kadar orman kaybını ve arazi bozulumu durdurmayı sizler taahhüt etmişsiniz. Peki, orman bütünlüğünü o günden bugüne ne kadar koruyabildik? Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de 2008 yılında 101 bin 890 olan birbirinden kopuk orman parça sayısı 2019'da yüzde 56 artmış. Üstelik, 10 hektardan küçük orman parçalarının sayısı da yüzde 118 artmış. Değerli arkadaşlar, burada lütfen yanlış anlaşılma olmasın, bu rakamlar ormanlarımızın çoğaldığı anlamına gelmiyor maalesef, tam tersine, bütünlük ve bütün hâlinde olan ormanlarımızın giderek küçük parçalara bölündüğü anlamına geliyor. Bu parçalanma göç ve üreme alanlarını kesiyor, ormanı kuraklığa açık hâle getiriyor, karbon depolama kapasitesini düşürüyor. Yani hem biyoçeşitliliği hem de iklim krizine karşı en doğal müttefikimizi burada zayıflatıyor. Üstelik, bahsettiğim kamuya açık son veriler 2019'a ait yani 2025 sonu

itibarıyla Türkiye'de kaç ayrı orman parçası var biz bilmiyoruz. Büyüklükleri ne, onu da bilmiyoruz. Bu verileri şeffaf olarak bilmek ve görmek istiyoruz. Akademik araştırmalar ormancılık dışı kullanımların parçalanmayı hızlandırdığını, bunda madencilik ve enerji sektörünün de başı çektiğini gösteriyor. Sayın Bakan, ormanların madencilik, enerji, yol ve altyapı projeleri için mi parçalıyorsunuz, bunlardan kaç hektar alan etkileniyor yoksa bu parçalanmayı yangınla mücadele kılıfına mı sokuyorsunuz? Evet, tabii ki yangında emniyet şeritlerini gerekli, bunu anlıyoruz ancak plansız yollar ormanları bölüyor, doğal yaşamı kesiyor ve insani erişimini artırarak da yangın riskini yükseltiyor maalesef.

Gelelim, Anayasa'ya. 169'uncu maddede devlet ormanları koruma ve genişletme görevine haiz. Bu anayasal görevken orman sınırlarını daraltan kararları nasıl açıklıyorsunuz? Aslında bunu her sene soruyorum ama bu sene bir daha sormak istiyorum. COP31'den hemen önce 17 Eylül 2026 tarihli Cumhurbaşkanı kararıyla yaklaşık 3.800 hektar alan orman dışına çıkarıldı. Daha önce de yaklaşık bir Belgrad Ormanı büyüklüğündeki alan aynı şekilde çıkarılmıştı ve 2018'den beri ek 16 madde kapsamında bu uygulamalar sürmeye devam ediyor. Şimdi, bir yandan 2030'a kadar orman kaybını durdurma sözü veriyorsunuz, diğer yandan orman alanlarının sınır dışına çıkarmak istiyorsunuz. Burada bizim göremediniz politika mı var, ben bunu bilmek istiyorum ve bunun ciddi bir çelişki olduğunu düşünüyorum. COP31'de verilen mesajlarda aslında uygulamayla nasıl bir çelişki olduğu zeytin ağaçlarında gördük. Şahsınız özelinde söylemiyorum ama iktidar konuşmacıları olarak söylüyorum COP31'de Gazze'deki yıkımın ardından zeytin ağacı iktidar tarafından tüm konuşmalarda barışın, yaşamın ve umudun simgesi olarak öne çıkarıldı ama aynı günlerde Akbelen'de İkizköy'deki insanlar zeytinlerini korumaya çalışıyorlardı. Yani bir tarafta barış simgesi diye zeytin fidanı dikiyorsunuz, diğer tarafta kök salmış zeytinliklerin madencilik için yerinden edilmesinin önünü açıyorsunuz hem de maalesef kendi ülkemizde bunu yapıyoruz.

Son olarak da gelelim orman yangınlarına. Sayın Bakan, 5 Kasımda yaptığınız bir açıklama var, 2026 ilk on ayında yangın sayısının yüzde 35, yanan alanların ise yüzde 68 azaldığını açıkladınız. Şimdi, tam olarak neye göre azaldı bu? Tarihimizin en büyük orman kayıplarının yaşandığı 2025'e göreyse burada bir yanlışlık olması gerekiyor. Tek bir yılı seçip eğer ki kıyaslama yapıyorsanız bu da çok ciddi anlamda bir kamuoyunu manipüle etmek ve yanıltıcı olduğunu düşünüyorum. Tam olarak kaç yılın ortalamasını aldınız, ona bir yorum istiyorum. Nitekim, Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre de 2010 ve 2019 döneminde yılda ortalama yaklaşık 7 bin hektar orman yanarken 2020-2025 yılları arasında ise bu rakam yaklaşık 50 bin hektara çıkıyor yani ortalama yanan alan 7 katına çıkıyor, tam 7. 2026'nın ilk on ayına bakarsak da 24.527 hektar alana bakarsak 2010 ila 2019 ortalamasının 3,4 katı oluyor. Şimdi, 2025'e göre sözde azalmayı anlatırken bu ağır tabloyu tam olarak nasıl yorumluyorsunuz?

Son olarak da iki tane kanunu sormadan geçemeyeceğim. Her sene biz soruyoruz, siz çıkacağını söylüyorsunuz ama su kanunu ne noktada? Ve yine, çıkmasının çok elzem olduğunu düşündüğümüz taşkın kanunu hangi aşamada ve Meclise ne zaman gelecek bunlar? Siz bunu çıkarana kadar biz, hepimiz de dönemi devam edene kadar biz bunu soracağız. İnşallah, bir sonraki sene farklı sorularla karşınızda oluruz.

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI NİLGÜN ÖK - Teşekkür ediyoruz.

Şimdi de söz sırası Sayın Mehmet Kamaç.

Salonda yok.

O zaman söz sırası Sayın Burcugül Çubuk.

Buyurunuz lütfen.

BURCUGÜL ÇUBUK (İzmir) - Teşekkürler.

Bugün 25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Uluslararası Dayanışma Günü. Öncelikle, bütün kadınlara, mücadele eden bütün kadınlara saygılarımı sunuyorum ve kadın mücadelesiyle kendi geleceğimizi kazanacağımız şiddetsiz günleri alacağımıza inanıyorum, bunu belirtmek istiyorum.

Partimizin "Ekmek, Barış ve Adalet" kampanyası çerçevesinde biz bir müddettir tarım işçilerine ziyaretler yapıyoruz ve üreticilerle aslında, bahçe ve tarla sahipleriyle de görüşüyoruz. Bu bağlamda, Manisa'da, Denizli'de, İzmir'de, Aydın'da hem tarım işçileriyle buluştuk hem de üreticilerle buluştuk ve açıkçası karşılaştığımız tabloyu biliyorduk fakat çok net görmüş olduk. Üretici meyvesini ağaçta, sebzesini tarlada bırakıyor artık çünkü toplamasına değmiyor, satacağı yer bulamıyor. Geçtiğimiz gün Denizli'deydik ve işte bir yerde erik ağaçları toplanmamış, bir yerde üzüm asmasında bırakılmış ve bu çok yaygın bir pozisyonda. Zeytin üreticileri zeytin ağaçlarını kesmeye başlamış. Tarlaya, bahçeye, ağaca işçi soktuğu zaman daha büyük zarara uğradığını düşünüyor. Bu nedenle, kendi ailesiyle toplamaya çalışıyor. Ve soruyoruz kaça satıyorsunuz diye, "Benim zeytinim iyi, 25'e satıyorum ama komşum 16'ya sattı." diyor. 16 liraya satılan yağlık zeytinin litresini biz marketlerde 400-500 liraya alamıyoruz, etikete bakıp kafamızı çeviriyoruz. Üreticiler neden bu durumda? Çünkü 3-5 tacir bir bölgeye mevzileniyor, alacağı fiyatı belirliyor, üreticiyi kendine mecbur kılıyor ve onu batırıyor. Bu, tam olarak bu devletin, Tarım Bakanlığının tarım politikasıdır. Büyük tacirleri koruyan, kollayan, küçük toprak sahibini ortadan kaldırmaya ve büyük çiftliklere yok pahasına arazisini satıp o arazide işçi yapmaya yönelik bir politikadır.

Bir başka mesele de aynı yerde, aynı bahçede çalışan işçi alması gerekenin çok altında alıyor. Bugün Torbalı'da başlayan bir işçi eylemleri silsilesi var, İzmir'de Torbalı'da başlayan ve yayılan. Neden Torbalı'da başladı? 1.350 lira günlük yevmiye istiyor işçiler, 1.350 lira ne tahayyül edebiliyor musunuz? Birçok yerde 1.100 lira alınıyor, bakın, Antalya'da fide işçisi de 1.100 lira alıyor, Aydın'da armut toplayan da 1.100 lira alıyor, ayva toplayanda 1.100 lira. Tarım işçileri 1.100 lira alıyor, 1.200 lira alan kendini şanslı hissediyor ve bugün Torbalı'da niye başlıyor bu? Çünkü Torbalı'da ücretlere ziraat odası müdahale ediyor ve işçi getirebilmek için

daha fazla vermeyi kabul eden tarla, bahçe sahiplerini tehdit ediyor "Senin ürününü fabrikaya aldırtmayız." diye. Bahçe sahiplerinin, tarla sahiplerinin bile tehdit edilerek ücretlerin yükselmesine izin verilmeyen bir durum var. Ocakta tarım işçisinin yevmiyesi belirlenecek, daha şubatta belirlenen yevmiye enflasyonun altında kalacak ve insanlar nisanda, mayısta bahçeye, tarlaya gittiklerinde... Bu arada, bizim görüştüğümüz işçilerden dört aydır doğru düzgün yevmiyesini alamadığını söyleyen de var. Dayıbaşı zaten yevmiyenin bir kısmını alıyor ve insanlar ocakta belirlenen yevmiyeyle nisanda, mayısta gittiğinde... Ki mevsimlik tarım işçileri var bir de yolda belde ölerek çalışan. Bunlar aldıkları yevmiyelerle bir ay içerisinde bir asgari ücret kazanamıyorlar, sürünerek yaşatıyorsunuz. Özellikle kadınların söylediği bir şey var. "13 yaşımdan beri tarımdayım, otuz beş yıldır tarım işçisiyim benim sadece yedi ay sigortam var, yedi ay fabrikada çalışmıştım." diyor. Sigortasız bıraktığınız bu işçilerin sendikalaşma hakkını da elinden almış oluyorsunuz. Tarım işçisi de örgütsüz bırakılıyor, haklarını alamıyor, tarımdaki küçük üretici de büyük sermayeye ezdirilerek ortadan kaldırılıyor. Tarla sahibine, bahçe sahibine kooperatifleşmesini, işçiye dernekleşmesini, birlik kurmasını öneriyoruz, tavsiye ediyoruz ancak örgütlenerek hakkını ve geleceğini alırsın çünkü.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, sayın milletvekillerinin söz talepleri karşılanmıştır.

Şimdi, on beş dakika süreyle soru sorma kısmına geçeceğiz, sonra Sayın Bakana soruların cevabı ve gün içindeki değerlendirmeleri için cevap hakkını kullanması için süre vereceğiz.

Öncelik sırasına göre sayın milletvekillerine söz vereceğim. Evet, süreyi efektif kullanma adına doğrudan sorumuza odaklanalım. Öncelikle Komisyon üyeleri Sayın Sarıbal, sonra sizlere soru için zaman kalırsa.

Evet, ilk olarak Sayın Altınsoy, buyurun.

HÜSEYİN ALTINSOY (Aksaray) - Sayın Bakanım, Aksaray Uluırmak Mamasın Barajı kapalı sulama hattının yapımını ne zaman tamamlamayı düşünüyorsunuz? Sarıyahşi Pompaj Sulama Projesi yatırım programına alınacak mıdır? Eskil ve çevresinde tarımsal sulamayı artırma adına bir çalışmanız var mıdır?

Sayın Bakanım, tarımsal arazilerde Hükûmetimiz tarafından kurulumu desteklenen GES'lere elektrik dağıtım şirketleri tarafından kapatılması yönünde tutanaklar tutulmakta ve yüklü miktarda cezalar yazılmaktadır. Yine, tarım il müdürlüklerimiz üreticilerimize GES'lerin kaldırılması yönünde yazılar göndermektedir. Yazılan cezaların iptali konusunda desteğinizi bekliyor, GES'lerin kullanımına müsaade edilmesini talep ediyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Kılıç...

AHMET KILIÇ (Bursa) - Sayın Bakanım, Bursa'mız 2002'de 1,2 milyar liralık tarımsal hasılaya sahipken şu anda 72 milyar liralık tarımsal hasılaya sahip. Bursa'daki çiftçilerimiz daha fazla üretim yapmak istiyor, bunun için de Bursa'mız adına önem arz eden Bursa Ovası sulamasının yenilenmesini 2027 yılı yatırım programına alacak mısınız? Osmangazi Güneybayır Göletinin de iz bedelden çıkartılması noktasındaki düşüncenizi merak ediyoruz.

Teşekkür ediyoruz, bütçeniz hayırlı olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ederim.

Sayın Güneş...

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Bakanım, tabii, planlı tarım için elinizden gelen gayreti gösteriyorsunuz ama 2025 yılında don oldu, 2026 yılında ürün fazla geldi, dolayısıyla da ürünlerin fiyatları düştü, üretici istediğini elde edemedi ve dolayısıyla, birincisi, üreticiler özellikle bu kredilerinin ertelenmesini istiyor. İkincisi de üzüm gibi, ceviz gibi bazı ürünlerin resmî kurumlarda kullanılmasını, tüketilmesini artırabilir miyiz? Bir de bunlardan özellikle ceviz ithalatıyla ilgili bir kısıtlama getirebilir miyiz?

Diğer taraftan, Banaz Sera Organizenin yatırım alması konusundaki desteklerinize için teşekkür ederiz. Bahadır barajımız ihale oldu, onun için teşekkür ederiz. Gökkaya barajımız ihale olacak, onun için de teşekkür ederiz. Uşak Eşme Alahabalı kapalı sistem ve Dümenler dere ıslahı konusunda da gayretleriniz için çok teşekkür ederim.

Bütçenizin hayırlı uğurlu olmasını diliyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Sadullah Kısacık...

SADULLAH KISACIK (Adana) - Sayın Bakanım, çiftçilerimiz zor günlerden geçerken sulama birlikleri her gün mesaj atıp su paralarını çiftçiden istiyorlar. Bu anlamda en azından bununla ilgili bir düzenleme, çiftçilerimize nefes aldıracak bir düzenleme...

Bir de Adana Çiftçiler Birliğimizin çiftçilerimizin bu zor günde üretime devam etmesi için birtakım önerileri var. Sübvansiyonlu tarım kredilerinin vadesi bu yıla mahsus yirmi dört aya uzatılmalı, sübvansiyonlu kredi üst limitleri artırılmalı, krediye esas ürün bütçeleri güncellenmeli, tarımsal üretime sağlanan vergi avantajı deftere tabi çiftçilerimizi de kapsamalı. Çiftçimizin borçları yapılandırılmalı, krediye erişimi kolaylaştırılmalı, tarımsal kredi garanti fonu kredisi açıklanmalı. Mevsimlik tarım işçiliğinde yevmiye ve çalışma saatleri düzenlenmeli. Hal fiyatları şeffaflaşmalı. Toptancı halleri modern pazarlara dönüştürülmeli. Çukurovalı sulamanın...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Türkeş Taş...

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Bakan, Adana'da dalında kalan narenciye miktarına ilişkin bir tespitiniz var mı? Narenciyede ihracat desteği ve üreticiye kilogram başına destek verilmesi gündeminizde midir? Çukurovalı üreticinin sulama ve elektrik maliyetlerinin düşürülmesine yönelik bir çalışmanız var mıdır? Adana'da zirai don nedeniyle oluşan toplam zarar ne kadardır, üreticiye ne kadar ödeme yapılmıştır?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Akay...

CEVDET AKAY (Karabük) - Teşekkürler Başkanım.

Sayın Bakanım, Karabük'te yıllardır bitmeyen baraj, gölet ve sulama projeleri var. 2007 yılından bu yana Eskipazar Adiler Göleti ve Sulama Projesi, Eskipazar Yazıboy Göleti Projesi, Safranbolu Yazıköy Göleti ve sulaması, 2017 yılından bu yana Safranbolu Aldeğirmen Barajı Projesi, Safranbolu Aldeğirmen Barajı Sulama Projesi, 2018 yılından bu yana Merkez Düzçam Göleti, 2022 yılından bu yana Safranbolu Ovacuma Göleti bitmedi. Bu projeler yıllardır neden tamamlanamıyor, Karabük'e neden kaynak aktarılmıyor?

Türkiye'nin ilk orman işletmesi müdürlüğü 1937 yılında Karabük'te kuruldu. Türkiye'nin en büyük blok ormanları da Karabük Yenice'de ama buna karşılık hâlen Karabük orman işletme müdürlüğü şeklinde devam ediyor. Karabük'e neden bölge müdürlüğü kurulmuyor?

Bir de IPARD desteklerinden neden Karabük yeterince yararlanmıyor? On üç yıl geçmişte yararlanmadı. Son destekler hangi projelere ve hangi ilçelere yapılacak?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Kırkpınar...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Sayın Bakanım, İzmir'imizde birtakım gölet ve barajlar için destek talebinde bulunacağız, şimdiden teşekkür ediyorum. Kemalpaşa Yiğitler Barajı, Kınık Kapıkaya Barajı ve Bergama Bölümçam Göleti Projeleri için 2027 yılında ilave destek istiyoruz. Bayındır ilçesinde Ergenli Barajı'nın 2027 yılında yatırıma alınmasını talep ediyoruz. Kınık ilçemizde Karadere Barajı için yine aynı şekilde yapımını talep ediyoruz. Tire Dereli Barajı, Sarılar Barajı için baraj yapım çalışmalarının hızlandırılmasını talep ediyoruz. Yine, Ödemiş ilçemizde Bademli mahallesinde yer alan Pirinççi Bademli Barajı'ndan taşan Bademli deresinin taşan suyunun Beydağ Barajı'na aktarılmasını talep ediyoruz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, Sayın Biçer Karaca...

GÜLİZAR BİÇER KARACA (Denizli) - Sayın Bakan, 2027 yatırım programında Denizli için hangi yatırımlar planlanmaktadır, öğrenmek isteriz.

Yine TÜRKVET'te kayıt usulsüzlüğü ortaya çıkmış. Tek bir anne hayvandan 20-30 yavru kaydı girildiği ve bu şekilde hazine destekli krediler ve buzağı desteği ödendiği tespit edilmiştir. Bu haksız buzağı desteği ve hazine faiz destekli kredisi ne kadardır, ilgililer hakkında bir soruşturma başlatılmış mıdır?

Yine, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunda Sayıştay raporlarına göre 5,35 milyarlık IPARD ve AB fon bütçesi mali tablolarda neden gizlenmiştir?

Yine, DSİ arazilerini işgal ederek ticari kazanç sağlayan otel, düğün salonu ve kafe işletmecilerinden ecrimisil tahsil edilmeyerek kime ne kadar ayrıcalık tanınmıştır?

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, şimdi Komisyon üyesi olanlardan Sayın Kurt.

RESUL KURT (Adıyaman) - Sayın Bakanım, Adıyaman'daki tütün üreticilerimizin sözleşme koşulları, fiyatlandırma, ürün bedellerinin zamanında ödenmesi, satış ve pazarlamaya erişim konularında yaşadığı sorunları çözmek için sizlerle görüştük, çok destek oldunuz, teşekkür ediyorum. Bunlarla ilgili olarak bir daha sorun yaşanmaması için hangi adımlar atılacak? Üretici kooperatiflerinin pazarlama gücünü artırmaya yönelik bir çalışmanız var mı?

Yine, Koçali Barajı ve sulama şebekesi için 2027 yılı ödenek planı nedir, hangi çalışmalar yapılıyor, hangi tarihlerde bitirilmesi hedefleniyor? Kahta Atatürk Baraj Gölü pompaj sulama yapım işi 2027 takvimine alınacak mı? Bununla ilgili ihale takvimi ne zaman netleşecek? Adıyaman merkeze Atatürk Barajı'ndan içme suyu temini için hangi çalışmalar yapılıyor? 2027 yatırım programına alınacak mı?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ocaklı...

TAHSİN OCAKLI (Rize) - Sayın Bakan, iki soru. Bir tanesi özel ağaçlandırma yönetmeliğin niçin çıkmıyor, nerede takıldı, bununla ilgili bir bilgi...

Diğeri de Çaykur. 2025'te 3,1 milyar TL faiz ödemişti, bu yıl da 9 milyar TL faiz ödeyecek. 6 milyar geliri olup 9 milyar faiz ödeyen bu kurumu bu faiz sarmalından kurtarmak için bir planınız var mı? Orada kadro bekleyen mevsimlik işçiler için bir sözünüz olabilir mi?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gülsoy...

SEYDİ GÜLSOY (Osmaniye) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, seçim bölgem Osmaniye'ye göstermiş olduğunuz yakın ilgiye çok teşekkür ediyorum. Düziçi ilçemizin yıllardır beklediği Sabunsuyu Çatak Barajı 2027 Yatırım Programı'na alınacak mı?

Osmaniye'mizin başta Zorkun Yaylası olmak üzere diğer yaylalardaki kiralama, mülkiyet sorununu ne zaman çözeceğiz?

Yine, Osmaniye Bahçe ilçemizde yapımı devam eden İnderesi Göleti'ni ne zaman tamamlayacağız?

Diğer bir sorum da: Osmaniye'nin yer fıstığının çiftçilerimizin planlı üretim ve lisanslı depoculuk teşvik kapsamına alınmasını talep etmekteyiz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Arı...

CAVİT ARI (Antalya) - Sayın Bakanım, şimdi "Temel destekle ÇKS kaydı olan çiftçinin mazot maliyetinin yüzde 50'sini destekliyoruz." demişsiniz, bu destek ne şekilde yapılıyor? Yani bir zamanlar "Mazotun yarısı sizden, yarısı bizden." diyenler vardı bu memlekette, o manada bir destek mi? Nasıl bir özellikte yapılan destek? Çünkü buraya "yüzde 50" dediğinize göre çiftçinin herhâlde bir mazot sorunu yaşamaması gerekiyor bu ülkede. Bu konuda bir açıklama yaparsanız memnun olurum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Erdem...

ORHAN ERDEM (Konya) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakanım, AK PARTİ iktidarlarının en önemli bir başarısı da tohumculuk. Yirmi dört senede tarla bitkilerinde neredeyse 7 kat, bahçe bitkilerinde de 2 kata yakın bir gelişme oldu; bu noktada birçok firmayı da destekliyoruz ancak bölgede dolaştığımızda bazı firmaların faizsiz kredi veya düşük kredi alarak bu tohumculuğu yapmadığı ifade ediliyor. Bu konuyu bankacılıkla birlikte sizlerin de dikkatinde olması için takdirinize sunmak isterim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, şu an ekranda gördüğüm kadarıyla başka Plan ve Bütçe Komisyonu üyesi kalmadı.

Ersan Bey, siz DSİ'yle alakalı bir şey soracaktınız, sormuyor musunuz? Vazgeçtiniz herhâlde, sormuyorsunuz, peki.

Evet, şimdi Sayın Sarıbal...

ORHAN SARIBAL (Bursa) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, tarımda planlamayı önceliyoruz. Destekler yetersiz, biliyoruz, farkındayız ama planlamanın en önemli aracı eğitim ve mutlaka teknik bir kadronun orada olması. "Kuru tarım, sulu tarım, örtü altı tarım ve bahçe tarımı" adı altında değerlendirdiğimizde herhâlde Türkiye'de istihdamın en kolay olduğu alan ziraat mühendisleri, ziraat teknikerleri ve hayvancılığı da üste koyduğumuzda veteriner hekimlerin mutlaka istihdam edilmesi gerekiyor; bu konuda bir düşünceniz var mı? Ne kadar ziraat mühendisi, ne kadar veteriner istihdam etmek istiyorsunuz ve bununla ilgili bir tarih var mı?

Yine diğer bir sorum: "146 milyon dönüm meramız var." diyor TÜİK, bunun altıda 1'ini yani 25 milyon dekarını ıslah ettiğinizi söylüyorsunuz. Altıda 1 ıslahla hayvancılığın sürdürülemeyeceğini hepimiz biliyoruz. Mera yoksa hayvancılığın yürümesi mümkün değil. Bu konudaki ıslah takviminiz nedir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Barut...

AYHAN BARUT (Adana) - Sayın Bakan, Türkiye'de yaklaşık 46 ziraat fakültesi var, her yıl 6 bin mezun veriyor; Bakanlık ise iki yılda bir bin civarında ziraat mühendisi ve diğer meslek gruplarından istihdam ediyor. 2026 yılı KPSS'ye göre 36 bin kişi girmiş, 5 bin kadro istiyorlar; gözleri, kulakları burada. Bu meslektaşlarla ilgili bir düşünceniz var mı? Birincisi bu.

İkincisi: Çiftçilerimiz tarlalarında vasıf değişikliği yaparken yani bahçeye ve seraya dönüştürürken 2024 öncesine kadar ücretsizdi ama son iki yıldır çiftçinin üretim maliyetleri artmış, tarım arazilerine yapılan masraflar artmış; çiftçi ucuz kredi, sübvansiyonlu kredi alabilmek için cins değişikliği, vasıf değişikliği yaptığı zaman çok yüksek bedeller alınıyor; bir 100 dönüm bahçede ya da tarlada 131.500 lira gibi bir maliyet tutuyor; lisanslı harita kadastro birimi, tarım il müdürlüğü ve tapu müdürlüğü alıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Demir...

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Sayın Bakan, elimde bir ürün tablosu var, ürün listesi var; limondan incire, havuçtan elmaya, marula, domatese, patatese kadar içinde birçok ürünün olduğu bir ürün listesi. Üretici fiyatı ile market fiyatı arasında çok uçuk rakamlar var; bu fiyatlar yüzde 200'lerden başlayıp yüzde 600'lere kadar gidiyor. Bu fiyat farklarını normal ve kabul edilebilir buluyor musunuz? Üretimdeki artış neden yurttaşın sofrasına ucuz gıda olarak yansımıyor? Piyasayı nasıl düzenleyeceksiniz, planlamanız nedir, sormak istiyorum Sayın Bakan.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyoruz.

Sayın Genç...

AŞKIN GENÇ (Kayseri) - Sayın Bakan, seçim bölgem Kayseri'nin Pınarbaşı ilçe merkezinde halkın Göz Mesire Alanı da olarak bildiği alanda -ilçemizin adı da oradan geliyor, Pınarbaşı- su çıktıktan sonra üçe ayrılıyor. Geçmişte bunun kanalları şehir dışına kadar Köy Hizmetleri tarafından yapılmıştı fakat bunlar şu an tahrip olmuş kanallar, kapasitesi yetmeyen kanallar. Şehir merkezinde birçok konutun bodrumlarına su sızıyor, çok ciddi kayıp var. Bunların tek bir kanala dönüştürülüp ilçe dışına çıkarılmasını sağlamak için taşkın kanalının bir an önce projelendirilip ihalesinin yapılmasını talep ediyoruz. Bu konuda Belediyemiz 12'nci Bölgeye başvurusunu yaptı, yer teslimine de hazır; inşallah, Bakanlığınızın ilgisini bekliyoruz.

Yine aynı bölgede Zamantı Irmağı'nın Bahçelik Barajı'ndan itibaren ilçe sınırlarını çıkana kadar olan bölümünün ihalesinin -her sene de çokça çiftçi burada tazminat davası açıyor- Zamantı ıslah hattının ihalesinin bir an önce yapılmasını talep ediyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Durgun...

HİLMİ DURGUN (Antalya) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Bakanım, 2026 bütçe sunuş konuşmasında Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz Bey 190 milyar tarım sektörü yatırım ödenekleri ayrıldığını, bunun da 122 milyar lirasının tarımsal sulama yatırımları olduğunu ifade etmişti. Yıl sonuna geldiğimiz şu günlerde de 2026 yatırımında 64 bin hektar alanın ilk kez suya kavuşacağını, 14 bin hektar alanın ise açık kanal sisteminden modern sisteme geçeceğini ifade etmişti; son durum nedir bununla ilgili? Ve özellikle de Antalya'da Manavgat ve Kumluca'yla ilgili kapalı devre sulama sistemleriyle ilgili durumumuz nedir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Şenyaşar...

FERİT ŞENYAŞAR (Şanlıurfa) - Sayın Bakan, bankalar ve Tarım Kredi Kooperatifleri çiftçilerin SGK ve BAĞ-KUR borçlarını gerekçe göstererek çiftçilerin kredi başvurularını reddediyor. Çiftçinin krediye erişiminin önündeki bu engelleri kaldırmaya yönelik Bakanlık olarak bir düzenleme veya bir çalışmanız var mı?

Urfa'nın Akçakale ilçesinde tamamlanan sulama kanalına neden yirmi beş yıldır su verilmiyor? Şimdi de kanalın etrafına tel örgü çekiyor. "Yirmi beş yıldır akmayan bir kanalın etrafına neden tel örgü çekilmiş?" diye çiftçiler hayretle soruyor. Tel örgüyü DSİ Urfa Müdürüne sordum, "Haberimiz yok." dedi. Bakan Yardımcımıza sordum, "Dönüş yapacağım." dedi, herhangi bir dönüş yok. Ben burada soruyorum: Bu işin ihalesini kim yaptı? Ne kadar para ödendi?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Gezmiş...

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Teşekkür ederim.

Sayın Bakan, Giresun kalite fındık için 255 lira fiyat açıklanmasına rağmen serbest piyasada fiyat 160-170 TL'ye kadar geriledi. Geçen sene 350 TL'ye satılan fındığın 160 TL'ye satılmasını engelleyecek tedbirler alacak mısınız?

Sayın Bakan, fındık üreticisi zarar etti. Tarımsal kredi borçlarının faizsiz ertelenmesine yönelik bir çalışmanız var mı?

Kokarcayla yetersiz mücadele sonucu Karadeniz'de artık kokarca evlerimize girmeye başladı. Kahverengi kokarca ve küllenmeyle mücadele için 2027 bütçesinde Giresun'a ne kadar kaynak ayırdınız?

Yaşlanan fındık bahçelerinin yenilenmesi, üreticinin gelir kaybının karşılanması için ne kadar kaynak ayırdınız?

Sayın Bakan, Giresun'da yaklaşık 14 bin çay üreticimiz bulunuyor. Çaykurun...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Çubuk, buyurun.

BURCUGÜL ÇUBUK (İzmir) - Bakan Bey, tarım işçileri sigortasız bir hayatla baş başa bırakılıyor ve emeklilik de dâhil hiçbir güvenceye sahip değiller. İş yerlerinde geçirdikleri kazalardan sonra istirahat süreçlerinde hem herhangi bir ücret kazanamıyorlar hem de bunların tamamını kendi ceplerinden ödemek zorunda kalıyorlar. Emeklilik hakkının olmayışı özellikle de kadınlar için önemli bir mesele. Tarım işçilerinin sigortaları için bir planlamanız var mı? Ayrıca, mevsimlik tarım işçileri de dâhil olmak üzere, tarım işçileri hiçbir tarlada, bahçede düzenli çalışamadıkları için sigortalansalar dahi prim gün sayısını dolduramayacak ve düzenli sağlığa da erişemeyecek durumdalar bir düzenleme yapılsa dahi. Bunlara dair herhangi bir çalışmanız var mı, çalışmanız varsa pratiğe geçeceğini görebilecek miyiz?

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri, şimdi soru kısımları karşılanmıştır.

Sayın Bakana bugün için cevap hakkını kullanması için yirmi beş dakika süre vereceğim.

Sayın Bakanım, buyurun.

TARIM VE ORMAN BAKANI İBRAHİM YUMAKLI - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Kıymetli milletvekillerimiz, sonda söyleyeceğimi başta söyleyeyim, ben bütün soruları, eleştirileri kendimde not ettim, geçtiğimiz yıl da aynısını yapmıştım, ondan öncekini de aynı şekilde yapmıştım; hepsine tek tek bakıyorum. Yani bu konudaki, burada konuşulan bütün konuların çok yakından takip edildiğini ve hepimiz için, bütün ekip arkadaşlarımız için bir ev ödevi olduğunu buradan ifade etmek istiyorum. Tabii, gerçekten açık bir fabrika tarım, sadece tarım kısmını konuşacak olursak ancak Bakanlığımızın malum tarım, orman ve su başlıklarında çok önemli görevleri var, bunları yerine getirmeye gayret ediyoruz. Ben eleştirilerle ilgili, tabii, son kısmındaki, özellikle Devlet Su İşleri uhdesindeki konulara dair olanların tamamını arkadaşlarım hepsini deşifre ettikten sonra kim sormuşsa o ilgili vekilimize tek tek cevap vereceğiz yani çok fazla lokalde sorular geldiği için.

İlk başta konuşmalar olurkenki eleştirilere hızlıca cevap vermek istiyorum ancak yine, ifade etmek istiyorum, özellikle bu yıl bazı ürünler için özellikle bir pazar sorunu olduğunu ifade etmek istiyorum. Biraz önce, Süleyman Şahan vekilimiz yok burada, saat 03.00'te konuştuğumuzu söylerken o bir espri değildi, hakikaten uykularımızı kaçıran ve çözüm bulmak için gece gündüz gayret ettiğimiz bir konu bu. Özellikle hani bir günlüğüne Çin'e gittim, bir günlüğüne Rusya'ya gittim, burada konuşmacılar da söylediler, niye bu pazarlamayla ilgili bir şey yapmıyorsunuz? Yapıyoruz yani hani bunları da sonuçlarını da alıyoruz tek tek ifade etmem gerekirse

ancak dünyadaki konjonktürden bağımsız değiliz, onu söylemek istiyorum, çok zorlu bir süreçteyiz, bu zorlu süreci inşallah hep birlikte atlatacağız.

Vekillerimizden birisi "Planlama yok, yirmi beş yılda politika yirmi beş kez değişti." dedi. Şunu söyleyebilirim: Üretim planlaması bu ülkenin kırk yıldır, elli yıldır konuştuğu bir şey ama 2024 yılından itibaren uygulamaya başlandı. Bu son derece büyük bir kütleyi tek başına bir tuşa basarak hemen hareket ettirmeniz mümkün değil, böyle olduğunu da iddia etmiyoruz ama bir yola girdik, bu olması gereken bir şeydi zaten, bunun yan etkilerini de görüyoruz, göreceğiz; bütün bunlara kafa yoruyoruz yani üretimi tehdit etmeyecek bir boyuta gelmesi için. Dolayısıyla üretim planlamasının masa başında yapılmadığını, üç yıllık süreler hâlinde özellikle sahadaki ziraat odaları, ticaret odaları, üniversiteler, o ildeki, o bölgedeki önder çiftçiler yani bu konuda karar verebilecek kimler varsa... Bitkisel üretim için söylüyorum, özellikle ürün desenleri suyu merkeze alan bir şekilde belirleniyor; bu değişmez bir kural değil. Yani konuşmalarda da söylendi, işte son dönemde bazı ürünlerin tarlada çürüdüğü. Neden? Çünkü lokal yağışlar orada çok olmaya başladı, artık o ürün desenini götüremezsiniz. Dolayısıyla bununla ilgili de arkadaşlarımız her yıl gözden geçirmelerini yıl boyu içerisinde yapıyorlar.

Burada ben özellikle sizlerin desteğini istirham ediyorum çünkü üretim planlamasına konusu sadece bir bakanlık görevi olarak bakmamak gerekir, bu ülkenin, 86 milyon insanının ve onların evlatlarının geleceğine dair son derece önemli.

"Hayvancılık planlamasında -bunu ifade edeyim- neden bizim ilimiz yok? İşte komşu ilde var." Yani komşu il diye bakarsak Türkiye'nin 81 ilini de koymamız lazım yani o il komşu, o il komşu. Neyi aldık? Bunda da aynı bitkisel üretimde olduğu gibi hayvan varlığı, su kısıtı, mera varlığı, orada bunu yapabilecek iş gücü, pazara olan yakınlık gibi birçok parametre var; buna göre belirledik. Dolayısıyla hani bu konuda sadece "Neden şu şehir var, bu şehir yok?" diye değil, şehirlere bakmaksızın bu kriterlere uygun olanları besi bölgeleri ilan ettik, süt bölgeleri ilan ettik, kanatlı hayvan bölgeleri ilan ettik. Mesela bununla ilgili şunu söyleyebilirim: Özellikle kuşların göç yollarının değişmesi ve kuş gribine bağlı olarak da kanatlı hayvan üretim yerlerini, illerini ya da bölgelerini belirledik. Ya, bu konuda altta çok ciddi bir çalışma var, bunu ifade etmek istiyorum. Dolayısıyla politika değişikliği olmaz ama ince detaylarda düzeltmeler olabilir, bunu politika değişikliği olarak görmemek gerekir; bunu ifade etmek istiyorum.

Diğer bir konu, "Alan bazlı destekleme yapmıyorsunuz, destekleri geç ödüyorsunuz." Bu desteklerin ödenmesiyle alakalı geçen yıl da konuşmuştuk, bu tamamen bütçe metodolojisiyle alakalı, bir yılda 2 kere bütçe yapmak gerekir ki bu bütçedeki yani bir sonraki ödemeniz gerekeni de bu yıla alasınız. Bu teknik bir konu, sanıyorum daha önce de birçok kereler konuşuldu yani bütçe metodolojisinden kaynaklı bir konu. Bunu çözmek için 2022 yılında ben Bakan Yardımcısıyken özellikle girdilerin ayni olarak verilmesiyle alakalı bir çalışma başlatmıştık, bir yıl da bunu uyguladık ama maalesef -çok fazla detaya girmeyeyim- ayni olarak verilmesinin o kadar çok yan etkisi oldu ki hangi ile gitsem üreticiler "Artık bundan vazgeçin kardeşim, istemiyoruz." dediler. Yani buna çözüm bulmak sadece ve sadece -yine söylüyorum- bir yılda 2 kez bütçe yapılmasıyla mümkün. Ama, şunu söyleyeyim, hani diyelim ki ekim ayında başlıyor bitkisel üretim ekimleri, bunu, bütçe onaylandığında, Meclisin, Genel Kurulun onayından itibaren, hani 1 ocaktan başlayarak biz ödemek için yoğun bir çaba sarf ediyoruz, en fazla üç ayın içerisinde bitirmeye çalışıyoruz. Bu senenin başında biraz gecikti, biliyorsunuz, nisan ayında işte savaş başladı Amerika'yla, o gerginlik sebebiyle de birtakım gecikmeler oldu.

Bu gayrisafi yurt içi hasılanın en az yüzde 1'i ilk defa konuşulmuyor, biliyorum, yıllardır konuşulan bir şey, burada kaynak mı, direkt destek mi konusu. Dolayısıyla bu konuya ben yine konuşma metnimde bahsetmiştim buna kaynak olarak bakıyoruz diye, dolayısıyla buradan baktığımızda yüzde 1,17'sine geldiğini söylemek istiyorum.

Çiftçi borçlarıyla alakalı özellikle tarımsal kredi bakiyesini tekrar ifade etmek istiyorum. Eylül 2026 itibarıyla 1 trilyon 650 milyar yani 1,65 trilyon, yalnız burada takipteki kredi 29,5 milyar yani toplamın oranladığımızda yüzde 1,79'u. Sübvansiyonlu kredilerde çiftçilerimizin geri ödeme oranı 2026 yılında yüzde 99,1. Tabii, burada gerçekten bizim çiftçimizin, üreticimizin ne kadar zorluklarla karşılaşırsa karşılaşsın borcuna karşı çok ciddi bir sadakati var. Biz de bu konuda özellikle kendilerini belli noktalarda... Burada da konuşuldu, talep edildi, özellikle sübvansiyonlu kredilerin ertelenmesi konusunu, tabii bu da ayrıca yine bütçeye konulması gereken bir faiz karşılığı var, o kısmına girmeyeceğim ama şunu söylüyorum hep: Sübvansiyonlu krediler bir yıl yüzde 25 faiz indirimiyle veya beş yıl yüzde 20 faiz indirimiyle taksitlendirilebiliyor. Ekim 2026 sonu itibarıyla -konuşmamda da bahsettim- 872.405 üreticimize 676,8 milyar lira sübvansiyonlu kredi kullandırıldı.

Burada bir şey geçti yani "Çiftçilerin aletine, ekipmanına, traktörüne haciz konuluyor." diye. Böyle bir şey yok, biliyorsunuz, bunun yapılması yasal olarak da mümkün değil.

Kırsalın boşalması konusu sadece bizim ülkemize has bir konu değil yani bunu burada evet, siyaseten ifade ediyoruz ama bu, gerçekten bütün dünyanın baş belası çünkü modernitenin getirmiş olduğu yansımalar bunlar. Günün sonunda buna çözüm nasıl bulmamız gerekir? Hakikaten teknolojiyi kullanan, yeni üretim metodolojilerine, verimliliğe ve kaliteye hedeflenen bir üretim bakışıyla bunları yapabilecek olan insanların olması gerekir. Biz de bu konuda hani toplamda bir cevap vermiş olayım. Özellikle üniversitelerimizde, ziraat fakültelerinde, veteriner hekimliklerde ve gıda mühendisliği bölümlerinde okuyan, daha doğrusu bizim Bakanlığımızın konularıyla alakalı eğitim gören gençlerin -sizler de sordunuz- sadece bir KPSS sonrasında memur alımında değil üretimin içerisinde olmaları için gayret ediyoruz. Bu çocuklar bizim geleceğimiz. Hani neler yapıldığı konusunu ben burada sabaha kadar anlatabilirim, gerçekten bütün hedefimiz onlar ama bu çocukların da dâhil olabilmesi için söylediğiniz çok haklı bir konu var: Onların sermaye problemi var örneğin, sosyolojik bir şey. İşte, anneler, babalar evlatlarına her zaman da böyle kendi üzerlerine olan şeyleri paylaştırmıyorlar veraset olarak. Dolayısıyla çocukların bir işe girecek olsalar bile bir sermaye problemi ya da garantisi sorunu

ortaya çıkıyor. Biz de bununla ilgili çalışıyoruz. Ben gerçekten bu konuya çok ciddi kafa yoruyorum ekibimle beraber. Bu çocukların tarımsal üretim için kullanacakları sermayeyi bankacılık sisteminde karşılık gösterebilecekleri, bir teminatı olmadığı hâlde bile bunu yapabilecek, bu sermayeyi elde edebilecek bir garanti metodolojisi üzerinde çalışıyoruz. Bunu ifade etmek istiyorum.

Tabii, tarımsal desteklerimizin büyük bir kısmı gençlerimizin ve kadın üreticilerimizin yararlanması için buna da gayret gösteriyoruz. Bu son üç yıldır... Daha doğrusu bu üretim planlaması da başta olmak üzere hedeflerimizden bir tanesiydi, kadın ve gençlerin üretimin içerisinde olması. Son üç yılda tarımsal desteklerden yararlanan gençlerin sayısı yüzde 40 arttı. Kadın üreticilerin oranı da yüzde 12,7 arttı. Burada detaylar var, hepsini tekrar etmeyeyim ben.

Tarım arazilerinin kontrolsüz olarak imara açılması konusu. Bu konu bizim mücadele ettiğimiz konulardan bir tanesi. Çok teşekkür ederim, ben ciddi de bir destek görüyorum bu konuda. Ancak artık öyle bir şey olmuş ki işte, bir şehir var, şehrin ortasında bir alan olarak kalmış. Siz onu "Hayır, burası tarım arazisidir ya da meradır, ben öyle kabul ediyorum, kayıtlarda böyle." diyemezsiniz. Dolayısıyla çoğunluğu bunlardan oluşan hususlar. Mesela, 2000'li yıllar öncesinde tarım dışına çıkarılan ortalama arazi miktarı 117 bin hektarken şu anda ortalama yıllık 40 bin hektarlara inmiş. 2017 yılından itibaren ise ki bu da büyük ova ilanından sonradır, tarım dışına çıkarılan yıllık ortalama arazi miktarı 15 bin hektara inmiş.

BAŞKAN MEHMET MUŞ -